Hlasatel Česk

Spis čtwrtletnj

k prospěchu a potěssenj

wssech wlastenců

wydaný

od

Jana Negedlého,

Doktora Práw, a cýs. král. řádného weřegné

Professora Literatury České na wysokých sskolách

Pražských.

Djl prwnj.

Prwnj ročnj běh, 1806.

W Praze, u Františka Geřábka.

Promluwenj k Hlasateli.

Běž se Hlasateli milý! z Prahy k kraganům swým Čechům, Morawanům, y wssem podlé gazyka zpřjzněným ssiroko daleko bydljcým Slowanům! Progdi-směle y přednjch Panů stkwostné a nádherné domy, y njzké obywatelů chalaupky; hlásey gim swatau powinnost k wlasti, vpewňug a rozněcug nevhasytedlným ohněm vsslechtilých wlastenců neporussenau horliwost, swadlá a wyprahlá newlastenců pak srdce očerstwug, aby gako sstjpkowé wadnaucý zaljwánjm opět se vgali, a hogné y prospěssné owoce wydali wlasti; wyvčug ge w sslechetném vměnj; wzděley gich mysl a vsslechtiž gich srdce; wyprawug, cožkoli w přirozenosti podiwného a znamenitého, y což před mnoha sty a tisýcy lety we swětě paměti hodného se zběhlo; gmenug gim muže, gessto nevnawenau pracý y swých žiwotů obětowánjm lidské pokolenj wzděláwagjce zwelebili, slussnau gim wzdáwage pochwalu, y památky

gegich žehnage; wed ge prawau a neomylnau cestau k maudrosti, k té Božské rozumu gi-ſkře, njmž swrchowaný wšſech wěcy Dárce swé obdařil twory; způsob gim wezdegſſjho žiwota blaženost, ugjmage zámutku a bolestj, y wšſe dobré rozhogňuge; okaž gim cestu k neſmrtedlnosti y k wěčného blahoslawenstwj přerozkoſſnému požjwánj!

Wzhůru! Rychlým pospěš sy krokem, a neustáwey w předsewzetj swém chwalitebném; wlastency prawj a wěrnj tebe rádi přigmau, a s tebau se potěšſj; přigdešli na některého cyzozemce, aneb odpadlého cyzokrogného Slowana, anby tě, že Slowan gsy, haněl a tupil, aneb twému Slowanskému uſſtipečně se posmjwal krogi, opři y oboř se naň; neb gsa z slawného, statečného, y po wšſem swětě neyrozſſjřeněgſſjho národu poſſlý, na swé bratřj žádné neslušſné a utrhačné nesmjš dopustiti hany; braň a zastáwey welikého národu sláwu, rozſſjřug ſſtěstj a slawné Slowanů gméno, přičiň se nad giné wyniknauti, aby okázal, že skutkem se snažjš welikého welmi národu Slowanského hodna se učiniti, y že ne bez aučinku se událo tobě Českým Hlasatelem býti!

O Iá-

O lásce k wlasti.

Giž drahně časůw v wsseobecné přjslowj wesslo, že žádnému člowěku nad wlast geho nic nenj milegssjho, ani swětěgssjho. Y w skutku, gestliže gen drobet bedliwěgi toho powážjme, shledáme, že toto propowěděnj prawé a neomylné gest; neb cožkoli wážnosti a poctiwosti hodné, cožkoli swaté býti vznáwáme, toho wsseho poznánj wlast nasse gest půwodem prwnjm. W wlasti nassj prwnjho swětla Božjho gsme spatřili, w wlasti nassj prwnjm zwukům gazyka nasseho mateřského gsme se včiti počali, známosti a vměnj o přirozených y nadpřirozených wěcech nabyli, rozum swůg wzdělali a wycwičili; wlast gest nasse wsseobecná máti, která nás wssecky starostliwě a laskawě wychowala, y až po tuto dobu dochowáwá. Mezy matkau nassj přirozenau a wlasti nassj gest tak vzaučké spogenj, že žádného slowa nenj, kteréžby nám nad wlast milegi a ljbezněgi znělo; neb kteréž slowo hned od dětinstwj gmenugeme častěgi, gako máti? Kte-

réž

řež gest nám známěgssj a snadněgssj? A kdož gest, aby mateře swé nad giné wsseckу nemilowal, gakož y matka každá djtky swé nadewsseckу miluge? Gesstо se často přihážýwá, že matky nesmjrnau milostj k dětem swým gaty gsauce, mnohem lépe, než slussné gest, o swých djtkách smeysslegj, domnjwagjce se, že giných rodičů djtky ani tak pěkně, ani tak rowně zrostlé a roztomilé, ani tjm wtipem a schopnostj ke wssemu vměnj a včenj obdaceny negsau, gako gegich wlastnj. Kdož matku a otce swého tak miluge, gakž přirozenj a městsstj zákonowé k tomu ho wjžj, tenť zagisté y wlast swau nadewsseckо milowati musý; neb y otec náš, otcůw otec, a matka nasse, matčina matka, praděd a prababa, a tak w dalssjm kolenu wssickni předkowé nassi této wlasti náleželi, a tak to gméno nás wede až k prwnjmu společnému otcy nassemu a matce nassj.

Wlast gest wsseobecná matka, kteráž rownau měrau dětí swé miluge, žádného rozdjlu mezy nimi nečinjc, kteráž tomu chce, aby wsseho w hognosti bylo, nikde pak skrownosti aneb chudoby se nespatřowalo, aby wyšssjch a nižssjch, žádných wssak vtiskowaných a potlačených se nenacházelo, kteráž y při nerowném rozdělenj statku w tom zachowáwá rownost, že každému k dosaženj těch neypředněgssjch hodnostj a důstogenstwj cestu otwjrá, kteráž žádného zlého a nesstěstj na swau rodinu nedopausstj, mimo to, gemuž gj

vbrá-

obrániti nelze, totiž: nemoc a smrt; wlást gest ta wšeobecná matka, kteráž se domnjwá, žeby nic dobrého newčinila dětem swým, wywodjc ge na swět, kdyby y toho nespůsobila, aby se gim dobře wedlo; wlast gest žiwitelkyně swých djtek, genž gim pokrmu a nápoge swého s tauž radostj poskytuge, s kterauž gich sama přigjmá; wlast gest země, kterauž wšickni obywatelé, gako děti swau matku, zachowati se snažj, kteréž žádný opustiti nechce, obáwage se, žeby štěstj swého se spustil, w njž y cyzozemcy autočiště swého wyhledáwagj. Wlast gest ona mocnost, kteráž s lidským towaryšstwem gest rowného stářj, základ swůg magjc w přirozenj a pořádku obecném; wlast gest ta neywyšsj mocnost nadewšemi mocnostmi, mocnost, kteráž zákonům swým podrobuge rowně ty, kteřjž gegjm gménem wládnau a poraučegj, gako ty, kteřjž poslauchagj; ona gest gako něgaké dobrotiwé Božstwo, kteréž gen proto oběti přigjmá, aby ge zase od sebe wydáwalo, kteréž wjce lásky nežli bázně žádá, kteréž plésage se usmjwá, když odměňuge, y wzdychá bolestně, když trestati musý.

Takowá gest wlast; a poněwadž y osobám zwláštnjm, gešto něco dobrého nám učinily, wděčnostj gsme powinni, čjm wjce nám tedy náležj dobrým se odměniti wlasti našj, kteráž tolik dobrodinj nám prokázala, y až po tu chwjli prokazuge? We wšech škůro obecných gsau zákonowé

za

za přjčinau dětj k rodičům swým newděčných dáni: wlast ale naſſe geſt ſpolečná a wſſeobecná matka, kteréž nemůžeme ſe dosti wynaděkowati, že gſme ſe w nj zrodili, že ona nás wyžiwila, odchowala, a zákony swými hágila, y wſſeho ſpolečného dobrého aučastny včinila. Y kdožby tedy wlaſti té ſſtědré matky nemilowal, kdožby gj wſſeho dobrého nežádal? Wůbec známé y zkuſſenoſtj ſtwrzeno geſt, že žádného nenj člowěka, kterýžby gſa w cyzyně, anobrž y w tom neywzdáleněgſſjm ſwěta okrſſku, zcela wlaſti ſwé zapomněl, a časem ſe na ni nerozpomjnal, a po nj netaužil. Wedeli ſe nám w cyzyně zlé, tuk nám vſtawičně připadá na myſl, že nad wlaſt nenj wětſſjho ſſtěſtj; wedeli ſe nám dobře, tuk bez přeſtánj ſe domnjwáme, že ſe nám při wſſem ſſtěſtj naſſem toho neypředněgſſjho a neymilegſſjho nedoſtáwá: že negſme w wlaſti naſſj, nýbrž w cyzyně; neb to ſlowo: cyzozemec coſy nemilého do ſebe má. Z té přjčiny ſe přihàzýwá, že mužj znamenitj, geſſto w cyzých zemjch neſčjſſlného ſtatku nabyli, toho neypřednegſſjho důſtogenſtwj doſáhli, obzwláſſtnj včenoſtj aneb vdatnoſtj ozdobenj neywyšſſjho ſtupně ſláwy a neſmrtedlnoſti doſſli, po ničem tak taužebně nedychtj, gako aby do ſwé ſe nawrátili wlaſti; y magjk za to, žeby nikde lépe a mezy lepſſjmi lidmi ſſtěſtj ſwého požjwati nemohli, gako w wlaſti ſwé, w té přerozkoſſné zemi, kdež

ſe

se zrodili, a hned za swých mladičkých let bydleli, kdež přjbuzné a přátely měli, kdež každé rolj, každý pramýnek a potůček, každý wěssený hág a pahrbek, každé křowjčko gim známé, podlé nichž se procházýwali, aneb mladistwého wěku gsauce sy hráwali, přenewinných radostj požjwagjce, gesstọ gich srdcý tehdáž žádný zármutek, ani gakásy žrawá žalost neskličowali. Čjm wjce kdo wážnosti, důstogenstwj a statku w cyzyně nabyl, tjm horliwěgi po wlasti swé dychtj. Ačkoli y při mladých lidech nemalau žádost a dychtiwost po wlasti znamenáme, nicméně při dospělegssjm wěku tjm wjce se ta žádostiwá tužba na gewo dáwá; čjm starssjho docházýme wěku, tjm mocněgi se snažjme a wsylugeme žádost swau wyplniti, abychom žiwot swůg w wlasti swé dokonali, abychom kosti swé w zemi mateřské, která nás zrodila, do hrobu wedlé otců a předků nassich složili. Y w skutku žádného nenj, anby sy žádal w cyzyně pohřben býti!

Wssak y těm neystarobylegssjm národům znamenitým nic se nezdálo býti nad wlast ani swětěgssjho, ani lásky, wážnosti a poctiwosti hodněgssjho. Dostatečnj toho důwodowé gsau Řekowé a Římané: tiť hlučně hlásali, že sebau samými gsau wlasti powinowáni, že se nedopaussti nad nj rowně gako nad otcem aneb nad matkau učiniti pomstu, že žádného za přjtele mjti nám nenáležj, nežli ty, kteřj gsau y wlasti nassj

přá-

přátelé, že ta neywětšsj sláwa záležj w bogowánj pro wlast, že pro gegj zachowánj krásno y mjlo gest swau krew wyliti, že těm toliko nebesa přegj a požehnáwagj, kdož wlast swau zachowáwagj. Slowo wlasti bylo mezy neypředněgšsjmi slowy, kteréž Řecké a Řjmské djtky žwatlaly, wlast byla při obcowánj y wšsech wálek a krwawých bogů heslem, pro wlast básnili básnjři, pro wlast řečňowali řečnjcy, pro wlast bylo rokowáno w radě, gméno wlasti se rozléhalo při weřegných hrách a diwadlech, y při každém wešskerého lidu shromážděnj, při wšsech sněmjch a sgezdjch obecných y saukromných; wšsickni od neywyžšsjho zpráwce až do toho neyposledněgšsjho člowěka w obcy gakausy swatau čitedlnostj a láskau gati a opogeni sebe samy zapjrali, swým wlastnjm zyskem pohrdagjce, a obecného dobrého wlasti swé wyhledáwagjce.

Neysylněgšsj důkaz, gak milá wšsem lidem wlast býti musý, zdá se tento býti, že wšsickni zákonodárcowé žádného přjsněgšsjho newěděli trestu, kterýžby na ta neywětšsj prowiněnj vstanowili, gako w y p o w ě d ě n j zločinců takowých z w l a s t i. Ale negen zákonodárcowé, nýbrž y wůdcowé wogenšstj o mocnosti lásky k wlasti týmž způsobem smeyšsleli; neb bogownjky swé k vdatenstwj wzbuzugjce za ten neymocněgšsj y neystatečněgšsj důwod měli, předkládagjce gim, že p r o w l a s t b o g u g j; gak mile slowo wlasti

za-

zaslechli, giž žádný nechtěl nevdatným býti, giž y bázliwj a nesmělj srdce nabyli, a gako lwowé bogugjce hrdinských skutků až ku podiwu dokazowali. Ale giž y některé skutky uwedu, gimižbych wsse, což gsem powěděl, prawdiwé býti potwrdil.

Když Řekowé v Salamisy přemohli Perssany, bylo slyssetí na gedné straně hlas Pána rozkazowačného, kterýž otroky hnal do boge, na druhé straně hlučně se rozléhalo gméno wlasti, kteréž lidi swobodné wzbuzowalo k bogowánj. Tak mocné gim bylo gméno wlasti, že gim nic milegssjho, ani dražssjho nebylo nad lásku k wlasti; w bděnj a pracowánj pro wlast zakládali swé gediné sstěstj y swau neywětssj slávu. Likurgus, Solon, Milcyades, Themistokles, Arystydes wjce swé wlasti wážili sobě, nežli wsselichněch pokladů wesskerého swěta. Arystydes, kterýž po mnohá léta wssecken národnj poklad pod swau mocý měl, tak sprawedliwě auřad swůg zastáwal, že po swé smrti ani tolik gměnj nepozůstawil, aby byl mohl pochowán býti!

Sspartánky tjm wjce chtěgjce se zaljbiti mužům měly za to, že mnohem bezpečněgi cýle swého dosáhnau, když s krásau a láskau swau y horliwost a lásku k wlasti spogj. Za kterauž přjčinau takto matky synů swých nabjzely k bogi: Gdi synu můg! a ozbrog se k obhágenj wlasti, a newracug se, leč s sstjtem swým,

anebo

aneb na sstjtu swém, to gest: wjtězoslawný aneb mrtwý. Těš se z toho, prawila opět giná matka, těš se z toho, žes nohu ztratil, neboť ani kroku neučinjš, aby se nevpamatowal, žes wlasti swé hágil. Po bitwě Lewktrycké wssecky matky těch synů, gessto zahynuli w bogi, za sstastné se pokládaly, a matky, gichžto synowé přemoženj se nawrátili domů, nad nimi plakaly; nebť honosyly se, když porodily syna, y hned w koljbce mu wlast gakožto přednj geho matku představowaly.

Y Řjmané od Řeků ponaučeni gsauce hluboko w srdce swá wsstjpili lásku k wlasti. Brůtus kázal synům swým hlawy stjti, aby wlast zachowal; Weturya láskau k wlasti wymohla, že syn gegj Koryolánus proti Řjmu brannau rukau táhnaucý, a z kořen wywrátiti a zahladiti geg chtégjcý, braň swau složil; Manlius, Kamillus a Scypio gméno wlasti toliko gmenowali, y nepřátely gména Řjmského přemohli; Katonowé oba gen se ozwali gménem wlasti, aby zákony a mrawy staro-řjmské zachowali; Cycero gen prowolal k wlasti, y odstrassil Antonya, a gako hrom roztřepil Katylinu. Tak se Fabiowi, wůdcy wogenskému posmjwal geho spoluwůdce, y wogsko samo geg hanělo a tupilo, y pohrdalo njm, že s nepřjtelem nechtěl bitwy swesti; ale Fabius dobré wlastk swé předzwjdage nic toho posměchu a té hany nedbal, anij aumyslu swého změnil,

nýbrž gesstě wáhal a prodléwal s bogem, až pak cýle swého dosáhna přemohl Hannýbala. Regulus, neywyšssj Řjmský wůdce byw od Karthaginenských zagat a do Řjma wyslán, aby tam o propusstěnj a smĕnu wĕzňů Karthaginenských za Řjmské gednal, s tau přjpowĕdj, zgednáli to, že z wĕzenj propusstĕn bude, pakli nezgedná, aby se opĕt v wĕzenj postawil, sám neyprwé z lásky k wlasti, wĕda o tom dobře, že se tam k wymysslenýin a hrozným mukám nawrátj, k tomu radil, aby Řjmané žádné smĕny o wĕznĕ nečinili, ale pomyslili na to, že on giž gest sesslý wĕkem a starý člowĕk, gehožto žiwot málo wážen býti má; y přiwedl také k tomu, že ho Řjmané w tom vposlechli, a nawrátil se zase do mĕsta Karthago k swým auhlawnjm nepřátelům, kteřjž vkrutnĕ a rozličnými způsoby mučiti a trápiti ho dali; nebo mezy ginými mukami y wjčka v očj gsau mu odřezali, aby ani očj zawřjti, ani spáti nemohl; ale vstawičným bdĕnjm se trápil; a tak gest sobĕ wjce wážil obecného dobrého, nežli swého wlastnjho žiwota. Tak tři Decyowé, otec, syn a wnuk, wssickni třj w auřadu konsselském postaweni gsauce, pro wlast žiwotů swých se odwážili.

Nikdy snad to krásné slowo w l a s t nebylo s wĕtssj vctiwostj, s wĕtssj láskau, a s wĕtssjm prospĕchem slyssáno, gako za času Fabrycyowa. Wůbec gest wĕdomĕ, co Fabrycyus krali Pyrrhowi wzkázal, řka: „Zachowepte sy swého zlata a

swých

swých hodnostj, my Rjmané wssickni gsme bohatj, protože wlast od nás gediné zásluhy žádá, abychom k hodnostem powýsseni byli." Takowý hlas wlastenský panowal w městě Rjmském, kdež wssickni stawowé a řádowé etnostnj byli. Hle! toť gest ta přjčina, že wesskeré město Rjm Cyneássowi, krále Pyrrha wyslancy, toliko gedinau rodinau býti se zdálo, a že w radě Rjmské w osobách radnjch Panů samé shromážděné krále býti se domnjwal.

A což mám o lásce k wlasti giných národů připomenauti? Nenj pod sluncem, ať slowem djm, nenj žádného národu, byť sebe newzdělaněgssj, sebe hrubssj byl, kterýžby wlasti swé nadewssecko nemilowal, žiwota swého odwáženjm y statku a gměnj wsseho obětowánjm nehágil, a od záhuby zachowati nevsylowal! Ti neyznamenitěgssj a podiwenj neyhodněgssj wssech wěků skutkowé, kterjž bud hrdinstwjm, bud neslýchanau sslechetnostj mysli se wykonali, gediné láskau k wlasti byli prowozowáni; gestiť to gakásy přemilá a wraucná čitedlnost, kteráž nassj wlastnj lásku se wssj ctnosti a vsslechtilosti krásau spoguge, gim gakésy mocné posyly dodáwá, a (ať djm) tu neyhrdinsstěgssj ze wssech wássnj a náružiwostj püsobj. Tak čitedlnost wlastenecká gest ta neobmezená mocnost, kteráž nesmrtedlné činy wywodj, bleskem swým nasse oči mdlé obrážj, diwy twořj, rosy milostného w srdcy působj, čehož žádný po-

cýtiti, čemuž žádný uwěřiti nemůže, mimo toho, an té lásky a čitedlnosti wlastenecké zakusyl.

Žádámeli, aby národ byl sstastný (a kdož by toho nežádal, gessto my, gakožto audowé, národ činjcý, sami toho sstěstj požjwati budeme) tedy počněme od základu toho sstěstj, počněme od lásky k wlasti, způsobme, aby wesskeren národ, to gest: my wssickni abychom wlast swau milowali! Ale gakž můžeme wlast milowati, gestliže ona nám nic giného nenj, nežli gest cyzozemcům, gestliže ničeho nám neposkytuge, nežli toho, čehož y každému cyzýmu odepřjti nemůže? Slyssme tedy: Každý národ mateřským gazykem a mrawy swými od každého giného národu se dělj, a podlé těch dwau gedině odewssech giných národů se rozeznáwá; proměnjli tyto dwě podstatně wěcy, tedy přestane býti tjm národem, kterýmž gest, a giným národem včiněn k tomu aneb onomu se přiwine, gehož gazyk aneb mrawy přigal. Gestliže tjm způsobem národ se změnj, tuk se proneweřj wlasti, a wlast, kteráž gakožto zwlásstnj matka gisté obce s djtkami swými swůg wlastnj gazyk a swé wlastnj mrawy měla, a těmi dwěma wlastnostmi od giných matek, to gest, od giných obcý a djtek gegich se dělila, přestáwá matkau, to gest, wlastj býti těm odrodilým synům, kdož ossemetným a nepřirozeným způsobem gazyku a mrawům matky swé se odwčili, a cyzý matky, to

gest:

gest: cyzého gazyka a cyzých mrawů se přichytili, newděk matce swé, newděk y sobě se přichytili, gessto ti odpadlcy, newlastnj synowé (ať nedjm pankharti!) té nowé matky nepowážj, že ona gim wždy macechau zůstáwá, a nikoli gich ani milowati, ani přáti nemůže gako swým wlastnjm synům!!!

Gestliže každý člowěk, gakž gsme swrchu dokázali, powinen gest upřjmně a wraucně wlast swau, to gest: gazyk swůg mateřský a mrawy národu swého milowati, y wssemožnau pracy a snažnostj k zwelebenj a rozssjřenj gich přispjwati: tedy hanebného, ossemetného y zlořečeného prowiněnj se dopustj ten, kdož též wlasti swé, to gest: mrawům a gazyku swému mateřskému sskodj a ubližuge. Takowý nezdařenec, an se té winy dopausstj, přetrhuge a russj ty neyswětěgssj swazky, nimiž každý měsstan k obcy swé, gakožto syn k matce, zawázan gest, a upadá w ohyzdnau newděčnost; takowý ohyzdnjk a networa zněotj se tau neyčerněgssj a neyssareděgssj newěrau, protože k zlému užjwá důwěrnosti swých bratřj, swých spolumětssťanů, y gako s nepřátely nakládá s matkau a bratřjmi swými, s těmi, kteřjž z přjčiny tak důležité bezpečně a wssjm práwem od něho pomocy a služby očekáwali. Ach, zhrozme se toho přessкaredého prowiněnj! Než zrádců wlasti nikde nenacházýme, nežli me-

zy lidmi zyſku nad mjru žádoſtiwými, mezy lidmi, kterj k nižádné wěcy ani té nepmenſſj čitedlnoſti nemagj, nežli k oſſemetnému zyſku, kterj kromě zyſku ničeho newyhledáwagj, gichž ſrdce ke wſſem vſſlechtiloſtem geſt zhola neſchopné. Takowým lidem (aneb raděgi nelidem!) ſprawedliwě lage y zlořečj weſſkeren ſwět, gakožto těm nepbezectněgſſjm ze wſſech zločinců!

A hle! w gaké wážnoſti a hodnoſti ſe nacházegj, gakým důſtogenſtwjm ſe obdařugj, w gaké poctiwoſti a ſláwě v potomků ſe ſtkwěgj ti přeuſſlechtilj mužj, geſſto wlaſti ſwé wěrnj gſauce ničeho neopominuli, coby gj dobrého a proſpěſſného bylo, buď mužnau ſtatečnoſtj před nepřátely gj bránjce, a žiwotů ſwých hrdinných hrdinſky ſe odwažugjce, aneb maudroſtj a včenoſtj ſwau djtky gegj a ſwé ſpolubratřj vſſlechtilým mrawům a ctnoſtem gazykem mateřſkým wyvčugjcé, rozum gegich wzděláwagjce, aby ſchopni byli poznati ſwět, prawdu, cýl a konec ſwůg, a dobrodinj wſſemohaucýho Pána, kterýž k nám tak laſkawý, tak miloſtiwý w neſmjrných přirozenoſti zázracých ſe propůgčuge! Brůtowé, Kurcyowé, Scypionowé, Fabiowé, Decyowé, Cyceronowé, Homerowé, Wirgiliowé, Horacyowé a ginj wjce (abych obſſjrnoſti vſkrownil) tak dlauho w neſmrtedlné ſláwě ſtkwjti ſe budau, gak dlauho o obcých aneb ſpiſých gegich na ſwětě bude památka!

Ale láska a náklonnost gednoho každého k wlasti, gegjmž audem gest, gest y newyhnutedlný následek lásky, oswjcené a rozumem wzdělané, lásky, kterauž sami sobě powinowáni gsme, protože nasse wlastnj sstěstj gest nerozdjlně spogeno s sstěstjm wlasti nassj. Tatáž čitedlnost, totéž smeysslenj musý také wyplýwati z záwazku, njmž gsme se k obecnému towaryšstwu připogili. Wcházegjce w obecné towaryšstwj zawázali gsme se wssjm dobrým a prospěssným podlé mocy a sýly nassj gemu prospěti; gakžbychom ale toho záwazku wěrně, horliwě a srdnatě zachowati mohli, kdybychom wlasti swé oprawdowě nemilowali, mrawů wlastenských nedbali, a gazyk mateřský zanedbáwali? Zdaližby Egiptčané, Řekowé, Řjmané, a mezy nyněgssjmi národy Wlachowé, Angličané, Francauzowé a Němcy, sausedé nassi, nad giné národy sláwau se stkwěli, a obecné blaženosti požjwali, kdyby swých wlastnjch mrawů se byli spustili, swůg mateřský gazyk zanedbali, a cyzých mrawů y cyzého gazyka se byli přjdrželi? Zdaliž Řekowé w cyzým gazyku psali, swůg wlastnj opowrhugjce? Zdaliž k obhagowánj wlasti w cyzým gazyku k statečnosti a udatnosti se napomjnali? Pomněte, že Řjmané gste, wolávali wůdcowé Řjmsstj k plukům swým do boge se zenaucým; a hle! ta propowjdečka způsobila, že neunawené gako lwowé bogowali, y w těch neykrwawěgssjch bitwách srdce nestrassliwého byli.

Du=

Duchem a sláwau vdatnosti otců swých roznjceni a opogeni podmanili sobě wssecken — swět. Y abych cyzých přjběhů opominul, nahlédněme w nasse letopisy: Žižka, onen strasslivý zhaubce a plenitel zemj, gehož nepřátelé náramně se strachowali, až y hned před njm vtjkali, gakž neyprwé zwuk a hlas bubnů geho zasslechli, zdaližby byl w tolika bitwách swjtězyl, kdyby Táborů swých k statečnému bogowánj gazykem Českým byl nenapomjnal? Zdaližby Francauzským, Německým, aneb gakýmkoli giným gazykem, gemuž kragané geho nerozuměli, byl ge mohl k bogi roznjtiti, a na tu stranu, na kteréž mjti ge chtěl, přemluwiti? Y gistá gest to wěc, že gazyk mateřský, co neymocněgi bogownjků srdce pronikne, a k hrdinnému vdatenstwj rozpálj; neb kterýž gazyk může gim milegssj býti, nežli ten, kterýmž od swého dětinstwj mluwili, w němž o slawných předků swých činech wyprawowati slýchali, njmž známj, přátelé, přjbuznj a rodičowé gegich mluwj? — Či neyvdatněgssj národowé honosyli se slá-wau, kteréž gich předkowé w bogjch sy dobyli, y to honossenj neymocněgssjm býwalo podnětem vdatnosti gegich. Děti Hunů w gakésy třesstěnj padaly, když o welikých aučincých a skutcých swých předků slýchaly, a otcowé sami slzy wylé-wali, widauce, že statečnostj a vdatenstwjm synů swých nedosahagj. Arabowé, Scythowé, Japanesowé giž od swého autlického wěku w stanjch o

hrdinstwj otců swých gazykem mateřským prozpěwowati slyssj; bogowny a wjtězné pjsně, w nichž hrdinsstj skutkowé paměti potomků se pozůstawugj, gsau ta neypředněgssj včenj, kteráž mládež swé dáwagj; ten neywětssj básnjř gest v nich w té poctiwosti, gako ten neywětssj hrdina; w sskolách musyli činy hrdinů mateřským gazykem spisowati, aby čtauce ge, mužnosti a statečnosti w wálkách od nich sobě k naučenj přjklady brati mohli.

Rekowé wyznáwali, že gediné swým včeným wlastencům za potěssenj w nesstěstj, za oswobozenj z nebezpečenstwj, za rozssiřowánj swé sláwy, a za oslawenj skutků swých děkowati měli. Mnozý z Athenyenských, genž při nesskastném autoku Nycyássowu na Sycylii w otroctwj se dostali, gediné za přjčinau gazyka swého, když některé werssе ze swého wlastenského básnjře Eurypidesa panům swým řjkali, na swobodu propusstěni byli. Bez otce básnjřstwj Homera bylby Achylles w wěčné přissel zapomenutj. Wirgilius čjtal Augustowi w cysařském palácu swé werssе mateřským gazykem, a když giž čtenjm vnawen gsa nemohl, tuk přednj minystr dále čjsti musyl; Horacyus, přeznamenitý básnjř, byl cysařowým miláčkem. Podiwenj a čest, kterauž Rekowé a Řjmané swým spoluměsstanům wznessenostj ducha swého se stkwěgjcým wzdáwali, byly tjm neyaurodněgssjm semenem přjsstjch mužů slawných.

Athen-

Athenssti w Ceramiku wystawili památky swým přeznamenitým mužům s nápisy w gazyku mateřském; y po wssech stranách gich sláwa pronikala srdce wlastenců, gessto dychtiwostj hořeli, gim rowně sláwy dosýcy. Y zdálo se, an se hrobowé otewřeli, a stjnowé zemřelých na zemi nawrátili, aby w gazyku mateřském mládež swau wssemu vsslechtilému, wznessenému a nesmrtedlnému včili.

Mezy nyněgssjmi národy byli Wlachowé, Angličané a Francauzowé přednj, gessto swobodného vměnj a včenj y swých mateřských gazyků neyprwé sy wážjce k Řekům a Řjmanům se blježili. Wssak y národ Český giž w čtrnáctém wěku se stkwěl vměnjm a včenjm, giž slunce včenosti dobročinnými swými paprsky krage České oswěcowalo, gessto w giných Ewropeyských zemjch gesstě hrubá mrákota trwala. Za Karla IV swaté a slawné paměti, wznesseného wlastence nasseho, byly wysoké sskoly Pražská léta 1348 založeny; množstwj cyzozemců ze wssech zemj do Prahy se hlučně hrnulo, aby vměnjm a včenjm na wysokých sskolách prospjwali; Čechowé w gazyku Českém se cwičili a ostatnj lid wyvčowali; cýsař a král Český Karel, otec wlasti, sám rozpráwěl a psal česky, synům Řjšských wolenců obzwlásstně poraučel w zlaté Buli, aby se Slowanskému, to gest: Českému gazyku včili; založil klásster obzwlásstnj w Praze, aby se w něm Českým

toliko gazykem žalmy zpjwaly, a služby Božj konaly, který až dosawad Čechům na Slowanech, Němcům Emaus slowe; y nařjdil, aby žádný saudcem w Čechách vstanowen nebyl, anby česky neuměl, y aby zákon o přjsaze při korunowánj Českého krále každý rok w českém gazyku weřegně čten býwal. Za Wáclawa, Karlowa syna, weřegnj listowé w Českém gazyku byli wyhotoweni. Za Zygmunda, Ladislawa, Girjho z Poděbrad, Wladislawa, Ludwjka, Ferdynanda I, Maximiliana, Rudolffa II vměnj w Čechách a gazyk Český negwyššjho stupně slávy a dokonalosti dosáhli; mužj včenj a wlastency horliwj wyššjho y nižššjho stawu w gazyku Českém knihy spisowali a tlačiti dáwali; Češtj páni, panj a slečinky česky četli, psali a mluwili; v wšech auřadů se gednalo gazykem Českým; ano y řjzenjm zemským léta 1530 po druhé bylo vstanoweno, že y cyzozemcy k zemi České nenáležegjcý při saudu zemském w Čechách pře swé w gazyku Českém wésti byli powinni; Páni a králowé Češtj sami pomáhali gazyku Českému; důwodowé toho gsau: Rudolfsowé, Hynkowé Girjho z Poděbrad synowé, Lwowé z Rožmitálu a Blatny, Černjnowé z Chudenic, Harantowé z Polžic, Lobkowicowé z Hazenšstaynu, Wratislawowé z Mitrowic, Gindřichowé z Waldšstaynu, Wylémowé Slawatowé, Budowcowé z Budowa, Janowé z Hoděgowa, Ze-

ro-

rotjnowé z Žerotjna, a ginj wjce. Znamenitý gest přjpis včiněný kněžy Girowi od Wiktoryna Kornelia ze Wssehrd, w němž s horliwostj a wážnostj o swém gazyku mateřském tento wlastenec mluwj, y důwody wwodj, proč sobě vmjnil budaucně wssecko gazykem Českým, a nic Latinským aneb ginym cyzozemským psáti; gsau pak geho slowa tato:

„Kteréhožto Zlatoustého (Chrysastoma) knihy gsem y z té také přjčiny rád přeložil, aby se gazyk náš česky y tudy ssjřil, sslechtil a rozmáhal; neb nenj tak vzký, ani tak nehladký, gakož se některým zdá. Hognost a bohatstwj geho z toho může poznáno býti, že cožkoli řecky, cožkoli latině, o němčině nic nynj neprawjm, může powědjno býti: to též y česky. A nenj těch kněh žádných řeckých ani latinských, lečbych se gá milostj gazyka swého pogat gsa mylil, aby w česke obráceny býti nemohly. Co se pak hladkosti geho dotýče, newjm, by tak wýmluwně, tak ozdobně; tak lahodně wssecko gazykem českým powědjno býti nemohlo, gako řeckým nebo latinským, bychom se toliko snažili, a gedni mimo druhé chwátali, abychom geg wyzdwihali; tudjžby gazyk

zyk český hogný, mnohý, wytřený a sebe swě-
tlegšj widjn býti mohl y pulerowaněgšj (wy-
brausseněgšj). Němcy, gichž gazyk tak drsna-
tý, tak dreptawý, a tak nerozumný gest, že ge-
den s druhým mluwě Němec s Němcem, sobě
častokrát nerozumjwagj, a wšak geg našemu na
potupu šjřj a trau, tak že y latinská slowa weň
wtrussugj, aby wždy gazyk gich byl dostatečněg-
šj a hogněgšj. — Nechť ginj knihy nowé latině
pjšje skládagj, a řjmský gazyk wody do moře
přilewagjc šjřj; gá knihy y sepsánj starých a
prawě dobrých lidj w českau řeč překládage chu-
dého chcy raděgi obohatiti, nežli se k bohatému
sspatnými dárky a gemu newděčnými ljsage po-
hrdán a potupen býti. To gsau y stařj Řjma-
né činili: řeckému gazyku se w Athenách wyučjc
swůg gsau, nic řecky než wšecko latině pjšjc, we-
lebili, šjřili, zdělávali; a gest bez pochyby na gich
samých seznánj gazyk řecký lahodněgšj, ozdob-
něgšj y na slowa bohatšj, nežli latinský. Wči-
nil to také nedáwno y Dantes Wlach, kterýž
welikým filozoffem času swého gsa, a wýborně
gazyk latinský znage, a dokonale geg vměge,
wšak

wssak proto maudrost swau w knihy k wěčné po=tomnjm paměti swým přirozeným wlaským ga=zykem raděgi než latinským sepsal gest. Kdyby též y Čechowé činili, měliby řeč swau mnohem způsobněgssj, ozdobněgssj, hogněgssj, anižby po=třebj bylo pro včenj wen do cyzých zemj wla=ských nebo německých gezditi, a statkem swým cyzozemce bohatiti, znamenité na se y na děti ná=klady, autraty čjnjc, kdyžby se tomu wssemu do=ma w swé řeči mohli naučiti přirozené. Neb vměnj wssecka od počátku byla gsau mezy lidmi prwnjmi w gich wlastnjm a přirozeném gazyku: Kaldeysstj mudrcy gazykem Kaldeyským swau maudrost gsau y psali y wyprawowali; Egipt=sstj též Egiptským gazykem filozoffowali; Home=rus Řek swé knihy oboge řečj řeckau přirozenau sepsal; Sokrates, Plato, Arystoteles týmž ga=zykem, w kterémž se zrodili, filozoffowali, a gi=nj, gichžto nesčjslné množstwj gest, Řekowé, ga=ko: Demosthenes, Essines, Yzokrates, y ginj. Stařj Řjmané neb Latinnjcy též gsau filozofii swé swým gazykem včili; tak Kato, tak Cycero, tak Seneka, tak Ennyus, Lukrecyus, Wirgilius,

Owi=

Owidius, Tybullus, Katulus, Propercyus, Lukanus, Juwenalis, Marcyalis, Sylius, Klaudyanus, a giných wsseko množstwj. Wčitel tento Zlatoûstý (Chrysostomus) znamenitý gazykem swým řeckým psal, mluwil, včil y kázal; Mogžjš židům gazykem židowským naučenj Božská wyprawowal; Gežjš, swěta wyswoboditel, poněwadž k domu Jzraelskému přissel, aby geg neyprw wyswobodil, tjm gest gazykem mluwil, kterémuž Jzrael rozuměl, a ne giným. My sami latinským gazykem filozoffugjc latině, aby nám žádný nerozuměl, wěčně mluwiti budem? A budau nás w tom laicy domácý maudřegssj, kteřjž budto kronyky, budto swau maudrost, gako ptačj radu, y giné knihy mnohé pjssjce swým gazykem českým ne cyzým gsau psáti chtěli, aby ne sami sobě, ale wssem wůbec pracowali, kdož česky rozuměgj. A sami my ze wssech národů budem, kteřjž swůg gazyk přirozený, dobrý, wsslechtilý, rozumný, ozdobný, bohatý a hogný, nám od Boha daný potupjc, latinsky nebo německy, obogjm newděk, sobě k posměchu zdělawati budem? Gá pak, — ačkoli takébych mohl latině

tině snad, tak gako ginj mně rownj psáti, ale wěda, že gsem Čech, chcy se latině včiti, ale če- ſky y psáti y mluwiti; aniž mi se zdá tak swau řeč přirozenau w nenáwisti mjti (ačkoli někteřj se za ni stydj) a tak gj nemilowati, abych wſſeho, cožbych koli psáti chtěl, českým gazykem raděgi nežli latinským nepsal."

Toto Wiktorýna Kornelia ze Wſſehrd wla- stenské mjněnj a přechwalitebné předsewzetj množ- stwj Českých wlastenců wzbudilo (ó by gich y za naſſich časů hogně wzbudilo!!) kteřj žádným giným gazykem nepsali, nežli swým přirozeným Českým, tak že skrze celých třidcet let téměř ani gedinké knihy w cyzým gazyku sepsané w Čechách na swětlo newyſſlo. Neméně paměti hodna gest horliwost wlastenská Márkrabj Morawského Heytmana Karla z Zerotjna, kterýž, když mu Holomaucký Magistrát w německém gazyku ga- kausy zprávu zaslal, přjsně gim domlauwal, če- ſky odpowjdage, aby budaucně se neopowažowali proti starobylé zwyklosti země a auřadu swému w německém gazyku psáti, a wlasti ſſkodné nowo- ty vwozowati, nýbrž aby swého mateřského ga- zyka wždycky vžjwali, geſſtoby w zemi swé zwlá- ſſtnj přirozený gazyk měli, za kterýžby nesluſſné bylo se styděti; anobrž za to žeby se styděti a hanbiti musyli, kdyby dopustili, aby gich nad

mj-

mjru milý, starožitný a daleko rozšjřený mateřský gazyk od cyzýho byl potlačen a wyhlazen. Tak wlastenšky smeyšleli přednj Páni České země! A což mám o našsich dwau Cyceronjch, abych wšsecky giné mlčenjm pominul, o Adamowi Danyeli z Weleslawjna a Amozowi Komenském řjcy? Tiť w literatuře České tak gako dwě hwězdy na nebi w slávě a nesmrtedlnosti po wšsecken čas se stkwěli, y až po nynějšsj dobu se stkwěgj! Než nic nenacházýme znamenitějšsjho, coby přelaskawau péči a obzwlášstnj horliwost našsich přemilých předků o zachowánj gazyka Českého na gewo dalo, gako onen znamenitý sněm obecný, kterýž léta 1615 w auterý po swaté Trogicy w přjtomnosti Neygasnějšsjho Knjžete a Pána, Pana Matthyášse, Řjmského Cýsaře, Uherského a Českého Krále odewšsech Třj-Stawůw Králowstwj Českého držán a zawřjn byl. Kterýž gakožto přeswatau památku otců našsich gá pro geho znamenitost, wěda, že každému Čechu nad mjru milý bude, y láskau wlastenskau srdce geho roznjtj a gako ohněm zapálj, zde w přjhodném mjstě položjm, genž slowo od slowa takto znj:

O zachowánj starožitného Gazyka Českého, a wzdělánj geho.

„A gakož gsau sobě Stawowé ku paměti přiwedli, kterak wzáctnj Předkowé gjch snažiwšse se

zyk a národ swůg Český wzdělati, rozmnožiti a zachowati, a saudjce to, že s zahynutjm gazyka Českého, y národ Česky, y gméno Čechůw by zahynauti muselo, bezpochybně přjkladem národů těch, kteřj chtjce sobě způsobiti v národůw cyzých slawné gméno, netoliko sami w zemjch swých gazyk swůg přirozený zostřowati hleděli, ale y od sausedůw swých, s njmiž w přátelstwj a něgaké smlauwy wcházeli, toho mezy giným obzwlásstně, aby gazyku gegich se včili, a w zemjch swých vžjwali, žádali; to za práwo nařjdili, aby před saudy w tomto králowstwj ginák mluweno, a přewedeny nebyly, než gazykem Českým. Což gak při Předcých nassjch, kteřj gsau tak na wlast swau gakožto prawj gegj synowé, laskawi, a wzdělánj národu a gazyku swého žádostiwi byli, wysoce chwály hodné a potřebné gest: Tak naproti tomu při mnohých nyněgssjch obywatelých králowstwj tohoto, potomcých gegich, nemůže se než tupiti, že sslepěgj těchž Předkůw swých nenásledugj, wjce se na vwedenj sem do tohoto králowstwj, wlasti nassj milé, wsseligakých cyzých gazykůw a národůw wydáwagj.

Če=

Čemuž kdyby gednau časně w cestu wykročeno nebylo, nemohloby naposledy to než s welikau záhubau a vtisstěnjm národu nasseho Českého býti. Na oko se spatřuge, že wždy wjce a wjce sem do země cyzozemců přibýwá, kteřjž se zde osazugj, swé žiwnosti, obchody a handle wedau, welikých statků docházegj, na auřady ty y giné obzwlásstně w městech, w městečkách do raddy mnozj, nevmégjc třj slow Českých, stranám česky swé wěcy přednássegjcým nerozumegjcý a práw tohoto králowstwj powědomi negsauce, dosazeni býwagj; ano y w mnohých mjstech tohoto králowstwj před saudy, a w mjstech radnjch gazyky cyzými, což patrně čelj proti zřjzenj zemskému B. 32. kdežto obmezeno, aby wssickni před saudem zemským Českým gazykem swé pře wedli, y také proti wýš připomenutému Předků nassjch gistému nařjzenj se mluwj, a pře wedau. Ano y na negedněch kollaturách Stawůw králowstwj tohoto, k kterýmž wssak lidé poddanj osadnj wětssjm djlem mimo gazyk Český giného žádného nevmégjcý, náležegj, kněžj cyzozemcy, gazyka Českého nevžjwagjch, se dosazugj a chowa=

wagj. Gesstó tomu na odpor nesslyssj se, aby Čechowé odsud z země ginam se táhnauti, osazowati, kdekoli v cyzých národů podobného pohodlj, aneb gakého takowého ssedruňku vžiti, a kde w které cyzý zemi gazykem Českým, buď při práwjch, a před saudy mluweno, aneb w kostelých slowo Božj kázáno býti mělo. Odkudž zřegmé gest, že Čechům obýwati a cyzozemců do králowstwj Českého zhusta přibýwati musý.

A protož na tom G. M. C. s Stawy gednomyslně se snésti ráčil. Předně, aby wssickni ti, kterj z cyzých zemj posawád do králowstwj tohoto, buďto za obywatele do země, anebo do měst za měsstany přigati gsau, děti swé y hned z mladosti gazyku Českému powinni byli včiti dáti, tak aby gsauce zde rodilj a zrostlj, toho že Čechowé gsau (poněwadž geden národ od druhého ničjm tak gako gazykem rozeznán býti nemůže) skutkem dokazowali.

A aby děti cyzozemcůw také ynowě posawád do země přigatých wětssj přjčinu k včenj se gazyku Českému měli. Protož aby dědicy obogího pohlawj wyšssjch y nižssjch Stawů, kteřjžby

gazykem Českým dobře mluwiti uměli, po smrti rodičůw swých napřed před ginými w statcých pozemských dwognásobně dělili, a tak gim raděgi statky pozemské zůstáwali, ginj pak, a kteřjby česky neuměli, tedy ti a takowj aby na penězých, nebo ginač djly swé přigjti, a na tom přestati powinni byli.

Na potomnj wssak a budaucý časy, od zawřenj tohoto generálnjho sněmu, aby žádný cyzozemec, kterýžby gazyka Českého neuměl, a potřeby swé w témž gazyku srozumitedlně přednesti nemohl, do země za obywatele, ani do měst za měssťěnjna žádným způsobem přigjmán nebyl. Nýbrž aby každý ten, kdožby toho, aby do králowstwj tohoto přigat byl, žádati chtěl, neyprwé se gazyku Českému naučiti powinen byl. A kdyžby se naučil, tu teprw aby mu se toho dostati mohlo, a prwé nic. Wssak s tauto při tom znamenitau weymjnkau, aby žádný takowý wnowě do země přigatý cyzozemec, ani děti geho do třetjho kolena na žádné auřady, buď zemské neb městské, y giné, ani také do žádných saudůw dosazowáni nebyli. A to gak

pro=

proto: že nenj možné cyzozemcům tak rychle wssech zwyklostj a obyčegů zemj swých, w nichž zrozeni gsau, odwyknauti, aby snad, gsauce w něgakých powinnostech potřebowáni, něco takowého do této země, a dobrých pořádkůw nassjch newtrussowali, a práwům králowstwj tohoto, podlé njchž samých obywatelé země České sauzeni býti magj, tak naspěch rozuměti a se naučiti: tak y proto, aby staroźitnj Čechowé, gakožto prawj, wlastnj a přirozenj wlasti této nassj milé synowé, před týmiž wnowě do země přigatými a cyzozemcy, gako něgakými pastorky gegjmi, wětssjho ssedruňku a odměny za wěrné a platné služby Gichmilosti králům Českým a králowstwj tomuto činěné, užiti mohli; ano y ginj widauce při dětech odměnu zaslaužilosti otcůw, a raděgjc se téhož y při synech swých, tudy gako ponuknuti byli, tjm ochotněgi w potřebách obecnjch se potřebowati dáti, a nižádné práce a snažnosti k wzdělánj obecného dobrého sobě nelenowati.

Nicméně gak při sněmjch, též při saudech wyšsjch na hradě Pražském, tak we wssech městech, městečkách G. M. C. gakožto krále Če-

ského a Gegjmilosti cýsařowé gako to králowé České, též panských, rytjřských, městských, duchowných při práwjch nemá ginák mluweno, přewedeny, slyssány, přjčiny přigjmány a sauzeny býti, než to wsse gazykem Českým.

Tolikéž w těch farách, kostelých aneb sskolách, w kterýchž gest před lety desýti slowo Božj gazykem Českým kázano býwalo, a djtky témuž gazyku Českému se wyučowali, aby to nynj geśstě budaucně w tom předessłém dobrém způsobu zůstáwalo, a ginj cyzýho gazyku spráwcowé sskolnj, kněžj a kazatelowé, kteřjby česky neuměli a nekázali, tam uwozowáni a dosazowáni nebyli. Wnowě wssak wystawené kostely a sskoly w to nepotahugjc.

A gestližeby kde od těch nahoře gmenowaných desýti let, tak wnowě na takowé fary neb sskoly Němcy dosazeni byli, a cyzým gazykem kázali; tehdy aby takowj wssickni do neyprw přjsstjho swatého Girj odtád wybyti, a na mjstě takowých kněžj, kde pod gednau, tu od pana Arcybiskupa, a kde pod obogj, tu od Administrátora a konsystoře Pražské, y také spráwcowé sskolnj

Če-

Čechowé dosazeni byli. Paklibyť se toho od kterýchkoli kollátorůw do toho času nestalo, tehdy aby geden každý z njch pokuty patnácte set kop grossůw Českých propadl, na tento způsob: geden djl tomu, kterýžby to wyhledal, druhý k zemi, a třetj do sspitála. Z kterýchto patnácti set kop grossůw Českých ten, kdožby to wyhledal, do saudu komornjho králowstwj Českého wznésti má. A týž saud komornj žádných hogemstwj straně pohnané dáwati nemá, nýbrž hned, gakžby na ten půhon přissło, strany wyslyssetí, a sprawedliwau weypowědj poděliti: též mezy stranami sskody wyzdwihowány býti nemagj.

A gakož gistá spráwa se činj, žeby některé osoby z Stawůw y také lidu obecného mezy sebau se zawázali, aby při shledánj gich spolčeným žádný gazykem Českým nemluwili, což na weliké zlehčenj a potupu gazyka nasseho Českého se wztahuge.

Protož gsau se o to tak snessli, kdožbykoliw ten a takowý byl, gsa obywatel tohoto králowstwj, gazykem Českým, vmégjc geg, mluwiti nechtěl, a giné též od mluwenj Českého odwozowal,

aby w zemi trpjn nebyl, nýbrž w půl létě pořád zběhlém wen ze země se wystěhowati powinen byl. A pokudžby toho newčinil, tehdy aby gako russitel obecného dobrého dále žádných práw a swobod králowstwj tohoto wžjwati nemohl.

A poněwadž se to také wyhledalo a nasslo, že w některých mjstech zde w králowstwj Českém, zwlásstě w městech Pražských, Německého národu lidé obcý Německau se gmenugj, gessto w králowstwj tomto Českém o žádné giné obcy, mimo obec Českau se newj, a gak od G. M. C., tak ani od Gichmilostj slawné a swaté paměti Předkůw G. M. C. gakožto králůw Českých, nikdá wysazena, dopusstěna nebyla, a nenj, a ani w zřjzenj zemském a práwjch králowstwj Českého žádné zmjnky o obcy Německé se nenacházý. Protož na tom gsau se wssickni tři Stawowé snesli, aby toho na budaucý časy nikoli nebýwalo, a negaká obec nowá w králowstwj tomto zwlásstnj Německá se negmenowala.

Kdoby se pak přes to gich Stawůw snessenj toho dopustil, a ginau obec, mimo obec Českau gmenowal a wznáwal, ten každý, aby po-

ku-

kutu wěyš položenau podniknauti powinen byl.“

Hyhle! gaká to neslýchaná otců nassich láska wlastenská a k gazyku Českému horliwost! Zdaliž ta wraucý žádost předků nassich w nás, gessto gsme z gich přeslawného a přeudatného kmene, z gich krwe possli, zhasla a zmrtwěla? Což nechceme té slávy, že y my wěrnj otců slawných synowé s neunawenau horliwostj o zachowánj a rozssjřenj nasseho přirozeného gazyka gsme se snažili, v potomků nassich dosýcy, aby y oni na nás se rozpomjnagjce slzau wděčnau a radostnau nás žehnali? — Angličané, Francauzowé, Wlachowé, y wssickni národowé, byk sebe hrubssj a newzdělanégssj byli, wssickni náramnau milostj gazyka swého opogenj swým gediné gazykem připřirozeným mluwj, uměnj a maudrost swau w spisých swých toliko přirozeným gazykem mezy wlastency swými rozssiřugj, a gazyk k neywětssjmu dokonalosti stupni přiwesti vsylugj; a my gedinj Čechowé, gessto za předesslých wěků mnohým národům wssech umĕnj a učenj učiteli gsme byli, nynj tak hluboko klesnauce swůg přirozený gazyk zanedbáwati, a giným národům dalekým y blizkým, cyzým y s námi podlé gazyka spřjzněným k wěčné hanbě a potupě budem? Což ginj toliko národowé s swými hrdinami wlastenskými, hrdinami, kteřj pro swau wlast žiwi byli, kteřj

ro=

rozumem a wtipem swým národ wyvčowali, a maudrostj swau oswěcowali, kteřj, ač djm, na swých ramenau gméno národu swého y k těm neywzdálenějssjm národům nynějssjm y přjsstjm nesau, nám k posměchu honosyti se budau? O gak sladká gest odplata národu, an z lůna swého takowé pronesl muže! Gegich neywsslechtilegssj částečka gest žiwa, a působj y tehdáž, když gich wjce na swětě nenj, spisy pozůstawenými, gessto ygdauce zapomenutj, wssech národů dědictwjm gsau včiněni. Potomcy gegich vsslechtilých a wznessených dussj pozůstaweným pamětem, w nichž duch gegich gesstě žige, v gakémsy swátém wytrženj se diwj, a oheň gich wlasti poswěcený y pozdnj čtaucý swatau horliwostj rozpaluge. Zásluhami takowých přeslawných mužů národ se honosyce dogde nesmrtedlnosti, y přjkladů gegich následuge nowé slávy docházý!

Y pohlédněme na ostatnj bratřj nasse statečné Slowany, na Rusy a Polaky, gessto obrowými kroky neunawené k chrámu Maudrosti a Vměnj chwátagj, žádné práce y žádného nákladu nelitugjce. Plésegme a radugme se, že ten slowútný národ Slowanský, kterýž po wssem swětě na počet gest neyhognějssj y neyrozssjřenějssj (neb tisýc milionů lidj se počjtá na swětě, a mezy nimi sto milionů Slowanů; tedy desátý djl pokolenj lidského w Slowanech záležj!!!) časem rowně gako Řjmané aneb Řekowé y w

vmě-

oměnj y w wjenj swobodném giné národy přemáhati a w slávě skwjti se bude! Toliko y my Čechowé s ostatnjmi Neyoswjceněgssjmu Domu Rakauskému podrobenými Slowany wssemožně se snažme a yshlugme, abychom Českau literaturu k té slávě a dokonalosti přiwedli, w kteréž za Rudolffa II, slawné a swaté paměti, se skwěla. Pracugme, abychom to přeswaté od slawných otců nassich nám pozůstawené a swěřené dědictwj, gazyk náš Česky, y potomkům nassim cele, neporussené a rozssjřené dochowali a odewzdali. Což že snadné nám gest, nelze pochybowati: Náš neymilostiwěgssj a neyspraweedliwěgssj cýsař a král, Frantissek II, gest králem ssestera králowstwj Slowanských, a sjce: králem Českým, Slawonským, Haljčkým, Charwátským, Lodoměrským a Dalmatským; počjtá w zemjch swých přes dwě třetiny Slowanských národů, gakž to sami němečtj spisowatelé *) wyzná-

*) Wiz 1) Abbildung und Beschreibung der südwärts und östlichen Wenden, Illyrer und Slawen, von B. Haquet, erstes Heft, Leipzig 1801 in 4. Vorrede, und Seite 1.

Pak 2) Skizze einer statistischen Schilderung des österreichischen Staats von Lichtenstern, Wien 1800 in 8.

Konečně 3) Rohrers Versuch über die slawischen Bewohner der österreichischen Monarchie 1. Theil. Wien 1804. gr. 8. kdež na strán-

znáwagj, gessto třetj třetina (a ta ne celá) w Uhřjch, Němcých a Wlassjch záležj; gest milownjkem a vchráncem gazyka Českého, za kterauž přjčinau sám česky mluwě léta 1793 zřjdil a založil řádnau a weřegnau včitelskau stolicy České Literatury na wysokých sskolách Pražských, aby tudy gazyk Česky se welebil a ssjřil, a opět podlé nařjzenj minulého roku 1805 dne 12 měsýce čerwence prossléko, w němž nowá filozofická sstudya se vstanowugj, gest Geho Milosti krále nasseho vprawdowá wůle y přjsné poručenj, aby mládež w Geho zemjch wůbec na wysokých sskolách mezy

gi-

stránce sseste a sedmé předmluwy swé vwodj, že Slowané Rakauskému Domu náležegjcy gsau wjce nežli gesstě gednau tak sylnj na počet gako Němcy; gsau pak tato slowa geho: Obgleich nun aber vor dem Menschenforscher jedes Volk gleiche Rechte hat beobachtet zu werden, indem jener nicht fragt, ob gerade dieses Volk von dem einseitigen Zeit-Genius hoch auf die Staffeley gestellt werde: so hat doch unstreitig vor dem österreichischen Staatsbürger das slawische Volk einen vorzüglichen Anspruch genauer gekannt zu werden, weil es an Menschenzahl mehr, denn noch ein Mahl so stark als das deutsche ist; weil es ferner die Summe der ächten Ungarn, Wälschen und Walachen zusammengenommen, welche sich in der Monarchie befindet, ohne Vergleich übertrifft.

nými obzwlásstně gazyku Českému a Literatuře se včila. Eyhle! toť gest patrný důkaz, že Geho Milost, cýsař a král náš neyspráwedliwěgssj, netoliko nechce nižádným způsobem nasseho milého mateřského gazyka potlačiti, nýbrž že geg (což, w skutku krále welikého hodno gest!) zachowati, rozssjřiti a zwelebiti welj! Y proč my tedy gesstě prodléwáme, a wssickni společně nepracugeme, aby gazyk náš přirozený netoliko podlé wůle nasseho neymilostiwěgssjho krále, ale y podlé nassj přirozené wlastenské žádosti se zmáhal, zwelebowal a rozssiřowal? Proč my wssickni Slowanssti národowé, gessto wssecky giné w zemjch Rakauských daleko počtem přemáháme, a rádi k obhágenj neymilostiwěgssjho Rakauského Domu neywjce přispjwáme, proč se dnem y nocý na to neoddáme, abychom y giné Rakauskému Domu podrobené národy, gazyka s námi nestegného, uměnjm a učenjm w gazyku swém Českém předčili a slawně přewyssowali, abychom wlasti nassj, že wěrnj a wděčnj gsme synowé gegj, skutkem dokázali?

O pomnětež Čechowé slowůtnj y wesskeren slawný národe Slowanský! z gakých přeslawných předků gste posslj, čjm wlasti swé, té obecné dobrotiwé matce, gste powinowáni, y gaká sláwa w towaryšstwj nesmrtedlnosti wás y wassich potomků očekáwá, gestliže rady mé poslechnete! Pakli nj pohrdnete, tedy za newdě=

wděčné a nezdárné syny matky swé wlasti ode wssech národů gmjni, a w wěčnau hanbu a potupu uwrženi a pohřjženi budete!

J. N.

Žertowné odwrácenj sauboge. *)

W Pařjžském diwadle zachowáwal ljkárnjk (apatykář) mjsto pro gistau panj; gakýsy oficýr k němu přissel chtěge se na to mjsto posaditi, čemuž ljkárnjk nižádným způsobem swoliti nechtěl. Rozhorliw se nad tjm oficýr wybjdl ljkárnjka k saubogi nazeytřj. Ljkárnjk přjsstj den zrána přigda w obydlj odpůrce swého w tato k němu slowa promluwil: „Wy gste oficýr, gá gsem ljkárnjk; wy gste wyučen s ssawlj a pistolj dobře zacházeti, gá pak swému ljkárnjmu zbožj rozumjm. Wy žádáte, abych wassj zbranj bogowal, gá gakožto wyzwaný žádám, abyste mau zbranj se potýkal. Tu gsau dwě pilulky, gedna z nich gest gedowatá, druhá gest dobrá; wyberte sy gednu a požřete gi, gá tu druhau wezmu. Tak budeme nestrannau zbranj bogowati, a geden z nás musý padnauti.“ Nad tau neobyčegnau řečj zarazyl se oficýr, y obě pilulky wzaw oknem ge wyhodil, a ljkárnjka v sebe dobrým snjdanjm poctil.

O ga=

*) Saubog: Das Duell.

O gazyku Českém.

Rozmlauwánj prwnj.

Z Weleslawjna, Čech a Němec.

Z Weleslawjna. Dowol Minose! ať promluwjm několik slow s přjchozým tjmto. Tussjm, Pane! že rozpráwjte česky?

Čech. Tobsse Pan! ga měla, tyš pyl chlapes, chowasska, a ten pyl ssesky.

Z Welesl. Chwalné a potěssitedlné gest to srdcy mému, an widjm, kterak y do cyzých zemj gazyk můg milý se ssjřj. Wy, gakož patrno gest, Němec gste; odkud, prosým, rodič?

Čech. Na, na, Pan! ga Ssech ge, a w Ssechy narotil.

Z Welesl. Y toť gste tedy celé swé žiwobytj w cyzyně stráwil; a kdežto můg milý, že wám možné nebylo, abyste se dowčil gazyku Českému?

Čech. Sa pyl můg ssiwot ne pysseš granic ssesky. Sa w Prase narotil, w Prase ssiwa pyl, a w Prase vmssel.

Z Welesl. Pro Bůh! gak gest to možné: Čech — Pražan — a tak chatrně mluwiti gazyk swůg? —

Čech. Můg gasyk ga mlufit tobsse.

Z Welesl. Pohřjchu! nehruбě; ledabyste (čehož Bůh ostřež!) k ginému se znal gazyku.

Čech. Můg gasyk ge Němesky.

Z Welesl. Y wjm wssecko; wyk gste syn něgakého Německého řemeslnjka, gimž předkowé nassi Pořič za obydlj wykázali, aneb snad některého do Čech wnowě přisslého Němce, a Němcy wždy měli tu wadu do sebe, že, rádi do Čech se laudjce, nerádi gazyku Českému zwykali; snad gste y málo s Čechy obcowal?

Čech. Prasil sám, sse s Prase sem. Ge ne ssátny Kaféhaus w Prase, kte ga nepyl gako toma, ssátny Saal, kte ga ne fortansowat, theatr a khostel, kte ga neunterhaltowat. Ga mám tobsse tabak kaussil, tobsse Billiard hral, cechofal y fechtofal, a mám wssesko tělal, so se ssikofal na sslokěk od kultůr, lebssi než mancher Kafaljr.

Z Welesl. Odkud medle ta hřjssná gazyka swého neuměloſt?

Čech. Ga ssek sám, sse můg gasyk ge Němesky; a ten kto ssest w těle, a topry kapát na tělo má, ten ssesky mlufit hanba.

Z Welesl. Nastogte! česky mluwiti se hanbj! gazykem, w kterém wesskeré králowstwj

se

se řjdj, gjmž od končin do končin po celé wlasti slowo Božj se káže a hlásá, gjmž uměnj se přednássegj, a srdce Česká k ctnosti a hrdinstwj se wzbuzugj! — Whrdlo lžeš člowěče! že Čech gsy! Němec tobě z očj y kroge hledj; oč, že Sswáb gsy? —

Čech. Sswab nepo Ssech! tnes to getno. Ale ga Ssech ge, a Minos k Ssechy mi anweisowat.

Z Welesl. Odrodilý předků swých potomku! Gestližeš sobě w kasjrnách, w těch cyzozemců, gak widjm, hnjzdech, Němce wywálel, wssak we sskole lépe česky gsy se naučiti mohl y měl; čili gsy do žádné nechodil?

Čech. Sse ga mlssel k ten sseči, f.těl Pan, sse Philosoph sem; snám y jura wssesko, a ga moch moge půl funt attěst, gako kto giny s nosey vssensy, producirofat.

Z Welesl. A wssak z Koldjna, kancléř wýborný, neposlednj zagisté gest spisowatel; což gste geho městských práw nečetl? Tukbyste byl měl přjležitost dobré česstině se naučiti.

Čech. Ga uměl ne ssesky ssjst, a ga to nepočebofal.

Z Welesl. Co slyssjm? W prawdě-li, že nynj w [illegible]echách někdo se může naučiti wessskeré filozofii y wssem práwům, anby česky ani čjsti neuměl? Nečjtagj se tedy, gakož gsem daufal, spisowé těch vsslechtilých mužů, gessto statky y

ži=

žiwoty swé na zwelebenj gazyka swého wynakládali? Nečjtá se Konáč, Welenský, Hágkowé a můg milý Kochn, aneb onen, gehož sláwa y náš se donesla, dobromyslný Komenský? A což z Weleslawjna, ha! powěz, čjtágili toho?

Čech. Můg Pan! To ge ssesky fesnic! o ten lit mám ga, so ssiw, nis neslyssel Ale to prafili mi, sse ten ssesky knissky ge pletký a pláto; ten němesky proti něg slato; a ten ssesky pyl ne tost na Couvert těm němesky.

Z Welesl. Utrháš! co za mého času psáno bylo, to nebyly pletky; byli to plnj bohabognosti a umènj spisowé, byly drahé ctnosti kameny, gimž oprawdowá pobožnost zgednala utěssenau a wěku mému milau stkwělost; byla zrna prawdy bez plew lichoty, zlato počestných mrawů bez trusek lehkomyslnosti. Němcy sice se wssjm usyljm za nasseho času pracowali, wssak neprawda y lež gest to, aby w tom swém sstěkawém a chrochtawém gazyku djla wywedli, kteráby ona nasseho libého a zwučného gazyka gako zlato nad bláto předčila! Ha! powěz oprawdu, magjli Němcy tak drahně nad náš spisů přewýborných?

Němec. Prawdu mluwj přjchozý tento, an, gak widjm, gest prawý obraz nyněgssjho Čechů, kterj ničehož méně neuměgj, gako česky, a to prossle skrze twé pro přjslowj prorocké: že někdy na mostě Pražském bude Čech ne-

nejžádanější, jako jelen s zlatýma rohama, wyplněno jest téměř tuto dobu. Ne tak Němcy; tiby měli wassim za příklad býti. Jest tomu asy 60 let, co nassincy jazyk swůj vpřímě wzdělávati počali, brausýce, pilujíce, hladíce tak dlauho, až se každému we swětě jazyku w bohatstwj a dokonalosti wyrownati mohl. Wbrzce wěk zlatý Němcům wykwetl, jehož wůnj milau zakochali se y wassincy, zwlásstě proto, že sstěp swůj, an mohl nápodobný kwět nésti, swéwolně ze wssech odrali paupat. Nebo již dwě století wyzuwají se ze wsseho, což Českého jest; spáliwsse staré knihy předků swých, nowých nepsali; mraw, krog, až y hnedle jazyk otcowský proměnili, aneb aspoň změniti vsylují; slowem, přijda mezy ně, řeklby že ne Český to, ale z Franků a Němců jest složený národ: welcy z Franků, sprostí z Němců, a to wssickni, když ne skutkem, aspoň wůlí. Wssemu je nawčjš raději, než jazyku předkůw jich!

Z Welesl. Přestaň, pro Bůh! přestaň! nahý meč jsau slowa twá.

Němec. Widjm w tobě staročecha, jednoho z těch, kteří pro jazyk swůj a wlast nasazowali jmění y žiwoty sw., jimžto slauti Čechy byla chwála nejžádanější, kteří byli strassní práw hajitelé, podiw záwistných národů, lampy v prostřed wichru hořící. Jednák zhasly lampy ty, přissel podiw ten w příslowj a lehkost, a

vsnu-

vsnulí hagitelé práw strassnj. Čas, Danyeli! čas, ten wssehy dárce a zhaubce, za njmžto mě- sta, zemstwa, národowé y swěty wycházegj a za- cházegj napořád — y to gméno České, leč že Čechowi bude možné odolati osudům, brzy, br- zy snad wěčnými příkryge zawalinami.

Z Weles l. Ach, přjsný saudce Božj! na- stogte, že mi nelze po druhé vmřjti, že takowá hanba potomků mně zahořčila sladké Elizeyské radosti! Zagdu, kdebych newiděl přicházeti ne- zdárnjků těch, y snažiti se budu, abych s wla- stency wěrnými o tom, což bylo, rozmlauwage, nad tjm, což nynj gest, vskrownil zármutek swůg.

Němec. Nermuť se Danyeli! nenj ge- sstě posawad po wssem weta. Žiw gest národ ten, gehožto gazyk zcela nepossel. Stogj až po tu dobu onen sstěp wassinců, ač odraný, ač ostjm wůkol dussený, nicméně zdá se že pausstj nowé pupeny, sylné dosti, aby gesstě gednau ge- ho předesslá mladost se obnowila; gen ať dobrý zahradnjk gest ho ssetrný, gessto w sadu swém každý strůmek rownau péčj pěstuge. Powstá- wá, djm, vsslechtilegssj Česká rodina, zdárnj synowé wlasti, powinnau k té matce lásku w pr- sech čigjcý. Ti, kde gste wy snažjce se vstali, vchopugj se Českého vměnj, a wytrhnau (buďte gednoswornj!) slawnau druhdy wlast swau z ptjslowj a posměchu okolnjch národů, gen gest-

li

li, (a lzeli pochybowati?) ten dobrý otec národů, Frantissek k žádosti Milionů wěrných naklonj vcha swého, a bude, gjmž byl Karel y Rudolff odpoly, do cela otcem Slowanům swým!

J. J.

Směssná přjhoda.

Kulhawý Francauz geda na koni w Němcých spadl s něho. Dwa němečtj sedlácy widauce to běželi mu rychle na pomoc; zdwihnauce geg znamenali, že kulhá; y myslice, že nohu zlámal, aneb že sy gi wytkl, ze wssj sýly swé počali táhnauti, aby mu gi zase naprawili. Vbohý Francauz křičel, co hrdla měl, že sy nezlámal ani newytkl nohy, nýbrž že giž od maličkosti swé gest tak kulhawý; ale wssecko to nic nebylo platno, neb sedlácy mu po francauzku nerozuměgjce domnjwali se, žeby bolestj tak křičel, a gesstě wjce táhli. Wtom gda měsstan, genž francauzky rozuměl, okolo, wyložil sedlákům gegich omyl, a wssickni s welikým smjchem se rozessli.

Staraussek.

Idylla.

Giž dáwno slunéčko za hory zasslo, a mračna se po nebi stahowala, giž lidé w domky se skryli, a zwjřata zalezla w křowiny; když stareček parnem a cestau vdychtěný klesage v chalaupky hagného se stawil, a sy drobet oddechna do nj wessel, s slzawýma očima prose, aby se nad starečkem trnaucým smilowal, a mu noclehu popřál. Hagný, muž dobrého srdce, wida gak staraussek mdlobau se třese, smilowal se nad njm, a přjwětiwě ho za ruku vgaw do swětnice vwedl, aby sobě oddechna s gegich skrowničkau wečeřj za wděk přigal. Žena s gasnau twářj se k ssediwému pocestnému měla, a mile ráda shledáwala, by podlé možnosti swého vctila hosta. Po wečeři wesele howořili geden druhého s swau wljdnostj obžiwuge, že gim chwjle mžiknutjm vssla. Stareček obžiwnuw žiwě swé přjhody wyprawowal; hagný a žena s podiwenjm poslauchali maudrého muže. Giž čas byl, aby se na odpočinutj odebrali, giž wssickni swému nebeskému otcy wzdáwali djky; tu hagný strnuw zůstal, gakby hrom do něho wrazyl. Nebot widěl, že starec giným

způ-

způsobem k Bohu se modlj. Studený pot se mu po čele wylil, wlasy wstáwaly wzhůru, a srdce zůstalo státi; giž myslil, že země se otwjrá, že hromowé do střechy bigj, že na prach ho rozetřepj, a země do sebe pohltj, protože neznaboha do swého stawenj přigal. Gako wygewený starce se chopiw wykřikl: „Přestaň starče! přestaň Boha urážeti."

„Což se ti přjteli zdá? laskawě stareček odpowěděl, snad žebych swého nebeského otce urážel, když mu skraussenym srdcem za wssecky dary děkugi, a za swé přátele y nepřátele se modljm?"

Hagný. Gako gá ruce k nebi sepnauti, gako gá s Bohem mluwiti máš.

Starec. Od swého dětinstwj swým způsobem Boha wyznáwám, a nynj na swá stará kolena tobě člowěče k wůli mělbych swé srdce přeginačiti, a swého nábožensktwj se spustiti?

Hagný. Tot musýš, w tom okamženj musýš; nebo z mého přjbytku táhni!

Starec. Přjteli, což myslјš? Gakbych w tmawé nocy, w dessti a bauři neznámým lesem mohl choditi? Widјssli, gak po nebi křjžem a křjžem ljtagj blesky, gak hrom rachotj, a do stromu bige? Wygduli, zagjti musým.

Hagný. Byš y před mýma očima zassel, z mého přjbytku musýš.

Starec. Pro Boha, dobrý přjteli! pro Boha! ostrň se nademnau, a strp mne w swém přjbytku, až se přežene baurka.

Hagný. Ani okamženj neznaboha w domě swém nestrpjm.

Starec. Bůh, můg stwořitel, mne giž sedmdesáte let na zemi trpj a žiwj; a ty člowěče hodinau mraucý bys nechtěl mne ani hodiny strpěti?

Hagný. Ani hodiny tebe nestrpjm; proto se odtud kliď, než pomsta Božj na mne se shrne.

Starec. Milý přjteli! otec nebeský lásky netrestá!

Hagný. A giž w bauři se snássj.

Starec. Gako laskawý otec se bljžj, by wyprahlau zemi zawlažiw lidi y byliny wzkřjsyl.

Hagný. A tebe za twau newěru hromem roztřepiw potrestal.

Starec. Gá daufám w swého Boha, že mi ani wlasem nehne.

Hagný. Tedy gá tebe rauhači potrestám, a do sloty wyženu.

Starec. Což se člowěče nad Boha wypjnáš, a co on zachowáwá, zkazyti mjnjš?

Prawiw, a ruce sepiaw: Bože ó Bože! wzdechl, a w bauři a dessti lesem se plazyti musyl. Sotwa stareček wen wyssel, tjm hrozněgi mračna ssediwá hučela, tjm častěgi ljtaly

ble=

blesky, a hromowé haukali, gakoby nebe se stœhnauti a země zagjti měly. Sám hagný nad baurj strásslíwau strnul, a počjnal do sebe gjti: Snad Bůh mi hrozý, promluwil k ženě, gá sem stařečka do bauře wyhnal. A žena plakala, a rukama lomila, až srdce gj pláčem vsedalo. O muži, ó muži! s bolestj naříkala, což gsy včinil, žes gako ljtý kat mdlého člowěka ze swého stawenj wyhnal? Zwjře se skrýwá, a potwora před desstěm zaleze w gesskyni, a člowěk, pro Boha! člowěk wěkem se třesaucý nemá mjstečka, kamby swau ssediwau hlawu skrýti, kdeby w nocy oddechnauti sy mohl. O muži, ó muži vkrutný! gak před Bohem obstogjš, žes přjčinau smrti dobrého člowěka? Bůh nám rozkazuge, bychom sy pomáhali, ba swým nepřátelům hogili rány. A ty člowěku newinnému, který ti nikdý wody nezkalil, který we swé potřebě k tobě o milosrdenstwj wolal, ty bjdnému starcy mjstečkas nepřál, kterébys psu poskytl, by se před slotau vkryl? Pro Boha! což gsy člowěče včinil, žes člowěka zabil? Snad za to, ó můg Bože, ó můg Bože! twůg syn, twá krew trpěti a winu swého zůřiwého otce smazati musý! Snad y on w bauři a dessti skrýsse hledá; snad y geho nemilosrdnj lidé do powětřj wyhnali; y on sobě nařjká, a rukama lomj, newěda, že za swého otce muky snássetí musý!

Takto běduwala, ruce do nebe zpjnala, a

swé=

swému manželi do dusse mluwila, až celý wy- děssený do nebe hleděl a zwolal: „Zhřessil gsem Pane! zhřessil gsem!" a gako diwý do le- sa wyskočil, a desstěm běhal a žalostně wolal, by starečka nassel. Běhal kolem a kolem, a w každé křowině hledal, a nikdež neslyssel hlásku, newiděl dussinky žiwé. Dlauho se sháněl nedá- ge sobě oddechu, až cosy při blesku zahljdl, a slabá wzdychánj zasslechl. Gako gelen žjžniwý k studénce běžj, hagný k mjstečku chwátal, a spa- třil, gak stareček na kolenau kleče, rukama se- piatýma za něho se modlj. Slzy mu polily twáři, a srdce okřálo; gako pták před starečka wrazyw se na zemi plazyl ruce y nohy mu lj- bage. A nynj ze země se schopiw ani slowjčka nemluwě starečka vgal, a gako muže swatého vctiwě weda k domowu přissel. Tu žena ra- dostj poskočila, tu se staraussko chytila za od- pusstěnj prosýc; pak dělala oheň, sussila a zahřjwala, by láskau a wljdnostj starečka zý- skala zase. Muž a žena snásseli slámu a po- dussky a stlali, a starečka položili, a opatr- ně přikrýwali, by sobě oddechna k žiwotu okřál. A sotwa se staraussek probudil, skočili, strogili snjdánj a snásseli dary, a sytého s pláčem wyprowázeli, a s njm se laučjce sljbili swatě: že člowěka, byť y giné wjry byl, sná- ssetí a gako sebe chowati budau, aby y oni lidé gsauce w nauzy pomocy dossli. W. N.

O wrssjch oheň wywrhugjcých, a o zemětřesenj.

Nesnadně kdo bude, kterýby nic newěděl o podzemnjch baufkách a gich strasslinwých včincých, ačkoli sstastně bydljme w těch kraginách, kde gich neznáme z zkussenosti, a neywýš gen někdy zemětřesenj cýtjwáme, bez pochyby, skrze spogenj těch podzemnjch cest a slugj s těmi welikými ohniwými pecmi. Wrchowé, kterj w Německých oheň wywrhowali, giž předáwno toho nechali. Nenj pak djlu země, kterýby takowých wrchů neměl, a strasslíwých včinků zemětřesenj nečil, y w neystudeněgssjch kraginách gest gich wzteklost rowně tak strasslíwá a záhubná, gako w mjrněgssjch a teplegssjch.

W e z u w.

Ten wrch gest w Neapolsstě, a má takowau způsobu, gako mjwagj wssickni wrchowé, kterj wy-

wywrhugj oheň. — Rozhřitá hmotnost wyskakuge z hrdla, kteréž obyčegně kotlinau gmenugj. Hmotnost ta wywržená teče po stranách hrdla, a tak powstane, skoro gako při krtičnjm kopcy, způsoba řádné kuželky wrchů oheň wywrhugjcých. Zacpagj se wssak často y ta hrdla, kterými se rozhřitá hmotnost wywrhuge, a odtud powstáwagj po stranách wrchů nowé kuželky s swými hrdly, prwnj wssak wrsskowé té prwnj kuželky někdy se shodj. Z té přjčiny se také změnila způsoba Wezuwia, a působě neyprw gen geden wrch, teď činj tři wrchy, totiž Wezuw, a na půlnočnj straně wrchy Somma a Ottajáno, kteřj gsau audoljm od prwnjho odděleni. Wssickni wespolek gdau 12 hodin, sám Wezuw 3 a půl hodiny. Ti dwa posledněgssj powstali teprwa, což gest welmi k prawdě podobné, když gednoho času gest strassliwě wyhodil. Neywjce se změnj wrssek hory, na kterém gest hrdlo. Djra, kterau Wezuw gindy měl, měla způsobu nálewky neb trychtýře: ale wyhazowánjm hmotnostj léta 1751 a 1754 byla djra 2400 kročegů weliká zacpána; gen w prostřed zůstal průchod neb djra, která sy nowau kuželku zřjdila, genž padesát střewjců wysoká byla. Pan de Luk shledal měsýce vnora léta 1757, že se z celé kuželky kauřj. Kauř se hrnul po wssech stranách kuželky, a bljzko spodku wyrazyla lawa (hmotnost w wnitřku wrchu rozhřitá) a tři nowj poto-

ko-

kowé lawy zatopili sskoro celý wrssek. Při spodku té malé kuželky possla gesstě menssj, kterau widěl růsti gako krtičnj kopec. Hmotnost, která se wyhrnula, zahnala tu, která byla na sspičce kužélky; tato spadla. Rozhřité hmotnosti w powětřj hned ztwrdly, a byli z nich wlastnj kusowé. Djra neywětssj hlawnj kuželky pořád wyhazowala horaucý hmotnosti, a kauřilo se z nj. Pan de Luk předce wylezl na krag hlawnj djry, a bylo mu lze, kdykoli wjtr kauř rozptýlil, do hrdla dolů nahlédnauti, na gehož dně widěl mnoho ohniwých trusek. (Hlubokost toho hrdla neostane wždy stegná. Hamilton mohl sto napočjsti, než kámen, který pustil, dna dopadl.) Ta djra byla wlastně ze dwau, z kterých wětssj měla dwanáct neb patnáct střewjců, menssj pak gen pět neb ssest střewjců. Neywjce baučila menssj djra, a wywrhowala hřmotně ohniwé páry, podobně chřestu wraucý wody. Přitom třesstělo leckdys w wnitřku wrchu, země mu se zatřásla. Ten třesk se zdál přicházeti z neywnitřněgssj hlubiny wrchu, přihnal se rychle nahoru, a skonal několikrát hlučně zahřměge. Wywržená lawa prskala na sto střewjců wůkol, a přitom bylo ohniwé páry widěti a gek powětřj slysseti. Kauř zhustl, a trusky, které na dně djry gako na ohnissti ležely, do powětřj se wyhodily. — Pak ljtalo wůkol ohniwé kamenj, a Pan de Luk welmi pilně musyl pozor dáti, aby se gim whnul.

Wel-

Welmi znamenitě wywrhowal ten wrch léta 79 po narozenj Krystowu, 24. den měsýce srpna, skrze což byla města Herkulanum a Pompeji popelem a pěnau zasypána — potom léta 1631. měsýce prosynce, kdež byl celý přjstaw mořský v Neapole suchý, gesſto moře odstaupilo, a posledně léta 1779 a 1794 měsýce čerwna. Posledněgſſj wyhazowánj pro geho znamenitost patrněgi wypjſſeme.

Welikým wyhazowánjm léta 1779 byla kuželka gako zazděna, tak, že wſſecka syc obyčegná malá wyhazowánj, kterými toho wrch zbýwal, skoro dokonce přestala. Sedm měsýců před wyhazowánjm byl wrch zcela tichý, y dýmnj slaup, který syc neustále nad njm stál, zmizel. Dwě zlá znamenj to byla pro mjsta okolo něho.

Několik dnj, než wyhazowal, bylo husté powětřj okolo wrchu, a slunce y měsýc bylo w páře přjčerwené widěti. Wſſech pramenů ubýwalo, a woda w studnicých se tak welmi tratila, že bylo třeba prowazu každý den popustiti. Y bylo widěti mezy hrdlem wrchu a městem Torre del Greko, gak se kauř hrne, při čemž bylo několikrát hřmot slyſſeti. Ale newſſjmali sobě toho, bez pochyby, protože tady takowé přjběhy často gest widěti; tak gako sobě w Sycylii malých zemětře-

se-

senj newssjmagj, protože se skoro každý rok stáwagj.

Dwanáctý den měsýce čerwna pršelo sylně a dlauho, a w nocy na to země se prudce zatřásla. Pewný králowský palác w Kasertě, gehož zdi gsau tlusté osmnáct střewjců, tak se zatřásl, že zwonečkowé zazwonili. Patnáctý den měsýce čerwna opět se země zatřásla, ale mnohem slaběgi, neb Wezuw počal wyhazowati. Slaup ohniwý, s dýmem a hřmotem, wywstal po straně kuželky wysoko; také se zdálo, že teče potok ohniwé lawy k wrchu. Gistět praud, w kterém lawa byla, zdůlu k wrchu propukl, a tak se zdálo, že lawa k wrchu teče. Tu powstalo množstwj ohniwých slaupů, a gen w g e d n o m p o ř a d j se gich patnácte počjtalo, kteřj w týž čas wznikli. Blýskawj plamenowé, gako cypřissowj stromowé, wystáwagj po wssech stranách wrchu, a přewyssugj wrch Wezuw; přitom bylo slysseti zmatený strassliwý hřmot, gakoby sylně hřmělo, s ohněm welikých děl smjssených, a gekem, gako s gekem zůřiwých wln mořských w bauřce. Giný hluk, s tjm smjssený, byl podoben wánj wyhně kowářské, neb syčenj mnoha raketlj, kteréž w powětřj letj. Kamenj, kterého někteřj 10 střewjců wysocý byli, a 35 střewjců w okolu měli, bylo k wjře nepodobně wysoko wyhozeno, a padagjce třesenj domu w přestrassené a zděssené Neapoli rozmáhalo. Wssecky dwéře zachřestěly, wssickni zwonowé zazwonili, když se země zatřá-

sla;

sla; plný měsýc byl čerwený a kalný na nebi, a pak celý zmizel w hustém dýmu. K tomu přehroznému strachu bylo slyšeti nářek lidu w Neapoli, hluk proslých a modlících se procesý, a wzdychánj: ora pro nobis (pros za nás.)

Nicméně toho času gesstě nebylo widěti ohně w hrdle Wezuwia. Teprw 16 den ke čtyřem hodinám počal wyhazowati. Zawa se wylila z hrdla wedlé hlawnjho wrssku, a spálila celý les, skrz který tekla. Giný potok lawy na poslednj straně wrchu wyskoče, přitekl až k městu Torre Greko, které na wětssjm djle zkazyl a zahubil, a naposledy se octl až v břehu mořského. Přitom padal černý popel, který byl gako drobný pjsek, když na něg makal. Ten, kterého w Neapoli napadlo, byl za několik dnj gasně ssediwý, a tak drobničký gako sspanyol. Také pokrapáwalo, gessto bylo nebe gasně, a ty krůpěge měly slanau chut. Ten potok lawy byl podlé wyměřenj na tom mjstě, kde se do moře rozljwal, 1204 střewjců ssiroký, a přewyssowal swrchek moře okolo 12 střewjců, a w moři byl rowně tak hluboko. (Sečtlo se, že as osmnáct milionů střewjců lawy w moře se dostalo — což welmi málo bylo proti té, njž domowé w Torre del Greko gako w slitině se zazdili.) Angličan Hamilton, který po dwau dnech tamtudy přes moře se plawil, nalezl, že 300 střewjců od toho mjsta, kde ta lawa se wlila, z moře gesstě

se

se kauřilo, a moře tak wřelé bylo, že se počala smůla rozhřjwati, kterau bylo dno geho lodky zalepeno, tak že rychle k břehu plawiti se musyl.

Strasslivé, wssak přerozkossné bylo pohleděnj, gak se lawa w moře wylewala. Wlila se w dwě mořská ramena, která wodu gako nějakau kotlinu obkljčila; woda, zwlássť w kotlině (bez pochyby, protože horkem lawy rychle w páry se rozptylila) wyletěla chřestje do wrchu; mnoho wařených ryb po moři plowalo, a půl mjle od břehu nebylo widěti po mnoho dnj ani gediné ryby, a wssecka sskořepj zwjřátka (mussle a t. d.) byla mrtwá.

Osmnáctý den měsýce čerwna ráno we čtyry hodiny bylo prudké země třesenj, a w týž den, gessto wjtr na několik okamženj dým na wrssku hory rozehnal, bylo widěti, že djl hrdla, který byl k Neapoli, se propadl. Z té skrze propadenj rozssjřené djry, která se na 3300 střewjců počjtala (24000 takowých střewjců činj německau mjli) prodralo se nesčjslné množstwj dýmu a popela, kteréž w tmawých oblacých wždy wejš wystupowali, až z nich byl oblakowý slaup, který se na 125000 střewjců (pět německých mil wysoký) počjtal, proti kterémuž se zdál Wezuw gen malý pahrbek. *) Toho slaupu se mohlo gako baurky něko-

*) Wezuw se na 3600 takowých střewjců počjtá. Wysokost slaupu oblakowého nenj stegná. Při wy-

kolik mil wysoké powažowati. Bleskowé se w něm gako zubatj plamenowé probjhali, a geden paprslek vdeřil w dům Margysa z Bery a tak prudce, že byly dweře a okna tak gako hromowým bleskem rozdrobeny a také bylo cýtiti sylný syrný smrad. Popela, který ten strasslivý slaup wyhazowal, napadlo w Sommě tak mnoho, že lidé, kteřj sebau vstawičně nepohybowali, w nebezpečenstwj byli, aby njm nezapadli. W poledne bylo tak tma, že sotwa možné bylo se nalezti s těmi neywětssjmi pochodněmi. Popel, kterého za tři dni potom gesstě napadlo na plachty bljzkých lodj, gesstě we tmě swjtil. Gak hustě toho popela napadlo, může se z toho poznati, že pan opat Tata nalezl, že ratolest fjkowého stromu, na které popel byl, swými třmi listy a dwěma nezralými fjky 31 vncý aneb okolo dwau liber wážila, gessto táž ratolest bez popela toliko 3 vnce (6 lotů) na wáhu měla. Wětřice pobraly mnoho toho popela, a zanesly geg. S wyhozeným popelem wylilo se mnoho bahen w tom okolj, která byla z popela a wody; ligawcowé z elektryckého oblakowého slaupu nalezli wýtoky mastným popelem zacpané, sebrali se w bahna, a wyrazyli tu, kde se gich bylo neymjň nadjti.

Mimo to bylo neyprudssj wrchutřesenj ráno, w poledne a wečer.

Neo-

wyhazowánj léta 1661 nalezl se takowý slaup, gakž se skutečně wyměřilo, 6 mil wysoký.

Neobyčegné a welmi znamenité gest, (čehož wssak nelze dosti patrně wyswětliti) že za osmnáct hodin po neyplnégssjm wyhazowánj Wezuwia 15. den měsýce čerwna 50 německých mil od toho w Syéně, w prudké baufce, 12 kamenů rozličné welikosti a tjže, s powětřj mnoha osobám před nohy padlo. Nebyli podobni kamenům toho mjsta, a z Wezuwia nemohli býti, ačkoli dle pohledu takowj kamenowé při Wezuwiu se nalézagj. Geden z nich wážil gen gednu libru, druhý pak pět liber. Zdali ge snad neznámými mocmi přirozenj w čas baufky zplodilo, neb zdali snad byli (což gest také k prawdě nepodobné) s wrchu gen deset německých mil wzdáleného Gadikofani, který gest takowého přirozenj, gako wrchowé, kteřj oheň wywrhugj, nenj gisté. Swrchek těch kamenů byl weskrz černý, wnitř byli gasně ssedjwj s černými posskwrnami a blýskawými punktjky; také byli zewnitř osklenèni — tok gsau znamenj, nimiž se od lawy dělj. Také se domnjwali, že popel z Wezuwia, který byl gesstě dále než gest Syéna od Wezuwia, odnesen, se shlukl a ty kameny zplodil.

Mezy ginými wrchy, kteřj oheň wywrhugj, aspoň některé gesstě připomeneme. Wrch Stromboli na Liparských ostrowjch, kteřj wssak gsau wssickni

ohni-

ohniwj, wywrhuge wždy za sedm minut kamenj a giné ohniwé wěcy. Hrdla zde nenj swrchu, ale w prostřed wrchu, a když se wyleze na wrssek, gest pod námi. Swrchu pak na wrssku wystupuge z malých, čaul welikých děr ustawičný dým. Gistý Francauz pozorowal, gak w nocy řádně wždy za sedm minut ohniwé kamenj sto střewjců wysoko wyhazowal, což se pokaždé stalo s temným chřestem, kterýž přjčerwený plamen, ale we dne gako bjlá pára wypadal, předcházel.

Mezy ohniwými wrchy w půlnočnjch kraginách země gsau Islandsstj zwlásstě známj. Ačkoli má ta zem ustawičný led, předce gest w nj mnoho ohniwých wrchů, z nichž brzy ten, brzy onen wyhazuge strach a hrůzu působj. Tak byl dlauhý čas wrch Tekla znamenitý, který tolik wyházel, že se musý 68 střewjců hluboko kopati, nežli se dokope dlážení bywalého města. Za nowěgssjch časů wrch Katlegia, který přes mnoho let tichý byl, opět počal wyhazowati. Léta 1756 roztrhl ledowé hory, a weliký kus gich w moře uwrhl. To wyhazowánj bylo tak strasslivé, že se báli, že celý ostrow zahyne. Weliké ohniwé kaule wylitowaly, které se w přemnohé kusy rozpukaly. Hřmot byl tak strassliwý, že geg bylo slysseti na 25 mil. Ohni-

wj

wj slaupowé stáli nad wrchem wsseliké barwy a způsoby, a gednau se zdálo, že gest wrch a celé nebe w ohni, tak že bylo w nocy wjce swětlo, než we dne.

W Ameryce gest weliké pořadj Kordylerských ohniwých wrchů; y onen znamenitý wrch Chymborasso, ten neywyžssj wrch na zemi, kterýž w tomto pořadj wrchů wssecky giné swau wysokostj přesáhá, gest ohniwý. Nenj wssak přjkladu, aby se lawa z těch wrchů wywrhowala. Neméně se wssak wztěkagj a strassj, kdyžto množstwj sněhu po wrssjch ležjcý se rozhřege, a násylná powodeň dolů se hrne. Tak se stala léta 1742, když se snjh rohřjl na Kotopaxi, weliká powodeň, která byla 130 střewjců wysoká, a domy, lidi y zwjřata s sebau do moře hrnula. Woda zatopila kraginu na osmnáct mil.

Wrch Etna w Sycylii, který po Wezuwiu gest neyznáměgssj ohniwý wrch, byl skoro sto let tichý, že giž počali o zprávách, které powjdagj, co kdy zkazyl a zahubil, pochybowati. Brzy wssak wywrátil pochybnost, když strasslivě wyhazowati počal. Zemětřesenj, která přitom byla,

a o kterých ted obssjrněgi powjme, zkazyla léta 1693 we třech dnech 16 měst, mnoho statků, a přes 90000 lidj přitom zahynulo. — Při prwnjm wyhazowánj po dlauhém pokogi, léta 1737, které dwanáct dnj trwalo, bylo se báti, že celá Sycylie zahyne, a teprw ulewilo, gakž se při ohniwých wrssjch obyčegně stáwá, když wrch Etna nowého ohniwého hrdla nabyl. Popel ljtal až do Wlasské země, a byl mnohým lodjm dalekо od Sycylie nebezpečný. Té dálce se nenj co diwiti, neb kamenj na mnoho mil se wyhazowalo, a popel z Wezuwia několikrát ljtal až do Řjma, a dle starssjch swědectwj, až do Egypta. Ted má wrch Gibelo aneb Etna dwě ohnisstě, z kterých gde bez přestánj tak hustý dým, že se giž na ostrowě Maltě, 60 mil odtud wzdáleném, widěti může.

O Zemětřesenj.

Nejstrasslliwěgssj wěc w přirozenj gsau zemětřesenj, která gsau s ohniwými wrchy spogena, o nichž některé znamenité wěcy powjme.

Pohybowánj země, w kterých zemětřesenj záležj, roztřesau celé země a moře nepokogj, studnice a řeky z nich pogdau, a města a hory se pro-

pa-

padnau. Ta pohybowánj negsau wždy stegná. Často gdau wjce k stranám, (gsau horyzontálnj) často se stáwagj hnutj nahoru, (perpendykulárnj) a někdy gsau hnutj na wssecky strany, gako když ohniwý wrch wyhazuge, neb když se wychodj puma; často gdau hnutj zemětřesenj od půlnocy k polednj. Gestli stogj město, gak gdau hnutj, zahyne, gsauli zemětřesenj dost sylná.

W mnoha mjstech gest ge znáti gen na hnutjch wody. Tak bylo při strasslíwém zemětřesenj 1 den měsýce listopadu léta 1755, skrze kteréž bylo město Lizabona skoro celé zkaženo. W Norwegské, Sswedské, Německé zemi a w některých giných zemjch saudili z nepokoge moře, co se děge w přirozenj, gessto w giných zemjch strasslíwěgssj byli aučinkowé. Třesenj bylo čjti z Grenlandu až hluboko do Afryky, a z toho gest widěti, gak daleko se mohau wztahowati. Hnutj třesenj gest tak rychlé, že w tu minutu, w kterau Lizabona zahynula, takž bylo cýtiti welmi prudká hnutj w polednj Amerycе.

Gak strasslíwá gsau zemětřesenj, ukáže popsánj některých. Léta 1703 a 1704, když w rozličných kraginách hubila, posslу nedaleko Akwileje rozličné propasti w zemi. Z některých wystaupili wodnj slaupowé, kteřj pořád wodu wywrhowali, a weys wystaupili, než neywyšssj stromowé. Ani neminulo čtwrt hodiny, wssecko wůkol se potopilo. Při témž zemětřesenj opadla

woda mořſká v Genuy 6 střewjců, a y na lo=djch bylo cýtiti welmi prudká hnutj.

Nakonec a zpočátku těch dwau let trpěl zwlásſtě oſtrow Teneryffa welmi mnoho od ze=mětřeſenj a ohniwých wrchů; 24 den měſýce proſynce byl počátek. W 24 minutách bylo 29 hnutj, která byla wždy prudſſj, a neypewněgſſj domy celé roztřáſla. Obywatelé muſyli z nich vtecy, aby gich nezařjtili; 31 den bylo widěti w gednom mjſtě toho oſtrowa weliké ſwětlo. Tu ſe také počala země otwjrati, a poſſly dwě ohni=wé propaſti, které bez přeſtánj wyhazowaly ka=menj a ohniwé hmotnoſti. Dwa znamenitj wr=chowé poſſli z toho kamenj, kteřj wždy wéyš ro=ſtli, a ſkrze wywržené ohniwé hmotnoſti ſe zňa=lo w okolj přes padeſát ohňů. Ta bjda trwa=la až do 5 ledna druhého roku, kdežto geden wrch počal wywrhowati. Huſtý dým wrchu w oblacých, kterého wždy přibýwalo, ſlunce zatměl, a gen ſe oſwěcowali oblakowé plame=ny, kteřj z dýmu wynikali. K wečerau počal giný wrch wywrhowati, a wyhazowal z třidcýti hrdel, z kterých ſe wyljwali ohniwj potokowé na wſſecky ſtrany. Tři mjle wůkol byla celá kra=gina w ohni. Hnutj byla wždy prudſſj, a zdě=ſſenj obywatelé vtjkali hrůzau z domů na ſſjré pole, ſtraſſliwě čekagjce, že ſe nowé hrdlo ote=wře, a celý oſtrow zahyne. Lodj, které byly 20 mil od oſtrowa na moři, ſlyſſely hřmot ohni=

wé=

wého wrchu, a cýtily hnutj tak prudce, že myslily, že na skálj vhodily. Ta strast trwala až do 23 vnora, gessto skrze prudká hnutj a skrze potoky lawy mnohá mjsta toho ostrowa byla zkažena. Město Symar bylo skoro zcela zkaženy a zpusstěno.

Při strassliwém zemětřesenj w Limě *), léta 1746, při kterém w 24 hodinách 200 hnutj počjtali, wystaupilo moře skoro přes wssecky domy v Kalaa (přjstawu Limy). Wssecko se ztopilo, a wssecko se zkazylo, a gen gediná wěž ostala. Z welikého města Limy neostalo nic wjce než 27 domů, druzý byli strassliwými třesenjmi, která 15 minut bez přestánj trwala, rozmetáni. Z 25 lodj, které byly w přjstawu, něco gich bylo na břeh wyhozeno, a ostatnj w moři zahynuly.

Zemětřesenj w Kalabryi léta 1783, které na wjce mjstech země bauřilo, a prwnj město w Sycylii, Messynu, z kořen wywrátilo, počalo se 5 den měsýce vnora. Wywstala hustá mlha, a pořád wál polednj wjtr a wjtr mezy polednem a wý=

*) Lima gest w Sspanyelské pol dnj Amerycé hlawnj město w Peru.

a wýchodem. W bahnitém mjstě wylila se woda, která byla smjšena s rozdrobenau zemj. To teklo dwěma potoky, kterj se brzy spogili, a byli gen 30 palm ssirocý, a 20 palm hlubocý (gedna palma we Wlassjch nenj zcela geden střewjc). Ta řeka hnala s sebau stromy, a když mjli utekla, ztwrdlo to a opadlo 10 palm hluboko, gakž bylo widěti na stromjch, kterj w tom ostali státi. Málo něco před tjm wyhazowánjm wztrhli se horcý dessťowé a strassliwj wětrowé a blýskánj. Moře se zbauřilo a wztekalo se, a wnitř w zemi byl ostawičný hluk a hřmot. Řeky w některých mjstech wyschly, a giné w giných mjstech wzessly; wssudy wynikali sycjcý plamenowé: w nocy počala býti hnutj prudssj, ale nebyla tak sylná gako w 1, 7, a 28 den měsýce března, kdež gesstě několik měsýců trwala, a pak gich teprw ubýwalo.

Wčinkowé toho dlauhého zemětřesenj byli hroznj. Města y wsy se zbořily a mnohá mjsta zkazyla. Počjtá se 40000 lidj, kterj tu zahynuli.

Nad městem Seminara, které bylo sye neyslawněgssj w Kalabryi, byla weliká rowina posázená oljwami. Celá rowina byla gednjm hnutjm roztržena, a polowice gj wjc než 200 kroků wehnána do blizkého udolj, a tak w starém audolj posslo nowé. Tjm nowým audoljm nynj teče řeka, gessto w předesslém řečissti wyschla.

Prá-

Prawě na linyi, w které se země roztrhla, stál řad oljw, a ty stogj ted s swau zemj neporussené, gessto se ani zrostu nevblizilo, na břehu řeky, a rodj. Malý dům ostal na kusu země státi, a byl sewssemi swými obywateli tež zkázy vsazen. Lidé, kteřj při moři bydleli, utekli na břeh; ale w nocy se utrhl weliký kus wrchu do moře. Tu počalo syčeti a hlučeti moře, nenadále se wylilo přes břehy, zdulo se 30 palm wysoko, hnalo s sebau mnoho lidj, a vstaupilo zase mezy břehy. Když se pak brzy podruhé rozlilo, připlawilo zase rozličné ztopené lidi, zwjřata a nábytek, zdulo se weys než prwé, y až pod střechu domů w Seminaře. Celé moře mezy Kalabryj a Sycylij bylo tenkrát podobné bogissti, neb wssudy plynula mrtwá těla.

Přewelmi strasslivé bylo tenkrát zemětřesenj w Jslandě, kdež potokowé lawy skoro wssecko zkazyli. Weliká řeka, Skaptawa, která gest na mnohých mjstech 600 střewjců ssiroká, zcela osákla, y posawad gj tu nenj; gegj řečisstě gest plné ztuhlé lawy, a gen některá rozhřitá ledowá woda w nj teče.

Co působj zemětřesenj a ohniwj wrchowé w způsobu země, a w změnu celých kragin, nenj nesnadno se domysliti, když se wj, že se tudy

wr=

wrchowé a pahrbkowé propadli, a ginj wrchowé powstali, řeky wyschly, a giné se počaly, gesskyně wypukly, ano, že násylim baulřliwých mocý w wnitřnostech země welicý ostrowowé ze dna moře wywstali. Starssj spisowatel (Plinyus w swé hystoryi přirozených wěcý) wyprawuge o tom, co prý w spisech Hetrurských četl, o dwau wrssjch, kteřj se proti sobě hnali, wssecka města a wesnice mezy nimi obsažené rozdrobili, a pak se opět od sebe wzdálili. Gak před lety zemětřesenj w Sspanyelské polednj Ameryce celau kraginu změnilo, to gesstě mnozý magj w dobré paměti. Welicý wrchowé se propadli, tak že znamenj po nich neostalo, a na rowinách, kde nebylo pahrbků, powstali wrchowé; aurodná a pilně wzdělaná mjsta byla zkažena, a mjsto nich possla weliká gezera, a města a wsy byly zahubeny.

Tak powstal léta 1628 nowý ostrow. Nedaleko ostrowa sw. Michala (geden z Azorů w Afryce) otewřelo se moře, a sice ne tam, kde gest woda mělká, ale tam, kde gest 150 sáhů hluboká, ostrow se wywrhl, který byl půl druhé mjle dlauhý, a ssedesát sáhů nad mořský swrchek wysoký. Tak se přihodilo léta 1713 w Adryatyckém moři nedaleko Benátek weliké wřenj, a moře se zbaulřilo. Pak bylo slysseti sylné rány, které byly podobné k hřměnj welikých stem děl obsažených patrnj. Wssemi sausednými ostrowy to zatřáslo a strachu gim nahnalo. Teď wywstal

wstal dým a plamenowé z moře, rány byly sylněgssj a strassliwěgssj, a s dýmem bylo wyhazowáno kamenj a kusowé skal wysoko w powětřj, a padali na blizké ostrowy. Obywatelé těch ostrowů utjkali na wzdáleněgssj. To bauřenj trwalo přes měsýc, a gen několikrát několik dnj popřestalo, a počaly rány a wyhazowánj zase tjm sylněgi. Po čtyřech nedělých bylo wssecko ticho. Ted se zas wrátili obywatelé, kteřj utekli, a pozorowali w tom mjstě, kde bauřilo, něco černého; a teprwa po několika nedělých w lodkách se tam osmělili. Nalezli, že wssudy skalj z moře čnělo, které bylo někde hodně wysoké. Wylezli na ně, a nalezli w prostřed skalnjho wěnce rowinu, s černau, popelu podobnau, zemj, na které se s gara giž tráwa pučila, a po několika letech lidé bydleli. Asy we dwau letech opáčil se týž přjběh, gen několik mil od toho mjsta; trwal asy také tak dlauho; a wyskočil opět nowý ostrow, na kterém také za několik let lidé bydleli. Negen ti, ale wjce ostrowů, gakž z gistých zpráw wjme, posslo týmž způsobem, a nepwjce ostrowů okolnjch posslo z téhož přirozeného učinku, gakž se z toho sauditi může, že gsau zcela podobným skaljm obkljčeni.

Zna=

Znamenité gsau čitedlnosti zwjřat, které zemětřesenj předcházegj, gessto lidé nic podobného nečili, a nic se nezarm utili. Ryby w moři se zdály málo před zemětřesenjm skrze celé strassliwé bauřenj přirozenj gako zmatené, byly w wodě nepokogné, a přicházelo gich wjce než gindy w sýti rybářské. Ptácy ljtali w powětřj neobyčegně křičjc; husy, slepice a giná krotká drubeř byla welmi nepokogná. Neysylněgi a neyraněgi působily ty předčitedlnosti w osly a psy; — diwoce a bázliwě hledjc sem y tam běhali, a sstěkali a wyli přehrozně. Konj, wolowé a mezkowé se třásli, hrabali, řehtali, řwali, vssj nastawowali, a ohljželi se diwoce a podezřiwě. Když pak strassliwá zemětřesenj se počala, rozkročili se, aby se vdrželi, byli wssak často poraženi; někteřj chtěli dokonce prwé vtecy — ale nadarmo; bauřenj země ge zdrželo. Kočky křiwily hřbet, srst gich ossklivě gako sstětiny wywstáwala, oči byly krwawé, a počaly přehrozně a žalóstně vpěti a břjskati. Gen na gedněch zwjřatech nebylo nic znáti, totiž na prasatech; ta byla pokogná a wesela. — Podobné přjběhy bylo také při rozličných giných zemětřesenjch dosti patrně na zwjřatech znáti; wssecka se přehrozně bála; ptácy ljtali do domů, když mělo nastati zemětřesenj, tak gako ljtagj na lodj, když má nastati bauřka na moři, ano y weliké a malé myssi byly z děr wyplássseny.

Ze-

Zemětřesenj w Kalabrji w množstwj lidj smutných aučinků pozůstawilo. Strach a zděssenj způsobili mnohé tak čitedlné, že se při neymenssj přjhodě náramně lekli, y strachem gako osyka třásli; ginj ležli gako ohromeni, aneb nemohli ničeho zažiti, a ani neymenssjho drobte gjsti, někteřj opět ztratili na dlauhý čas wssecken smysl. — Giž gsme swrchu připomenuli, gak mnoho lidj ti strassliwj přjběhowé žiwot stáli, zatjm wssak gsau také přjkladowé, gak diwným způsobem mnozý byli smrti zbaweni. Gsau přjhody, že byli lidé hýbánjm aneb hnutjm země w otewřená hrdla uwrženi, a ginými hnutjmi opět wen wywrženi. — Gedna letitá panj byla sedm dnj w zřjceninách swého bytu zařjcena. Gako mrtwá nic nečigjc tu ležela, než gi nassli. Gegj prwnj čitedlnost byla žjzeň, když procýtila. Brzy se zas uzdrawila, a byla žiwa hodně dlauho. Dle gegjho wyznánj gi neyprw trápila žjzeň pod zřjceninami gegjho domu, pak sobě nebyla ničeho powědoma, a ostatnj dni ležela bez čitedlnosti. — Mladé děwče 15leté w Oppidě bylo s pacholjkem, kterého chowala, zařjceno. Nebohý pacholjk umřel pátý den žjznj, která ho přewelice trápila. Též bylo trápeno také děwče hladem a žjznj; gegj nečitedlnost polehčowala strassliwého hryzenj, a ona o tom nic newěděla, že sobě kyčlu wymkla, když se dům zbořil, na kterau také co žiwa byla, ochromla.

Po

Po 11 dnech procýtila, a gegj prwnj čitedlnost byla žjžeň. Wůbec se znamenalo, že zařjcenj lidé byli trápeni mnohem wjce žjžnj než hladem, a že, dle powahy wjce neb méně pewného těla gsaucý, pozděgi aneb raněgi byli omráčeni.

Giž gest přewelmi neobyčegné, že se lidé mohli bezewssj strawy tak dlauho zachowati, cožby bylo nebylo možné w sſirém powětřj, a bez omámenj smrti podobného; nicméně ale mnohem déle se zwjřata při žiwobytj zachowala. Dwě krmná prasata byla 32 dni pod zřjceninami, a žádný nepomyslil, žeby mohla gesstě žiwa býti. Když zřjceniny klidili, bylo ge slyſſet chrochtati; byla gsau welmi wyschlá a mdlá; žjta, které gim dáwali, nechtěla, wssak s přewelikau žádostj pila. — Gedna kočka byla dokonce čtyřidcet dnj pod zřjceninami žiwa; y ta byla přewelikau žjžnj trápena; také se vzdrawila. — Welmi přjgemná gest wěrná pěčliwost gistého psa, kterýž byl s djtětem swého domu zařjcen. Když poznal, že lidé zřjceniny vkljzý, počal skučeti a wýti — brzy mu vdělali djru, a on wyskočil wesel z swého hrobu, a wygewowal znamenj wděčnosti k swým wyswoboditelům; ale pak zase se wrátil do swé djry, a počal žalostně skučeti. Djwali se, a nalezli wedlé něho djtě, které ljzal, a k němu se chláčholil. Djtě gakož y pes, geho wyswoboditel, newzali ani toho neymenſſjho poruſſenj.

Kto=

K tomu spisu přidáme gesstě několik krátkých wyswětlenj ohniwých wrchů a zemětřesenj.

W mnoha mjstech gest přemnoho syrného sskřemenj w zemi. To syrné sskřemenj má přemnoho železa. Gak brzy w ně může powětřj a wlhkost působiti, počne se rozhřjwati, a w plameny wynikati. Gných ohniwých hmotnostj gest rowně přemnoho w wnitřnosti země: kamenného vhlj, kamencowé opuky, zemnjho klj a t. d. Wědauce, že gsau w zemi průchodowé a sluge, k kterým přigde woda a powětřj, neb gen sama woda, tedy sy budeme mocy wssecky smutné přjběhy, kteřj se tu nalézagj, gakž tak wyswětliti. Wjme, gak prudce a sylně působj wodnj páry, a gak málem gich welicý nástrogowé se pohybugj; wjme z prachu rucničného, gakau moc magj rozličnj ğasowé neb způsobowé powětřj, a těch se přemnoho nabýwá skoro ze wssech minerálnjch těl, protož také w rudnjch horách často gsau, kdež se často některj zegmau, a strassliwé včinky působj, když nemagj swobodného wýchodu. Podzemnj hřmot, sypenj, wytj, pjskánj, baučenj w zemi, kteráž předcházegj zeměřesenj a wyhazowánj ohniwých wrchů, dagj se z toho zcela wyswětliti. *) Gest také znamenati, že gsau ohniwj wr-

*) Rowně z toho rozličného hřmotu saudili stařj, že aest Etna djlnau gich Wulkána, a proto se také ohniwj wrchowé Wulkáni gmenugj.

wrchowé neywjc na blízce moře, neb na ostro= wjch a w mjstech, kterých země mnoho sjry má. Tak gest celá kragina okolo Neapole, tak gest skoro celý Island welmi sjrnatý.

Těla, která se plodj podzemnjm ohněm, aneb znamenitě se změnj, gsau mnohá. We Wlassjch a skoro wssudy, kde gsau ohniwj wrchowé, gest mnoho země pucolanské — gest ale tato země ohněm wypálené smjssenj hljny a wápna, které má něco železných částek, černé, snědé, čerwené a ssediwé, brzy kypré a prassné, brzy pak zrnaté a pewné, a gest z něho wýborné roz= dělané wápno k stawenj. Drobničký popel, kte= rého Wezuw hogně wyhazuge, a který do ney= hustssjch truhlic pronikne, gest w skutku též, gen že w něm nenj tolik železných částeček. — Gest tak aurodné, že w nj hrách za tři dni wy= pučil, a bugněgi rostl, než w giné neylepssj ze= mi. Gestli něco hrubssj, gest z nj ohniwý pjsek. Gestli ten pjsek a pucolanská země gako kámen ztwrdlý, w které pak gesstě mnoho kamenj gest, pogde z toho djrkowatý plicnj kámen, kterého se w rozličných mjstech we Wlassjch a w Ně= mecké zemi při Reynu welmi hogně nalézá, a k stawenj užjwá. Známý kámen djrkowatá pěna, který po wodě pleywá, pocházý také z ohni= wých wrchů, kterého pak se nenalézá při wssech, ku přjkladu při Etně. — Neyznáměgssj plod ohni= wých wrchů gest lawa, kteréhož pak neplodj gen

ohni=

ohniwj wrchowé, ale také ohniwé kamenné vhlj w zemi — směsyce rozhřitých preyſſtěnin, kowů a kamenj a t. d. geſt dokonce huſtá, ale djrkowatá, truſkowá a ſklenná lawa. Djrkowaté a neylehčegſſj lawy vžjwagj k krytj ſtřech; hrubſſj k dlážděnj vlic, a neyhuſtſſj ſe dá gako mramor řezati a hladiti (polirowati.) Časem ale téměř wſſecky w powětřj pogdau, a geſt z nich gako z ohniwého popela nad mjru aurodná země, pročež wſſecko wůkolj při Wezuwu má welmi weynoſnau zemi. W některých mjſtech, v p. na oſtrowě Burbonu, wyhazugj ohniwj wrchowé truſky — které gſau welmi tenké ſkleněné nitky, tak tenké gako wlaſowé, a také tak wypadagj. Hmotnoſt geſt bez pochyby táž, z které geſt lawa.

Když ſe ta lawa welikau řekau hrne, působj čaſto weliké geſkyně, gakž gich w Iſlandu hogně. Swrchek a ſtrany takowé řeky neyprw wyſtydnau a ztwrdnau, geſſto wnitřnj lawa, gako gadro, geſſtě ſe rozhřjwá, a dále teče. Takowých geſkynj vžjwagj mjſto chljwů. Neywětſſj takowá geſkyně geſt Tyrtelir, (neb černá geſkyně, proto že geſt wůkol černými kameny obkljčena.) Geſt 36 ſtřewjců wyſoká, 54 ſtřewjce ſſiroká a 5034 ſtřewjce dlauhá. Dno gegj geſt z kuſů, kteřj ſpadli, welmi nerowné, a ſem y tam gſau malá gezera neb rybnjky w nj. Strop geſt welmi djrkowatý, a

na

na mnoha mjstech promoká. Také wissy pomalu zchladlé trusky láwy gako sopelowé dolů. W této geskyni, kteráž gesstě některé postrannj geskyně má, giž před mnoha sty lety se skrýwali laupežnjcy. F. T.

Zhogenj hypochondrysty. *)

Gistý zeman byl tak náramně těžké mysli, že se domnjwal mrtwým býti. Žádné domlauwánj, žádné prossenj nebylo w stawu toho dúmněnj mu z hlawy wypuditi; sedm dnj ničeho negedl, tak že giž o geho zdrawj starost měli. Y wymysslili tuto chytrost: Udělali tmu w geho pokogi, několik weselých pacholjků oblěklo se w smutečné raucho, nawsstjwili ho, gjdla a pitj sy snássli, a hodně gedli a pili. Nemocný zahljdna ge při blesku swětla táže se gich, kdoby byli, a coby chtěli?

„My gsme nebožtjcy," odpowěděli mu.

„Což nebožtjcy také gedj?"

„Owssemk, pod a posaď se k nám, y uwidjš, gak dobře ti to chutnati bude!"

Domnělý nebožtjk nedal se dwakrát prosyti; wyskočil z postele, gedl a pil s nimi gak náležj. Po wečeři přissło na něg ljbezně spánj, kteréž mu lék do wjna přimjssený způsobil, a když se ráno probudil, byl čerstew a zdráw.

Mrt=

*) Hypochondrysta gest člowěk pořád zarmaucený a těžkau mysl magjcý.

Mrtwý se zgewj po swém pohřbenj, mluwj a gedná, gakoby žiw byl.

Mladý hrabě z Walkenrydu byl do Jeny dán negaký čas na cwičenau, a měl za swého wůdce pana z Winkelmana, muže welmi včeného a rozssafného. S welikým prospěchem se tu s včenjm a uměnjm swobodným objral, ničeho neopomina, čjmžby rozum swůg wzdělal, a otcy swému potěssenj spůsobil. Aby wssak gesstě dokonalegi se wycwičil, umjnil geg otec s wůdcem geho na několik let do swěta wyslati. Ledwa že dwa měsýce na cestě byli, wůdce geho se w Sstraspurce roznemohl, a páty den vmřel. Mladý hrabě žel w srdcy nesa vmjnil sám dalssj cestu konati; čemuž také otec geho, ač nad náhlau smrtj wůdce synowa byl welmi zarmaucen, přiwolil, wěda, že syn geho na swůg wěk syce mladý, welmi wssak powážliwý a opatrný ginoch gest. Za tauž přjčinau gemu list napsal, plný péče otcowské,

ské, napomjnage ho w něm y prose, aby se zlého warowal, ctnosti přjdržel a opatrnosti wssemožně hleděl; y také na gistého znamenitého peněžoměnce w Pařjži, s kterýmž za swých mladssjch let tam wyslancem gsa se seznámil, list na poručenau mu zaslal, domnjwage se, že až posawad ten peněžoměnec gemu gest prawým přátelstwjm nakloněn. W tom listu peněžoměnce žádal, aby synu geho tolik peněz dal, gakby mnoho od něho požádal, a při konánj dalssj cesty aby geg listy potřebnými na poručenau opatřil.

Kteréžto starodáwnj přátelstwj aby tjm wraucněgi peněžoměncy ku paměti přiwedl, překrásnau zlatau pykslu se swým wyobrazenjm přiložil k listu.

To wyobrazenj starého hraběte bywssi před mnoha lety hned za geho mladých let w Pařjži wyhotoweno, mladému Walkenrydowi bylo welmi podobné. Tu pykslu gest před časy od téhož peněžoměnce na památku w dar dostal, y ne bez přjčiny se domnjwal, že swému starému přjteli potěssenj způsobj, když geg opět skrze geho syna zhljdne.

Mladý hrabě přigew do Pařjže stawil w hospodě, chtěge tu zatjm pobyti, ažby sy něgaký pohodlný byt wyhljdl. Bylo pak w této hospodě mnoho lidj cyzozemských, mezy nimiž také dwa bratřj, rodem Angličané se nacházeli, kteřjž s hrabětem giž w Jeně dobře se znali. Ti a

gi=

ginj Pařjžſſtj ſſlechticowé k gjdlu do toho hoſtince přicházegjcý byli přjčinau, že hrabě bytu ſwého nepromenil, nýbrž den odedne odkládal. Mezy ginými zde ſtolugjcými ſſlechticy, ku kterýmž mladého hraběte gemné a vſſlechtilé ſrdce ſe naklonilo, byl ſwobodný pán z Wigny, kterýž pro ſwé nadobyčegné vměnj a předobré ſrdce v wſſech ſtolugjcých nemalé láſky a wážnoſti doſſel. Ti dwa w krátkém čaſe tak ſobě přiwykli, že nelze bylo gednomu bez druhého býti; wſſickni ge za nerozdjlné přátely měli, což také w ſkutku bylo, kdyby gich přebrzká ſmrt byla mocy nerozdělila.

Scházegjce ſe každodenně w ſpolečné weſeloſti těch neyprudſſjch a neyſylněgſſjch nápogů bez mjry požjwali; obzwláſſtně ale wečer žádné ſtřednoſti a pořádku nezachowáwali. To přjliſſné pitj, neſſkodné ſyce Angličanům, gelikož ſylných nápogů vžjwati vwyklým, a Francauzům, gelikož s nápogi wlaſti ſwé ſbratřeným, ſpůſobilo, že vbohý hrabě, z Němec rodilý, na ſwém zdrawj wzal zkázu. Nebyltě ſyce žádný pigák, ale přemlauwánj a zachowánj dobré wůle w towaryšſtwu byla přjčinau, že ho hlawnička napadla, na kterauž y ſmrt náſledowala.

Až doſawad měl hrabě doſti peněz, a pro ſamé wyraženj neměl kdy nawſſtjwiti přjtele otce ſwého, toho peněžoměnce, aby mu liſtu otcowa dodal, a pykſlu vkázal. Toť mu w poſlednjm žiwota geho okamženj nemálo na myſli leželo,

tak že gen pořád o tom we swém fantazowánj rozpráwěl. Swobodný pán z Wigny pokládage opatrowánj přjtele swého, s njmž tak radostné dny strávil, za neyaučinliwěgssj důkaz lásky swé k němu, den co den geg nawsstěwowal, wssemožně hljdati a opatrowati kázal, lékařům snážně prose napomjnal, aby ničeho nezanedbáwali, cožby nebezpečenstwj vskrowniti a nemoc odwrátiti mohlo; ale wssecka geho přátelská ochotnost, wssecko lékařské vměnj nic neprospělo, a mladý hrabě musyl zesnauti snem wěčným, z kteréhož se žádný wjce na tomto swětě neprobudj!

Hospodský powolal čtwrtnjho lékaře, aby toho řádně wyssetřil, zdaliž zemřelý hrabě w skutku mrtew gest; kterýžto co neydůkladněgi wssého wyssetřiw hraběte mrtwým býti prohlásyl, a pohřebnj list, kterýž k pohřbenj mrtwého těla w Pařjži neywyhnutedlně potřebný gest, od sebe dal, a mladý hrabě, an teprwa čtyry a dwadcet hodin w Pánu byl vsnul, giž nazeytřj ráno (neb w Pařjži po wsseckén čas sprostých y bohatých rubássů pohotowě dosti magj) welmi slawně byl k hrobu nesen a pochowán.

Ale zemřelý hrabě w ten den, co do země zakopán byl, k nemalému podiwenj žiwotně wssecka řjzenj od otce gemu vložená wykonal, kteráž to za žiwa wykonati zanedbal. Zemřelého hraběte duch tělem přiodjn w též ssaty se oblékl, kteréž za žiwa w poslednjch dnech swého zdrawj w Pařjži nosyl, a se swým wěrným, nad mjru

zkormauceným komornjkem k penězoměncy gako hrabě z Walkenrydu ssel, pohřjžen gsa w žalosti a zármutku, gakéhož na něm za žiwa nikdy žádný neznamenal.

Mladý hrabě byl swému otcy až ku podiwu podobný, tak žeby byl penězoměnec, kterýž ho prwé nikdý newiděl, y hned w tom prwnjm okamženj poznal, byť se byl nedal gménem mladého hraběte z Walkenrydu opowědjti, že gest syn geho starého přjtele. Laskawě a zdwořile ducha přiwjtaw penězoměnec do druhého geg pokoge uwedl. Tu mu duch otcowského listu a pykssy welmi wážně podá, a což mimo to gemu gesstě otec uložil, austně wyřizuge.

Penězoměnec. Tolik důkazů, negmilegssj pane hrabě! nenj potřebj, abych se přeswědčil, že synem mého starého přjtele býti ráčjte. Těssjm se nad mjru z přjtomnosti wassj; račte poraučeti, co w mé mocy stogj, wssecko gest k wassjm službám, obzwlásstně ale mé kasy.

Duch. (welmi wážně a důstogně se pokloně) Děkugi wám z wassj dobrotiwé wolnosti, a gen toho proto negwjce litugi, že mi ochotnosti wassj užiti nelze.

Penězoměnec. Tjm lépe, když mne měssec wáš nepotřebuge; tjm patrný důkaz dáwáte, že podlé hodnosti stawu se chowati, a předce dobrými hospodáři býti můžeme. Zatjm daufám, že až na dalssj cestu se wyprawjte, k

swé=

swému potěſſenj ochotenſtwj ſlužby ſwé wám pro-
káži. — Než mohuli aſpoň nynj ſnjdanjm
ſlaužiti?

Duch. Y za to wám děkugi. Na tomto
ſwětě giž nic wjce nepotřebugi; wčera w nocy
gſem vmřel w hoſtincy pana Giřjka w panſké vli-
cy, a dnes ráno w pět hodin mne řádně po-
chowali.

Peněžoměnec. (žjdličku ſwau drobet
odſtrče) Račjte žertowati, neymilegſſj pane hrabě!

Duch. Nežertugi, pane! Přjčina, pro
kterau k wám přicházým, geſt, abyſte mému
ſtarému otcy tuto vykſlu, kterauž gſte gemu před
čaſy na památku dal, zpátkem odeſlal, aby gi z
rukau ſwého zemřelého ſyna nynj podruhé na
památku přigal.

Peněžom. (wětſſjho ſtrachu nabýwage)
Ale můg milý pane hrabě, račte ſe, proſým, pa-
matowati! wždyk pak žiwotně v mne býti račjte,
gak pak můžete mrtwý býti?

Duch. (nedáwage pochybugjcýmu žádné
odpowědi, mluwj dále, kde přeſtal) Y také mu
piſſte, že má přebrzká ſmrt mi welmi boleſtná
byla pro newyplněnau žádoſt, po kteréž gſem
newypravitedlně dychtil, abych geg geſſtě gednau
na ſwětě ſpatřil, a gemu za wſſecka otcowſká do-
brodinj ſrdečně děkowal!

Pe-

Peněžom. (po němž strachem a hrůzau mráz gde) Ale rozmilý pane hrabě! zdaliž gest možná, aby —

Duch. (dwogj zlaté hodinky, předrahý brylliantowý prsten, a osm set kusů dukátů na stůl klada.) Nynj té swětské marnosti nepotřebugi wjce, y důwěřugi se wám, že y tyto maličkosti mému otcy odesslete.

Peněžom. (Bázliwě se po dweřjch ohljžege rádby odpowjdal, wlasy na hlawě mu wzhůru wstáwagj, a geho bázliwé srdce počne tak sylně tlaucy, gako ty hodinky, any na stole ležj.)

Duch. (znamenage geho bázliwost odcházy.) Odpusťte, nebyl gsem toho aumyslu, abych přjteli mého otce strach činil. Gako mrtwý newěděl gsem sobě ginač pomocy. Nynj přisslo okamženj, w kterém se do hrobu wrátiti musým. Měgte se dobře!

Po těch slowjch zmizel duch dweřmi. Peněžoměnec byl wjce mrtwý než žiwý, když duch odcházel. Wssecky swé domácý swolal, aby zase mezy žiwými byl, a newěděl, co má mysliti aneb mluwiti. Že w tom žádného ssibalstwj a podwodu nenj, zwlásstě se tjm přeswědčil, wida, an mu duch tolik klénotů a zlata zanech, áwá; nebo medle, kdožby na tisýce peněz wyhodil, aby gen negakau chwjlku někomu strachu nahnal? Anižby se byl kdo pokusyl těmi klénoty

chtjt

chtjt oklamati penězoměnce, kterýž w rozeznánj prawých klénotů od neprawých byl welmi zběhlý; na prsten gak mile pohleděl, y hned poznal, že gest prawý bryliant, welikau cenu magjcý; zdaliž hodinky gdau, nepotřebowal gich k vchu dáti, slyše ge na stole sylně tlaucy; dukáty geden po druhém přehljžel a shledal, že wssecky gsau z dobrého zlata; pykslu wnitř y zewnitř přehljžege poznal tutéž býti, kterauž dal před časy starému hraběti. Přirownáwage to wyobrazenj na pyksle synu geho, an práwě před njm w způsobě ducha stál, přeswědčil se, že wygjmage nyněgssj krog, kterýž se podlé času změnil, mezy otcem a synem gest to neywětssj podobenstwj.

W té náramné auzkosti, ani okamženj neprodljwage, co neyrychlegi gel do hospody, w kteréž nebožtjk hrabě, gak se prohlásyl, zůstáwal, aby se prawdy dowěděl, aneb aspoň wyswětlenj nabyl.

Penězoměnec. Řekněte mi pane hospodský, zdaliž toto wyobrazenj na pyksle wám známé gest? —

Hospodský. Gest mi známé! mladý hrabě z Walkenrydu dosti dlauhý čas v mne zůstáwal, wssickni mogi domácý a hosté geg znali.

Penězom. Znali? toho mladého, possetilého a bláznivého hraběte z Walkenrydu?

Hospodský. Possetilého? Bláznivého? — nikterak! — nebožtjka hraběte

běte z Walkenrydu rodem z Němec, kterýž w mém domě na hlawničku umřel, a také dnes ráno podlé politického nařjzenj řádně a weřegně pochowán byl.

Peněžom. Pro Pána Boha! což sstasskugete? Gesstě ani půl hodiny tomu nenj, co týž mladý hrabě, kterémuž toto wyobrazenj gest až k mluwenj podobné gest, byl v mne w domě žiwotně, aby mi penjze, giné klénoty a drahé wěcy, mnoho set dukátů — — —

Djwe nežli toho, co gesstě řjcy chtěl, dopowěděl, hospodský celý zděssený sebau trhne, peněžoměnec polaumrtwý na žjdli padne; neboť w tom okamženj obadwa ducha spatřj, an do pokoge wcházý. To přenáramně a neočekawáné zděssenj bylo duchu welmi nemilé; neboť podlé geho mjněnj giž wssecko strassenj mělo dokonané býti, když z peněžoměncowa domu odssel, daufage, že se dřjwe do hospody nawrátj, aby tam nebožtjkowy wypůgčené ssaty s sebe swlékl, nežliby peněžoměnec tam dogeti mohl; a hle! tu opět znowa proti swé wůli strassil! Y snažně žádá duch za odpusstěnj peněžoměnce, že sy s njm ten žert udělal, ku kterémuž takměř sama přirozenost gemu práwa udělila, ubezpečuge ho, že on ani nebožtjkem hrabětem z Walkenrydu, ani geho tělem nenj, kteréžby strassilo. Toto ten přjběh wyswětlj:

Swobodný pán z Wigny byl, gakž swrchu praweno, nerozdjlný přjtel zemřelého hraběte, přitom welikého wtipu a weselé mysli, a nač neywjce pozor dáti slussj, mladému hraběti podlé osoby a twářnosti tak podobný, že se obadwa gen po ssatech a po řeči rozeznati mohli. Kohoto podobenstwj gim od přirozenj propůgčeného ti dwa nerozdjlnj přátelé k mnohému žertu a zmatku mezy swými známými mužského y ženského pohlawj užjwali, geden w druhého ssaty se oblikage. Wssak ten neywětssj, neymilegssj a neypatrněgssj zmatek spůsobil pan z Wigny, mage k tomu přjležitost, když mu geho přjtel na smrtedlné posteli otcowský list na penězoměnce, pykslu, měssec, hodinky a prsten odewzdáwal, aby gich, gakž giž swrchu dotčeno, penězoměncy dodal, což y on také na wlas, ač žertownym způsobem, wykonal. Slaužjcý nebožtjkůw musyl mu ssaty swého pána zapůgčiti, kteréž pan z Wigny k penězoměncy gda oblékl, a nynj opět w tichosti chtěl swlécy. Penězoměnec pak gel bližssj cestau, a mnohem čerstwěgi, nežli se pan z Wigny byl nadál, pročež také byl dřjwe w hospodě. Hospodský o tom wssem ani slowa newěda náramně se ulekl, když pana z Wigny, prawý obraz nebožtjka hraběte, w geho ssatech do pokoge wcházeti widěl.

J. N.

Kjm=

Řjmská Literatura.

Z kněh Marka Tullia Cycerona:

O řečnjku.

Scypio Nasyka přissed k básnjři Ennyowi tázal se v dweřj geho děwečky, zdaliž gest Ennyus doma? Děwečka odpowěděla: Ag: nenj. Nasyka znamenal, že z pánowa rozkazu to řekla, a že Ennyus gest doma. Po několika dnech, když k Nasykowi přissel Ennyus, a v dweřj se ptal, zdaližby Nasyka byl doma, tu sám Nasyka zwolal, že ho doma nenj. Na čež Ennyus: Co? zdaliž gá twého hlasu neznám? Nestyda ty, wece Nasyka, Ennye gsy! gá, když gsem onehdy po tobě se ptal, děwečce twé gsem uwěřil, že tebe doma nenj, a ty mně samému wěřiti nechceš?

Z Marka Tullia Cycerona knihy prwnj:

O předpowjdánj.

Podiwný sen.

Přeloženjm M. D. Adama z Weleslawjna.

§. 37. Dwa známj a dobřj towaryssj brali se spolu do města Megarys, a když tam přissli, geden z nich ssel k swému dobrému přjteli do geho domu, druhý obrátil se do obecné hospody. Y stalo se, když oba po wečeři na odpočinutj odessli a zesnuli, že tomu, který ležel v swého přjtele, zdálo se we spanj, an ten druhý towaryš geho přissel k němu prose ho, aby mu na pomoc přispěl, žeby geg hospodář geho o hrdlo připrawiti a zabiti vsylowal. Ten gistý protrhw se ze sna, wstal a přistrogil se, tjm vmyslem, aby k swému towaryssi dohlédl, a při žiwobytj zachowal ho; ale brzo zase rozmyslil se, že nic gistého nenj, alebrž že gest sen, y rozstrogiw se zase, položil se a vsnul. Po malé chwjli zdálo se mu, an týž towaryš geho přissel k němu žádage ho, poněwadž gest mu žiwému k pomocy nechtěl, aby aspoň nehodné a newinné smrti geho pomstil, a ráno k bráně města ssel, a tu ssetřil, kdyžby hospodář geho hnůg na woze z města wezl: oznamuge že gest ho zabitého na wůz vwrhl a hnogem

gem přimetal. Tjm snem on pohnut gsa, a wstaw ráno ssel k bráně města, a wida an wůz hnoge wezau, ptal se wozky, coby na tom woze měl. On i pak vlekw se vtekl. Potom když mrtwý na wòze nalezen, hospodář ten postižen gsa w tom morděřském skutku, na hrdle trestán byl.

Z Marka Tullia Cycerona knihy třetj:

O powinnostech.

Podwod a nepoctiwost Pythya, Syrakusanského peněžoměnce.

§. 14. Kajus Kanius, rytjř Řjmský, muž způsobný, zdwořilý, a dosti včený odebraw se pro swé pohodlj (gakž sám řjkáwal) nikoli ale pro kupectwj do Syrakus, prohlásyl se tam, žeby sy blјzko města zahradu kaupil, do njžby časem přátely swé pazwati, a w njžby w pokogi bez nabјhánj na něho wyraženj swého vžјwati mohl. O čemž když se powěst rozessla, řekl mu Pythyus gakýsy, Syrakusanský peněžoměnec, že zahrada geho sice na prodag nenj, wssak že gj Kanius, gestli chce, gako swé wlastnj vžјwati může; y nazegtřj do té zahrady k wečeři ho pozwal. Což když

mu

mu Kanius sljbil, Pythyus, gako ten který v wssech stawů, že se s penězy objral, známost měl, rybářů k sobě powolal a gich požádal, aby před geho zahradau nazegtřj ryby lowili, y nařjdil gim, coby dále činiti měli.

Kanius, když čas byl k wečeři, přissel, a Pythyus giž stkwostné byl připrawil hody; množstwj člunků bylo před zahradau, každý z strany swé, co ulowil, přinesl, a před nohy Pythyowy ryby wysypal. Tu Kanius: Což gest to, prosým tě Pythye? tolikli tu ryb? tolikli člunků tu bývá? Na čež mu odpowěděl Pythyus: Což diwu? na tom mjstě, cožkoli w Syrakusách gest ryb, wssecky se tu lowj, odtud wssecku wodu magj, bez toho dworečku nemohau býti.

Žádostj zapáliw se Kanius wělmi prosyl Pythya, aby mu gi prodal; on se zprwu zdráhal, až pak, zkrátka řjcy, vprosyl to Kanius, že mu gi prodal; kaupil gi gako člowěk y ochotný y bohatý tak draho, gak sám Pythyus chtěl, a kaupil gi se wssjm statkem a nářadjm domácým, vpsal se, a kaupě byla dokonána.

Nazegtřj pozwal Kanius do nj známé swé; sám přissel prwnj časně před nimi; wssak člunku žádného newidj, ptá se sauseda swého, zdažby rybáři dnes nějaký swátek měli, že tu žádného newidj? Co gá wjm, nemagj žádného, odpowj saused, ale tu nikdý ryb nelowjwagj; protož gsem se wčera diwil, co se to bylo dálo. Kanius

nius se nynj počal hněwati, wida že podweden gest; ale co měl činiti?

Y nepřjteli wjru sljbenau a přjsahu danau náležj každému plniti.

§. 26. Wýborný toho přjklad nám dáwá Řjman, Markus Attilius Regulus, kterýž podruhé gsa konsselem od Karthaginenských, gež Xantippus Lacedemonský pod neywyššj zpráwau Hamilkara, otce Hannibalowa, wedl, w Afryce auktadně gat byl. Ten Regulus byl wyslán od Karthaginenských do Řjma k Raddě, aby tam o propusstěnj a směnu některých wzáctných Karthaginenských wězňůw za Řjmské gednal; a měl tu přjpowěd, zgednáli to, že z wězenj propusstěn bude, pakli nezgedná, přjsahau geg zawázali, aby se zase do města Karthago nawrátil a v wězenj postawil.

On pak přissed do Řjma poznal, coby pro něho prospěssné bylo, wssak omylnau prawil býti tu prospěssnost, kteráž w tom záležela: že w wlasti swé zůstati, doma s manželkau swau a djtkami swými žiw býti, porážku, kterauž w bogi byl trpěl, společné proměně wálečného sstěstj připisowati a předce hodnost konsselského důstogenstwj po-

podržeti mohl; a kdožby řekl, žeby to pro něho prospěssné býti nemělo?

Což tedy včinil? Wstaupiw do Raddy powěděl to, co mu bylo poručeno, y zdráhal se zdánj swé dáti, prawě, že pokud w přjsaze nepřátelské gest, radau nenj. A mimo to gesstě on sám negprwé k tomu radil (ó zpozdilý člowěk! kdosby řekne, an swému wlastnjmu vžitku na odpor gedná!) aby Řjmané žádné směny o wězně nečinili, že wrátiti ge prospěssné nenj, gelikož wězni gsau mladj a dobřj wůdcowé, on pak giž sesslý wěkem a starý člowěk. A že to zdánj geho v wssech w Raddě mjsto mělo, wězni gsau zadržáni byli, a on se zase do města Karthago nawrátil; nezadržela ho ani láska k wlasti, ani k swým, ač dobře o tom wěděl, že k auhlawnjm nepřátelům se wracý, gessto ho vkrutnými a wymyssleními mukami geg trápiti budau; nicméně měl za to, že přjsaha daná zachowati se musý. Pročež y tehdáž, když mu wjčka v očj odřezali, aby ani očj zawřjti, ani spáti nemohl, ale vstawičným bděnjm se trápil, až y zahynul, geho staw byl lepssj, než aby gsa stár, a k tomu wězeň y křiwopřjsežnjk w důstogenstwj konsselském doma byl zůstal.

J. N.

Z Tita Liwia, letopiſce.

Kapitola I.

Bog mezy trůgčaty Horacyy a Kuryacyy.

Stalo ſe náhodau, že Řjmſký lid ſedlſký w Albanſké kragině, a Albanſſtj zaſe w Řjmſké laupež wzali. S obau ſtran byli poſlowé wyſláni, kterjby těch laupežj nazpět žádali, wſſak nic nepořjdiwſſe wrátili ſe domůw; tu obědwě ſtrany ze wſſj ſýly ſwé ſe ſtrogili k wálce. Konec wſſak té wálky nebyl tak ſmutný; neb k žádné nepřiſſlo bitwě, a wálka tjm ſe ſkončila, že domowé gednoho měſtá ſe rozbořili, a obadwa národowé w gediný ſe ſpogili národ.

Albanſſtj prwnj s neſcjſlným wogſkem w Řjmſkau zemi wpadſſe položili ſe polem aſy pět tiſýc kročegů od měſta Řjma, a přjkopem obehnali leženj ſwé. Y rychle poſtawili ſe Řjmané w řady, připrawiwſſe ſe k bogi; y Albanſſtj wytrhli z leženj, a poſtawili ſe naproti Řjmanům. Wtom wůdcowé obau dwau wogſk chtěgjce vſſetřiti krwe, zwláſſtě y proto, žeby na záhubu ſpolečnau proti ſobě bogowali, y že znamenali, žeby zemdliwſſe ſe Etruſſkům w podmaněnj ſe doſtati mohli, ſneſli ſe na tom, gakby bez weliké porážky, a bez welikého s obau ſtran krwe pro=

prolitj rozhodli, kterýby národ z nich nad druhým panowati měl.

Náhodau se nacházela při obogjm wogsku trůgčata bratřj, w stářj a sýle sobě gsauce rowni; že to Horacyowé a Kuryacyowé byli, dosti gest známé; neb žádného nenj přjběhu starobylého, anby nad tento byl znamenitěgssj. S těmi trůgčaty vmluwili to wůdcowé, aby každj pro swau wlášt bogowali mečem; ti že nad druhými panowati budau, kdož swjtězh. Nezdráhali se nic, čas a mjsto byli vrčeni k bogi. — — Smlauwa ta strany panowánj když vzawřjna byla, trůgčata, gakž bylo vmluweno, zbraně se chopj.

Každá strana swých napomjnala: „Že wlastenssti Bohowé, že wlast a rodičowé, že měssťané, cožkoli doma y cožkoli při wogssté gich gest, na gegich zbraň nynj patřj, na gegich ruce nynj gediné hledj.“

Srdnatostj swau wlastnj y hlasem napomjnagjcých roznjceni gsauce w prostřed obau wogsk wystaupj. S obau stran sedela před swým leženjm wogska, wjce nebezpečenstwj přjtomnn ho nežli starosti prázdna gsaucý.; neb sslo o wládařstwj, kteréž w vdatnosti a sstěstj tak skrowného počtu osob záleželo. Pročež y dausagjce y strachugjce se k podjwánj gim nikoli milému swé přiwinau myssli. Znamenj dáno; wtom trůgčata gako ssikowé wogenssti srdnatost weli-

kých

kých wogsk do sebe magjce na sebě běžj, ani gedni ani druzý swého wlastnjho nebezpečenstwj nedbagj, nýbrž obecné wládařstwj aneb porobu wlasti swé y osud, kterýž oni sami způsobj, na mysli swé magj. Gak w prwnjm hned autoku zatřeskala zbraň, a blýskawj se mečowé leskli, tu náramný strach pogal wssecky na ně hledjcj: y když na žádnau stranu gesstě se nenakláněla naděge, hlas y duch se gim zastawil. Nynj se potkali, giž y netoliko těl pohybowánj a negisté wedenj zbraně, nýbrž y rány y krew bylo widěti; dwa Římané, geden přes druhého, poraniwsse ty tři Albany, ducha wypustjce padli; ku kterýchž pádu když radostj prokřikowalo Albanské wogsko, Římské pluky giž wssecka naděge, nikoli wssak strach opustil, ge téměř bez sebe gsaucý o gediného, kteréhož třj Kuryacyowé obstaupili.

Náhodau gesstě poraněn nebyl, tak že statečně dosti mohl gednomu každému zwlásstě odolati, ač geho samého gediného s wssecky nebylo; by tedy potýkánj rozdělil, dal se na vtjkánj, domnjwage se, že tak se za njm poženau, gakž každému z nich geho poraněné tělo dopustj. Giž od mjsta, na němž bogowáno bylo, kus oběhl, když ohljdna se widj, ani w weliké dálce geden od druhého za njm se ženau, y an geden z nich giž od něho daleko nenj. Obrátiw se w welikém autoku naň oběřj. A když Albanské wogsko na Kuryacyy pokřikuge, aby bratru k pomocy přispěli,

gjž Horacyus nepřjtele zabiw gako wjtěz k druhému potýkánj pospjchá. Tu křikem, kterýž při wěcy mimo nadánj zběhlé od přegjcých se stáwá, Řjmané napomáhagj bogownjku swému; y onk chwátá potýkánj skončit. Y dřjwe nežliby třetj, kterýž nedaleko byl, k druhému přiběhnauti mohl, gjž y druhého Kuryacya zabil. A tak na každé straně počtem se wyrownawsse, nikoli wssak sobě podlé naděge, anjž podlé sýly rowni byli. Geden z nich nebyl gesstě poraněn, a dwakráte swjtězyw srdnatě k třetjmu se bral potýkánj; druhý zemdljn ranau, zemdljn během wlékl gen tělo, a gjž přemožen porážkau swých bratřj před sebau, wjtězy, nepřjteli swému, do rukau padne; aniž to bylo potýkánj. Řjman plésage prawj řka: „Dwa bratřj gsem poslal na onen swět, třetjho obětugi přjčině této wálky, aby Řjman Albanem wládl.“ Y wtom gemu, ani zbraně držeti nemohaucýmu, nahoře w hrdlo meč wrazý, a padnaucýmu kořist snjmá.

Řjmané plésagjce a radugjce se Horacya wjtagj, s tjm wětssj radostj, čjm wětssj prwé strach měli. — — Wogska nynj domů se brala. Přednj ssel Horacyus, trogj kořist před sebau nesa; sestra geho panna gednomu z Kuryacyů zasnaubena gsaucy potkala geg před Kapenskau branau. Poznawssi na ramenau bratrowých zasnaubence swého wogenský plássť, kterýž mu sama vssila, trhala sy wlasy z hlawy, a plačjc gménem

wo=

wolala mrtwého ženicha swého. Rozhorlj se mládenec prudkým plakánjm sestřiným při swém wjtězstwj a při tak náramném radowánj se weřegném, až y meče dobyw probodne djwku, těmi slowy gj lage: „Gdiž sy tam s nečasnau láskau k zasnaubency, gesstos zapomněla bratřj mrtwých a žiwého, zapomněla y wlasti swé! Takž tam gdi Řjmanka každá, kteráž nepřjtele želeti bude!“ —

Hrozný zdál se ten aučinek otcům y lidu obecnému býti; wssak zásluha nowá stála mu w cestě; nicméně byl gat a ku práwu k králi weden. Král, aby sám tak smutného a newděčného rozsudku půwodem nebyl, swolaw lid w shromážděnj Dwapány ustanowil, kteřjby Horacya w prowiněnj podlé zákona saudili. K smrti byl odsauzen; y odwolal se k lidu. Wesskeren lid byl w této při práwnj pohnut, zwlásstě když Horacyůw otec weřegně prohlásyl, že podlé zdánj geho slussně a sprawedliwě dcera geho byla zabita; kdyby tomu tak nebylo, žeby on sám mocý otcowského práwa byl potrestal syna. Potom prosyl, aby ho, gegž před kratičkým časem s wýborným rodem spatřili, posledngho djtěte nezbawowali. Wtom obgal starec ginocha, a kořisti Horacyů na tom mjstě, genž nynj Pila Horacya slowe, zawěssené okazuge, promluwil řka: „Toho-

hos

holi, gehož nynj ozdobeného a wjtěz-
stwjm plésagjcýho kráčeti gste wi-
děli, Řjmané! toholi pod ssibenicý
bjti a mučiti widět můžete? kteréž-
to tak ohawné podjwánj ledwa Al-
banských oči snéstiby mohly. Gdi,
liktoře! *) swaž ruce, kteréž před
maličkým časem branné neywyšssj
wládařstwj Řjmskému národu wy-
bogowali! Gdi! zakrý hlawu wyswo-
boditeli tohoto města. Oběs geg na
tom nesstastném stromě; bičug buď
mezy městisstěm, nynj mezy oněmi
kopjmi a kořistmi nepřátelskými,
buď za městisstěm, nynj mezy hroby
Kuryacyů! Neboť kamž toho mlá-
dence můžete wésti, kdežby ho sláwa
geho od trestu tak ohawného neo-
swobodila?" Nesnesl lid ani slzý ótcowých,
aniž Horacya mladého nepohnuté w wssem nebez-
pečenstwj mysli; y propustili geg z podiwenj sta-
tečnosti wjce nežli z důwodu práwa.

J. N.

Ře-

*) Liktor byl weřegný služebnjk gistých auřednj-
ků; geho powinnost byla swazky metel před
gistými auřednjky nosyti, aby lid s cesty ssel,
wolati, rozkazy gegich wykonáwati, n. p. zločince
swázati, metlami bicowati, stjnati, ꝛc.

Řecká Literatura.

Z Lucyana Samosatenského.

Rozmlauwánj mezy Terpsyonem a Plutonem o těch, kteřj lidj starých smrti pro zbožj žádagj. Co se gim přihážy? Že totiž sami prwé před takowými sehnutými kmety a babami mrzkými truchliwě a přetěžce vmjragj.

Přeloženjm Mikulásse Konáče z Hodisstkowa, léta 1507.

Terpsyon.

Sprawedliwěliž to ó Pluto, že gsem gá z swěta zssel we třidcyti letech, Tukrytus pak starec w sedmdesáti a w wjce gesstě žiw gest?

Pluto. Neyspraweliwěgi gistě ó Terpsyone! Neb ačkoli on žiw gest, žádného wssak smrti nežádá. Ale ty pak každý čas geho dědictwj očekáwage, aby on vmřel, přežádostně gsy žádal.

Terpe-

Terpsyon. Zdaliž to slussné nebylo, poněwadž byl starý a nemohl wjce swého vžjwati zbožj, aby postaupil mjsta mladým?

Pluto. Nowá, ó Terpsyone! vstanowuges práwa, aby ten, kdožby k rozkossi swých nemohl vžjwati bohatstwj, y hned vmřel; ale ginak gest o tom, nežli se tobě zdá, za práwo nalezeno a osudem vstanoweno.

Terpsyon. Y tomuž se práwu protiwjm; nebť gest potřebj bylo, aby ty wěcy něgakým měněnjm řádné byly; totiž, aby neyprwé neystarssj, potom ten, kterýžby mu byl wěkem neybližssj, vmřel; nikoli wssak na opak, aby stařičký kmet, gemuž sotwa gesstě třj zubowé zůstali, gemuž těžce posluhugj oči, an sehnutý ode čtyř pacholkůw weden býwá, kapawé chřjpě a blikawé oči má, žádné wjc rozkosse neokussuge, neginak gsa na swětě než gako něgaký žiwý hrobnjk a gako něgaká přjssera k posměchu mladému lidu, aby takowý stařec gesstě pořád žiw byl, gessto ty neypěkněgssj a neysylněgssj mládency vmjragj; toť zagisté neginak gest, než gakoby měly řeky nahoru k swému pramenu técy. Asponby čas znáti slusselo, w kterýžby gedenkaždý z těch starců měl vmřjti; aby žádného (gakož to za obyčeg magj) nezklamáwali. Gessto zagisté w přjtomnosti giž gest ono přjslowj, gakož řjkáwagj: Wůz woza mnohokrát táhne.

Plu=

Pluto. Ty wěcy gistě, o Terpsyone! opatrněgi, nežli ty se domnjwáš, se působj. Y gakýmž práwem tak lakotně po cyzým statku dychtjte, a starcům těm, kteřjž synů nemagj, za dědice se poddáwáte? Pro kteraužto wěc w posměch vwedeni gsauce od nich pochowáni býwáte, což přemnohým welmi libo býwá; neb čjm wjce wy gim smrti žádáte, tjm wjce wssem přemjlo gest, když se wám prwé vmřjti přihodj. Zagisté nowé gakés nalézáte vměnj, když staré a sesslé milugete, zwlásstě pak proto, že dětj nemagj; ale kteřjž děti magj, na ty nic nedbáte. Ač ti mnozý, gichž wy nemilugete, znamenagjce wassj lásky chytrost, měliliby syny, žeby gich nenáwiděli, před wámi se činj, aby y oni milownjků nabyli. Potom těm, kteřjž dary welmi dáwali, w pořjzenj swém nic nepozůstawugj, a synowé, gakož hodně gest, wsseho statku gich docházegj; ale oni zámutkem sauženi gsauce a w swé naděgi sklamáni zuby sskřjpj.

Terpsyon. Wssecky tyto wěcy gsau prawé, kteréž powjdáš; neb mnoholi darů nedostal odemne starý Tukrytus, kteréhož gsem wždy smrti žádal, an tjmto mne w to vwodil, že vstawičně stonal, když gsem k němu přissel, přetěžce hekage a oddychage sy, gakožto z wegce kuře nedosslé krokage sswehal. Protož čjm spjsse nésti geho do hrobu gsem se nadal, tjm wjce gsem semu darů naposylal, aby sokowé, kteřjž w milosti

se-

stemnau se zbjhali, dary mne welikými nepřemo=hli; mnohau pečliwostj zbuzen gsa, ležel gsem wssecko počjtage a pořádage, genž ta přjčina také mé smrti byla. Ten potom tak mi wodicy ostrau pohltiw byl při tom, když mne wčera do hrobu dáwali, a přenáramně se naposmjwal.

Pluto. Nuže ty, ó Tukryte! welmi dlauho žiw buď, k tomu také zbožj hognost mage, wysmjwěg se hodně těm, kteřjby rádi po tobě dědili, a neumjregž, lečby prwé ty wssecky pochlebnjky předeslal.

Terpsyon. Tokby gistě, ó Pluto! mně welmi libo bylo, kdyby y Karyades před Tukrytem umřjti musyl.

Pluto. Nestarey se, ó Terpsyone! y Fido také, y Melantus y wssickni gednak geho předegdau, a takowými, gakož gsme předpowěděli, pečliwostmi.

Terpsyon. Tok gá welmi chwáljm, a prawjm tobě ó Tukryte! negdéle žiw buď.

Rozmlauwánj

mezy Dyogenem a Alexandrem, o marnosti sláwy a pozemských statků.

Dyogenes. Co to, Alexandře? y ty gsy umřel, gako my wssickni?

Ale=

Alexander. Gak widjš, Dyogene! gaky pak diw, že gsem, člowěk gsa, vmřel?

Dyog. Tedy Ammon lhal, nažýwage tebe swým synem, wždyť gsy byl Filippůw?

Alexander. Owssem že Filippůw; neb nebylbych vmřel, kdyby byl Ammon mým otcem.

Dyog. Podobné rozprávky se také o Olympiadě (matce twé) roznássely, že s nj drak obcowal, a w posteli gegj widjn byl; takowým způsobem že prý gsy byl zplozen, Filipp pak podweden, domnjwage se otcem twým býti.

Alex. Y gá gsem to slýchal, gako ty; nynj ale widjm, že ani matka, ani Ammonowi wěssteċy prawdy nemluwili.

Dyog. Wssak gegich lži tobě prospěly, Alexandře, v wywedenj rekowských činů; neb mnozý se tobě poddali gedině proto, že tě za Boha měli. Powěz mi ale, komus to přenáramné králowstwj pozůstawil?

Alex. Newjm, Dyogene! neb gsem o něm před swau smrtj žádného pořjzenj nevčinil, tolikо to, že gsem vmjrage Perdykowi prsten darowal. Wssak čemu se směgeš, Dyogene?

Dyog. Čemuž ginému nežli tomu, což mi na mysl připadlo, co Rekowé tobě k ljbosti činili, gak tobě při nastaupenj k wládařstwj podchlebowali, tebe za swého představeného a neywyššjho wůdce proti barbarům (cyzozemcům) zwolice, někteřj y k dwanácti Bohům tebe připočjta-

tagjce, chrámy stawěgjce a oběti činjce, gakožto hadowu synu. Ale řekni mi, kde pak tě pochowali Macedonsstj?

Alex. Giž třetj den w Babyloně ležjm; wssak Ptolomeus setnjk drabantů slibuge, budeli se mocy w nyněgssjch weytržkách odprázdniti, že mne do Egipta odwezti, a tam pochowati dá, abych mezy Egiptské Bohy byl wyčten.

Dyog. Gakbych se nesmál, Alexandře! wida an ty y po smrti bláznjš, daufage, že budeš Anubydem nebo Ozyrydem: wssak ty Božsky Pane! nekog se takowau naděgj; neb nelze žádnému wjce zhůru se wrátiti, kdož gednau přes to gezero se dostal a tyto dwéře pressel; Eakus nenj nepozorliwý, aniž Cerber takowý, žebys njm tak snadně pohrdnauti mohl. Tohobych se wssak rád od tebe dowěděl, gak ti okolo srdce gest, přemeysslegjcýmu, gaké sstěstj na zemi pozůstawiw gsy sem přissel, totiž: žiwotnj stráž, dwořenjny, auřednjky, takowé množstwj zlata, národy tobě se klanjcý, Babylonské, Baktry, strassliwé slony, čest a slávu; pak přestkwostný wjtězný wůz, na němž gsy třpytě se králowskau korunau na hlawě, a w ssarlatowé raucho přeskau pospodu stažené gsa odjn nádherně y slawně gezdjwal; zdaliž tě to nebolj, když sy na tyto wěcy zpomeneš? Což pláčeš possetilče? Zdaliž tě tomu twůg maudrý Arystoteles newčil, gak negisti gsau wssickni tito darowé sstěstjm propůgčenj?

Alex.

Alex. Práwě tento mudřec, gak ty geg nazýwáš, byl ten nejossemetněgssj ze wssech pochlebnjků! Mne samého nech wyprawowati, co se tkne Arystotela; gá nejlépe wjm, mnoholi odemne žádal, gaká mi psanj posýlal, kterak mé dychtiwosti po včenj, w njž gsem sláwy hledal, zle vžjwal, rozkossně mi lahodě, chwále mne brzy pro mau krásu, gakoby y ta k prawému dobrému náležela, brzy pro mé wykonané skutky a bohatstwj; neb y to za prawé dobré pokládal, aby se hanbau nezarděl, obětowané gemu odemne bohatstwj přigjmage. Mamič byl Dyogene! ten člowěk, a podiwný vmělec. Tak mnoho gsem z geho maudrosti nabyl vžitku, že ztráty těch wěcý, kteréž gsy práwě nynj gmenowal, gakož toho neywětssjho dobrého željm.

Dyog. Wjšli, co včinjš? poradjm ti prostředek proti žalosti, poněwadž w těchto mjstech čemeřice neroste. Gdi k řece Lethe, nabeř sy z nj wody, a častěgi se gj napj; neb tjm způsobem zapomeneš ztráty statku Arystotelského litowati a hořem se trápiti. Wssak widjm Klita a Kallisthena, y mnohé giné, ani na tebe wrážegj, aby tě roztrhali, a se na tobě pro křiwdy gim včiněné pomstili. Pročež se druhau cestau odeber, a gak gsem řekl, častěgi pj.

J. Z—r.

Z hystorye přirozených wěcý.

O opicých.

Mezy wssemi žiwočichy zemskými nenj žádného, o kterémžby gisté známosti nabyti lidé dychtiwěgssj byli, gako gsau opice. Mladj y stařj magj w nich zaljbenj, negen proto, že podlé podoby, pówahy, způsobů a podlé wsseho swého činěnj člowěku gsau podobné, nýbrž y že swými podiwnými a směssnými činy lidem potěssenj a obweselenj působj. Giž stařj nabyli o nich skrowničké, wssak welmi nedokonalé známosti. Nowěgssj zpytatelé přirozených wěcý přičinliwostj a wynasnaženjm swým mnohonásobnjch způsobů opic poznali, gichž se giž nynj do padesáti počjtá. Ne wssickni způsobowé opic nesau stegné podobenstwj s postawau lidskau. Wssecky opice we dwé se dělj, totiž w ocasaté a bezocasé. Bezocasé gsau neywjce k člowěku podobné, wssak y mezy těmi opět naléžagj se někte-

ré,

neypoſlednėgſſj do rukau doſtane, geſſto gi w bezpečné mjſto okryge; a to prý s tau neywětſſj rychloſtj konagj, tak že w kratičkém čaſe celé pole rejžj poſyté, celý záhon melaunů aneb celau půl zahrady olaupj a wydrancugj. Znamenagjli ſtrážné opice nėgaké nebezpečenſtwj, tedy na rychloſt zkřiknauce dagj znamenj, aby ſe na vtjkánj daly, a tu wſſecky, co mohau, pelugj.

Lewaljant wyprawuge o chytroſti ſwé opice, kterauž geda do wnitřnj Afryky w dar doſtal, a s ſebau žiwau wozyl, že welmi chutných bylinných kořjnků wyhledati a wýborným způſobem z země gich dobyti vměla. Lewaljant, an také ty kořjnky rád gjdal, nutil gi wždycky, aby ſe s nim zdělila, čehož ale opice nerada činila. Y vžjwala té chytroſti, že gak mile z země gich dobyla, yhned ge rozkauſala a rozžwýkala, geſtliže pán gegj přjtomen nebyl, a hned kořjnků ſám ſy vrwal. Přitom wſſak po očku vſtawičně ſe ohljžela po ſwém pánu, a téměř nikdý w aumyſlu ſwém ſe nezmeylila, tak že než pán k nj přiběhl, giž wždy wſſecko ſežwýkala. Přepadlli gi pán, tedy s přenáramnau rychloſtj kořjnky ſkryla, a newydala gich drjwe, než až pohlawek doſtala. Y způſob, kterým těch kořjnků z země dobýwala, ſwědčj o gegj maudroſti. Geſtliže zuby ſwými ge popadnauc, a rukama o zemi ſe oprauc wytrhnauti gich nemohla, tedy vžjwala náſledugjcýho proſtředku: W ſamého kořene po-

padnauc zuby swými bylinu za mak včinila kozelec, tak že prudkostj kotrmelce kořen se wytrhl. A gakož obyčegně wjce maudrost nežli sýla prospjwá, tak y též o Lewaljantowě opicy řjcy se může; neboť maudrostj swau tak daleko to při smečce psů Lewaljantowých přiwedla, že nad nimi gakésy wládařstwj prowozowala. Nechtjc toho trpěti, aby s nj psowé gjdali, každému, an se k nj přiblj̃žil, facku notnau wytala, tak, že y hned bezewsseho pomsstěnj po swých táhl.

Wssecky opice obzwlásstnj náklonnost k krádeži magj, což y Lewaljant při swé opicy znamenal. Když nůsse někde zástěrau přiwázaná stála, a ona potrawy w nj cýtila, tedy gi welmi chytře rozwázala, a wssecko snědla. Zwlásstě mléko ráda pila, y když gen na ně dostati se mohla, s neywětssj chytrostj wssecko wypila; častěgi byla skrze to bita, ale wssecko nadarmo; když co takowého včinila, odběhla, a přes celý den se ani neokázala.

Ačkoli tito a gim podobnj činowé opatrnost opičj dosti oswědčugj: nicméně w giných skutcých swých sprostné a nerozumné, a bezewsseho vwáženj býti se okazugj, tak že často y weliké nebezpečenstwj přicházegj. Wůbec gest wěc známá, že opice wsseho, což widj, následowati chtěgj; pročež mezy námi giž w obyčeg wesslo, že člowěka, an we wssem giných následuge, o p i c ý nazýwáme. Mezy ginými přjhodami gest y tato důkazem propowě-

děnj nassého: Naproti gistému hraběti, genž sy pro swé wyraženj opicy chowal, bydlel adwokát čili práwnj přjtel. Opice, v okna pána swého stáwagjc, často wjdala adwokáta při stolečku, an pracowal y někdy zbytečné papjry roztrhal. Přihodilo se gednoho dne, že adwokát wen wyssed okno we swém pokogi otewřené nechal. Opice chtjc té přjležitosti vžiti, aby wssetečnost a žádost swau wsseho následowati vpokogila, wlezla oknem do pokoge, a roztrhala wssecky papjry, kteréž na stolečku nalezla. Nawrátiw se po chwjlce do pokoge adwokát, spatřil k swé neywětssj mrzutosti opicy, ana mu papjry trhá; y vdeřil po nj, ale opice mu sstastně oknem vtekla. Nynj přemeyssel, gakby se gj pomstil, a wymyslil tuto lest: Když opice podlé obyčege swého w přjbytku swém v okna stáwala, přistaupil týž adwokát k swému oknu, wzal břitwu, meydlo, a holil sy fausy. To několikrát včinil, aby tjm wjce opicy rozssk ádlil; pak postawil mjsku s wodau a meydlem na stůl, otewřel okno a odssel. Giž za dlauhý čas se gj toho holenj zachtělo, y gen přjhodné přjležitosti čekala. Nynj widauc okno otewřené, spěssně oknem do pokoge wlezla, twář sy namydlila, břitwu popadla, ale k swému nesstěstj, neb — krk sy vřjzla.

Lapagj ge tjmto způsobem: Myslliwcy se před nimi w lesých (neboť opice na wysokých stromjch sedagj) obauwagj w sskorně, a odegdauc

 sskor=

sskornj tu nechagj wnitř chlupatých a lepem napausstěných; opice se stromu slezauce w sskorně ty se obugj, lep se gich chlupatých nohau chytj, tak že ani lezti ani vtjkati nemohau, a tak w takowau ljčku vpadnauce lowce nikoli nevgdau. Ginym způsobem ge gesstě takto chytagj: Lowec wezma do střezu wody, postawj geg na zemi, aby se ony djwaly, a tau wodau sobě oči smačuge, a wtom kradmo mjsto wody lep postawj, a odegde. Ony se tomu djwagjce, hned dolů se stromu scházegj, vsta y oči lepem sobě zamažj, a tak za žiwa lapány býwagj. Nicméně tento způsob lapánj gest neypatrněgssjm důkazem nerozumnosti těch syce lstiwých a chytrých zwjřat: Lowcy postawj nádobu s rejžj, w njž gen takowé djrky nechagj, coby natažená rukau w ni se sáhnauti mohlo. Opice, gsauc weliká rejže milownice, hned wssemožně hledj, aby gi dostala; sáhne do djry, a welmi lakotně nabeře rejže plnau prahaussel, tak že gj tau děrkau nelze wytáhnauti ruky, a předce nepustj rejže z ruky, což buď z hlauposti, buď z nesmjrné žádosti rejže se stáwá, nýbrž se raděgi lapiti dá.

Wssak y k rozličným nesnadným a párawým pracým opic vžjwagj. Tak w Indyi před opicemi pepř, kokusowé ořechy a giné wěcy trhagj, a na hromadu skládagj, pak odegdau; y hned opice přigdau, pepř a ořechy trhagj, a na hromadu skládagj; po něgakém čase Indyáni se nawrá=

wrátj, a pepř y ořechy na hromadu složené domů sy odnesau. Mimo opice nenj giných zwjřat, gessto by autok čjnjce aneb se bránjce cyzý zbraně vžjwala; zwlásstě giž proto, že giným zwjřatům ruce chybj. Opice pak holmi y kamenjm se ozbrogj, vtrhne suk se stromu, a gako ljtá wůkol sebe tluče. Některá gich pokolenj y leynem swým po nepřátelých házegj. Vděřjli nepřátelé na celé heyno opic, tuk wespolek se bránjce gsau wssecky za gednu. Domowem gsau w horkých zemjch, w Afryce a Ameryce, ač y w poslednj Ewropě se rodj; zdržugj se stádně w lesých, přebýwagj společně na stromjch a pod stromy, neywjce pak ty, gessto téhož gsau pokolenj, pospolu obcugj; žjwj se owocem, ljstjm sstěpů a bylin, obiljm, melauny, wegcy ptačjmi, ba y hmyzem a sskořepjmi zwjřaty, gako gsau mussle a austrye; gsau obzwlásstnj milownice reyže, a dostanauli se na pole reyžj posyté, welikau sskodu včinj; neboť wytrhagj klasy, a negsauli podlé gich ljbosti, zahäzegj ge a natrhagj sy giných; něco gich wezmau do huby, něco do rukau, a tak s nimi pryč se vberau; gestliže někdo gich postihne, tedy ty, co w rukau nesau, zahodj, aby sy w běhu nepřekážely.

Obzwlásstnj chytrosti vžjwagj, když některé sskořepj zwjře s sskořjpky vlowiti chtěgj. Čjhagj, až austrye swau sskořjpku otewře, pak na rychlost kámen mezy obě sskořjpky hodj, aby se zawřjti ne=

nemohly, a tu z nj zwjře wytrhnau; wssak se gim to wždycky nepodařj, neb někdy austrye prsty gim stiskne, tak že ony samy se chytj, pro tu přjhodu žádné rady sobě newědauce. Giného masa negedj, ano y w osskliwosti ge magj. Okrotlé opice mimo gjž gmenowané gesstě y giných ywěnjm ljdským připrawených pokrmů požjwagj, gako: poljwky, kaffe, chleba cukrowého a dwakrát pečeného. Obyčegný nápog gegich gest woda, kteréž rukau nabjragjce do huby dáwagj; okrotlé rády pigj piwo, mléko, sladké wjno, ano y kořalku. Lewaljantowa opice byla obzwlásstnj milownice kořalky; gednoho dne nalil Lewaljant na taljř kořalky, a w tom okamženj, když gi opice pjti chtěla, hodil do nj zapálený papjr, kořalka se zňala w oheň plamenný, a takowé hrůzy nahnala opicy, že od té doby nižádnau mocý kořalky pjti nechtěla. W stawu plachosti swé ani chwjlky pokogné negsau; lezau se stromu na strom, skáčj s přenáramnau rychlostj a smělostj s wětwe na wětew, y zdá se, gakoby tjm skákanjm samy sebe obweselowaly. Chodjce po zemi gdau gen po sspičkách, a patami země ani nedostaupagj. Chtěgjce sy odpočinauti posadj se na swé sedadlo, a skrčj přednj nohy, aneb ge roztáhnau, aneb na wssecky čtyry se položj; we spánj ležj roztažené; wssak tak lehaučce spěgj, že se y hned probudj, gak gen to neymenssj zassustnè. Ostatně, co se gich powah tkne, gsau

wel-

Obyčegně se děly opice, gakž swrchu prawено, we dwě hlawnj pokolenj: w o c a s a t é a b e z o c a s é.

Mezy b e z o c a s ý m i gest přednj 1) O r a n g- U t a n g, po česku d i w i m u ž; z toho pokolenj gsau nám dwa způsobowé známi, a sice:

a) m e n š j, J o k o nazwané, a gen dwa neb tři střewjce wysoké; gsau mjrného přirozenj, snadno okrotnau, a rozličným domácým službám se naučj;

b) w ě t š j, P o n g o nazwané, šesti střewjců y wjce zwyšj, tak že zaupIna welikosti člowěka dosahagj; ty gsau diwoké, člowěka sylněgšj, y neokrotnau tak snadno. Ti diwimuži obyčegně chodj o dwau nohách gako lidé, často y o holi, gjž w čas potřeby mjsto zbraně užjwagj. Po celém těle gsau srstnatj, mimo twář, ušši a ruce; barwy čerwené a snědé, rodj se neywjce w Angole a w Bornewu. Znamenitý zpytatel wěcý přirozených B y f f o n widěl w Pařjži léta 1740 diwimuže, kteréhož po swětě wodili; ten byl tak naučen, že wšsem neznámým, gešto k němu přicházeli, ruky swé podáwal; posadil se k stolu, gedl lžjcý a widličkau, nalil sy nápoge do swé sklenice a pil; požádán gsa přisrčil skleničku, když se na zdrawj pilo, utřel sy ubrusem hubu; přinesl kofljky na thé, dal do nich cukru, nalil thé, a pil, když wychladlo. K cyzým welmi

opa-

opatrně se měl, žádného nerozhněwal, y rád wi= děl, když mu lahodili.

K bezocasým náležegj 2) Gybonowé, aneb dlauhoruké opice, gesſto tak dlauhé ruce magj, že gim zrownā ſtogjcým téměř až na zemi gdau; chtjli na nich gjti, tedy gim gen po= třebj těla k předu nahnauti. 3) Obyčegné opice, kteréž s nedwědy a s ginými cyzými zwjřaty w Čechách a Němcých wodj, gsau o něco wětſſj než kočka, snadno okrotnau, a mnohé žer= ty a směſſné posuňky prowozugj.

Mezy ocasatými (z nichž některé wětſſj, některé menſſj ocasy magj) gest znamenitěgſſj: Pawián, nad mjru oſſkliwé a bezbožné zwjře. Dlauhoocasé gednjm ſlowem nazýwagj mořské kočky; kteréž gméno nepochybně odtud po= ſſlo, že k kočkám ge přirownáwali, když poney= prw do Ewropy přes moře přineſeny byly. Dlauhých ocasů mjsto rukau užjwagj, otáčegjce ge o wětew, aby se na nj udržeti mohly.

J. N.

Chytrost opičj.

Mezy rozličnými opicemi, kteréž w zemi An= golské w polednj Afryce ležjcý se zdržugj, na= cházý se giſté pokolenj opic, kteréž pro swau ob=

zwlá=

zwláſſtnj oſtrowtipnoſt geſt znamenité. Tyto opice gſau gako paſtýřſky pſýček weliké, bezocaſé, ſrſti ſſediwé a černého twrdého oblſčege. Léta 1787 měl Pan Degrandpré takowau opičku na ſwém korábu; plawcy geho vſtawičně gi dráždili a ſſkádlili, gimž wſſak ona ſe welmi chytře bránila, a když ſe giž gegich vſtawičnému ſſkádlenj vbrániti nemohla, tuk rozljtiwſſi ſe rozličným způſobem ſwau oſtrowtipnoſtj ge potreſtala. Pan Degrandpré chtěge wtipu gegjho zkauſſeti wywolil tento proſtředek: Ta opička welmi ráda pila kořalku, anýzowau, y dal naplniti láhwicy tau kořalkau, a v proſtřed weliké ſwětnice welmi opatrně prowázky gi ſwázati a k zemi teplau ſmolau přiſmoliti kázal, tak aby gj přewrhnauti nemohla; pak ſe ſchowal do ſwého pokogjku, kdež za zaſtřenjm wſſeho pozorowati mohl. S počátku wábila wſſetečnoſt, pak ale y čich opičku k láhwicy, a rozličným ſkotačenjm a poſuňky gewila radoſt ſwau, že tu kořalku nalezla. Y počala gazykem oblizowati tak daleko, gakž gazyk gj ſtačil, pak prſty ſwé do auzkého hrdélka ſtrkala a ge s tau negwětſſj chutj oblizowala, a když ani tjm způſobem nic doſtati nemohla, tu chtěla láhwicy přewrhnauti. Y po chwjlce poznala, že geſt gj to nemožné, pročež na tuto chytroſt připadla: We wſſech ſſkulinách a kautech po ſwětnicy prach a pjſek zbjrala, a k láhwicy ſnáſſela. Když ſe gj ta hromada giž doſti weliká widěla,

wza-

wzala drobet toho prachu a pjsku, a do láhwice ho nahážela, tak že koralka wzhůru wstupowala, tu k hrdélku vst swých přistrčila, a koralku wyplhowagjcý pila, a tak pořád přihážowala prachu a pjsku, až giž půl láhwice wyprázdnila, a celá opilá ležeti zůstala. Zagisté byloby se gj powedlo celau láhwicy wypiti, kdyby tjm sylným nápogem se nebyla podnapila.

Týž Pan Degrandpré měl ginau opičku na swé lodj, kteráž welmi schopná gsaucy, gako člowěk rozličné práce konala. Topila pec, dáwala pozor, aby ani vhljčka z nj newypadlo, by se lodj nezapálila, a když náležitau prudkost měla, což welmi dobře rozsauditi vměla, dala o tom pekaři náwěsstj, kterýž docela na opicy se spoléhna těsto swé k pecy nesl, gák mile opice náwěsstj mu přinesla. Mimo tuto prácy gesstě giné práce gako něgaký plawec s tau neywětssj schopnostj a opatrnostj konala: rozwinowala prowazy lodnj, spausstěla plachty a přiwazowala ge pewně, tak že wssickni plawcy gj za swého towarysse powažowali. To welmi prospěssné zwjře zahynulo vkrutnostj wrchnjho zprawce lodj, kterýž nesprawedliwým způsobem welmi nemilosrdně s nj nakládal, a často gi bjwal. Gednoho dne přeokrutně gi zbil a ztlaukl, y s tau neywětssj pokorau, mjrnostj a ponjženostj

wsse-

Ladislaw a djtky geho.

Přjběh pro mládež.

Sáro.

Ladislaw muž dobrého srdce a zdrawého rozumu wida, že geho djtky na těle y na dussi prospjwagj; opustiw město y aurad, na swůg statek se odebral; a zde w tiché samotnosti zůstáwati, a swé miláčky wyučowati sy vmjnil. Zwedené děti swého otce milowaly, na geho oči a vsta pozor dáwaly, aby pomysslenj mu včiniti, a geho každé slowo zaslechnauti mohly. Nebok rozssafný otec po zahradě a po poli chodě swé djtky wyučowal, a radost s vžitkem spogil.

Giž dáwno děti s milým otcem nebyly wenku, giž dáwno na krásnau přirozenost nepatřily; ne-

neboť tuhá zyma a chumelice ge nutily, že doma seděti, a s pracý zahráwagjce gara očekáwati musyly. Nynj ale garo se nawrátilo, snjh se rozpustil, a země se zelenati, a stromy pučeti začaly. Tuť djtky gako z wězenj z domu wesele wyskočily, a s otcem se procházegjce dosti se wynadiwiti nemohly, gak w krátkém čase wsseckа kragina se proměnila, gak bjlé hory a černé lesy se zelenagj, a potůčkowé hučjcj lukami poskakugj.

Sotwa dále kročily, nowá krása a radost se před nimi rozwinula. Zde slyssely sskřiwánky prozpěwowati, tam widěly pilné oráče, gak za woly pokračugj, a pjsně zpjwagj, nad milým garem se radugjce, že nynj zlaté obiljčko do země rozsýwati mohau. Kamkoli okem hodily, wssudy krása, wssudy radost se wyskytowala. Djtky wesele před otcem poskakowaly, a ruce spjnagjce, a po polých a po lesých se djwagjce plésaly.

Na horu wylezly, a zde teprw se podiwily, když wssecko okolj před sebau rozložené spatřily. Daleké wesnice, lesy se zelenagjcý, lidi na poli pracugjcý widěly, a gako bez sebe k nebi hledjce zwolaly: Gak krásně gest na swětě, milý otče! gak krásně!

Gábych, promluwil Františšek, newjm co za to dal, abych stále na hory zelené a lauky strakaté hleděl, a ptáčky ustawičně zpjwati slyssel. Ale sskaredá zyma! ta náš wssj radosti zbawuge, ta nepřege, aby lidé se těssili, a djtky po horách

do-

dolinách běhaly, kwětiny trhaly, a kytky a wě- necky wily.

Tedy tě, ptal se syna otec, milý Františku! garo wjce nežli zyma těssj?

Frant. Ba práwě otče! ba práwě! Kohožby zyma těssiti mohla? Tak nás do domu zaháni, a wygdemli, můžeme ssřehnauti.

Otec. Na ten způsobby neměla zymy býti?

Frant. Arcy že ne! Kdybych s to byl, gáť bych gi se swěta wyhnal, a garo bych přiwolal, a toby musylo neustále semnau přebýwati! Kambych se obrátil, růže, konwalinky, fialky, a wsselike strakaté kwětinybych y sebe měl, tyby se krásně rozwjgely, a přjgemně woněly; a wáš synekby otče! po zahradě skákal, a s milými kwjtky se těssil.

A gábych, prawila weselá Mařenka, wůkol křowj chodila, kde ptáčkowé býwagj a zpjwagj, až srdce w těle radostj skáče; a když by zpjwali, sedlabych na trawnjk, a zpjwala s nimi pjsničky.

A gábych, řekl Martjnek, do lesů běžel, a zagice plassil, a s nimi přes hory, rokle skákal.

Gakby se rozednilo, s postele bych wyskočil, propowěděl Wogtjssek, a na horu pospjssil, a sedě, a do nebe hledě se djwal, gak slunce krásně wycházý, hory a doly zlatj, a lidi a zwjřata ze spanj budj.

Otec. Tak tebe Wogtjssku slunce těssj?

Wogt. Ani nemohu wyslowiti, gak plésám, gestli swé zlaté slunce widjm.

Otec. Tedybys rád celý den na něg se djwal?

Wogt. Arcy že milý otče!

Otec. A přálbys, aby vstawičně swjtilo?

Wogt. Kdožby sy toho nežádal?

Otec. A nechtělbys žádné tmawé a sskaredé nocy mjti?

Wogt. Nocy? a proč ne?

Otec. Abys stále se na milé slunce djwal?

Wogt. A za to wyraženj nespal?

Otec. Wždyť gest lepssj radost, nežli sskaredé spanj.

Wogt. Ach, otče! gak pakbych mohl choditi, kdybych nespal, a se neposylnil?

Otec. K čemu třeba spanj? radostby tě sýlila.

Wogt. Radost nesýlj. Gestliže někdy přes mjru se wyrazým, audy mi zemdlj, a gen spanjm nabýwám předesslé sýly.

Otec. Tedy myslјš, žeby spanj a noc potřebné wěcy byly?

Wogt. Ba práwě!

Otec. Tedy nechceš, aby nebylo nocy?

Wogt. Za celý swět ne!

Otec.

Otec. Snad y ginj lidé budau, kteřj se na noc těssj?

Wogt. Arcy že; kteřj celý den pracugj, ti po odpočinutj taužj.

Otec. Widjš Wogtjssku! že noc potřebná gest, protože y radosti, y sýly wssem tworům dodáwá. Což myslj̆š ale Františku! zdali pak něgaké sýly gest zapotřebj, když stromowé lupeny wyrážegj, když rozkwetagj, a owoce nesau?

Frant. Tokbych myslil! nebo gestli gá se nepřičinjm, nemohu ničehož wywesti. Na ten způsob y strom musý swau sýlu wynaložiti, y on se tedy vnawj.

Otec. A zemdljli, zdali sy nemusý oddechnauti, aby okřál, a nowé owoce rodil?

Frant. Tok státi se musý.

Otec. A kdyby stále mdlel, a nikdý se neposylnil?

Frant. Musylby zagjti!

Otec. Kdyby zassel, zdaliby mohl pučeti a kwětiny wyrážeti?

Frant. Nemohlby.

Otec. Kdyby se stromy nezelenaly, zdalibys z gara se těssil?

Frant. Nikoli!

Otec. Kdyby tedy nebylo sskaredé zymy, kde stromowé, kde země sy odpočjwá, mohloliby garo tak krásné, a nám přjgemné býti?

Frant.

Frant. Diwná wěc! co se nám odporné býti zdá, k nasseniu neywětssjmu vžitku gest. Gá ničehož newidjm tak sskodliwého, coby přitom y prospěssné nebylo.

Otec. A nic milé djtky! nenj na swětě tak krásného a vžitečného, coby sskoditi nemohlo. Což myslјš Františsku, gestli potřebný oheň?

Frant. Ten neypotřebnégssj! Bez něho bychom žádného pohodlj neměli.

Otec. A předce ten tak wzácný a vžitečný oheň nám sskodj. Celá města býwagj ohněm w popel obrácena, na sta lidj na mizynu přicházý. Může-li tedy něco sskodliwěgssjho nad oheň býti?

Djtky. Nemůže.

Otec. Widjteli milé djtky! tento tichý potůček, který se lukami krautj, a swým hrčenjm wás wyrážj?

Djtky. Widjme, a z něho se těssjme.

Otec. Hle! ta tichá woda, která sotwa se koljbá, časem gako diwoká y ljtá krásně luka zaljwá, kamenj a stromy s hor trhá. Nynj tjsse swlažuge trávnjk, a trawu a zdrawé byliny ze země žene, a gindy zase ty neywětssj sskody působj. Což myslјš, zdaliby nebylo lépe, aby ani wody, ani ohně nebylo, když lidé tak často nimi teyráni býwágj?

Wogt. Snadby bylo. Gátbych nechtěl nikdý žádné radosti mjti, z které žalost powstáwá.

Otec.

Otec. Tedybys za dobré vznal, aby gen samé dobré wěcy na swětě byly?

Wogt. To wěřjm.

Otec. Na ten způsob bude swět pustý.

Wogt. Ach! což nenj nic dobrého na swětě?

Otec. Nic, z čehožby něco zlého nemohlo pogjti. Oheň zahřjwá y pálj, woda žiwj y smrtj; lidé, zwjřata, a wssickni tworowé gsau k vžitku y ke sskodě.

Wogt. Nastogte! tak nemůže na zemi dobře býti!.

Otec. Může, mé zlaté djtky! y také gest dobře na swětě. Což gsy newiděl lidj, kteřj se radugj?

Wogt. Widěl dosti; y my se radugeme, a gsme sstastnj!

Otec. A proč my gsme sstastnj, a ginj nařjkagj? Zdali pak y my těch wěcý, co ginj neužjwáme?

Wogt. Užjwáme!

Otec. Zdali oheň, woda nám sskodj?

Wogt. Nesskodj.

Otec. Zdali my geden druhému něco na přjkoř činjme, zdali nechceme při sobě býti?

Wogt. My rádi gsme pospolu.

Otec. Zdali nasse zahrada gest gako giných lidj pustá?

Wogt. Až mjlo se zelená!

Otec.

Otec. Odkud to pocházý?

Wogt. Proto že w nj pracugeme!

Otec. Proč oheň nám domů nestráwj.

Wogt. Protože opatrně s njm zacházýme.

Otec. Proč woda nám luk a polj nepodrýwá?

Wogt. Protože zákopy děláme, a potok hlubinau wedeme!

Otec. Proč my geden na druhého sy nestěžugeme?

Wogt. Protože se milugeme.

Otec. Widjte, mé djtky, wssecko chce k swému! Když maudře pokračugeme, nic nám na zkázu nenj; y trnj, y bodlačj nám užitek nese. Proto máme rozum, abychom wěděli, gak gedné každé wěcy sy wážiti a užjwati máme. Ale můžemeli něgakých wěcý rozumem rozeznati?

Wogt. Můžeme!

Otec. Můžemeli, coby prospěssné bylo, sobě wybrati?

Wogt. Arcy že!

Otec. Můžessli Františkowi zgewiti, co myslјš?

Wogt. Proč ne, gestliže promluwjm k němu!

Otec. Můželi náš psýček y s tebau porozpráwěti?

Wogt. Nikoli!

Otec.

Otec. Nebo nĕgakým způsobem swau lásku na gewo dáti?

Wogt. Tok často se stáwá, že swým skákanjm a polizowánjm swau náklonnost mi zgewuge.

Otec. Zdali pak strom, co pod njm sedjme, nám nĕgaké znamenj dáwá, že se nad námi těssj, že rád nás při sobě má?

Wogt. Strom nemůže žádného znamenj dáti; nebot bez žiwota stogj.

Otec. Gestliže nenj žiw, gak pak roste, a lupenj a kwět wyrážj, a owoce nese?

Wogt. Diwná wěc, že y strom žiwot má!

Otec. Což gsy toho nepozorowal? Gesstě před krátkým časem holý a mrtwý stál, a nynj se zelená lupenjm, a wůkol a wůkol stjnj. Kdyby nebyl žiw, gakby mohl k sobě přigjti? Rowně gako po těle žjly krew, tak y po stromě trubičky mjzu wedau, wůni wydáwagj a owoce sskáwau naplňugj, že roste a sladne, a pro nassi radost a užitek zrage. Zázhmeli semýnko do země, tuť žene a wzhůru se pne, ratolesti rozkládá, tady se zelená, tamto čerwená, a ginde zas bělj, a lesy, pole a zahrady krásau rozmanitau ozdobuge. Sotwa ale mjza wysychá, giž kwětinka k zemi se klonj, listy opadáwagj, a spanilý a rozkossný kwjtek zassel, protože wláhy neměl.

Wogt. Gak podiwně wssecko se na swětě děge!

Otec.

Otec. Ba práwě, mé zlaté děti, že diwy kol nás denně se rodj. Hle! z sspinawé země přjgemná sladkost wycházý, která wjno me- naplňuge, sswestky a hrussky cukruge! z čisté wy takowá krása wyplýwá, že kwětiny zlatj, a nj a rozkossnau ozdobau srdce lidské obweselu- Patřte! tato sskaredá hausenka nynj se w řepinu proměňuge, a za malý čas z nj ptáček nilý wyletj, který gako zlatem sskwjti se bu- Slunce a powětřj wssecky ty twory žiwj, iné k žiwotu budj. A ne gen na zemi, ale hlubinách žiwobytj se rozmáhá, y kamenj, y y, železo, střjbro a zlato rostau; wssudy gest ot, mezy wssemi twory gest rozdjl y rownost. menj od stromů, stromy od zwjřat, zwjřata lidj se dělj, a předce wssecko to žiwotem spo- o gest. Gako po stupni dokonalosti se mno- w hraudě sotwa k poznánj gsau, a na člowěku eywětssj sláwě se rozwinugj.

Wogt. Gak podiwné, gak krásné wsse- gest!

Otec. A gak podiwný a krásný musý te- ten býti, který wssecko to včinil! Gak weli- že takowé swěty stwořil, gak maudrý, že ge , gak dobrotiwý, že ge zachowáwá. Wssecko :aduge a žiwo gest; wssecko sláwu a přjtomnost žj na gewo dáwá. Každý twor k swému zragt; y wy, mé zlaté djtky! k swému cýli hte zráti. Gako stromek roste, y wy na těle

y na

y na rozumu musýte růsti. Gako on owoce lahodné nese, y wy owoce, dobré skutky wydáweyte. Nebo proto gste milé djtky! na swětě, abyste wssecky lidi milowaly, a geden druhému nápomocny gsauce, swůg žiwot w radosti stráwily. Wždyt wáš stwořitel, který na wás patřj, wasseho sstěstj, wassj radosti žádá!

Djtky s podiwenjm na milého otce hleděly, swé oči k nebi obrátily slibugjce, že chtěgj dobré býti, y na swého Boha a stwořitele pamatowati. Gesstě dlauho gako wytrženy gsauce seděly geden na druhého hledjce, ani nepromluwily, až ge otec pobjdl, aby se k domowu braly. Tuk ze země poskočily, otce ljbaly prosýce, aby děti swé wodil a včil, že ho rády poslauchati budau.

Komjnjk.

Gesstě na cestě byly, a wesele okolo otce poskakugjce wyprawowaly, gak welice krásné garo ge těssj; když komjnjček k nim gako wygewený běžel, k Ladislawowi se přiwinuw s vplakanýma očima a sepiatýma rukama ho pro Boha prosyl, aby mu zahynauti nedal. Gaké že tě pacholku! nesstěstj potkalo, laskawě Ladislaw promluwil, že sobě počjnáš, gakoby w tu hodinu zemřjti měl?

Tu

Tu komjnjček do hlasytého pláče se dal, a žalostj sskytal a rukama lomil, že do smrti nesstastný bude, gestliže se ho Ladisslaw nezastane.

Neděš se, odpowěděl dobrý muž, gá se tě gako otec vgmu; gen powěz, co tobě schäzý, abych ti pomocy mohl.

Vslyssaw ta přjwětiwá slowa chlapec se k dobrému otcy přichýlil, a s důwěrnostj swau přjhodu wyprawowati počal řka: Wčera gsem w domě nassj hraběnky, sotwa že switalo, komjny wymetal. Když gsem s prácý hotow byl, a nikdež žiwé dusse ani newiděl, ani nezasslechl, osmělil gsem se, a spustiw se komjnem dolů, hleděl gsem wssecko prohljdnauti, abych widěl, gak w panských pokogjch to wyhljžj.

Prossel gsem kuchyni a několik pokogů, na wssecky strany se ohljžege, zdali mne žádný newidj. Y zasslechl gsem, že w otewřeném pokogi hodiny bigj. Newida žádného nikdež, wkročil gsem do toho pokogjku, a krásau geho gsem zůstal zaražený státi. Wůně gakásy na mne wrazyla, že gsem na těle y na dussi okřál; krása se wssech stran mi do očj padla, že newěda kam dřjwe hleděti, gako wytržený gsem patřil. Ach! gak hezky gest w tom pokogjku! gsem v sebe wzdechl; gak sstastnj gsau páni, ti rág a nebe na swětě magj. Gak krásně růže a kwjtky wykwetagj, a wůni milostnau wůkol rozljwagj. Gak bohatá zrcadla se třpytj, a k sobě wábj! tamto hodiny gako dra-

wj

wj ptácy w powětřj stogj, a dussi k radosti nabjzegj. Tady stoly a sesle zlatem gen se swjtj. Půgdu dále, abych wssecko spatřil a wěděl, gakým sstěstjm páni na swětě oplýwagj.

To v sebe promluwiw přistaupil gsem k stolu, a sotwa gsem na něg pohleděl, zarazyl gsem se w duchu. Nebo zde teprw gsem bohatstwj a krásu pohromadě spatřil; zde gsem poznal, žebych sstastný byl, kdybych gen čtwrtinu těch klénotů měl. Wzaw zlaté hodinky do ruky, sem a tam gsem ge otáčel, poslauchal, gak pěkně zwonj, djwal se, gak kameny na nich až mjlo hragj. Nastrčil gsem prsteny se třpytjcý na prsty, a po pokogi chodě sy wysslapowal a mluwil: Kdybys ty wěcy měl, toćbys pacholjk byl; zlatem a klénotybys gen hořel, lidéby na tebe prstem vkazowali, a řekli: Hle! hle! gak sy pacholjček wykračuge! Wida dukáty po stole rozložené znowa gsem se podiwil a řekl: Kdybych ty měl, netřeba, abych se plazyl, mohlbych sy čtyřmi gezditi! A pročbych nemohl? Nagednau mi myssénka napadla: Což kdybys ty klénoty wzal, pánby z tebe byl! Žádného tu nenj; směle sy mohu wybrati, co se mi ljbj. Toč budau zlaté časy! čistý dům sy wystawjm, konj držeti, hostiny strogiti budu; nač gen srdce sy wzdechne, wssecko pohotowě bude. Radostj gsem sy poskočil; ale nagednau mi krásná bublina zmizela; když gsem se vpamatowal, že wssecky ty pěkné wěcy mi nenále-

ležegj. Práwě gsem po penězých sahal, a zase se=bau trhl, gakobych hada spatřil, a prawil: Což nešlechetnjku činjš? Chessli se zkazyti, a w potupu uwesti? Kdyby někdo tě dopadl, do žaláře tě hodj, a na celé žiwobytj nesstastného včinj. Pracug raděgi, a spokog se s tjm, čeho ti Pán Bůh naděljl. Nastogte! zase gsem wzdychl, kdybych we dne y w nocy pracowal, za celé žiwo=bytj ani stjnu toho bohatstwj sy neuwydělám. Kdybys y newydělal, gaký sy hlas wnitřnj we mně se ozwal, aspoň budeš mjti dobré swědomj, aspoň bude z tebe poctiwý člowěk, a poctiwost gest draž=ssj než wssecky klénoty. Čili bys chtěl zlatem oplýwati, a přitom nesstastný býti? Nemysl sy, aby trestu zhola vssel; swědomj by na tebe do=rážello, toby tě mučilo, a ged na wssecky radosti lilo. Chraň se, syce zle s tebau bude. Budu se chrániti, wzdychl gsem, a vtjkal, gakby mne někdo byl honil.

We dweřjch zastawuge se prawil gsem: Tedy s wámi krásné klénoty! se mám rozlaučiti, a nikdý na wás nepatřiti? O to nenj možné! aspoň sy hodinky wezmu, a s nimi se těssiti budu. Tu gsem se otočil, hodinky wzal, a sám v sebe se wy=mlauwal: Pročbych sy gich newzal? wždyk ma=gj giných dosti, a přitom mne žádný newidj! Což prawjš zpozdilé djtě! nad sebau gsem se zasta=wil, že tebe žádný newidj? Byt tě člowěk ne=widěl, Bůh nad námi gest, který na tebe patřj;

gak

gak tomu se wymluwjš? Gak geho pokuty ugdeš? O hodinky! nechcy wás, byste sebe krásněgšj byly. Tu gsem ge na stůl položil, a komjnem prchl, a radostj plésal, že gsem ničehož newzal.

Dobřes mé djtě včinil! Ladislaw hladě pacholjka pochwalowal, který se raduge poskočil; a zas nagednau splakal. Ach! otče zlatý! gá gsem předc trestu neušel, že gsem chtěl zlým býti. Hraběnka pro mne poslala; snad mne widěla a slyšela; snad se nademnau zapomene, a mne vbožátko do žaláře hodj. Což sobě počnu? gak se hágiti budu? Ani swých očj nesmjm pozdwihnauti, gako skála mi to na srdcy ležj, že gsem chtěl zlodějem býti! O na ty muky nikdý nezapomenu! Dobře včinjš! že na ně pamatowati budeš; tak neysnáze zlého se sprostjš! promluwil Ladislaw, a k swým djtkám se obrátil, gich napomjnage, aby sy z komjnjka přjklad wzaly, a Boha nikdý ze swé mysli newypustily! Když mé zlaté djtky! na něho zpomenete, že na wás a na wasse činy patřj, gistě tak snadno nebudete zle činiti. Ten bude ochranau wassj!

Když tak rozpráwěli, a k hradu se blјžili, začal se komjnjček strachy třásti, gakoby giž biřice a kata před sebau widěl. Slzy se mu lily s očj, a srdce auzkostj tauklo, že se vpamatowati nemohl, aby kdy takowé hrůzy zakusyl. Swatě předewssemi slјbil, že do neydelssj smrti, být měl

pánem celého swěta býti, ani cyzým stéblem nehne. Ladislaw ho chwálil a těssil, že dobře s njm bude. Před hraběnku předstaupili. Gak se pacholjk podiwil, když panj weselým pohledem se vsmjwagjc k němu ssla, a: Wjtám tě poctiwý mladjku! promluwila. Gá gsem tebe wčera widěla, y wssecky twé řeči slyssela. Tys gako muž bogowal, a swjtězyl. Kdybys byl klesl, cožby z tebe bylo?

Pacholjk na zemi klekl, slzy se mu s očj wylily, prosyti chtěl, a pro pláč nemohl slowa promluwiti. Hraběnka ho za ruku vgawssi: Neplač mé djtě! prawila, gá tebe neopustjm; ale gako matka se o tebe starati budu, abys tak poctiwý muž byl, gakos sslechetný mládek. Wezmi ty hodinky, které k zlému tě wábily, a na ně pohledě wždycky sy zpomeň, že s dobrým swědomjm nedál dogdeme. To promluwiwssi k Ladislawowi se obrátila, muže wljdného žádagjc, aby se nad pacholjkem rozpomenul, a s swými djtkami ho cwičil. Ten slowo panj daw, pacholjka mezy swé přigal, který plésal, že zpomena na Boha, zloděgem nebyl.

Kwo=

Kwočna.

Djtky radugjce se, a s hodinkami pohráwagjce přicházely k domowu, kde se gesstě před zahradau na trawnjk posadily, by sobě oddechsse, a s okoljm krásným se rozlaučiwsse k prácy denj se odebraly. Práwě wyssla kwočna s kuřátky sedjcým na cestu. Frantissek zhljdna gi wykřikl; Hle! hle! co se k nám bljžj? Ach! gak pěkná gsau to zwjřátka! promluwil rychle Wogtjssek, práwě gakoby ge z wosku wylaupal.

Frant. O podte sem roztomilá howádka! podte k nám, my s wámi sy pohragem, a gako wy stegně po trawě skákati budem.

Wogt. Co se nás, mé zlaté putičky! děsyte? Proč se djwáte, gakobychom luňácy byli? O my negsme, wěřte nám, my negsme drawj ptácy, my wám neublјžjme, ani stébla křiwého w cestu neuložjme.

Frant. Nynj kwočna ge wolá; widjssli Wogtjssku, gak po nj se ohljžegj, gak pozorně na swau matičku hledj?

Wogt. Widjm Frantissku! s radostj widjm, a y gegich sstěbetawé hlásky slyssjm, gakoby se slepice ptaly: kam nás powedeš milá matko?

Frant. Poweď ge k nám; my tobě y gim budeme zrnka házeti. Slyssjssli slepičko! gak na tobě žebragj, abys gim pokrmu dala?

Wogt. Hle! my máme pro wás pokrm; my zlatými zrnky posegeme cestu, my tobě y twým putičkám připrawjme hody.

Frant. Sypey Mařenko! proso, a wo-ley na diwoké putičky; ty vmjš lauditi a kro-titi bugná zwjřátka! Sypey, a řekni: Gezte mé panenky! gezte a rosstte, gako w zahradě z gara kwjtj roste!

Wogt. My wás nepodřezáme, ale krásné putičky gako swé oči budeme hljdati, budeme kr-miti, aby nám wegce nesly, a na rok nowé pu-ty wywedly.

Frant. Dosti Mařenko! dosti gsy zrnek nasypala; giž kwočna ge widj, giž kuřátka swá-dj, ty se gj držj, gako se stjn člowěka držj; a za nj poskakugj radugjce se, že nalezly hody.

Wogt. Slyssjssli Františku! gak sobě pochwalugj, že gim proso chutná? tu gest sstěbe-tánj, tu gest radowánek! Tak y my se raduge-me, gestliže nám po prácy matička swačinu nese.

Frant. Nynj giž snědly, nynj se vsazü-gj, na weyslunj wyhřjwagj, pjrečka wysstipugj, a na slepicy se ohljžegj žebragjce, gakoby řekly: Dobrá matičko! mybychom rády spaly.

Wogt. Bedliwá kwočna gim rozumj, křj-dla roztahuge, a putičky na odpočinutj wolá. Giž se vsazugj, gakoby do domku lezly; tyto tam wy-skakugj, a na slepičce gako na koni gedau.

Frant.

Frant. Nynj gestrassj; putinky vtichly. Gaký strasslivý wypustila to hlas? Vbohé sl'epičky wssecky wygewené se rozprchly; křcky natahugj, a hledj, co djti se bude. Pes přicházý; kwočna se čepeřj, giž se y na něho žene. O zůstaň zde! nelek na drawého nepřjtele! Cožnewidjš, gak zuby cenj, a se na tebe ssklebj? Nelek, do smrti neleť! sice gest mžiknutjm po tobě weta! ty swých djtek brániti chceš sama o sebe nedbagjc? Rozpomeň se aspoň nad nimi; sice y autlé putičky zahynau, gestliže tebe pes zakausne! Ty na něho nedbáš? Ty mého wolánj neslyssjš? Gako wytržená běžjš? Nastogte! giž w něm gest! giž na psýku sedj! Hola, swjtězyla, starostná matka swjtězyla, pes vtjká, slepice hrdě sy wykračuge, a putičky swolává. Ty se třepetagj, ty se radugj, že matičku magj. Widjteli gak děkugj, a gi ljbagj, že psu sskaredému autlých djtek nedala?

Wogt. Gakau péči to zwjřátko o swé mladé wede, gaká nebezpečenstwj podniká, aby gich chránila!

Otec. Tak y wassé rodiče se o wás staragjce mnohé nesnáze snássegj. Cožby-ž wás mé zlaté djtky! bylo, kdybychom wás nehágili, a wám cesty neukazowali? Lásky gest zapotřebj, abyste nepřissli k zahynutj! Zwjřata gen na čas o swé mladé se staragj, dokud gsau autlého wěku. Sotwa ale dospěly, giž matka ge opaussti,

ssti, a wjce ani mladé o matku, ani matka o mladé nedbagj. Gak gináče s lidmi gest! Ti se milugj stále. Rodiče plésagj, gestliže djtkám dobře se wede, a s nimi zármutek dělj, gestli ge něgaké nesstěstj potká. Djtky zpomjnagj na swé rodiče, byť y w krag swěta zasslỳ; požjwagjli radostj, tuť wzdechnau, a prawj: Kyžby můg otec, kyžby má matka semnau se radowali! Takto pamatugj na swé rodiče; a byť wssjm, co srdce gen ráčj, oplýwaly, předce taužj po domowu, kde se zrodily, kde swé dobré přátely milowaly, a w gegich náručj nejsladssjho žiwota, nejmilegssjch radostj požjwaly. Rodičů žádost gest, gen aspoň gesstě gednau na swé děti patřiti, a s nimi se potěssiti, než se s tohoto swěta do nebe odeberau. Cožkoli děti před sebe berau, wždycky myslj, aby z gegich činů rodiče se radowali; w staroşti ge swau přjwětiwostj wyrážegj, a w nemocy swau wljdnostj, a swým přičiněnjm těssj. Pakli na smrtedlné posteli ležj, tuť gim poslednj hodiny ctnostného žiwota swau láskau oslazugj; zemřelé k hrobu doprowázegj, a dlauho na ně zpomjnagj. Widjte, tak lidé se milugj! Zdali náklonnost zwjřat může se lásce lidské wyrownati? Nikoli! ta na krátký čas trwá, a naposledy tak zhasne, že zwjře sy zwjřete newssjmne; že wěkem sesslé howádko hladem a nemocý w lese se trápj a hyne, a žádný z geho mladých mu k pomocy ne-

přjšběge, ani potrawy za mák hladowému nepo-
skytne, ani kapky wody žjžniwému nepodá.

Nynj otec vmlkl; djtky k němu se hrnuly, ruce mu ljbaly, slibugjce, že co žiw bude, swého zlatého otce milowati, a pomysslenj mu děkati budau. Nynj se zdwihly, a chwátaly domů.

M a t k a.

Gak matku spatřily, gako ssipky k nj letěly mluwjce: Maminko zlatá! my wám wedeme pacholjčka; měgte ho ráda, gako wasse djtky rády ho magj.

Budu ho mé zlaté! odpowěděla máteř, budu ho mjti ráda. Wždyť wjte, že was wsseckny milugi, a se radugi, gestliže mohu něco w wděk wám včiniti! Ale y wy mi musyte něco sljbiti!

Rády včinjme, čeho od nás budete žádati! wssecky děti gednjm hlasem promluwily; a Mařenka se k mateři lichotila, a ruce gj hladila, a prawila: Gá newjm, cobych pro wás maminko! včinila; gen mžikněte, a wasse Mařenka, co ssipka, wůli wám splnj.

Frant. A Frantissek pro wás do ohně skočj.

Mař.

Mař. A Martjnek přes hory doly, gako kamzjk, se drápati bude.

Wagt. Což gá vbohý pro swau matičku včinjm? Wy gste mi wssecko přewzaly; wjm co včinjm; gá budu gj poslauchati, co mi řekne, ochotně dělati, aby ze mne hodný člowěk byl, a dobrá máti potěssenj w starosti ze mne měla.

Otec. Toť dobře včinjš, a wůli swé matere splnjš.

Frant. Řekněte tedy, co magj djtky dělati?

Matka. Pacholjka milowati.

Wogt. Wždyť ho máme rádi!

Mařenka. Gá ho gako swé oko milugi!

Mart. Gá s njm srdce rozděljm.

Frant. Gá wssecky hračky mu snesu.

Wogt. Gá ničehož bez něho do vst nedám.

Matka. Dobře mé milé djtky! dobře mluwjte; ale zdali pak swé sliby wyplnjte?

Frant. Snadbychom ginač mluwily, a ginač gednaly? O toby nebylo hezky!

Matka. Arcy že ne, mé srdečka!

Wogt. Toťby byla nasse láska, gako bublina; zdaleka zdá se gako zlato a růže krásná býti, a než se ohljdneme, weta gest po nj.

Frant. A nebo gako strakatý had, který mezy kwjtjm leže, mile se třpytj. Z wzdálj každý se z geho krásy raduge; ale kdyby někdo na něho sáhl, wzdychalby sobě!

Mart.

Mark. Ne, ne, my nechceme podwodnj žadowé býti; co slibjme, to splnjme!

Matka. Za to budete mogi miláčkowé!

Mař. To chceme býti!

Matka. Tedy měgte wždycky na paměti, abyste geden druhému neubližowali!

Frant. My sobě nehneme wlasem!

Matka. Co sami chcete, aby bratřj wám činili, to čiňte gim.

Wogt. S radostj matinko! s radostj!

Matka. Chybjli někdo, napomeňte ho.

Mark. Tot gest slussná wěc!

Matka. Wssak přjwětiwě, aby se bratr nezarmautil.

Mař. Gakážby to byla láska? Tak zpurná a zůřiwá nenj!

Matka. Buďte swornj a wljdnj, tak u wssech dogdete lásky.

Budeme matinko! nebo wjme, že swornost a wljdnost milugete! wssecky prawily, matku za ruce braly, gi hladily a ljbaly wyprawugjce, gakým způsobem se milowati, gak geden za druhého pracowati, a geden druhému srdce dodáwati budau, aby gim wssecky hodiny w radosti uplynuly.

Matka radostj plésagjc swé děti obgala, a gim swačinu snesla, by děcky se do práce posylnily. Ty spolu pohráwagjce pogedly s chutj.

(Pokračowánj bude následowati.)

Pod=

Podzymek.

Aneb

Hylas a Egon.

(Na pahrbku při západu slunce.)

Zpěw pastýřský z Pope,

z Anglického přeložený.

W stjnu rozložitého buku zpjwali Hylas a Egon swé pastýřské pjsně. Egon hořekowal nad newěrnau, a Hylas nad wzdálenau milenkau, gichž gména Delia a Dorys se rozléhala křowjm. Nymfy Mantuanské! přispěgte mi swau pomocý swatau, nebť zpjwám Hylasa a Egona pastýřů pjsně.

O kdožkoli gste srdce čitedlného! patřte na pastýřů, politugte gich přirozených wássnj milostné žalosti!

Ga=

Gasnym bleskem oswětowalo kraginy zapadagjcy slunce, a sněžiwj oblakowé byli ssarlatowým swětlem obestřjni; když libozwučný Hylas přemilostiným kwjlenjm včil skály plakati a lesy wzdychati:

„Gděte libj wětřjčkowé, a odneste wzdychánj mé! neste milostné zwuky k vssjm Delie. Gako zarmaucený holaubek swé ztracené milenky kwjle rozléhagjcý se břehy temným naplňuge hlučenjm: tak gá, od Delie gsa wzdálen, wzdychánj k wětrům, rowně tak neuslyssený, nepolitowaný a opusstěný.

Gděte libj wětřjčkowé, a neste s sebau kwjlenj mé! Wůkol nj přestáwagj pernatého ptactwa kůrowé prozpěwowati, wůkol nj rozssywagj ljpy rozmilý stjn, wůkol nj swěssugj lilia hlawy swé a vmjragj. Kwjtkowé, gessto garem opusstěni gsauce hynete, ptáčkowé, gessto zpjwati přestanete, gak brzy pomine léto, stromowé, gessto wadnete, gak parno podzymnj se ztratj, řekněte, zdaliž nepřjtomnost nenj smrtj těm, kdož milugj?

Gděte libj wětřjčkowé, a odneste kwjlenj mé! Zlořečena buďte pole, kteráž mau Delii držj;

swa=

swadni wssecken kwět, zhyňte stromowé wssickni, zmařena buď kwjtj wssecko, a wssecko wezmi zkázu, toliko ona samagediná buď žiwa! Co gsem prawil? Kamžkoli má Delie objhá, wzkřiš se garo, y na rychlost wykwette kwjtkowé; rozwjgegjch se růže, okrassługte wětwowé duby, a tekuté Ambra tec se wssehe trnj.

Gděte, libj wětřjčkowé, a neste s sebau kwjlenj mé! Dřjwe přestanau ptácy zpjwati swé pjsně wečernj, wětrowé oddychowati, klátjcy se stromowé se pohybowati, a praudowé hrčeti, nežli gá přestanu milowati. Ani chřestjcý pramýnek nenj žjžniwému pastýři, ani halssánowý sen dělnjku prach ynawenému, ani desstjček sskřiwánkům, aneb slunečné swětlo wčeličce tak milé, gako mně pohleděnj twé!

Gděte, libj wětřjčkowé, a odneste kwjlenj mé! Poď, Delie! poď; ach proč tak dlauho prodléwáš? Skalami a geskyněmi gméno Delie se rozléhá, Delii opětuge ohlasem každá geskyně, Delii skalina každá. Bohowé! gaká rozkossná pomámenost lahodj dussi mé! Zdaž se to milugjcým snj, čili se mi má Delia zgewila? Přichá-

zh.

zý, má Delia přicházý! — Nynj přestaňte mé pjsně, y přestaňte wětřjčkowé kwjlenj mé zanássetj!“

Po něm zpjwal Egon, a Windsorowy krowiny stinné poslauchaly s podiwenjm. Zpjweyte gesstě gednau o Můzy, co wy samy gste wnukly.

„Opětugte, pahrbkowé; opětugte žalostné kwjlenj mé! Umjrage hořekugi na newěrnau Dorysu: zde, kdež wrchowé mezy njzkým audoljm wzhůru powstáwagj, až k oblakům se pnauce; gessto pracugjcý wolowé, břemenem a parnem vnawenj, máhawými kroky s pole domů se nawracugj: gessto se střech wesnjch dým w kola se toče wstupuge wzhůru, a létawj stjnowé přes temnau zelenost mizegj.

Opětugte, pahrbkowé, opětugte žalostné kwjlenj mé! Tam pod topolem celé dny gsme stráwili; často gsem tam wyřezáwal w kůru gegj lásky sliby, a ona nawěssela wěnců z kwitj na skýbagjcý se wětwe; wěncowé z kwitj swadli, slibowé wyrostli; tak hyne láska gegj, tak pomjgj naděge má.

Opě-

Opětugte, pahrbkowé, opětugte žalostné kwjlenj mé! Nynj nadauwá blyskawý Arkturus zragjcý obilj; nynj se stkwj owoce zlaté na obtjžených wětwjch, a milostnj hroznowé nabjhagj krůpěgemi winnými. Nynj ozdobugj náčerwená zrnka žluté křowj; Bohowé! wsseckoli má wděčno byti, a gediné láska newděčna?"

Opětugte, pahrbkowé, opětugte žalostné kwjlenj mé! Pastýři wolagj: „Stáda twá budauti w laupež odňata" — Ach! což gest mi platno hljdati stáda, mně, gessto srdce swé gsem ztratil, a ounce podržel! Pán přissed se tázal, gaké okauzlenj ten náramný zármutek we mně způsobilo, aneb gaké nedobré oči ssjpem swým mne postřelily? Ach! gakéž oči nežli gegj magj tu moc, aby mne postřelily! Y zdaliž gest giné okauzlenj, nežli to, kteréž w lásce přebýwá?

Opětugte, pahrbkowé, opětugte žalostné kwjlenj mé! Prchnu pastýřům, stádům a rowinám kwětným. Od pastýřů, stád a rowin mohu odgjti, lidi y wessken swět opustiti — gediné wssak lásky nemohu! Znám tebe, lásko! Tys na cyzozemských horách gsy se zrodila, wlkowé

te

tě kogili, a diwocý tygrowé žiwili tebe. Z hořaucýho drobu hory Etny bylas wytržena, před hrozným wichrem pogata, a hromem narozena!

Opětugte, pahrbkowé, opětugte žalostné kwjlenj mé! Měgte se dobře, lesowé! měg se dobře, swětlo dennj! Skok tam z té skály učinj žalosti mé konec; neopětugte wjce, pahrbkowé! neopětugte wjce žalostného kwjlenj mého!"

Tak zpjwali pastýři, až se noc přichýlila, nebe se čerwenalo gesstě swětlem odcházegjcým, padagjcý rosa krásyla ssiré pole třpytjcými se krůpěgemi, a njzké slunce prodlužowalo wssecky stjny.

J. N.

Bág=

Báchky.

Obilnj Klasowé.

Dwa ssiwižnj pacholjcy, sedlisstj synkowé, procházeli se wedlé žitného pole swého otce.

„Ay! podjwey se, zwolá geden, gaký gest to rozdjl mezy klasy! Patř gak nesslussně a sskaredě tito se ohybagj a skláněgj, a gak krásně a zrowna tamti wzhůru se pnau!"

„Owssem, odpowj mu druhý, kdybych gá nassjm otcem byl, takbych tyto wssecky, co se ohybagj a skláněgj, dal wytrhati a zaházeti."

„Pěkné by to bylo hospodářstwj, kdybych to učinil! — poučil ge otec za nimi newědomky stogjcý, wjteli bláznjčkowé, že práwě tito klasowé, genž se wám neljbj, gsau ti neylepssj? Oni se skláněgj, protože gsau těžcý na zrno, tamti ale rownj gsau — prázdná sláma. Pamatugte sy, že y mezy lidmi obyčegně tak gako na mém poli se děge: Prázdná hlawa se wždycky wey wynássj, nežli giné."

Ko-

Komár a Lew.

Gednoho čásu lew po lese se třesstě wssecka zwjřata děsyl, až pro strach weliký před njm pádem utjkaly; wida to směľý komár, přiletj před lwa, a dj gemu: Gá se tebe nebogjm, neb mne nic sylněgssj negsy, gestliže toho chceš zkusyti, bjme se spolu. S ausměsskem přigal lew ten nerownný saubog. Y zatraubiw komár gako blesk se mu wpeřj w chřjpě geho, sstjpe geg tak, že lew celý rozwzteklený swými pazaury sám sebe zdrápal a zedral, až po dlauhém neplatném usylowánj chtěge w chřjpjch swých komára polapiti, se wyznal, že gest přemožen. Komár pak přemoha lwa a zatraubiw pjseň wjtěznau zpjwage letěl, aby to swé wjtězstwj towaryssům swým, ba y celému lesu zwěstowal. Ale gako střela letě zapletl se do pawučin, gichž pro přjlissný spěch newiděl, a od pawauka byl lapen. Tu, když ho giž pawauk gedl, nařjkal: „S wětssjm gsem činiti měl, a teď od sspatného zahynu.“

* *

Y slabý začasté přemáhá sylného, pročež sylný nespoléhey se na swau sylu! Wssak y slabý nehonosyž se wjtězstwjm swým; neb peycha a neopatrnost obyčegně předcházegj pád.

Pa-

Pocestný a Swětýlko.

Pocestný zahljdna w nocy před sebau na cestě swětýlko, ssel za njm, y gda sessel s prawé cesty, a přissel do hlubokého bahna. „Ha! zlopowěstné, zlořečené swětlo! zwolal, proč gsy mne sem wedlo?“ — „Gá tebe wésti? odpowj mu swětýlko — odpustiž, gá nezasluhugi té domluwy; tyť sám gsy ssel dobrowolně za mnau, s žádným giným nežli sám s sebau se radě.“

* * *

Člowěk w nesstěstj rád cpe winu na giného, ale zkaussey sebe samého držjwe, a na wětssjm djle shledáš, že gsy sám swým nesstěstjm winen.

Lásyčka a Holubice.

Holubice widauc, že lasyčka giž po několik dnj každého gitra swé mladé na giné mjsto přenássj: „Toť owssem proto činjš, prawila k lasyčce, aby gich twogi nepřátelé nenassli! Ale kdož pak tě včil té opatrnosti?“ „Ty sama, odpowj gj lasyce, neboť widěla gsem, že ty swé mladé wždy na gednom mjstě chowagjc o ně přicházýš.“

* * *

Z cyzý zkussenosti maudrým býti gest negwětssj maudrost. F. N.

Hlasatel Český.

Spis čtwrtletnj

k prospěchu a potěssenj

wssech wlastenců

wydaný

od

Jana Negedlého,

Doktora Práw, a cýs. král. řádného weřegného Professora Literatury České na wysokých sskolách Pražských.

Djl Druhý.

Prwnj ročnj běh, 1806.

W Praze, v Bohumila Haase.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Žiwot
Danyele Adama z Weleslawjna.

Danyel Adam z Weleslawjna, obyčegně gen Weleslawjna nazwaný, narodil se léta 1546 w Praze; geho otec byl Sstěpán Adam mlynář Pražský. Wsseho swého vměnj a včenj w wlasti swé nabyl. Léta 1568 dosáhl hodnosti Bakalaurské, a přjssti rok 20. čerwence byl mistrem mudrctwj včiněn.

Stalo se pak, že Prokop Lupáč gsa toho času včitelem Hystorye na wysokých sskolách Pražských, auřad ten s sebe složil; y widělo se, že tato stolice včitelská nemůže lépe osazena býti, než když se Danyelowi z Weleslawjna swěřj, kterauž to on také, giž od mladosti swé s hystoryj se obýrage, s radostj přigal. Po sedm let s wsseobecným zaljbenjm a s welikau pochwalau vče na wysokých sskolách Pražských, vmjnil se oženiti.

 Wssak

Wssak podlé zákonů wydaných od Karla čtwrtého, slawné paměti, gakožto zakladatele Pražských sskol wysokých, žádný Professorem býti nesměl, anby byl ženatý. Weleslawjna nechtěge swého žiwota w swobodném stawu stráwiti, léta 1576 dne 27. prosynce pogal za manželku Annu, dceru neystarssj přeslawného knihtlačitele a radhy w starém městě Pražském, Giřjho Melantrycha z Awentýna; s kterýmžto rodem zemanským w přjbuzenstwj wssed také se dal giž napočátku roku přjsstjho w staw zemanský powýssiti, s přjgmjm z Weleslawjna, ode wsy bljzko Prahy ležjcý, z njž geho otec Sstěpán rodem pocházel.

Léta 1580 vgal Weleslawjna dobře zřjzenau tiskárnu po swém testi (tchánu), kterýž prwé smrtj sessel, a zwelebil gi tak, že wssecky giné Pražské tiskárny swau dokonalostj přewýssila, a sám Weleslawjna gakožto muž welmi maudrý, včený a w letopisech nad mjru zběhlý, byl arcyknihtlačitelem nazwán. Gazyk český nynj geho přičiněnjm nad mjru wznikl, se zbrausyl, zwelebil a takowé dokonalosti nabyl, že žádného wyššjho stupně dosáhnauti gemu nezbýwalo, a od toho času žádné proměny a žádného wzdělánj w strogi swém potřebj nemá. Wssecky knihy, kteréž buď od něho sepsané, přeložené aneb přehlédnuté a tlačené wycházely, hognostj, welikostj, skwostnostj, gádrnostj a wýbornostj gazyka nasseho milého giné tak daleko přesahaly, gako zlata giné

kowy

kowy přeſáhá; každý, an dobře čeſky pſáti chce, muſý ſpiſy Weleſlawjnowy za přjklad ſobě zwoliti, newnawiteblnau ſnažnoſtj ge bedliwě čjſti, aby ſwé cti a ſwým kraganům wděčně poſlaužil.

Neywětſſj djl žiwota ſwého w ſpiſowánj a tlačenj kněh wýborných k proſpěchu wlaſti ſwé náš horliwý wlaſtenec Weleſlawjna ſtráwil, řjkáwáge, žeby raděgi wſſecko ſwé gměnj obětowal, než aby o dobré wlaſti ſwé pečowati a pracowati přeſtal; (ó kyž tak y nyněgſſj Čechowé, zwláſſtě pak Páni a Rytjři Čeſſtj ſmyſſlegj!) až pak léta 1599 dne 18. řjgna k neſmjrné wſſj wlaſti naſſj žaloſti, k nenahraditedlné ztrátě naſſj literatury na morowau ránu umřel.

Pět a třidceti tehdeyſſjch znamenitých báſnjků ſmrti geho w žaloſtných pjſnjch vpělo a kwjlilo. My pak až podnes čjtagjce geho wýborné ſpiſy vpěgeme a kwjljme, žádagjce, aby geho duch wlaſtenſký, kterýmž čtaucý nadychá, w každém Čechu ſe wraucně rozmjtil, a nedopauſſtěl tomu wlaſtenſkému ohni vhaſnauti, nýbrž aby gazyk Čeſký rowně tak gako rannj ſlunéčko kraginy paprſiky ſwými oſwěcugjc a hřegjc ſrdce naſſe nepkogitedlnau wraucnoſtj a láſkau k wlaſti naſſj, matce Čeſké, rozpálil a zahřjwal, abychom ſe brzy dočkali Rudolffowa zlatého wěku!

Slawná buď nám Danyele Adama z Weleſlawjna památka! Lehké buď gemu odpočinutj!

Po-

Pozůstawenj spisowé geho, z nichžto někteřj w celosti, někteřj w wýtahu aneb w zlomcých w nassem hlasateli pro wzdělánj a zwelebenj gazyka Českého následowati budau, gsau tito:

1) Kalendář Hystorycký, to gest: Krátká a summownj poznamenánj wssechněch dnůw gednoho každého měsýce, přes celý rok, od M. Danyele Adama z Weleslawjna, w Praze v Melantrycha, léta 1578 w 4tu, pak zase léta 1590 přehlédnutý a rozmnožený w listu.

2) Politia Historica, t. g. O wrchnostech a správných swětských knihy patery, w nichž se obsahugj mnohá vžitečná navčenj, gakby se králowstwj, knjžetstwj, země, obce y města buďto w času pokoge aneb wálky řjditi a sprawowati mohla: sebraná z mnohých starých y nowých, řeckých, latinských, českých y německých hystorij a spisůw maudrých lidj o správě swětské, w Fol. léta 1584, 1592, 1600.

3) Jana Karyona Kronyka swěta, znowu přehlédnutá a w česstinu poopravená, a až do smrti Cýsaře Maximiliána II. dowedená: 1584 w 4tu, 1602, též w 4tu.

4) Kronyky dwě o založenj země české, o prwnjch obywateljch gegich, též o knjžatech a králjch Českých y gegich činech. Gedná Eneásse Sylwia. — Druhá Martina Kuthéna, obědwě znowu zprawené, obnowené a w gednu knihu vwedené. Pracý a nákladem M. D. Adama z Weleslawjna, w Praze, 1585 w 4tu.

5) Jana Ludwjka Wiwisa nawedenj k maudrosti. 1586, w 12.

6) Schola Salernitana, t. g. knjžka o zachowánj dobrého zdrawj psaná latinskými werssi k králi Anglickému, a nynj w rytmi česke přeložená, 1587, w 12.

7) Prawidlo křesťanského žiwota podlé pořádku desýti Božských přikázanj, přeložené, 1587 w 8wu, též 1600, w 8wu.

8) Hospodář vžitečný, w Praze, 1587 w 8wu.

9) Tabule aneb obraz sedmi zlých a sedmi dobrých wěcý, w Praze, 1688, w 12.

10) Wýklad na wěřjm w Pána Boha, w Praze, 1588, w 8wu.

11) Elegantiarum Terentii et Plauti a G. Fabricio collectarum interpretatio boemica, 1589, w 8wu.

12) Sstjt wjry prawé katolické a křesťanské, w Praze, 1591, w 4tu.

13) Chrystyana Adrychonya wypsánj měšta Geruzaléma, z latiny přeložené, w Praze, 1592, we Folio.

14) Henrycha Buntinga putowánj na wssecku swatau biblj; z němčiny přeložil M. D. Adam z Weleslawjna, 1692, w Fol. též 1610, w Fol.

15) Martina Mollera, kazatele w Sprotawě, Soliloquia de passione D. N. Jes. Christi, t. g. kterak gedenkaždý křesťan vmučenj a smrt

P.

P. N. Gez. Krysta rozgjmati má, w Praze, 1593, w 8wu, též 1600.

16) Kázanj sw. Bernarda o umučenj Páně, přeložil M. D. A. z Weleslawjna, 1593, w 8wu.

17) Kronyka nowá o národu Tureckém na dwa djly rozdělená od Jana Korýna z Karhnétu a M. D. Adama z Weleslawjna, k njžto cesta z Wjdně do Konstantynopole a do Amasye od Aug. Gyslenya z Busbekya wykonaná přidána gest. W Praze, 1594, w 4tu.

18) Hystorye o křesťanském odgitj s tohoto swěta sw. Jeronýma, přeložil M. D. A. z Weleslawjna, 1593, w 8wu.

19) Dictionarium linguae latinae ex magno Basilii Fabri thesauro collectum, in quo interpretatio bohemica addita est. Pragae, 1579, in 4to.

20) Sylva quadrilinquis vocabulorum et phrasium bohemicae, latinae, graecae et germanicae linguae. Pragae, 1598, in 4to.

21) Knjžka sw. Augustyna, giž tytul dal Soliloquia animae ad Deum, t. g. samotné rozmlauwánj dusse křesťanského člowěka s Bohem, w Praze, 1583 w 12, též 1600 w 12, a 1786 w 8wu.

22) Sw. Augustyna knjžka, kterauž nazwal Manuale, t. g. Rukowět, o spatřowánj Pána Krysta, aneb o slowu Božjm, z latiny přeložil M. D. A. z Weleslawjna, w Praze 1583, w 12, též 1600, též 1786.

23) Wypsánj kragin země Ruské, w Praze, 1592, w 8wu, a 1786, w 8wu.

24) Apatéka domácý. W Praze, 1595, w 4tu.

25) Herbář aneb Bylinář, Doktora Ondřege Mathyola, w Praze 1596, w Folio.

26) Ecclesiasticus, sive sapientia Jesu Filii Syrachi, Pragae 1586, in 12mo.

27) Nomenclator, omnium rerum propria nomina tribus linquis latina, bojemica et germanica explicata continens, ex Hadriano Junio Medico excerptus et pro usu scholarum bojemicarum editus. Pragae, 1586, 8.

28) Prawidlo křesťanského žiwota podlé pořádku X Božských přikázanj, w Praze, 1600. 8.

Wděčná dcera.

W krásném mági mladý Wáclaw se swau milau Bětolinkau na wrssjku sedjce s radostj hleděli na wsy rozložité, na pole se zelenagjcý a strakaté lauky. Gako kwětinky wůkol a wůkol, tak se gegich twáři zdrawjm a mladostj čerwenaly, gako slunce gim gisskrily oči, a laudily k newinné lás-

ce.

ce. Dlauho gako wygewenj do swěta hleděli, mlčeli a cýtili zázraky welikého Boha. Gasné nebe, slunéčko přjwětiwé a chladjcý wětřjčkowé lili do srdcý rozkoš, že w duchu w rági se stawili. Kragina ge mámila krásau, garo zázraky čarowalo, a ptáčkowé do dusse wolali: Milugte sebe! Budeme se milowati! wzdychli, gako růže se zarděli, w náručj stiskli, a wěčnau sy slibili wěrnost. Srdce radostj plésalo, gazyk nemohl wypustiti slowa. Nebe a rozkossná kragina byli swědkowé swatého slibu. Ptáčkowé ge wytrhli z lahodných snů, baušjcý srdce se vtissilo, a vsta nabyla řeči. Tu Wáclaw na milau Bětolinku se vsmjwage, prawj: Gak krásný gest to den, má milenko! práwě gako twá newinná dusse, ani mračénka na nebi k spatřenj nenj; ptáčkowé plésagj, a kragina celá se krásau a radostj směge. Kyž y nám, má zlatá dussinko, žiwot bez mraku vplyne! kyž y nás láska a spokogenost blažj!

Bětol. Pročbychom se lekali mračen a smrtjcý bauře? dokud se nebe na nás vsmjwá, dokud nám mladost k radosti kyne, plésegme. Člowěk plyna w rozkossi snadby se auzkostj děsyti měl?

Wácl. Ba práwě že ne, mé srdéčko! ale gak často w rozkossném kwjtj čjhá had!

Bět. Hle! gak lidé se z bůhdarma saužjwagj, ligjce ged na milé radosti! Radost ge k sobě wábj, a mjsto rozkosse lapagj po žalosti; widj mágowé kwětinky, wonných bylinek netrhagj, ale

sahagj po hadu! Tak sstěstj sy každý, nechtj požjwati radosti, která před nimi skáče, ale swéwolně se po hrůze ohljžegj, genž za nimi zdaleka klusá.

Wácl. Zdyby neměli ssetřiti nesstěstj, které gim hrozý?

Wět. Ne přjlissně; pro budaucnost zanedbáwagj swé přjtomné sstěstj. Čas a wěk gim wplyne, radost gako pára se ztratj. Teprw když krásnj dnowé gim prchli, když swau nespokogenostj na sebe bolesti wwalili, nařjkagj, a swého nerozumu pykagj. Gegich nesmyslný nářek gim gako hadi na srdcy žere, žalosti se wssech stran se rogj, a na tichý žiwot žluč a hořkost rozljwagj.

Wácl. Nastogte! tot gest obraz lidského žiwota. My častěgi wzdycháme.

Wět. Proto že sny se mořjme, a po stjnu lapáme. Proč negsme spokogeni stjm, čehož nám Bůh popřál? Proč se wssj mocý starosti na sebe wwrhugeme? Kradosti gsme na swětě; nasse newinné srdce nám rozkosse strogj, přirozenost se na nás wsmjwá, ale my nechceme gegjho hlasu slyssetj, po swém sstěstj nohama sslapeme, powěry a obyčegowé zkaženého swěta nás mámj, k sobě gako swé přátely winau, pramen čistého sstěstj kalj, a znamenym kowagj pauta. Gestli diwu, že wzdycháme a rukama lomjme, sami swé auzkosti přjčinau gsauce? Kdybychom swé žádosti skrotili, před sebe hleděli, a trhali kwětinky, co se před

nami

námi třpytj, oč žeby sſediwé ſlatoſti prchly, a žiwot náš tiſſe gako potůček mezy lukami plynul!

Wácl. Ba práwě, kdyby nebylo přjhod, kdyby ſrdce dalo.

Bět. O můg milý! ſrdce čiſté přege radoſti, a ſtjnu ſe neleká; ale zkažené každého pohnutj ſe děſyti muſý, nebo denně nowé žádoſti ge tyragj a mořj. A co přjhod ſe týká, těch bychom nemohli přemocy?

Wácl. Tak ſnadno ne, má milenko! geſtli žádoſti baukj.

Bět. Wſſak rozum a čas ge ſkrotj.

Wácl. Ty ſnadno mudrugeš, ale kdyby ti boleſt na ſrdce dolehla?

Bět. Snadbych ſlzela, můg milý, připauſſtjm tobě; ale dokud mne auzkoſti nemořj, dokud mé ſrdce geſt čiſté, gako bez mraků nebe, ſwobodné gako na ſtromě ptáček, mělabych ſe s ſny ſtraſſliwými trmáceti, a ohyzdné potwory ſobě tworiti? Tak gſem nikdy neſmeyſſlela. Mé ſrdce nynj radoſtj poſkakuge, proto twá panenka ſe raduge.

Wácl. Kyžby twá radoſt wěčně trwala!

Bět. A proč ne? Byť y mraky gi zakalily, láſka ge brzy rozpláſſj.

Wácl. Kdyby naſſj láſce bauře hrozyla, kdybych gá ſe na wěky od tebe odlaučiti muſyl?

Bět. O s twými ſtraſſliwými potworami! Wſſak nynj náš bauře neděſý, ſlunečko ſe na nás

uſmj=

vsmjwá, nynj plésegme, a sny marnými se nesužugme.

Wácl. Rádbych, kdyby srdce mne neděsylo, kdyby cosy mne nekormautilo!

Běl. Hle! slawný hrdino, gak oči do země klopjš, a stjnu se lekáš. Kdo gest twé auzkosti půwodem? Ty sám! Twá hlawa ti obludy twořj, ty widěti chceš, čeho newidjš! Před dýmem a párau bys trnul? swé radosti kalil? O můg milý, probuď se ze sna, wygasni swé oči! Hle, gak rozmanitý mág se směge, gak twá milenka tebe k radosti zůwe, poskoč a plésey semnau! — Takto krásná a rozumná Bětolinka rozmlauwala, swého milého k radosti pobjzegjc; gako sstjpka s njm běžela potom; skočila na louku, trhala kwětinky, a brzy na něho házela strakaté kwjtky, brzy wěneček wila, a njm swého zlatausska korunugjc sstrádlila, až ho rozweselila, a wssecky mu starosti z hlawy, y ze srdce wypudila! Bětolinka wždycky weselá a gasná, gako bez mračen nebe, swému milému po prácy den co den starosti sladila. Wáclaw pracowitý s swau prácy gen hráwal, koge se naděgj, že ho milá Bětolinka wyrazý; a swau maudrostj a wtipem černé mraky a starosti s čela zažene. Tot bylo geho gedinké mysslenj, dusse žiwota, a negdražssj poklad. Pro ni byl by statek y žiwot wsadil. Bětolinka weselá v přeslice zpjwagjc čekáwala dychtiwě, až hodina vdeřj, aby s swým miláčkem zwatlati mohla.

Má-

Máteř s radostj na swau dceru patřjwala w srdcy plésagjc nad gegj krásau a newinnostj. Sotwa přestala zpjwati, giž s nj rozmlauwala máti wyučugjc gi powinnostem budaucým, a radugje se srdečně, že se na nj ragské radosti dočká. Gednoho dne, když tak spolu rozmlauwaly, otec do dweřj skočj, celý wygewený se posadj, a wůkol gako bez žiwota hledj. Gesstě mu wlasy hrůzau wstáwaly, ruce y nohy strachy stnuly, twáři bledé, zmodralé pysky, a oči wygewené byly důkazy hrozného strachu. Srdce mu skákalo, gakoby z těla wyskočiti chtělo, a oči kromě tmy ničehož newiděly. Dcera y máti strachem wyskočiwsse zkřiknau: „Pro Boha, tatinku! což se wám stalo?“ Gako mrtwé na něho hledjce auzkostj mřely. Wida swé milé stařec mluwiti chtěl, a nemohl ducha popadnauti. Tu dceruſſka wzdychla: „Pro wssecky swaté! tatinku, řekněte, co se wám přihodilo, gaké wás nesstěstj potkalo? Gesstě se třesete, ó mluwte, tatinku, ó mluwte! sycе strachy umřeme. Snad nám nehrozý nebezpečenstwj, snad se nepřátelé nehrnau, snad — ó mluwte, tatinku! patřte na nasse strachy! y nám wlasy hrůzau wstáwagj, y my auzkostj schneme!“

Otec oddechna sobě, prawj: „O mé milé! neděste se! giž žádné nesstěstj nehrozý; giž se baurka přetrhla. O to byly smrtedlné auzkosti! Giž gsem se Bohu poraučel, a myslil, že wás wjce nespatřjm; a hle! anděl mne wytrhl z nebezpečenstwj.

Dět. Z gakého, milý tatinku! z gakého? Snad gste nezablaudil mezy horami? snad nevrazyli na wás diwocý kancy?

Otec. Wrazyli, zlaté djtě! wrazyli diwocý kancy w lidské podobě, ti mně nahnali strachu; gesstě se celičký třesu, a mluwiti nemohu.

Dět. Vbohý tatinku! gak gste celý vstrassený a vpachtěný! Pot se wám s čela lige; ó počkeyte, až wám geg setru. Nynj sobě oddechněte! nynj se neděste! tady Petrowských nenj. Wasse milé v wás stogj, těssjce se, že gste nesstěstj vssel. O gaká to musyla diwoká zwjřata býti, že wás dobrý otče mořiti mohli? Vpokogte se milý otče, kdyby gich na sta přisslo, kdyby wás trhati chtěli, směle bych před ně se postawila, a řekla: „Což v nás chcete? otceli? ó toho wám nedám, raděgi sama smrt podstaupjm!"

Otec. O mé zlaté djtě!

Dět. Kdyby přes moc se sápali, hrozyli meči; kdyby slabá diwčinka vkrutnjkům nemohla odoláti, tukbych na zemi padla, rukama lomila, ruce y nohy gim ljbala, prosyla o žiwot tatinkůw; snadby se nademnau vstrnuli, a nechali na žiwu milého otce.

Otec. Kdožby tě newiňátko mohl oslysseti! skályby se musyly pohnauti!

Dět. A kdyby lidé twrdssj než skály byli, kdyby gako drawé ssělmy na nás doráželi; kdyby pomocy nebylo, tukbych wás k srdcy přiwinula, a s wámi vmřjti chtěla. — Ale proč pláčete?

Otec. Mé milé djtě! tok gsau slzy sladké radosti.

Bět. Ani těch nesmjte vmořiti! — O gak wám citedlné srdéčko skáče! Wiste se, y přjlissná radostby wám sskodila!

Nynj radostj vmjrnim otec swým milým swé nebezpečenstwj wypravowal: Z cesty domu gsem se bral; nagednau mne přepadli nepřátelé, kteřj mi dáwno po žiwotě stáli. Sotwa swé protiwnjky spatřjm, gako hromem zaražený zůstanu bez sebe. Gako diwocý kati se s meči na mne hrnau, a prowazy bez welkého odporu mne swážj, gakobych se gá vbohý, gsa neozbrogen, zůřiwým mužům brániti mohl. Do lesa mne táhnau, posměchy ze mne magjce; k stromům připnau, a giž do mne střjleti chtěgj. Gá smrtedlnými auzkostmi mřel. Nic mé prosby neprospěly, aniž krwawé slzy kamennými srdcy pohnuly. Giž měřcli, giž gsem poslednj hodinky čekal, giž se mi mraky před očima dělaly; ničehož newida muky smrtedlné gsem cýtil a do mdloby vpadl. Cosy ssustiti slyssjm, oči otwjrám, a mládence gako anděla krásného widjm. Myslé, že w nebi gsem: O posle Božj! vwed muže newinného do wěčné radosti! zwolám, tén mne ze sna probudil; teprwa člowěka spatřugi, který rozplássiw vkrutnjky mne od smrti wyswobodil. Gako před Bohem, před njm na kolena padnu, děkowati chtě, y nemohl gsem swého myssleni wyprawiti, aniž se mu wděčným prokázati!

Bět.

Bět. Gá se mu otče! wděčnau prokáži, zwolala Bětolinka, gá ho gako anděla Božjho ctjti a milowati budu. Na rukaubych ho nosyla, žiwot za něho dala, že milého otce wyswobodil. Když ho widěti, když mu ruce y nohy ljbati mohu!

Otec. Uwidjš, mé srdce, mého wyswoboditele, pozegtřj nás na hrad nawsstjwj.

Bět. A mau wděčnost spatřj.

Otec. O mé zlaté djtě! slib mi, že mau žádost wyplnjš!

Bět. Při žiwém Bohu! že tu poslednj krůpěgi pro wás s radostj wycedjm!

Otec. Tedy geho manželkau budeš.

Gakoby do nj vdeřil hrom, zůstala vbohá djwka. Otec ljbage milau dceru, nad gegj lásskau plésal. Tak byla geho gediná rozkoš, gedinké w starosti potěssenj; každau žádost gj splnil, když widěl, že po něčem dychtj. Y nynj myslil, že gi sstastnau včinj, když gi spogj s poctiwým mužem. Proto gi k srdcy winul a plésal.

Panně ginače okolo srdce bylo. Gakoby celý swět se zbořil, poděssená stála, srdce gj skákalo, a trnuly ruce. Ničehož newidauc, ničeho neslyssjc, gakoby ležela w hrobě, ležela w náručj milému otcy, který gi srdečně ljbal, mysle, že zlataussek radostj trne. Newěděl stareček, že gediným slowem rozdrtil srdce milého děwčete, že na gegj radosti ged wyliw pramen čistého sstěstj gj skalil. Gakby stařec tagnosti stydliwé panny wě-

děti mohl? Před njm y před matinkau tagila lásku, ažby neznámý mládenec Wáclaw dobym sy gména, k otcy přistaupiti, a Bětolinky požádati směl. Za to trpkých muk zkusyti musyla.

Darmo se noc přibrala s nebe, lidi k odpočinutj pobjzegjc; panna strachem a láskau rozpálená nemohla oka zamhauřiti. Seděla gako obraz žiwé bolesti, ani sobě oddechnauti, ani slzy vmořiti nemohauc. Rádaby plakala, bolest ale wssecky slzy wysussila, srdcem poděssenym lomcugjc. Kamkoli hleděla, widěla hrůzu, widěla wssecko swé nesstěstj. Gak se gj, gak se milému mládency powede? Vbohého Wáclawa widj před očima, an se po nj ohljžj, an milosrdně hledj, prosý, na zemi klesá, rukama lomj, zaufá; pak žádné naděge nemage w pustinách běhá, smrti mage podobu gako stjn se po zemi plazý, a auzkostj vmjrá. Tu, gako diwá panenka poskakuge, na něho wolá, těssj ho, a žiwot za swého milého sázý. Darmo po něm sahá, chtjc ho wyswoboditi, milého newidj, který gj z očj zmizel.

Nowé widj podjwánj, nowé auzkosti cýtj. Pustina strassliwá se před nj rozkládá; otec sy cestau bezpečně wykračuge, a gako anděl s nebe se na swau milenku vsmjwá. Slyssj hluk; ohljžj se, a zamračené, sskaredé katy widj, gak se kasagj; milého starečka trýznj, bigj, gak mu krew kypj, gak se bolestj swjgj a rukama lomě o pomoc wolá. Dcerusska chce milému otcy pomocy; zamra-

zmračency gi swazugj. Darmo prosý, na kolena padá, ruce y nohy katům ljbá; sskaredé dusse pohnauti se nedagj; krásné djwce se posmjwagjce skarekkowi hrozý. Giž dobýwagj mečů, giž se meč nad hlawau snássj, giž hlawu mu srazyti chtěgj, powětřj sičj, dcera smrtedlnau auzkostj trne; wtom gako anděl mládenec letj, lotry pere a otce y djwku wyswobozuge. Ach! gak krásný gest to ginoch! gak wljdného srdce! Pro cyzý žiwoty swého žiwota newážj; za giné sám se na smrt poswěcuge. Kdybych zemřjti měla, promluwila milostná Bětolinka, musým se odměniti. Gako sstřjpka w náručj milého mládence letj, rány mu wáže, a gasným okem hledjc wolá: Sstastná gsem, že dobrodince nasseho sstastného činjm. Takowá podjwánj gj ljtala před očima, láska a wděčnost baurily w srdcy. Maudrosti zbawená gediné bolesti a auzkosti cýtila, gediné sny strasslíwými se děsyla. Y naděge gj vplynula; sstěstj zmizelo každé. Pro ni radosti nepokwetau, pro ni každá krása na swětě zemře, a zamračená pustina swé odkryge hrůzy.

Tmawým okem do sebe hledjc dlauho gako bez žiwota hleděla zkormaucená panna, málokdy wzdychla, málokdy pozdwihla očj; žalost srdce y dussi opanowala. Až diwoké žádosti wybaurily, teprw cýtila hrůzu swého nesstěstj, teprw skočiwssi lomila rukama; brzy nařjkala na den swého narozenj, brzy na kolena padla, po zemi se winauc

wolala k Bohu, by gi hroznéhο nesstěstj sprostil. Bolestj a žádostmi zemdlelo tělo. Tu nikdež pomocy newidauc plakala, a w slzých vlehčenj dossla. Y spanj se zmocnilo zemdleného těla, gako mrtwá na postel klesla.

Bože! gaké to bylo oddechnutj! strasslivj snowé děsyli vbohau pannu; ze spanj sebau trhala, gakoby peklu vtecy chtěla. Widělat samé pustiny, skály se waljcý, žaláře a zarmaucené sskaredé katy; widěla, gak se blýskawé meče snássegj nad grho-hlawau; slyssela, gak ďáblowé řetězy břinkagj, gak se propast otwjrá, smradlawý oheň ze sebe sslehá. Ze spanj gako diwá wyskočila, prostowlasá, wygewená, trnaucý hleděla wůkol, a wzdychla, gakoby dussi wypustiti chtěla. Wsseckо lahodným spanjm okřálo, wssickni tworowé se k radosti probudili; gediná Bětolinka celá bledá, vděssená, smrti magjc podobu, a smrtedlné auzkosti widauc na těle y na dussi chřadla. Kam se gegj krása? kam se poděla maudrost? — Gako růže krásná panna wadla, oči hassly, a twáři gako lilia bledly. Láska a žalost wypudily milostnau maudrost. Wždyk skoro wssickni lidé w sstěstj mudrugeme; gestliže ale bauře se nad námi strhne, gestliže srdce bolestj wzdychá, tenkráte gasné maudrosti nechceme slysseti, gediné s swými strasslivými žalostmi se objráme.

Máteř se zhrozyla rozmilé dcery. Ach, mé zlaté djtě! což se ti stalo? zkřiknauc w náručj dce-

řino

řjno klesla, a swau milenku k srdcy stiskla. Gakoby obě bez sebe byly, mlčely nemohauce slowa wypustiti. Dlauho gako mrtwé na sebe hleděly, až starostná matička báznj wyděssená promluwila: Bože! gaké tě nesstěstj potkalo? snad se nemoc na tebe přihrnula! snad ach! snad — tebe ztratjm. O Bože! nedey, abych se té smutné chwjle dočkala! Giž nynj se auzkostj třesu, giž nynj srdce mé puká, ó řekni mi rozmilé djtě! co tobě scházý? co twé srdce trápj?

Bět. Ach! matinko, matinko! skála mi na srdcy ležj, žalost a hrůza wassi dceru usmrtj.

Mat. O Bože! ó Bože! což dcerussko mluwjš, a řečmi strasslíwými máteř smrtjš! Řekni, co twau dussi kormautj, aby matka s tebau plakala, s tebau srdce swé rozdělila, a nemohauc pomocy zemřela s djtětem milým.

Bět. O matinko! matinko zlatá! na smrt kráčeti musým!

Mat. O djtě mé milé! gaké to řeči slyssjm? kdo y gaký ukrutnjk tebe newiňátko! mohlby trýrati a mučiti na smrt? neděs se mámjcých snů, neděs se potwory žádné, twá matka tebe hágiti, twůg otec swého milausska swým žiwotem brániti bude. O kdožby se zamračil dusse má! na tebe? otec y matka nad žiwot milugj tebe.

Bět. A předce láska mne zkazý.

Mat. Láska nesaužj, láska lidi blažj.

Bět. Gediné pro mne pekelné muky strogj.

Mat.

Mat. Gakhých se potwor lekáš? proč se třeseš, a marného stjnu děsýš? Měsatibys měla; den twého blaženj, den čisté radosti giž pro tebe switá, na zeytřek se rodiče těssj.

Bět. A dcera zausá.

Mat. Pán Bůh s námi! djtě co mluwjš? O zgew mi swé srdce! swé starostné matce!

Bět. Ach, máti má! gá milugi a zeytra zemřjti musým.

Mat. Ty miluges giného? a swé matce lásku tagjš, a do swého nesstěstj chwátáš? Dausey a nezausey, otec twého nesstěstj nechce; y gakžby mohl dobrý otec patřiti na slzy, na zausánj swé gediné dcery?

Bět. Bože! gaké mi rauhawé slowo z úst wyskočilo, žebych nechtěla swoliti? žebych newděčna chtěla býti? Raději stokrát vmru, nežbych otce zarmautila. Gesstě gen gednau matičko! s swým milým promluwjm, a pak se s njm na wěky rozlaučjm.

Prawiwssi gako střela s hradu letěla tam, kde Wáclaw dychtiwě čekal; gemu w náručj padla; gako diwá ljbala twáři, pak zwolala: Prchni, miláčku můg, prchni! nechcy tě, nesmjm tě widěti, prchni, ó prchni! giného manžela wzýti sy musým. Tu zausagjc rukama lomila, zpátkem do hradu běžela, a bez sebe matce w náručj klesla.

Wác-

Wáclaw gako diwý hleděl; pak se ze sna probudiw: Bětolinka měla by giného manželkau býti? zwolal a strasslíwě wůkol patřil, gakoby chtěl celau kraginu wyhubiti. Zlostj a žalostj nesmjrnau se třesa, a nikdež žádného stánj nemage po lese běhal lásku prokljnage. Dlauho baurill gsa smyslů zbawen, až pak roznjcené srdce se vtissilo, rozum se nawrátil, a naděge wygasnila zkormaucenau dussi. „Což gako zuřiwec bláznjm, dj k sobě, sám swé naděge boře? ó půgdu k otcy, před njm na kolena padnu, swau žádost mu wygewjm, že nemohu bez Bětolinky býti. Otec se nademnau vstrne, a swého wyswoboditele swau milenkau obdařj!" Takto sám v sebe rozmlauwage se zaradowal.

Hodina se blјžila, w které se měl Wáclaw na hrad odebrati. S žasnau twářj pospjchal, před otcem na kolena padl, o žiwot, o dceru prosyl. Stareček se na swého wyswoboditele vsmjwage ani slowa nepromluwil, ale zrowna se k dceři bral. Zhrozyl se nad gegj podobau, celau bledau, gako osyku se třesaucý swau milenku wida.

Matka mu w náručj padla a wzdychla: Chcešli swé djtě vsmrtiti? Chraň Bůh, odpowj otec. Plésey mé djtě, otec tebe nutiti nebude! Gak se dobřj rodiče zděsyli, když dcera wykřikla: Gá sama se donutjm! Pak gako bez sebe letěla, by se za swého otce obětowala. Giž gest w pokogi,

kogi, a w náručj wyswoboditele swého otce letj, a hle! gakž w tom podiwenjm trne, wzhlédnauc swého milého Wáclawa, an tu stogj, hlasem radostným a welikým okolo krku mu padne, slzy láskau a wděčnostj cedj, k srdcy ho wraucně wine, a dwognásobnj odměny za swau wděčnost w obžiwlém srdcy cýtj.

Wogtěch Negedlý.

Způsob zwěděti zloděge.

Býwalý saudce pokoge w Angličanech, gménem Fildyng, schytal gednoho času nebezpečný spolek zlodějů; ale žádný z nich ani toho neymenssjho se nepřiznal, a tak práwnj wyssetřenj bezewsseho aučinku se skončilo. — J připadla Fildyngowi tato chytrost: Dal posledni welikau krádež do nowin postawiti, a syce mnohem wjce wěcý, než skutečně ti zloděgi byli vkradli; y prospělo to. Zloděgi sami mezy sebau se pohodli, neb každý se domnjwal, že druzý towaryssj geg ossidili, a něco pro sebe zadrželi. Nynj geden druhého wyzradil, a tak celá krádež na gewo wyssla.

Kljment Bernbalk.

Po-

Podiwné přjhody

čtyř Ruských plawců na pústém ostrowě Sspicberku.

Cesty, které skrze dlauhý čas po zemi, zwlásstě pak po moři se konagj, zawjragj časem w sobě přjběhy tak podiwné, že se nám neprawdiwj býti zdagj, a že spisowatele gich w domněnj máme, gakoby nám neprawé wěcy wyprawowali; wssak přiházýwá se, že o prawdě těch přjběhů, gimž gsme s počátku wěřiti nechtěli, pozděgi náhodau osudu docela se přeswědčjme. Takowý podiwný přjběh gest y tento o čtyřech Ruských plawcých.

Gistý Ruský kupec z města Mezeny wyprawil léta 1743 koráb do Sspicberku na low welryb aneb telat mořských. Koráb ten měl ustawičně wjtr tak pohodlný, že osmý den po swém wyprawenj giž w okolj Sspicberku připlaul; zpráwce lodj chtěl se k Sspicberku plawiti, a pak s západnj strany, kde giných národů korábowé též na low welryb přicházegjce swé stanowisstě mjwali,

kot-

kotwice do moře vwrcy. Ale náhle se proměnil wjtr, a koráb, ač dosti bránili, k wýchodnjmu břehu byl wržen. Tok ge náramně zarmautilo, neboť wěděli z časté zkussenosti, že s té strany ostrowu daleko wjce gest ledu nežli s západnj, a k swému nemalému zármutku se brzy o tom přeswědčili; y netrwalo dlauho, že wůkol a wůkol přehrozné kry ge obklјčily, mezy nimiž koráb, gakoby zdj obehnán byl, vwјzl. Y znamenali, že weliké nebezpečenstwj gim nastáwá, gestliže korábu nepomohau, wssak malé aneb dokonce žádné naděge k tomu neměli. Y na tom gediné nynj gim záleželo, coby lidé, genž na korábu byli, činiti měli, aby aspoň žiwotů swých obhágili.

Země, kterauž widěli, nebyla wlastně ten weliký ostrow Sspicberk, nýbrž ostrow menssj, na wýchod toho welikého ležjcý, wýchodnjm Sspicberkem nazwaný. Když na swé mysli rozwažowali, coby činiti měli, zpomněl sy zpráwce lodj, že před nemnoha lety několik osob z téhož města Mezeny sobě předsewzalo na tom ostrowě přezymowati; za tau přjčinau že s sebau dřjwj k wystawenj chalaupky potřebného wzali, a že skutečně aumysl swůg wywedli. Nepochybugjce, že ta chalaupka gesstě stogj, vmjnili gj wyhledati, a w nj se osaditi. Zpráwce lodj, gménem Alexis Hymkow, y hned powolal třj plawců, aby s njm ssli, chtěge sám na zemi wystaupiti, a swůg aumysl wywesti. Těm třem plawcům řjkali:

Iwan Hymkow, Sstěpán Ssarapow, a Fédor Weregyn. Mnohý čtenář se snad tomu podiwj, že gim ty sprosté lidi ze gména gmenugi; ale gen malé strpenj! dausám, že w krátkém čase před gmény nynj gesstě neslawnými hlawy swé skloňjte, a w těchto sprostých plawcých hrdiny ctjti budete, gen̄ž wětssj wážnosti gsau hodni, než ti, kteřj wyhráwagj krwawé bitwy. Gestli potýkati se s protiwenstwjm také potýkánj, a to wjtězstwj, kteréhož stálau trpěliwostj nad njm dobudeme, zasluhuge rowně takowý, aneb časem y mnohem wětssj wěnec wjtězoslawný, než giné, kteréhož krwe lidské proléwánjm docházýme. Y počnu tedy dále wyprawowati!

Wzali s sebau s korábu tyto wěcy: ručnicy, růžek s prachem na dwanáct ran, tolikéž kulek, sekeru, kotljk, pytljk s dwadcýti librami mauky, křesadlo, kus luntu, nůž, měchýř s kuřlawým tabákem a čtyry dřewěné faysky; ne bez přjčiny gsem zde y ty to maličkosti ze gména uwedl. Naložiwsse ge na sebe wzal gesstě každý hůl s sebau, a tak s korábu na led wystaupili. Cesta, kterauž od korábu až k břehu gjti musyli, obnássela okolo půl dobré mjle, a byla welmi nebezpečná; musyli gjti po krách, které nebyly gesstě k sobě přimrzlé, nimiž wlny mořské se wssech stran zmjtaly; musyli skákati s kry na kru, a stále se střjcy, aby buď přjliš malého skoku neučinili, buď aby gim noha neklauzla, syce weta bylo po nich.

nich: Sſťaſtné wſſak prwnj těžkoſti přeſtáwſſe k břehu ſe doſtali, a bezewſſeho auražu na oſtrow wyſtaupili. Ale gak ſmutný, gak puſtý krag tu zhlédli! Sněhu, ledu, a ſkal žádných aurod neneſaucých plno zde bylo! Y ſſli dále po oſtrowě, a hle! w kratičkém čaſe nalezli ſſťaſtně chalaupku, které hledali; ſtála aſy čtwrt hodiny od břehu, y s radoſtj ſe k nj přibljžiwſſe znamenali, že newzala welikého poruſſenj, a že malau pracý ſe zprawiti dá. Byla do ſſeſti ſáhů dlauhá, do třj ſſiroká, a též wyſoká; v wnitř byla ſýňka, tedy byly dwogj dwéře, gedny ſſly do ſýňky, a druhé do ſwětnice; to welmi mnoho přiſpělo k zachowánj tepla, když ſe we ſwětnicy zatopilo. We ſwětničce nalezli pec z hljny na Ruſký způſob wyſtawenau, to geſt pec bez komjnu, gakož y v nás w Čechách ſedlſſtj lidé gi magj. Těch pecý geſt hogně w Ruſké zemi, a ſlaužj lidu ſedlſkému netoliko k vhřánj ſe, nýbrž y k wařenj, ano y za lůžko. Aby dým odcházeti mohl, gſau w ſtěnách ſwětnice zřjzeny djry, a wjčky opatřjny, které dle potřeby ſe otewřjti a přiwřjti mohau. Ty djry gſau gim též na mjſtě oken, a nedopuſtj, aby ſe dým w ſwětnicy njže ſpuſtil, než coby člowěk ſeděti mohl.

Naſſi čtyřj Ruſowé nad mjru ſe radowali, že chalaupku nalezli, a prwnj noc hned w nj, co gen neylépe mohli, ſtráwili. Nazeytřj, gak mile ſwitalo, wydali ſe na ceſtu, aby tu radoſtnau

zprá-

zprávu, že chalaupku nalezli, ſwým oſtatnjm towaryſſům na lodj pozůſtalým přineſli. Ale gak ſe vžaſli, přiſſedſſe k břehu a widauce, an moře ſſiroko daleko ledu pozbywſſi ſwobodný průchod má, a že lodj s towaryſſi gegich nikde na moři ſpatřiti nenj! Náſylná bauře, která w nocy ſe ſtrhla, byla přjčinau toho neſſtěſtj.

Gako omámenj za dlauhau chwjli ſtáli, geden na druhého hledjce okem boleſti a zármutku plným. Pak ſe těſſili tau naděgj, že ſnad bauře gen zaneſla lodj, a že ſe zaſe nawrátj. — — Marná byla gegich naděge! nikdý wjce gj oko lidſké neſpatřilo, aniž w Ruſých o nj toho neymenſſjho ſlyſſeti bylo, y nepochybně že utonula w zbauřeném moři.

Přeſwědčiwſſe ſe o ſwém hrozném neſſtěſtj s vžaſnutjm prohlédali w ſtaw ſwůg budaucý, bjdy plný a wſſj pomocy prázdný. Žjti měli w kragi, w němž powětřj tak přjkré, na puſtém oſtrowě, s hrſtkau mauky, a téměř bezewſſj braně proti diwoké zwěře, bezewſſech proſtředků, gimižby potrawy ſobě dobyli, wzdáleni od lidj, y ſkůro bez naděge, aby ge kdo čaſem odtud wyſwobodil — — tot byla myſſlénka, kterážby y toho neyſtrhnatěgſſjho muže ſtrachem a hrůzau naplnila, a na myſli porazyla. Wſſak Ruſowé naſſi byli muži, geſſto wěděli, že nařjkánjm a kwjlenjm nic ſe nepořjdj; pročež myſli nabywſſe přemyſſlowali, coby činiti měli, aby w ſtawu ſwém wſſj pomocy

práz-

prázdném žiwot swůg aspoň tak dlauho prodlaužili, gakby se Bohu ljbilo. Neyprwé tedy do zprawowánj chalaupky se dali, což gim nikterak nebylo těžké; neb Rusowé bez pomocy tesaře sami sy swá obydlj w Ruských dělagj, gen když k tomu potřebné wěcy, totiž: dřjwj a mech k wycpánj děr a sskulin magj. Ale kdež to měli wzýti na pustém a holém ostrowě, na němž mimo snjh a skalj ani té neymenssj křowinky, tjm méně stromů widěti nebylo? Prozřetedlnost Páně se zatjm giž y to wsseckо postarala. Pod sněhem mezy skaljm nalezli mchu hognost, a sem a tam po břehu spatřili prkna z rozbitých lodj, a — k swé neywětssj radosti y stromy weliké s kořeny a wětwemi na břeh z moře wywržené. Y gesstě giná radost se gim zgewila; nebot spatřili zde zwjřata gelenům nápodobná w welikém množstwj, gimž Los řjkagj, gessto se mchem žiwj. Počjnagjce nynj hlad mjti užili gedné rány k zastřelenj losa, njmž několik dnj se žiwili; y posylniwsse se gelo masem dali se s chutj do zprawowánj chalaupky, tak že s nj w několika dnech ssťastně hotowi byli.

Druhá péče gegich záležela w tom, aby se dřjwjm k paliwu potřebným před nesnesytedlnau zymau, která tu panuge, w obydlj swém opatřili. Y w tom ssťastnj byli, nanosywsse sy dřjwj z utonutých a rozbitých lodj na břeh wywrženého; pak y časem dle potřeby losa sy zastřeljce neyhlawněgssjmi potřebami se opatřili; a tak se gim tento

staw

stawu dosti snesytedlný zdál, gessto rozmařilostmi a rozkossemi lahodnými porussení nebyli. Wssak gak dlauho to mohlo trwati? Prach a olowo giž gim docházelo, a giné zbraně neměli; čjm nynj měli zabjgeti losy? A což wjce? gak se měli brániti před autoky nedwědů bjlých, gichž wpádu každé okamženj se obáwati musyli, gessto giž bljzko swého obydlj gich stopu znamenali? Od této chwjle teprwa se počalo gegich prawé nesstěstj, nynj měli hlawy y srdce potřebj, aby w tom přenáramném nesstěstj gich mysl neklesla, nýbrž nowých prostředků k zachowánj gegich žiwotů wyhledala. Přemyssljugte milj čtenáři, cobyste učinili gsauce na těch nesskastných mjstě, abyste se nětoliko před hladem, nýbrž y před těmi strassnými nedwědy uchránili? Gesstě na tři dny gim osudem bylo uloženo žiwobytj, nebo giž poslednj ránu wystřelili, a poslednjho losa též dogjdali. Mysljte snad, že měli sekeru, njžby se w čas potřeby proti nedwědům brániti mohli? Deyme tomu; ale sekery se toliko gednomu z nich dostati mohlo, a gak sstastnauby byl musyl wždy ránu dáti, kdyby pokaždé byl měl prwnj ranau nedwěda zabiti? Kdyby ho poneyprw chybil, tukby byl nedwěd nedopustil, aby mu dal druhau ránu, a byloby y po něm y po geho nebranných towaryssjch weta. A což, kdyby dokonce dwa, třj neb wjce nedwědů nagednau bylo přisslo, cožby tu byli činili? Y deyme tomu, žeby gediná sekera proti wssem

autokům nedwědů gim byla stačila; s té strany by tedy byli bezpečni; ale odkud měli potřebnau potrawu bráti, gak se přibljžiti k losům, kteřj nedorážegj sami na lidi gako nedwědi, nýbrž před nimi tak rychle na autěk se dagj, že sebe rychlegssjmu člowěku nelze gich během dostihnauti? — Snad někdo řekne: ať sy dělagj kopj, luky a střely, ať gedněmi proti nedwědům se bránj, a druhými zabjgegj losy! Toť se dá snadně řjcy, ne wssak wykonati. Aby kopj a střely k potřebě byly, musegj ostrau sspic mjti, a nassi vbozý ostrowané kromě sekery, nože a océlky k křesánj žádného giného železa neměli, a těchto nástrogů wssech newyhnutedlně potřebj gim bylo, neb w nich záleželo gich žiwotů zachowánj; gakž tedy gednoho gneb druhého zbawiti se mohli? A byť byli giné železo měli, zdaž ge mohli kowati, nemagjce ani kowadlinu, ani klesstj, ani kladiwa? Ale člowěk gest twor podiwenj hoden, gest newywažitedlný w prostředcých pomocných, gak mile geg náhlá potřeba a nauze k tomu dohánegj. A hle! to gest ta přjčina, že my mezy nassimi čtyřmi stěnami žiwi gsauce, a o žádné nauzy newědauce, za neschopné se pokládáme, žebychom w stawu byli něco wymysliti, coby vbohým ostrowanům k obraně bylo, a k potrawě dypomohlo Wssak gen se postawme w gich bjdný staw, y gsem gist, že obmyslime prostředky, na nežbychom nynj s sebe wětssjm přemyssllowánjm nižádným způsobem nepři-

přissli. Owssem žeby také k tomu zapotřebj bylo Prozřetedlnosti Božské, genž wssecko řjdj a zprawuge, aby nassemu přemeyssleni požehnala, a okolostogičnostj nám propůgčila, kteréby k wynalezenj takowých prostředků napomáhaly. Ale ať gen člowěk napřed swau powinnost koná, a Bohu se dowěřuge, pak směle daufati může, že Prozřetedlnost Páně w ostatnjm gemu přispěge. Pohlédněme na nasse vbohé Rusy, gak se w gich dalssjm osudu ty weliké prawdy co neypatrněgi a neyzřegměgi potwrdily.

Přeswědčiwsse se, že nikdý, ani w té neywětssj bjdě, když žádné naděge nenj, rukau založiti, a w zaufánliwost nečinnau wpadnauti nemáme, ssli na břeh hledat — a sami newěděli wlastně čeho — kdyby náhodau se gim něčeho dostalo, coby gim prospěssné bylo. Nalezli tu mezy ginými ostatky, kteréž moře z rozbitých lodj na břeh wywrhlo, chatrné prkno, w němž byl železný hák, welmi welký a tlustý, pak několik sylných hřebů. Takowý nálezek gest nám nepatrný, gessto wsse můžeme mjti, kdykoli se nám toho potřeba widj; wssak pro ně to byl poklad, kteréhožby zagisté za kádi zlata byli nedali.

Mimo to nalezli gesstě ginau přewzáctnau wěc, kterážby w očjch nassich ani za zdwiženj nestála, gim ale daleko dražssj byla, než ten neydražssj klénot koruny Portugalské; to byl sylný a ohebný gedlowý kořen. S těmi drahými poklady

wrátili se do swé chalaupky. Cestau zahljdli tlu-
stý, dosti twrdý, a powrchu plesský kámen, a wza-
li geg s sebau; měl gim na mjstě kowadla býti.
Hák welký, který nalezli, byl na koncy ohnutý
a sylný, a podál od konce měl djru, nepochybně
proto, aby se za ni přibiti mohl. Dali geg do
ohně, aby se rozpálil, a zhotowili zatjm klesstě z
parohů losowých, aby nimi rozpálený hák z ohně
wynjti mohli. Y wyňawsse ohniwý hák, položili
geg na kowadlo, a do djry, která giž w něm by-
la, zarazyli ten neysylněgssj hřeb, aby se gesstě
wjce rozstaupila. Pak geg zase dali do ohně, a
když se rozpálil, vťali sekerau tenssj ohnutý kone-
ček háku, pak nasadili dřewo do rozssjřené djry
tlustého konce, a tak měli hotowé — — — kla-
diwo! Nynj z toho vťatého ohnutého konečku
háku vkowali rownau sspic, brausyli a ostřili gi
na kamenjch, přiwázali gi řemeny z losowých ko-
žj na dlauhau a tlustau wětew stromu, který mo-
ře na břeh wywrhlo, a tak z toho powstalo —
kopj. Giný nástrog tomu kopj podobný zhotowi-
li sy z neywětssjho hřebu.

Nynj na tom záleželo, aby se přeswědčili,
zdaliž ta zbraň k vložené potřebě se hodj? W
krátkem čásu se gim nahodila k tomu přjležitost.
Welký bjlý nedwěd wypátraw nasse cyzozemce blj-
žil se k gich chalaupce, gessto wzhljdsse ho předse-
wzali sy zmužile naň vdeřiti. Y stalo se tak; dwa
plawcy ozbrogiwsse se těmi kopjmi ssli proti němu,

pro-

prohnali nimi geho roztázený chřtán, a konečně se gim y passtěstilo tu potwotu, která wssj sylau se bránila, wytrhnauti se chtěgjc, docela ač s welikau pracý a nesnázý zabiti. Wjtězoslawnj Rusowé otřewsse sy pot odwlékli laupež swau do chalupy. To maso nedwědj po něgaký čas za gedinau potrawu měli, a chutnalo gim tak dobře gako hwězý, buď že howězýmu mělo chut podobnau, buď že měli weliké hlady. Chlupaté nedwědj kůže vžili k tomu, že se před pýjkrau zymau w chalaupce lépe opatřili. Wssak gesstě cosy mezy částkami nedwědjho těla nalezli, což gim welmi prospěssné býti se zdálo, a k čemuž wssecko swé zřenj wzali; byli to swazowé žjly z nedwěda. Zkaussegjce nynj rozličným způsobem wsseho, co se gim nahodilo, shledali, že tyto swazowé žjly, gsauce tak tlusté co hrubá nit aneb sspagát, w mnohé tenké nitky se rozebrati daly; y náramnau radost nynj, potom ale y weliký vžitek z toho měli. Neb rozwažugjcým na mysli, coby z těch žil včiniti mohli, připadlo nagednau, žeby se z nich dal zhotowiti nástrog k zabjgenj losů; y hned se dali do djla. Malau pracý nožem vwedli nedáwno nalezený gedlowý kořen w způsobu lučisstě, a žjly se gim mjsto wýborné tětiwy hodily. Nynj se gim gesstě střel nedostáwalo, ale y těch snadně a brzy nabyli. Ze čtyř hřebů vkuli sobě tolikéž železných kůlců, obrausywsse ge zostřili a přiwázali nedwědjmi žilami k hůlkám gedlowým, a na druhém gich

 kon-

koncy peřjm slepiček wodnjch a lasstowek mořských ge opatřili. A tak lučisstě y střely hotowy byly.

Gesstě gednau to opakugi: Člowěk gest twor podiwenj hoden! Zná wssecho k swému prospěchu vžiti; wssem přjpadnostem a okolostogičnostem wyhowěti, we wssj nebezpečnosti sobě pomocy, byť toliko chtěl vžjwati toho pokladu tak welikého, tak krásného, tak swatého, který stwořitel wsstjpil w dussi geho ... to gest: rozumu! Kdožby tomu byl vwěřil, kdyby nás zkussenost nebyla o tom přeswědčila, žeby nepatrný železný hák, několik hřebů a gedlowý kořen dostatečnj byli k obraně čtyř lidj po mnohá léta proti ljté diwoké zwěři, desetkráte nad ně sylněgssj, y k zaopatřowánj potrawy w hognosti? A předce se to wssecko stalo, gakž dále vslyssjme. Neboť nassi statečnj Rusowé dwěma kopjma ozbrogeni gsauce mužně nynj na každého nedwěda dorážeti, tak že pomocý swých čtyř střel přes ten čas, který na tom pustém ostrowě strávili, dwě stě a padesáte losů zabili, mimo giné weliké množstwj bjlých a modrých lissek. K těm neyhlawněgssjm potřebám giž sstastně sobě pomohli, mohauce se brániti proti nedwědům, swým neystrasslíwěgssjm nepřátelům, y zabjgegjce losy a lissky, aby hlad zahnali. K wodě sy pomáhali, nabjragjce gi z pramének sem a tam mezy skaljm se preysstjcých, aneb když wssecka byla zamrzla, rozpausstěgjce snjh, gehož mjsto nápoge vžjwali. Nicméně se gim gesstě

ké mnoho nedostáwalo, aby w tom smutném swě-ta kragi gen drobet nesytedlný žiwot wedli. Měli sice drjwj k zahřitj swé chalaupky, wssak ssetřiti ho musyli, nemohauce gistotně předzwěděti, zdaliž ge dobročinné bauře zase nowým drjwjm obdaři. Měli kotljk, a ten byl gedinká gegich nádoba, kterau s sebau wzali, a které k nabjránj a zachowánj w nj wody, gakož y k rozhřjwánj sněhu užjwali; wssak newařili w něm, obáwagjce se, aby se gim nezkazyl. Musyli tedy přestati gen na opekaném mase, které pak bez chleba a bez wařiwa gjdali. Ale magjce ten pokrm den co den ráno, w poledne a wečer, přegedli se ho, a posledně některé proměny sobě žádali. Ti přičinliwj lidé snažili se opět rozumem swým něco wynalezti, coby gim na mjstě chleba bylo; y tehdáž nepřemeyssleli nadarmo. Wywěsseli částku masa, které w zásobě měli, na strop chalaupky swé, aby bylo na dýmu. Když se giž dosti prowdilo, zawěsyli ge na střechu, wssak tak, aby nedwědi a lissky dosáhnauti ho nemohli. Tu ge wjtr a powětřj tak wysussili, že ge mjsto chleba s čerstwým masem gjsti mohli. Tento způsob gim dwogj užitek přinesl; předně, že gegich každodennj masný pokrm se gim nezosskliwil, pak byl to wýborný prostředek k zachowánj zbytečného masa na časy budaucý.

Wssak nowá nastala potřeba! Dlauhá smutná noc času zymnjho se bljžila, kteráž w tom kragi swěta téměř skrze čtyři měsýce trwá. Co měli děla-

dělati bez lampy, a co začjti, aby sy k nj pomohli? Někdo sy snad pomyslj: Ať sy ustawičně žiwý oheň chowagj, ten y tepla y swětla gjm wydá! Prawda to gest; ale co, kdyby nešťastjm oheň zhasl, gakby giný rozdělali? Křesadlo gim gen tak dlauho trwati mohlo, pokud podpalků měli; a těch giž nebylo mnoho. O způsobu, kterého diwocý lidé k rozdělánj ohně užjwagj, dřewa dwě o sebe trauce, nepochybně nic newěděli; y byť byli wěděli, předce gakésy schopnosti a obzwláštnjho cwičenj gest k tomu potřebj, čehož našim Rusům skutečně se nedostáwalo; y dwogj dřjwj gest k tomu potřebné, totiž twrdé a měkké, a to, co na ostrowě měli, bylo gednoho způsobu, to gest dřewo gedlowé, a sice welmi mokré. Lampy tedy na neywyš potřebowali, netoliko k zachowánj ohně, ale y k zachráněnj nebezpečenstwj, kdyby gim někdy wyhasl. Wssemožně tedy gesstě gednau přemyssowali, aby k potřebě tak weliké a nuzné sobě dopomohli. K swému sstěstj se pamatowali, že kdesy na ostrowě gilowitau zemi anebo hljnu zahljdli. To zahljdnutj bylo gim dostatečné; y hned zkaussli z té hljny udělati nádobu, kteráby gim za lampu byla. Wyhnětli hljnu, a utwořiwsse z nj nádobu na způsob lampy wysussili gi při ohni. Pak udělali knot z starých hadrů, a mjsto olege naplnili tu wysussenau nádobu tukem losowým. Nynj gi zapálili; sotwa že se w nj tuk rozpausstěti počal, giž k zármut-

ku swému widěli, an skrze kyprau hljnu protýká, po kapkách dolů hrče. Toho se owssem nenadáli, y welice se zarmautili, že ge naděge sklamala. Nicméně nedali se tjm odstrassiti. Y přemeysleli, gakby sstěrbiny té kypré hljny, nimiž tuk protýkal, wyplnili. Za tau přjčinau zhotowili nowau nádobu, kterau napřed w powětřj dobře wysussili, pak w ohni wypálili, a posledně w swařené mauce, které na to sstěstj gesstě nespotřebowali, obalili. Mauka rozdělaná w wodě wařicý probrala se y w ty neymenssj sstěrbiny hljny, a zacpala ge. Potom lampu wysussili, a zkusywsse gj znowu newýslowné radosti pocýtili, widauce, že tjm prostředkem lampě pomohli, gessto gest pewná, a tuk neprotýká. Aby se tjm wjce o gegj pewnosti vbezpečili, zalepili gi zewnitř kusem plátna, který geden z nich z swé kossile vtal. Obáwagjce se, aby lampička, giž nynj tak welice potřebj měli, náhodau se neroztlaukla, zhotowili sobě y hned gesstě dwě giné, aby w čas potřeby ge w záloze měli. Knoty potřebné sy vdělali z kossil a z starých prowazů, které mezy prkny rozbitých lodj na břehu nalezli.

Až potud widěli gsme z příkladu těch statečných mužů, co pozorliwost, přemysslowánj a přičinliwost způsobiti mohau. Nynj se od nich nauějme, gak důležité to k nassemu sstěstj přispjwá, když gsme netoliko swých wlastnjch, ale y cyzých zkussenostj pilni a bedliwi byli. Nassi vbo-

zý

zy Rusowé počali dostáwati shnilicy; tato w shnilině záležegjcý nemoc, kteréž obyčegně lidé na moři aneb v břehů mořských se zdržugjcý podrobeni býwagj, gest strasslíwá; sprwu počnau dásně vwnitř gako při kurděgjch hnjti, pak se ta shnilina na rozličných mjstech těla dotkne, w krátkém čase po celém těle rozleze, až y kusy wyhnigj, nohy shnilé vpadagj, a člowěk konečně v welikém trápenj dohnige a zahyne; člowěk tau shnilicý sklj̈čen gsa bolestj ani wládnauti sebau nemůže. Nassi plawcy snadně to předzwěděti mohli, že w brzkém času ta shnilice na ně připadne, a že ani z mjsta se nebudau mocy hnauti, tjm méně wygjti, losy střjleti, nedwědy zabjgeti, aneb dřjwj hledati a w chalaupku snásseti. A kdyby to giž tak daleko bylo s nimi přisslo, tukby bylo zagisté po nich bylo weta; y bylibу musyli bezewssj pomocy tau negbolestněgssj a negbjdněgssj smrtj, totiž: zymau, hladem a žjžnj zahynauti. Přehrozné gim nastáwalo přjssti!

Cožby gim až po tu chwjli bylo platné gegich přičiněnj, gegich zřenj ke wssemu, což gim prospěssné býti mohlo, gegich stálá trpěliwost, gegich dowěřenj se Bohu, gegich odwážliwost a srdnatost — kdyby k těm pěkným a potřebným ctnostem gesstě něco se nebylo přiwinulo, bez čehobychom w mnohé připadnosti welikého nesstěstj neussli? Toto něco gest nabyté vměnj a nabytá zkussenost. Náš wlastnj rozum nemůže

wsseho

wsseho wymyslitj, nasse neywětssj pilnost nemůže wsseho včiniti, a Prozřetedlnost Božská plná dobroty a maudrosti nepomáhá skrze zázraky, gediné prostředků nám k pomocy poskytuge, vwodjc ge w prawý čas, dowěřugemeli se gj, a přičinjmeli se ze wssj sýly swé. Nám to náležj, abychom wěcy we swětě podlé gegich powah a aučinků znali, ze swé y cyzý zkussenosti bedliwě o nich známost sbjrali, a w paměti, w tom welikém od Boha propůgčeném daru zachowali, bychom w čas potřeby se na ně vpamatowali. Pak požehná Swrchowaný, genž z tworů swých po dokonalosti a blahoslawenstwj dychtjcých se těssj, vžjwánj těch prostředků, a sesslc nám potřebnau pomoc.

Sstěstj druhých bylo, že geden z nassich čtyř ostrowanů od mladosti negen swé wlastnj ale y cyzý zkussenosti welmi pilen a pozorliw býwal, a každé dobré vměnj, kterého w swém stawu nabyti přjležitost měl, dobře sy pamatowal. To byl neymladssj z nich, Iwan Hymkow, gegž zpráwce lodj při křtu na rukau držel. K swému a swých towaryssů welikému sstěstj zpomněl sy y nynj na některé prostředky proti shnilicy, o gichž platnosti ho byli lidé zkussenj vbezpečili. Y radil towaryssům swým, aby geho přjkladu následugjce každý den, byť sebe wětssj nehoda a sebe tužssj zyma byla, gaknáležj tělo swé rozličnau pracý cwičili, a hodně běhali; neb kdožkoli z nás, doložil, odpočjwánj a spánj se poddá, a gen několik dnj w té

leno-

lenosti sestwá, ten potom, byť y rád chtěl, nebude mocy wstáti, ani sebau hnauti. Potom, prawil dále, musýme tolik lžičnj byliny wyhledati, co gen gj budeme mocy pod sněhem a ledem dobyti, a syrowau gjsti; neb tak, prey, nejlepssj aučinek působj. Wssak to se bez toho rozumj, neb nelze nám gj wařiti, bychom y chtěli. Pak musýme pokaždé, když losa zabigeme, z něho teplau krew pjti; toho prostředku užjwagj Samojedi, někdeyssj sausedé nassi, ne z rozkossy, nýbrž proto, že ze zkussenosti wědj, že gest platný prostředek proti shnilicy. Posledně y od těchž Samojedů gsem se dowěděl, že z též přjčiny ryby a maso gaknáležj promrznauti dagj, a pak ge syrowé gedj. Ryb sice na nassem břehu dokonce žádných newidjm, a byť gich tu sebe wjce bylo, předcebychom gich nemohli lowiti, nemagjce k tomu potřebných nástrogů; ale buď Bohu chwála! máme maso; to wždy dle potřeby deyme promrznauti, a pak syrowé gezme; byť y se to natuře nassj, genž takowé potrawě zwyklá nenj, protiwilo. Ale při léku nemáme se ptáti, gestli dobrý, nýbrž k čemu gest platný. Nuže towaryssj! následugte přjkladu mého, a poďte semnau lžičnj byliny hledat.

Dwa z geho towaryssů, zprawce lodj a plawec Sstěpán Ssarapow, poslechli geho rady, a byli zdráwi. Třetj plawec, Fédor Weregin, gsa tlustý, a následowně těžký na chůzy, nemohl wssecho s nimi zarowen činiti. Libowal sobě welice

ležeti

ležeti na swém měkkém a teplém lůžku w chalupi, gessto ginj v welikém sněhu se brodili; y kosowá krew a syrowé maso byly geho rozmařilé hubě tak odporné, že gich ani okusyti nechtěl. A co z toho následowalo? Tito zůstali zdrawj a silnj. Iwan Hymkow, který neustále těla swé pracý cwičil a pohybowal, nabyl takowé snadnosti w běhu, že s tjm nejrychlegssjm koněm o záwod běžeti mohl. Fédor Weregyn ale, w stálém pohodlj a odpočjwánj se kochage, den po dni wjce shnilicý se nakázel, w kratičkém čase giž ani z chalaupky nemohl wygjti, konečně ani se hnauti, ba ani ruky k vstům připrawiti, tak že geho towarysſi ljtostj a autrpnostj gati, museli geg gako nowě narozené djtě krmiti. W tom bjdném stawu ssest let přetrwal, až posledně geho náramným bolestem smrt konec učinila. Tato přjhoda w přjběhu nassemu gest nám opět k nemalému naučenj; widjme z nj, gak potřebná wěc gest rady zkussených lidj vposlechnauti, gak welice sskodliwá gest lenost a rozmazanost we wssech okolnostech žiwota. Člowěk gest podoben wodě; dokud plyne, gest čerstwa, a gak gen několik dnj stogj, giž se kazý a hnjti počne: tak gest y s člowěkem, gestliže se lenosti poddá. Práce, práce gest ten gediný bezpečný a wsseobecný prostředek, který tělo y dussi nassi při zdrawj a weselosti zachowáwá. Leniwé pohodlj uwrhne nás newyhnutedlně w nemocy, nespokogenost a bjdu. Pamatugte sy to zlaté naučenj!

Naſſi hrdinowé (od té chwjle toliko o těch třech pracowitých mluwjm, neb. čtwrtý ani ſobě, ani ſwým towaryſſům nebyl giž k žádné platnoſti, co ſe lenoſti poddal) naſſi třj hrdinowé tedy giž na mnohý přjkrý wrch wylezli, a na mnohé giné gim geſſtě wylezti zbýwalo. Koſſile ſwé djlem na knoty ſpotřebowali, djlem ge na ně zachowati muſyli; gegich. ſtřewjce a punčochy byly roztrhány, oſtatnj ſſaty nebyly w lepſſjm ſtawu, a zyma neytužſſj giž ſe bljžila. Newyhnutedlně tedy na to myſliti muſyli, gakby ſy k oděwu, gehož ſe gim nedoſtáwalo, pomohli; ale kde geg měli wzjti? Měli owſſem nedwědiny, loſowiny a liſſčiny, wſſak newyděláné, a gakž ge měli wydělati, aby ſe gim k potřebě hodily? Y byť gim to bylo možné, což měli začjti s wydělanými kožemi, negſauce žádnj kregčj a ſſewcy, ba nemagjce ani nůžek, ani gehel, ani ſſjdla, ani niti, ani dratwe? co měli začjti, aby ſy z nich ſſaty, ſtřewjce aneb boty uſſili? Opět těžká to práce pro ně byla.

Předkem obmeyſſleli, kterakby kůže wydělati. Z té přjčiny gich několik dali do wody na několik dnj, aby hodně odměkly a hnjti počaly. Potom ſrſt, kteráž puſtila, z nich wyſſkubowali a odſſkrabowali, což ſe gim ſſťaſtně powedlo. Pak mnuli ty oholené kůže za mokra tak dlauho mezy rukama, až tjm mnutjm uſchly. Nynj ge loſowým tukem namazali a znowu mnuli, až obměkly a hebaučké byly, že ge pohodlně zdělati mohli.

Z těch kožj měli býti střewjce a boty. Nynj gesstě potřebowali teplau podssjwku k oděwu, aby se ochránili před hroznau zymau, která nastáwala. Syrowých kožj opět nemohli k tomu potřebowati; musyli tedy gesstě giný způsob, gakby kůže wyděláli, wymysliti, aby oměkly a hebké byly, wssak aby srsti neztratily. Přemysslugjce o tom wynalezli způsob, který se gim také k gich neywětssj radosti powedl. Y dali ty kůže, z nichž podssjwku mjti chtěli, tolikо na den do wody, coby gen oběkly, pak ge gako předessle mnuli, losowým tukem namazali, a opět mnuli, gen že srsti z nich newytrhali; a tak w málo dnech se opatřili kožemi, z nichž sy k střewjcům, botám a ssatům pomohli.

Wssak nynj teprwa neywětssj těžkost nastala; kde měli ssjdla a gehly wzýti? A kdyby ty byli měli, kde dratwe a nitě? To poslednj gim gesstě neysnadněgssj bylo; nebo wěděli giž, že se nedwědj a losowj swazowé w tenssj a hrubssj nitky podlé ljbosti rozebrati a rozděliti dagj; ale odkud měli gehly wzýti? W tom byla neywětssj těžkost, která se gim nepřemožitedlná zdála; ale y tu přemohli. Nassi Rusowé gsauce důwtipni a pilni vkowali sy hřebjk gako drát tenký. Pak ten drát w ohni hodně rozpálili, a nůž dobře obrausywsse a zostřiwsse na koncy, wrazyli w konec toho drátu tak daleko, až se w něm podlauhlá djrka vdělala, podobna gsauc ausstu gehly, kteréž my obyčegně

k

k ssitj vžjwáme. Potom vkali ten wnowě rozpá-lený drát zdélj prowlekacý gehly, a trauce a bran-sjce o kamenj včinili ten vkatý konec tak hladký, vkrauhlý a sspičatý, že gako nasse obyčegné gehly wyhljžel. Gedinau chybu měly gegich gehly, totiž že přjliš ostré aussko bylo, a snadně nit rozřjzlo; ale nelze bylo tomu ginak pomocy.

Nynj kregčili a ssewčili, tak že radost bylo na ně pohleděti. Geden ssil dwé bot, druhý spodky, třetj kabát zcela na nowý způsob. Onen sy wzal staré ssaty za přjklad, ten tu následowal swé wtipné hlawy, a wymyslil oděw, který pro ten studený krag ostrowa byl neypohodlněgssj. Spředu byl kabát celý zassitý, a nebyl, gako my ge máme, otewřený, tak že přes hlawu gako kossile se oblјkati musyl. K němu byla gesstě přissitá kápě, která se na hlawu wložila, a pod bradau přiwázala, tak že s předu twáři gen djra, coby se widěti mohlo, zůstala. Nůž w té prácy za nůžky měli, pořád gen ssaty s teplými podssjwkami ssigjce, protože čas zymy neytužssj se bljžil. Na léto vssili sy giné z wydělaných kožj, zprawugjce se w swém oděwu wždy dle počasů. Tak ti statečnj lidé, wssj pomocy a wssech potřebných nástrogů zbaweni gsauce, swým přemyssłowánjm, swau pilnostj a přičinliwostj sstastně sy k těm neyhlawněgssjm potřebám pomohli. Staw gich bylby se gim nynj poněkud snesytedlný zdál, kdyby gich ta myssljnka, že geden druhé z nich přečkage, sám bez

po-

pomocy pozůstawen bude, a konečně zemřjti musý, vstawičně byla nermautila a nesaužila. Vbohý zpráwce lodj nesl gesstě wětssj žel a zármutek w srdcy. Plawě se z Rus pozůstawil ženu a tři děti, které mu pořád před očima byly. W chalaupce po těžkých pracých odpočjwage pokaždé octl se w mysli swé do Rus mezy swé přemilé djtky, a objmal se brzy se swau wěrnau manželkau, brzy s tjm aneb s onjm přemilým chlapečkem. O! gak často se zalémaly oči geho slzami, gessto towaryssů geho oči giž dáwno se byly lahodným spánjm zawřely! Wssak sotwa že zrána zase k prácy se měli, giž y on byl zarowen s nimi na mjstě, wsseck smutné myssljnky z mysli swé zapudiw, a pracowal opět ze wssj sýly swé a s takowau weselostj, gakoby nikdý ani ženy, ani djtek byl neměl. Takowým způsobem můžeme se poddati nassjm citedlnostem, když čas a okolostogičnosti, w které nás Prozřetedlnost Božská postawila, toho dopausstěgj, wssak gak mile powinnosti nasse k prácy a přičinliwosti nás wolagj, zmužile potlačiti a vdusyti ge nám náležj. —

Ostrowané nassi nynj negwlawněgssjmi potřebami se opatřili, čas tedy gest, abychom se něčeho o ostrowě, na němž bydleli, dowěděli. Ostrow ten gest tři a dwadcet mil dlauhý, a téměř také tak ssiroký; gest pustý, žádného člowěka na něm k spatřenj nenj, gediné bjlj nedwědi w welikosti wola, losowé s geleny weliké podobenstwj

stwj magjcý, pak bjlé a modré lisstky se zde zdržu-
gj, žiwjce se zeleným mchem, genž tu w kame-
nj a pjsku roste. Dokud snjh wysoko ležj, gsau
ta zwjřata welmi hubená, gak mile se ale rozpu-
stj, opět ztlaustnau. Celý ostrow gest pln hor a
skal strmjcých, které přes celý rok ledem a sněhem
gsau přikryty. Mimo tu prospěssnau bylinu lžič-
nj mjsty tam rostaucý, a mimo mech, kterého
tam wssudy gest hognost, na celém ostrowě ani
stromu, ani křowjčka. ani té neymenssj zrostlinky
widěti nenj. Mezy skaljm preyssij se wssudy wo-
da pramenitá, a w malé potůčky stýkagjc do mo-
ře padá. Noc tu w zymnj čas téměř čtyři mě-
sýce napořád trwá; a rowně tak dlauho neydelssj
den. W zymě w tu dlauhau noc, to gest, w
ten čas, co tam slunce neswjtj, trwá měsýc
ustawičně na obloze do osmi týhodnů, tak že ani
nezagde, práwě gako slunce w létě w dlauhý den.
Půlnočnj záře gest weliké dobrodinj pro ty půl-
nočnj kraginy w ten čas, když slunečného swětla
nemagj.

Zyma gest tam neslýchaná, a wjtr přeostrý.
W prostřed měsýce listopadu stane se oblewa; neb
w ten čas strhne se déssť, který až do začátku mě-
sýce ledna, tedy asy sedm týhodnů napořád trwá.
Přes wsseckén ten čas déssťowé se spustj, a powě-
třj gest dosti lewné, téměř tak, gako když u nás
w čas zymnj prssjwá; baurky gsau tam zřjdka,
gen gednau za ssest let slysseli nassi plawcy wzdá-

lené

lené a temné hřjmánj. Sněhu až ku podiwu y zymě tam napadne, tak že gegich chalaupka, tři sáhy wysoká, w zymě obyčegně celá pod sněhem stála; až nikudy z nj wygjti nemohli, kromě děrau, kterau w střesse ze sýně protazyli. Gesstě y to, gakožto něco obzwlásstnjho, poznamenali nassi Rusowé, že přes ten celý čas, co na ostrowě byli, ani té neymenssj neřesti na sobě necytili, ač gim nemožné bylo tělo a ssaty čisté chowati, a ač y předtjm y potom takowau neřestj skljčeni byli.

Nawratme se nynj zas k nassim Rusům. Giž do sedmého roku ten přesmutný žiwot w bjdě a kopotě wedli; neb skrze ten celý čas ani okem w tom wůkolj žádné lodj newiděli. Powažme, co to gest do sedmého roku! Nesstastný Weregyn, an s počátku lenosti se poddal, musyl za ni těžce a welmi bolestně po těch celých sstest let pykati. Nemoha sebau ani hnauti, ani té neymenssj wěcy konati, stále ležel, přewelikě bolesti snássege, gsa od swých wěrných towarysstů krmen, až konečně ssestý rok w zymě dobročinná a dlauho očekáwaná smrt očj gemu zawřela, a bolestj vlewila. Towarysstii widauce ho před swýma očima skonati, plakali ho gakož přjtele a obhágce swého, an wssecka nebezpečenstwj s nimi snássel, a pochowali ho, co neyhlauběgi mohli, do sněhu, aby se bjlým nedwědům w kaupež nedostal. O! gak rádiby geg byli při žiwobytj zachowali, a geho smutný; ač gim

obtjžný žiwot prodlaužili, gessto on gim docela nic platen nebyl! Ale gegich towaryšstwo se zmenssilo o gednu osobu; a když někdo tak žiw gest, gako oni na pustém ostrowě, an se welikým mořem ode wsseho swěta odlaučena widj; ó! gakž tu dychtj po rozkossi lidského towaryšstwj! sama přjtomnost gediné osoby lidské gest mu giž nadewssecky pozemské klénoty. Tak wseobecný laskawý otec wssecky swé djtky puzenjm k lidskému towaryšstwj spogil! Mimo to ležela ustawičně na mysli ostrowanům nassim ta přesmutná myssljnka, že geden po druhém, rowně tak gako gich předchůdce, pomrau, a že konečně gednomu z nich ukrutným osudem samému gedinému na swětě pozůstati se dostane. Postawme se na těch ubohých lidj mjsto, a zagisté nad tau strasslivau myssljnkau celj strneme! —

Nynj gest čas, abychom tento pamětihodný přjběh skončili. Giž se wssickni tři do wůle Páně byli odewzdali, očekáwagjce geden po druhém smrti, a domnjwagjce se, že geden druhému poslednj powinnost prokáže, aneb gi od něho přigme, když 15tý den, měsyce srpna, léta 1749, wyssedsse na břeh dřjwj hledat, smutnýma očima přes moře hledjce k té částce swěta, kde gegich milá wlast ležela, mimo nadánj spatřili — ó! kdož může tu přenáramnau radost wypsati, které cýtili — spatřili lodj, která dosti daleko od ostrowa na wlnách se wznássela. Y chwjli byli radostj gako bez sebe. Wssak rychle k sobě zas přissli; neb wznikla

w

w nich myssljnka, žeby gim lodj, kdyby tu n
aučinliwj stáli, nemjrné radosti se poddáwagjc
pryč odplaula, a s očj na wěky zmizela. Sk
kem běželi do chalaupky, přinesli oheň a držw
rozdělali na dwau pahrbcých weliký oheň, že pl
men a dým až do oblaků se wznássely. Geden
nich běžel tryskem pro losowau kůži, a přiwázal
gi gako praporec na dlauhý žerd, palowal s nj
břehu, aby toče tau kožtau korauhwj lidem n
lodj znamenj dal, že tu na ostrowě gsau lidé p
mocy žádostiwj. Sstěstj bylo, že na lodj y ohe
y korauhew spatřili, a plawec rozpamjnage se n
swaté powinnosti člowěčenstwj plawil se k břehu
Lodj zarazywsse, kotwicę wyhnauce nedaleko bře
hu, wyprawili člunek s několika muži, aby wyzwě
děli, gacýby to lidé na ostrowě byli.

Pomyslte sobě, gsteli w stawu, tu rado
nassich vbohých ostrowanů, a to podiwenj lidj n
člunku, genž před sebau tři lidské postawy, cel
w kůži a w kožichy zaobalené spatřili, a k swém
přenáramnému vžásnutj rusky ge mluwiti slyssjc
Rusy býti poznali, gessto sami také Rusowé byli
Nynj se od těch vbohých lidj dowěděli, že na tom
pustém, nebydlitedlném, lednatém a sněžiwém
ostrowě giž přes ssest let strawili, a až po tu chwj
li žiwotů swých obhágili! Tato lodj byla z Arch
angela, a plaula k západnj straně Sspicberk
na low welryb; k weliké nespokogenosti plawce
wssak k sstěstj nassich ostrowanů, byla odporným

wěrky k wýchodnj straně Sspicberku zahynula. Tak často malé nesstěstj, kteréž gednoho potká, druhému aneb mnohým ginými býwá welikým sstěstjm.

Shodli se brzy s nassimi třemi ostrowany, že ge se wssjm gich gměnjm s sebau do Rus, wlasti swé, wezmau. Plawec pożádal za to od nich 80 rublů, které mu oni s radostj dáti sljbili. Y yhned snássli na lodj wssecko swé gměnj, totiž: dwa tisýce liber losowého tuku, přes dwě stě kožj losowých, deset nedwědjch, a nesčjslné množstwj lissčjch, bjlé a modré barwy. K tomu gesstě přinessli gich wssecky letnj a zymnj ssaty, lučisstě, střely, hazecý kopj, lampy, sekera téměř až na topůrko spotřebowaná, též welmi chatrný nůž, křemýnky, swazowé nitě, ssjdla y gehly, které w gehelnjčku kostěném, gegž welmi uměle nožem sy způsobili, schowané měli. Wssecky tyto wěcy když na lodj snessli, kázal plawec kotwu zdwihnauti, a nassi ostrowané s newýslownau radostj se rozlaučili s tau pustau kraginau, w njž ssest let a tři měsýce w samé bjdě, lopotě a auzkosti žiwi byli. Po pěti týhodnech ssťastně k Archangelu připlauli. Když pak giž k zemi přistáli, bylo by málem weliké nesstěstj se stalo. Žena zpráwce lodj, Alexisa Hymkowa, stála práwě na mostě, když podlé nj s lodj k zemi přistali. Spatřiwssi muže swého, gegž srdečně milowala, a giž dáwno za mrtwého magjc oplakáwala, poznala ho, y

wzkři-

wzkřikla welikým hlasem radostj; a nemahauc se dočkati, ažby z lodj wyssel, rychle z mostu skočila, aby tjm dřjwe ho obegmauti mohla; ale chybiwssi lodj padla do wody, a málemby se byla vtopila, tak že gen z welikau pracý gi plawcy z wody wytáhsse při žiwobytj zachowali. Vbohý Hymkowe! Gakéby to bylo pro tebe nesstěstj, kdyby po tolika strasti a bjdě práwě k tomu se byl nawrátil, aby swau ženu, dřjwe nežby gi přiwjtati a obegmauti mohl, před swýma očima vtonauti widěl!

Nassi ostrowané nynj wystaupili na zemi we swých Sspicberkských ssatech. Lid se sběhl, s podiwenjm a radostným pokřikem ge wjtal; mužj maudřj a včenj powolali gich k sobě, wyptáwali se na wssecky okolostogičnosti gegich podiwných přjhod, přehljželi ty wěcy, které s sebau přiwezli, a přeswědčili se dokonále o prawdě toho, co gsme zde o nich wyprawowali.

Jan Negedlý.

Wmě-

Vmění přirozených wěcý aneb Fyzyka.

Kapitola prwnj.

O vmění přirozených wěcý wesměs.

§. 1.

Gménem přirozenj wyrozumjwáme wssecka těla, která gsau na swětě; a to vmění, kteréž o gich powaze, o gich mocech a včincých gedná, slowe vmění přirozených wěcý. To vmění se tedy objrá wlastně s těly na swětě, a skaumá přjčiny přirozených přjběhů w tělesném swětě; slowe také fyzyka. To slowo pocházý z Řeckého gazyka, a znamená tolik co vmění přirozených wěcý.

Máme

Máme tedy něco známosti o vměnj přirozených wěcý aneb o fyzyce, když ku příkladu wlastnostem těl se wyvčjme; když poznáme, gaké powahy gest oheň, powětřj a woda; když pochopjme, gak déšť, snjh a kraupy, též ginj vkazowé w powětřj se plodj; když něco poznáme o hnutjch, gichž na těljch swěta, totiž na sluncy, na měsýcy a na hwězdách pozorugeme; a když konečně přjčiny poznáme, odkud zatměnj slunce a měsýce pocházegj.

§. 2. Vžitek vměnj přirozených wěcý gest welmi weliký. Z geho poznánj můžeme nabyti důležitých prospěchů w polnjm hospodářstwj; kdož se mu wyvčj, ten nabude welmi rozumných prawidel, gakby swá pole co neylépe zdělati, stromy řádně sázeti a gich chowati, a dobytku neyzdrawěgšj a neyžiwněgšj picnj byliny kliditi mohl; ten bude mocy tjm prawěgi rozsauditi, gaký způsob worby podlé rozličných zemj gest neylepšj, a poznage ge nabude schopnosti, že bude mocy rozličné stroge k hospodářstwj wymysliti; ač až podnes těch dobrých prawidel, gichž nám k zlepšenj a zwelebenj polnjho hospodářstwj vděluge, neywětšj částka sedláků w našj wlasti sobě newšjmá, a sice neywjc skrze předsudky, gimž gsau oddáni.

§. 3. Známost vměnj přirozených wěcý gest také welmi prospěšné zdrawj zachowati; neboť mezy ginými wěcmi okazuge nám, gak welmi to škodliwé gest, že we wšech magj njzká stawenj, že w swětnicých přjliš se topj, a že vstawičně magj

okna

okna zawřená; nařizuge člowěku obecná prawidla, gakby mohl zdrawj zachowati a nemocy se wwarowati. Což gest w našich wsech obyčegněgssjho, než že powěrčiwj lidé hledj nemocy při lidech y dobytku pauhým modlenjm a řjkánjm gistých slow léčiti? Gak mnoho nemocných, kteřj pozdrawiwsse se bylib y mohli swé wlasti prospěti, žiwota nepozbylo, protože possetilj a powěrčiwj lidé za očarowané ge magjce, welmi nerozumně ge léčili? Ale kdo gen dost malé známosti má o přirozených wěcech, tenk zagisté wssech possetilých prostředků se chrániti bude, a rozstůněli se, k lékařům se vteče, kteřj od zemského řjzenj gsau vstanoweni.

§. 4. Vměnj přirozených wěcý také prospjwá lidem k pokogi a spokogenj; neb zbawuge nás wsseho daremného strachu, kterého newědomost lidem naháuj, a dokonale wywracý gim ohyzdné powěry, které mnoho tisýc lidj sklicugj. Kdož se bude báti ohniwých draků neb sanj, které w powětřj ljtagj, a swětlic, které po zemi poskakugj, když se wj, co gsau tyto wěcy? kdož se zděsý komety aneb hwězdy s ocasem, y kdož s strachem a auzkostj ptáti se bude, co znamená, gsa přeswědčen, že ta překrásná hwězda dokonce nic neznamená? Kdož sy bude při swých pracech dobrých a zlých dnů wssjmati, kteřjž gsau gesstě w některých kalendářjch poznamenáni, gsa gist, že staw planét aneb bludných hwězd nepůsobj w sstěstj a w nesstěstj lidské? Kdo bude sege a sázege, nasazuge

zuge druhek a ostawuge telata na to hleděti, Kogjli měsyc (gak sprostný člowěk řjká) nad zemj neb pod zemj, přibýwáli ho, čili vbýwá, gestli nowý měsyc čili auplněk měsýce, gsa přeswědčen, že měsýc při tom wssem nic nepůsobj? Gisté tedy gest, že wyučenj w vměnj přirozených wěcý gest gediný prostředek, kterýmby se lidé wssech powěr zbawili; a když o něm něco známosti nabudete, tedy nebudete wěřiti powěrečným wěcem, které mnozý lidé z newědomj činj.

Kapitola druhá.

O powaze těl.

§. 5. Okolo nás gsau na swětě wssudy wěcy, které cýtjme, a kterým těla řjkáme. Ta gsau negen z částek složena, ale y také hnutedlná. Tomu nás včj nassi smyslowé, to nám prawj nasse cýtěnj. Tělo tedy nic giného nenj, než každá wěc, která gest z částek složena a hnutedlná. Lidské tělo k. p. gest z kostj, z masa a z krwe; dřewo se dá sstjpati; kámen, sklo a wápno se dagj roztlaucy. Tudy nabudeme wjce částek, y musý tedy tělo z částek pozůstáwati, aneb složená wěc býti. Mimo to gest tělo také hnutedlné. Tjm se chce řjcy, že každým tělem mocý giného hnauti se může. Wěže se mohau strhnauti, hromem a baúřliwým powětřjm zbořiti,

a

a skalj rozkřjskati; nikoli pakby se toho státi nemohlo, kdyby tělo nebylo hnutedlné.

Poznamenánj.

Každé tělo, ač gest gakkoli malé, a třebas ho nebylo možné holým okem widěti, gest z částek složeno, a může se w ně rozebrati. W takowé částečky se dá tělo rozděliti, žeby člowěk ani newěřil, že to gest možná. Když se pozlacuge střjbrný drát, zlato se rozdělj w nepochopitedlné částečky, až se člowěk z toho náramně vžasne. Y přirozenj rozbjrá těla podiwným způsobem. Gediná krůpěge žluté barwy zakalj weliku nádobu čisté wody, tak že we wssech částkách wody gest něco žluté barwy widěti. Pjžmo, které w Chyně a w Tatařjch gisté zwjře w měssey pod žiwotem má, naplnj částečkami swými sylně wonjcými celý pokog po mnoha dni a měsýce, nic znamenitého z swé tjže neztratě. W gak maličičké částečky tedy přirozenj pjžma nerozbjrá? Tok můsý tenčkost býti, kteréž sy ani pomysliti nelze! Gesstě giným známým přjkladem tuto wěc wyswětljm. Pes běžj po ssepěgjch aneb po sledu swého pána, byť y po suché zemi geho ssepěgj neviděl; y sled zwěři, byť giž dosti daleko oběhla, předce wyssjdj. Kterakby to bylo možná, kdyby nebylo po celé cestě, kterau člowěk ssel a zwěř běžela, par, a tedyt částeček tenjčkých, které pes swým bystrým čichem od giných par rozeznati může? Kdož se tedy, znamenage to, tenčkosti částek nepodiwj, w které přirozenj těla rozebjrá! Rozgjmagjce tu dělitedlnost máme přjležitost, abychom se mocy a maudrosti stwořitele podiwili, který wessteré přirozenj tak zřjdil. Ty Božské dokonalosti můžeme zwlásst z způsoby těch

zwj=

zwjřátek poznati, která gsau tak malá, že gich tisýc millionů může býti w prostranstwj, které nenj wětssj, než zrno pjsečné. Skaumánj zpytatelů přirozenj skrze zwětssugjcý skla nedagj o skutečnosti tak malých zwjřátek pochybowati. Když se toho powážj a při tom pomyslj, gak malé býti musegj gich nohy, žjly a žilny: tedy se člowěk zamyslj w podiwenj, že z ohledu těch předivných maličičkých částeček, gichž sy ani pomysliti nemůže, hlasem zwolati musý: ó hlubokosti maudrosti a poznánj Božjho!

§. 6. Wssecky tedy wěcy, které gsau roztaženy neb složeny, nechť gsau sebe mensſj a tensſj, ku přjkladu powětřj a giné teničké bytosti, nemohau se z počtu těl wylaučiti. Woda, mléko, piwo a oheň gsau také takowé wěcy, které k tělům náležegj. Gsau tedy tekutá, twrdá a měká těla. Tekuté tělo gest, gehož neytensſj částky snadně se mohau skrze swé malé spogenj rozděliti, a kterých nemožné gest zwlásſť pozorowati; y gdau pořád w gednom tak, že na gich swrchku žádného rozdjlu widěti nenj. O tom wssem se můžeme na wodě, gakožto tekutém těle, patrně přeswědčiti. Twrdá těla slawau ta, která gsauce vděřena, nesnadně swé způsoby změnj; takowá gsau kamenj a nepřehřitj kowowé. Měká těla gsau, která swau postawu, když se na ně vdeřj, změnj, gakž to patrně widěti gest na kaulých hliněných. Některá těla, ku přjkladu péra ocelinwá a pljsſkowé kordů, změnj sice swau způsobu, wssak y tu moc magj, že se zase naprawj. Wssecka takowá

kowá těla, která tu nepřemáhugjcý moc magj, nechť gsau twrdá, měká aneb tekutá, slowau těla mrsstná aneb elastycká. Slowo mrsstnost *) aneb elastycytas wyznamenáwá wlastně roztahugjcý moc. Ta mác se obzwlásstně znamená w ocelowém péru. Mrsstná těla gsau tedy takowá, která když se stlačj, neb roztáhnau, neb se gim způsoba změnj, zase gi naprawj.

Kaule z slonowých kostj náležegj sýce k neytwrdssjm tělům, a nezměnj snadně swé způsoby. Předce pak se gim přiwlastňuge weliký stupeň mrsstné mocy z té přjčiny, protože s mrsstnými těly stegnau moc vkazugj, pročež y stegným způsobem o nich sauditi můžeme.

§. 7. Při těljch musýme obzwlásstně gegich obecné wlastnosti rozgjmati. Wůbec znamenáme na každém těle:

1) Že gest roztaženo, neb že zaměstknáwá prostranstwj.
2) Že sebau dá hýbati, neb z mjsta na mjsto se přenesti.
3) Že se dá děliti, neb w částky rozebrati.
4) Že má způsobu a welikost.
5) Že w témž čase na rozličných mjstech přjtomno býti nemůže.

Obrá-

*) Kdo z včených Panů Čechů lepssj slowo wj, nechť ge wydawateli oznámj.

Obrácenj k pověře.

§. 8. Zastarodáwna domnjwali se mnozý lidé, že se může člowěk včiniti newiditedlným, aneb w zwjře proměniti. Y za nassich časů budau snad někteřj newmělj, kteřj těm pověrám wěřj. Wssak nic nás nemůže o nerozumnosti a zpozdilosti takowých wěcý lépe přeswědčiti, gako wlastnosti, které gsme swrchu o tělých zwedli; tyt musegj každého, kdož rozumu nepozbyl, dostatečně přeswědčiti: že tělo lidské, kteréž z tolika, a z tak rozmanitých částek složeno gest, nemůže se newiditedlné včiniti, y hned pak zase w swé předesslé způsobě přjtomno býti. Tok zcela gest na odpor přirozenosti těl. Ani člowěka, ani anděla sstane nj, aby to gakýmkoli vměnjm způsobil; neb budeby musylo tělo lidské w tak malé částky se rozděliti, žeby gich nelze bylo očima widěti, a pakby prawě z týchž částek zase se složiti, a očjm nassim představiti musylo; aneb oči nasse musylyby se tak omámiti, žebychom toho těla gednau ani newiděli, a podruhé w způsobě docela giné spatřili. Ale k tomu gest nekonečné mocy potřebj, kteréž žádnému tworu propůgčeno nenj, což gedině neskončenému a wssemohaucýmu Twořcy přináležj. Gaká posseťilost, gaký nerozum gest to tedy, když pověrčiwj lidé se domeysslegj, že gsau, neb že aspoň býwali takowj lidé na swětě, kteřj od zlého ducha té mocy nabyli, že se newiditedlnými včiniti)

ano

ano y w zagice, kočky, psy, konj a zwlásstě w wlky proměniti mohli? Gaká gest to nesmyslnost, a gaké hyzděnj rozumu lidského, že takowým wěcem kdy wěřili! Zapuďte tedy od sebe takowé nesmyslnosti! newěřte žádným takowým powjdačkám, byť y rodičowé a přjbuznj wassi té mdloby do sebe měli, a wám takowé hrubé lži za prawdu powjdali!

Kapitola třetj.

O hnutj těl.

§. 9. Wssecko sebau hýbe na swětě, buď ono weliké neb malé. Na nebi okolo slunce sebau pohybugj ty hwězdy, kterým planéty řjkáme, a na zemi widjme prevsstěniny, byliny a zwjřata, genž swau hýbagjcý mocý působj. Bez toho hnutj bylby celý swět nezpůsobnau směsycý, w kterémžby žádného žiwota, žádné mocy, dokonalosti a krásy znáti nebylo. Máme toho tedy gakožto důwodu Božské maudrosti a dokonalosti powažowati, že wssemohaucý Bůh obdařil těla hýbagjcý mocý. Hnutj pak nic giného nenj, než změněnj mjsta, čjmž se tělo k tělu bljžj. Když kamenem střjme: změnj swé mjsto, a pohybuge sebau; ba y když z zwětnice do swětnice gdeme, hýbeme sebau, mjsto swé měnjce.

§. 10. Při každém hnutj gest gistá cesta (aneb linye, kamž hnutj směřuge) a rychlost těla.

Rych-

Rychlost se určj časem, w kterém tělo gistau cestu přeběhne. Cesta pak aneb směřowánj oznamuge se mjstem, kam tělo běžj. Tak řjkáme ku přjkladu: že kaule, která z ručnice (z flinty) k cýli se wystřelj, k němu směřuge, a že čas, w kterém k cýli doletj, gest rychlost gegj. Wjte se tedy z toho přjkladu, že směřowánj a rychlost gsau potřebné wlastnosti hnutj, a že se od něho nikdy nemohau odlaučiti. Mimo to gesstě y giné k zamjtánj powěr welmi prospěssné prawdě se z toho naučiti musýte, genž takto znj: Každé tělo, které sebau hýbe, přeběhne w gistém čase gistau cestu k určitému mjstu.

Poznamenánj.

Směřowánj a rychlost gsau tedy potřebné wlastnosti hnutj. Deyme tomu, že dwa hochowé k wyměřenému cýli běžj, a geden přiběhne k němu giž za minutu, když druhý w též minutě teprwa půl cesty oběhl; tedy prwnj gesstě gednau tak rychle sebau pohybowal, gako poslednj. Tu gsau tedy časowé stegnj, a prostranstwj neb cesty nestegné. A w té přjpadnosti prawj zpytatelé přirozenj: Když gsau časowé stegnj, tedy se magj rychlosti gako prostranstwj. Když pak prwnj hoch za minutu k cýli přigde, a druhý teprw za dwě minuty: tedy onen rowně gesstě gednau tak rychle sebau pohybowal, gako tento. W té přjpadnosti gsau prostranstwj stegná, a časowé nestegnj. A pak prawjme: Když gsau prostranstwj při hnutj stegná, a časowé nestegnj: tedy se magj rychlosti, gako časowé.

Obrácenj k pověře.

§. 112. Obraťme to, což gsme o wlastnostech těl a gich hnutj powěděli, k dwěma pověrám, gichžto nesmyslnosti a pošetilosti nynj snadně porozumjte; týkagj se omylného domněnj:

1) Že člowěk na giném místě býti může, které gest rozdjlné od geho skutečného a prawého místa; aneb abych řeč pověrčiwých lidj zachowal: že člowěk za žiwa strašiti může. To domněnj gest docela neprawé; neb tělo nemůže w témž čase na rozličných mjstech býti. Přjtomnost lidského těla na dwau mjstech odpjrá tedy zcela přirozenosti těl, y následowně gest přirozeně aneb fyzykalně nemožná. Přirozeně nemožná gest tedy wěc, když mocem přirozenj odpjrá, a přirozeným způsobem státi se nemůže; aby tedy lidské tělo na dwau rozličných mjstech, w gednom a témž okamženj času, se vkázalo, gest přirozená nemožnost. Newěřte tedy, že může člowěk za žiwa strašiti, aneb gak někteřj tomu řjkagj, na dwau mjstech choditi. Newěřte žádným powjdačkam, kteréž nemožné gsau, a s wlastnostmi těl patrně se nesrownáwagj.

Přjběh.

Kdož bedliwě skaumá, co se mluwj o lidech, kteřj za žiwa strašj, dostatečně se přeswědčj, že to domněnj, gestliže se mu uwěřj, neprawé gest. Na přjklad nám buď tento přjběh: Před deseti lety,

když,

když gsem w H*** sstudowal, byl tam znamenitý a bohatý muž žiw, o němž se wůbec domnjwali, že za žiwa strassj. Měl mnoho poknosti a luk, byl welmi pilný a přičinliwý hospodář, wssudy sám dohljžel, zwlásstě dělnjky swé častěgi nawsstěwowal; tok byla ta přjčina, že geg welmi často w poli, brzy w tom, brzy w ginėm okolj widěli, ač y mnohý geg před kratičkým časem w geho domě spatřil. Odtud nepochybně ta powěst se o něm roznesla, že za žiwa strassj. Když gsem gednoho dne w čas sklizenj sen ze wsy W** do H** se wracel, potkal mne na lauce, která pod wrchem ležela, mage kamizolu rozepatau, a klobauk w ruce; pot se mu hrěkem s twáři lil, neb čerstwě ssel. Laskawě mne pozdrawiw ptal se mne, kde gsem byl, a konečně se mne tázal, zdaliž pěknj časowe stálj budau? Když gsem mu swé mjněnj řekl, co neyrychlegi odssel, w tato slowa gesstě ke mně promluwiw, že honem k swým druhým dělnjkům běžeti musý, aby ge k prácy pobjdl, by swé seno gesstě dnes sklidil. — Po malé chwjlce potká mě na wrchu pan W**, genž s neywětssjm podiwenjm mi wyprawowal, že ona podoba nenj pan H** nýbrž že gest to widěnj geho; na swau wjru ubezpečowal y dussowal se, že wycházege z města, geg gesstě w županu před geho domem státi widěl. Gá se smál tomu wyprawowánj, y na swau čest gsem pana W** ugisstowal, že onà podoba skutečně pan H** byla, že semnau rozpráwěl, cožby žádnému widěnj nebylo možné. Náramně se tomu diwil, nicméně twrdil, že wyřčenj swé přjsahau potwrditi hotow gest. Y pilně gsem toho wyssetřowal, zdaliž pan W** rownau cestau sem byl ssel, čili nessel, a tuk se mi wyznal, že se gesstě několik minut w zahradě zdržel. A tato okolostogičnost byla dostatečná k wyswětlenj toho přjběhu.

Časem y náhoda nenadálá může k tomu přjležitost dáti, že o někom se domnjwáme, že za žiwa strassj; o čemž nás tento přjběh přeswědčj: Stawitel Meinecke w Magdeburce dal se w žiwotnj postawě w wosku wyobrazyti, a byl až k mluwenj trefen. Tento omylný woskowý obraz, genž mage knihu w ruce, a v stolu sedě pilně čjsti se zdál, byl wystawen w swětnicy, kdež zůstáwal. Gistý tulák, kterýž po domjch chodil, wydáwage se za rytce pečetj, aby tak přjležitosti k zlodějstwj nabyl, přissel také do domu téhož stawitele, an práwě ze swětnice wyssed po schodech dolů ssel; y odbyl zkrátka rytce pečetj, a pak ssel z domu.

Zloděg znamenage, že stawitel spěchem dwéře v swé swětnice zamknauti zapomněl, vmjnil té přjležitosti vžiti; prwé wssak gesstě pozor dáwal, kam stawitel půgde, a wida geg přes sylnicy gjti, domnjwal se, že nynj bezpečně do geho bytu gjti, a swůg zlodějský aumysl wywesti může. Sskastně přissel, aspoň domnjwal se, že ho žádný newidj — až k samé zawřené swětnicy. Newěda zagisté, zdaliž gest někdo we swětnicy, čili nenj, dřjwe několikrát opatrně na dwéře zaklepal, a když se žádný neozýwal, zlehaučka dwéře otewřel, a do swětnice wessel. Wtom ale přehrozně zkřikna, a po wssech audech se třesa z pokoge wyletěl, w němž strassilo; nebk widěl tam stawitele, který práwě z domu wyssel, an při stole sedě přepilně w knize čte, y hrůzau gsa celý bez sebe, až mráz po něm ssel, pospjchal po schodech dolů, aby se k wratům dostal a vtekl. Čeledjn, který hned s počátku toho zloděge zahljdl, co neyrychlegi za njm běžel, chtěge ho gakož domácýho zloděge chytiti; což znamenage on tjm strassliwěgssj a hrozněgssj auzkostj se strassil, domnjwage se, že strassidlo po něm se žene. Nebok nemage srdce, aby se ohljdl, a

ne=

newěda, že hned s počátku od čeledjna byl widjn, myslil, že strassicý stawitel po něm se žene; y práwě w tom okamženj skutečný stawitel do wrat wcházý: zloděg zděse se ho, sebau trhne, a gako osyka se třesa celý diwoký se ohljžj, gakoby geho oči toho stawitele, gegž na hoře we swětnicy spatřily, hledaly, y vgisstuge bez přestánj přisahage a se dussuge, že ani stéblem nehnul. Stawitel znamenage, že geho omylný woskowý obraz zloděge přestrassil, a ze swětnice wyhnal, vsmál se té směssné přjhodě, a rozkázal toliko swým lidem, aby toho rytce pečetj z domu wen wypráskali. — Ten ossemetný chlap nynj nepozbyl swého omylu, že ten woskowý obraz, kterýž widěl, strassidlo gest. Zdaliž nebude přisahati, že gsau lidé, které w témž okamženj na dwau mjstech gest widěti? Zdaliž s některým powěrčiwým neřekne: Gá sy nikdý nedám wymluwiti, co gsem swýma wlastnjma zdrawýma očima widěl?

2) Že člowěk může powolán aneb cytowán býti. Tok gest práwě tak nemažné. Ti possetilcy, kteřj sy to myslj, domnjwagj se, že na takowého člowěka, který se powoláwá, hluboké spánj přigde, z kterého se nemůže probuditi, dokud geho widěnj na giném mjstě trwá, y že takowá powolaná osoba na wsseckny otázky řádně odpowj, které se gj předložj. Nenj nám potřebj zwlásstě dokázati, gak nerozumné a possetilé gest takowé domněnj. Gestliže pomysljte, že nelze člowěku na giném mjstě býti, leč swé skutečné a prawé mjsto opustj: tedy seznáte, že to nemožná wěc gest, aby žiwý člowěk powolati aneb cytowati se mohl.

Pozorowánj.

Často musýme wěcem wěřiti, čehož přjčiny wyskaumati nám nemožné gest; wssak to gediné w těch wěcech mjsto swé má, o gichž skutečnosti se očitě přeswědčugeme. Zkussenost nás včj a magnetowém kamenu, že k sobě železo táhne, a že magnetowá gehla k půlnocy se točj; o těch aučincých nám nelze pochybowati; swýma očima na ně patřjme, y patrně se o nich přeswědčugeme; pročež tomu wěřiti musýme, ač přjčiny toho wyskaumati nám nemožné gest. Ale ty powjdačky, že člowěk na giném mjstě, kteréž od geho skutečného a prawého mjsta rozdjlné gest, přjtomen býti může, nemagj do sebe takowé powahy, žebychom řjcy mohli: poznáwáme y přeswědčugeme se očitě o skutečnosti a prawdě; y zagisté gsau neprawdiwé, protože se týkagj přjběhů, kteřjž těm neypatrněgssjm a neyswětlegssjm prawdám uměnj přirozených wěcý odporugj. Mezy wssemi takowými powjdačkami, gichž na tisýce gest, nenj ani gedinké prawdiwé; pocházegj od lidj, kteřj w předsudcých pohřjženi gsau, a w něž powěra hluboko se wkořenila; kteréž powěrčiwé ženy a baby po wsech při schůzkách aneb na přástkách roztrussugj, chtěgjce čeledi a dětem swým čas vkrátiti.

A pak, gen to drobet rozwažte: což pak má od člowěka na giném mjstě, které gest rozdjlné od geho skutečného a prawého mjsta, přjtomno býti? Zdaliž geho hrubé a zewnitřnj tělo? nikoli; neb těla nepohřessugeme, když ge na giném mjstě widěti máme. Sprostnj lidé sice prawj: že to má duch člowěka býti; ale to gest dokonce nemožná wěc; neb když duch aneb dusse z těla wygde, tuk gest tělo bezdussné a vmrlé. Gakžby tedy mrtwé tělo činěnj a pů-

působenj těl žiwých předsebráti mohlo? Zdaliž to negsau nemožné wěcy? Y gesstě wětssj nemožnosti shledáme: mohlaliby se tato dusse widitedlnau učiniti, a w té podobě se ukázati, kterážby s gegjm wlastnjm tělem, gež na kratičký čas opustila, a s oděwem tak dokonalé podobenstwj měla? Gakým způsobem mohlaby takowá dusse s swým wlastnjm tělem se zase spogiti? Kdyby to bylo možné, tedybych neuwěděl přjčiny, pročby zemřelých dusse y hned zase swých umrlých těl obžiwiti nemohly. A hle! nynj tedy práwě poznáte, že wsseckny ty powjdačky, žeby člowěk na giném mjstě, které gest rozdjlné od geho skutečného a prawého mjsta, přjtomen býti mohl, gest domněnj welmi nerozumné a possetilé, a že gemu žádný neuwěřj, lečby rozum lidský co neyohawněgi zohyzditi chtěl, aneb swého zdrawého rozumu pozbyl.

Přjběh.

Léta 1746, měsýce unora, ssla gistá sedlská djwka, gsauc churawá, do Pařjže, aby se hogiti dala. Cestau gi přepadly mdloby, wssak milosrdnj lidé přigali gi do swého přjbytku a lůžka, že po nedlauhé chwjli zase k sobě přissla; wssak brzy nowé mdloby na ni přissly, na něž y smrt, tak se aspoň wssickni domnjwali, následowala. Panu Professoru Brybyéowi, kterýž mrtwá těla rozebjral, bylo wzkázáno, že dostane nowé mrtwé tělo k rozebránj; zatjm ge do komory dali, a gen chatrným ssatem přikryli. Studenti za několik hodin přissedsse odnesli ge na mjsto k rozbjránj těl mrtwých určené, a nechali ge tam přes noc (práwě byl čas zymnj) státi. Zrána přigda mladý lékař, který blizko toho mjsta spal, oznámil Panu Professoru, že celau noc gakésy kwjlenj a žalostiwé wolánj slyssel, ale pro strach

že

gsem pro zymu zase do swětnice zpátkem. W tom okamženj přigde mi děwečka wstřjc po schodech, tak že gsem odstaupiti musyl, abych se gj wyhnul. Wida podobu děweččinu welmi zřegmě a patrně (neb gasný byl wečer) nemálo gsem se podiwil, když gsem otewřa dwéře we swětnicy gi na židličce seděti a přjsti spatřil. — Což tedy bylo to widěnj? Nic giného nežli obnowené otřesenj, genž podobné bylo tělesnému tknutj, které w mozku mém wzniklo, když gá ze swětnice wycházel, a paprslkowé swětla z té děwky w oči mé padly, čemuž tjm wjce se uwěřiti může, protože gá swé widěcý žjlny, abych nimi některých hwězdiček zahljdnauti mohl, tjm ostřegi přjdržeti musyl. Widěnj gsau tedy možná, ale negsau to, zač se wůbec wydáwagj, gsau gen mámenj smyslů a mysli; nikoli ale něgaké podoby, kteréby skutečně zewnitř lidj se nacházely.

Pak gsau také widěnj, která obrážengjm paprslků swětla w těle někdy se působj, a neuměle a sprostné lidi na to domněnj uwodj, že na strassidla wěřj; o čemž každého následugjcým přjkladem přeswědčjm:

Po smrti Pruského generála z Ssenkendorfa, který po třidcýtileté wálce na swém statku Jercheli we swé strastné těžkomyslnosti z okna skočiw se zabil, domnjwali se mnozý w té wsy (gakož při takowých smutných přjpadnostech neuměly a necwičenj lidé wůbec za to magj) že gistě strassiti bude. Y netrwalo to dlauho, a giž mezy sedlským lidem se mluwilo, že zemřelý generál strassj. Kazatel Jerchelský, gménem Léwel, uslyssaw to bedliwě skaumal, coby w té wěcy prawdiwého bylo, a gak ta rozpráwka powstala.

Y wyprawowali mu nynj obssjrně, že w zámku w pokogi u okna zemřelého generála státi widěli,

an

an se ani nehnul, a že geg giž častěgi, a wždycky z wečera widěli; někteřj dokonce prawili, že generála welmi dobře znáti bylo, wšak že žádný neměl toho srdce, aby se k oknu přibljžil, nýbrž že strachem wzdálj od něho zůstali státi. Kazatel gim nařjdil, aby y hned, gak mile se to widěnj okáže, geg zawolali, neb sy předsewzal wšeho co neybedliwěgi wyšetřiti, aby posluchače swé o gich lehkowěrnosti přeswědčil, a gich té powěry, že se mrtwj zgewiti mohau, zbawil.

Přjštj wečer ho zawolali; y přigde, hledj a podiwj se; neb y on spatřil w pokogi v okna, které zawřjno bylo, podobu, kterau sedláci za generála měli. Wšak kazatel Léwel gsa srdnatý a maudrý muž šel zrowna k tomu widěnj. Čjm bljže k oknu přicházel, tjm méně tu podobu patrně a zřegmě widěl; zdálo se mu, gakoby od okna dále do pokoge vstupowala, aby gj wyšetřiti nemohl. Když pak k samému oknu přišel, tuk mu docela zmizela. Domnjwage se, že snad to něgaký podwodnjk w pokogi strašj, snažil se geg oknem wyskaumati; ale w pokogi nebylo žádného swětla, a tma weliká, pročež ničehož nemohl widěti.

Nynj se wrátil k bázliwým sedlákům, kteřj w zdálj stáli, taužebně ho čekagjce, a giž naproti hlasem mu wolagjce: „Nynjk pane kazateli! gste se sám swýma wlastnjma očima, a to syce na bljzce zagisté přeswědčil, že on to gest?“

Kazatel odpowěděl, že gim gistotně řjcy nemůže, kdoby ta podoba wlastně byla, wšak že myslj, že to gest něgaký podwodnjk, kterýž znenáhla od okna w tmawý pokog vstaupil, a konečně docela zmizel. Sedláci nikterak tomu wěřiti nechtěli, žeby to něgaký podwodnjk byl, prawjce, že to nemožné gest, y že swýma wlastnjma očima widěli, že wjce než

čtwrt

čtwrt hodiny generál ani z mjsta se nehnul. Račte se gen podjwati, wolali wssickni, wždyk tam gesstě doposawad stogj, a ani se nehýbá; práwě tak stál, když v samého okna gste ráčil hlawu mjti; myk my-slili, žebyste se byl musyl ho dotknauti, kdyby skla mezy wámi nebylo.

Kazatel nynj zase zřegmě předesslau podobu widěl; y rychlým krokem k nj opět pospjssil; wssak nagednau zase mu před očima zmizela, a to tjm čer-stwěgi, čjm rychlegi k oknu se blj̃žil. Nynj počal prawau přjčinu toho widěnj znamenati; za kauž přj-činau powolal několik sedláků k oknu, aby ge pře-swědčil, že tomu, kdož bljzko okna stogj, skutečně nelze toho widěnj spatřiti. Pak se s nimi k těm, genž wzdálj pozůstali, nawrátil, a ti opět gako pr-wé wyřkli, že generál přes ten celý čas od okna se ani nehnul.

Dobře! řekl kazatel, nynj se pokusým, abych ho k zmizenj přiwedl. Někteřj podte semnau k zpráw-cy do swětnice, ginj ale tu pozor deyte, zdaliž to widěnj zmizý. Wegda s sedláky do zpráwcowy swětnice, kteráž naproti zámku byla, wzal tam ho-řjcý swjčku se stolu, a postawil gi za kamna, tak že paprsky od nj nemohly k oknu, kdež strassidlo bylo, padati. Pak se ptal sedláků, kteřj na dwoře stáli, zdaž strassidlo zmizelo? Gemužto oni, že zmizelo, odpowěděli. Y když se gich pak ptal: Zdaližby chtě-li, aby se duch zase vkázal? a oni toho žádostiwi byli, tedy se zase do zpráwcowy swětnice wrátil, a postawil swjčku, kteráž za kamny stála, opět na stůl na též mjstečko, kdež prwé stála, a hle! widěnj v okna se y hned zase vkázalo. Wssickni ssli nynj s kazatelem k tomu widěnj, a wssickni k swému ney-wětssjmu podiwenj spatřili, že ta podoba znenáhla mizý, čjm wjce se k oknu bljžili.

Y opětowal kazatel v přjtomnosti wssech včinek ten se swjčkau, wezma gi se stolu, a opět gi na něg postawě, a powčil ge o spogenj, kteréž ty dwě wěcy mezy sebau magj, řka: Widěnj, které gste za nebožtjka generála měli, nic giného nenj, nežli to, což včenj lidé klam optycký gmenugj, to gest, mámenj, kteréž paprslkowé swětla působj, když se w těle obrážegj. Zde padagj paprslky od swjčky w zpráwcowě swětnicy k zámeckému oknu, kdež se obrážegj práwě w to mjsto, kde wy gste stáli, a se domnjwali, že generálowu podobu widjte. Ta domnělá podoba pocházý od neobyčegné powahy skla, které blesk swětla obrážj. Že pák wssecky sklenné tabulky, na nichž paprslky swětla se obrážegj, takowé omylné podoby, kterauž wy generálem gmenugete, nepůsobj, to pocházý odtud, že nemagj wssecka skla té wlastnj powahy, které gest potřebj k takowému působenj.

Sedláci se nynj očitě přeswědčili, že to widěnj v okna přirozeným způsobem se dálo, y wděčně děkowali swému kazateli, že ge té daremné bázně před widěnjm nebožtjka generála zbawil.

§. 12. Gakož nemožné gest, aby byl člowěk na giném mjstě, které gest rozdjlné od geho skutečného a prawého mjsta: tak také nemožné gest, aby se mohlo mrtwých z hrobů skrze wsselikaká kola a zakljnánj powolávati aneb cytowati. Žádný nemůže takowým powoláwánjm wěřiti, nechceli zdrawého rozumu zapřjti. Neb staw dussj mrtwých lidj gest podlé včenj pjsma swatého takowý, že se nemohau skutečné dusse mrtwých nikdý wjce okázati. Nebudau se tedy na zemi po-

tu-

kulowati, a tjm méně w způsobě se zgewowati, kteráby byla tělu podobna, w němž prwé na swě- tě bydlily. Tak málo také gest možné dáblu, aby se mjsto mrtwých přetwářil, aneb podobu tělu člowěčjmu podobnau přigal. Neb zlj duchowé nemohau bezprostředečně působiti w těla, a mimo to negsau dokonce s naššj zemskau kaulj spogeni; y gest tedy ta řeč, že se mrtwých powoláwati a na tegné wěcy wyptáwati může, štwůra lehké wjry. Zatjm wšsak nelze nám zapřjti, že tak na- zwanj černokněžjcy aneb zaklinači duchů vměgj teg- ná vměnj, kterými newědomé lidi snadně oklama- ti mohau. Neb gsau rozličnj nástrogowé, kterými se mohau skrze paprsky swětla obrazowé wěcý, a též ohyzdných způsob představiti, ačkoli těch wě- cý tu přjtomných nenj. Kdo ta vměnj wj, nedá se kegkljřstwjm takowých zaklinačů duchů oklama- ti. Fyzykálnjm vměnjm gest možné způsobiti vka- zy, kterým se podiwj, kdož neznná mocy přirozenj. Y vmégjř gistými zrcadly ty a ty podoby w šsirém powětřj představiti, y dokonce způsobiti, že lid- ské podoby k nám se bljžiti musegj. Hleďte! tak řemeslné gest to mámenj, kterým lstiwý zaklinač nevmělé a newědomé lidi šsáliti a mámiti hledj.

Takowý zaklinač duchů vwede společnost do pokoge, který obyčegně černým suknem potažen gest. W prostřed pokoge stogj černý oltář, na němž dwě swjčky hořj, a vmrlčj hlawy a lidské hnáty se nacházegj, aby těmi wěcmi wšsem přjto- mným

mným hned s počátku strach a hrůzu způsobil. Okolo oltáře na zemi udělá kolo, y wssech přjtomných prosý, aby ani slowa nemluwili, tjm méně aby z kola wyssli, syce žeby gim hned čert krk zakrautil. Nynj počne swé zakljnánj hakla makla mluwě, a kauřj rozličným kořenjm. Nagednau zhasnau samy od sebe swjčky; strhne se náramný hřmot, tak že celý pokog se třese; wtom se okáže duch, kterýž nad oltářem w powětřj se wznássj, a vstawičně sebau pohybuge. Zaklinač prosekne prostředkem ducha swým mečem, a ani za mák ho neporanj; duch se dá do přehrozného a strasslivého vpěnj. Nynj zaklinač rozličné otázky duchu předložj, kteréž on mu chřapawým a strasslivým hlasem zodpowjdá. Wtom zas powstane nowý hluk a hřmot, až se celý pokog zatřese, a duch zmizý. —

Při té celé přjprawě gest podwod tak mistrně a chytře skryt, že y ten neyostrowtipněgssj člowěk se tomu podiwj, a prawdy tak snadně newyskaumá.

Co se tkne přjtomného přjkladu, tuk okázánj se ducha w powětřj nad oltářem nic giného nenj, než aučinek skryté lucerny na oltáři, kterauž kauzedlnau lucernu gmenugj, protože tak podiwné včinky a vžasnutj v wssech přjtomných působj. W té kauzedlné lucerně gest zrcadlo, lampa a sklenná tabulka, na niž se wěcy, které předstawiti chceme, prohledacými barwami wymalugj. Aučinek

činek té lucerny záležj w tom, že malé wěcy na bjlé stěně w temném pokogi w způsobu daleko wětšjm představugj. Mimo to náležj wěděti, že barewný blesk těch malých wěcý, které prohledacými barwami na skle wymalowány gsau, netoliko na stěně, nýbrž y w kauři, který swrchnj djrkau wzhůru wstupuge, wyobrazyti se může. K tomu kauři se obrátj swětlo, které z lucerny wychážý. Gestli na skle strassidlo wymalowáno, tak se okáže w kauři, a tedy w ssirém powětřj. Napřed gest geho hlawu widěti, a pak znenáhla ta celá ohyzdná podoba se okáže; musý se wssak celé sklo, na němž strassidlo wymalowáno gest, něčjm černým přikryti, tak aby toliko obraz wymalowaný prohlédnauti se mohl; a pak gest widěti w kauři gen obraz bezewsseho blesku.

Tento podwod gest tak mistrný, že ho nelze přjtomnému tak snadně wypátrati. Neb kauře nenj možné pozorowati, protože celý pokog gest černě potažen; a poněwadž truhlička na oltáři stogj, tedy zaklinač tak chytře skryge přjčinu toho podiwného předstawenj, že přjtomnj newědj, zdaž to náhlé widěnj skutečně powolaný duch nenj. Kwjlili pak duch strasslíwě práwě w tom okamženj, když geg zaklinač naskrz mečem prosekne, dáwáli mu na geho otázky odpowěd; tuk neswědomj lidé sy toho wsseho neuměgj wyložiti, a strachy a auzkostj wjce mrau, nežli gsau žiwi. Že ale ten duch, genž w samých barwách záležj, kwjliti a mluwiti

může, z toho poznáme, že takowj podwodnjcy mjwagj wywčeného chlapa v sebe, který břichem mluwiti vmj, gehož hlas gest gmjn za hlas ducha.

Co se ostatnjch wěcy, gako zhasnutj swětel, hřmotu a hluku při takowé přjpadnosti tkne, ke wssemu tomu gest obzwlásstně pokog nastrogen, w němž pomocnjcy gsau skryti, kteřj takowé wěcy působj. Hleďte! tak řemeslné gest to mámenj, kterým hledj lstiwý a auskočný zaklinač newmělé lidi mámiti a ssáliti!

(Pokračowánj bude následowati.)

Zpozdilost gakéhosy člowěka.

Zednjk spadl s wysokého lessenj, a zabil se do smrti. Když ho odnesti chtěli, zhljdl kdosy z přjstogjcých, že gesstě nůž w ruce má; y zwolal hlasem welikým: „Prawé gest to sstěstj, že gesstě na ten nůž nepadl.“

Mar-

Markýška z Spadáry, *)
aneb
Přjklad lásky mateřské.

Dáwno se prawilo, že láska mateřská přewyssuge wssecky lásky. Při této čitedlnosti, tak netělesné, tak čisté, tak nežádostiwé wlastnjho zysku, magjcý do sebe w skutku rosy nebeského, nacházý se ono wysslechtilé pozdwjženj dusse, které působj, že wlastnj obětugem vžitek, že na sebe dokonce zapomjnáme, že se w gistém způsobu hubjme, abychom sebe dosadili skrze giného; že w něm žigeme, abychom wjc milowali geg, nežli sebe samy. Mnozý powažowali takowé čitedlnosti gako snu zamilowaných; nevgde gich wygádřenj, kdeby nenalezali oddanosti, která se zdá přewyssowati přirozenj. Toto

*) Byla Francauzska, rozená z Airu w Prowancý, dcera pana z Pierresen, Radnjho.

Toto zanjcenj mysli, které rádi winěgj z přjlissno-sti, ba z neprawdiwosti, skutečně se nacházý se wssj prudkostj w lásce mateřské. Zagisté matčina toliko wěc gest obětowati se bez těžkosti pro djtě swé, vbezpečiti zachowánj geho nákladem swého wlastnjho žiwota.

Nesstěstj, které práwě hubilo Sycylii, dáwá nám welmi pohnutedlný lásky té přjklad. Matkám obzwlásstně pukne srdce při tomto obrazu, y nebudek, kdoby nesplakal.

Tu dobu, co Mesyna zakaussela gednoho z těch strasslivých třesenj země, ana se zdála činiti toliko hromadu zřjcenin, prostřed dawu nessťastných obětj, vtjkagjcých se k přjstawu, hleděl vchrániti se Markýs z Spadáry, geden z neypředněgssjch w městě. Sotwa se zemětřesenj čjti dalo, geho manželka pozbyla smyslů; manžel nesl gi omdle-lau w náručj; dopjdj se lodky, chce ochrániti sebe y Markýsky od auplné záhuby, která wlasti geho hrozyla. Panj opět otewře oči: — Kde gest můg syn? kde gest můg syn? nenj ho při nás! Markýs gj odpowj, že sotwa měl tolik kdy, coby na ni pamatowal, a že to musegj zanechati péči prozřetedlnosti, aby bděla nad tjm vbožátkem. — Gek widěti, že negsy matka! *) A y hned

D se

*) Sotwa panj wracela se s Martinyku, ostrowa w Amerycе, patřiwssjho tehdy Francauzům, se swým

se od srdce manžela swého odwine, wyskočj, chce se wrátiti. Markýs snažně gj prosý, aby zůstala; padne gj k nohaum, obegme ge, smáčj ge slzami. — Darmo! nadarmo! gá wyswobodjm swého synáčka, a nebo oba spolu zahynem. Markýs widj se posledně přinucena užjwati násylj, aby gi zadržel. Dá gi k ostřjhánj několika wěrným slau-

swým synem, gesstě w peřinkách gsaucým. Y přepadla ge plawjcý se baučka w tom okamženj, když se připlawowali k přjstawu; wssickni na lodj strnuli, nebezpečenstwj roste; konečně y naděge, ta poslednj nesstastných pomůcka, zmizela; do lodj se wkluzuge se wssech stran woda; plawjcý se nic newiděli než smrt we wssj gegj hrůze; mocně gj ugjti chtěgj, neywětssj djl gich pohltily wlny. Slaužjcý Negr, wěrný swé panj, zmocnil se gj, y djtěte gegjho, a wzaw ge oba w náručj, wrhne sebau do moře. Ten hodný služebnjk ukazuge zmužilost nepochopitedlnau; dychtj přemocy mdlobu, která začjnala přemáhati geho; on zdwognásobnj horliwost a usylj; panj pozoruge, že sýla toho sslechetného služebnjka opausstj; zgewj mu swé strachy; on gj chce dodati srdce; ona gest posléz přeswědčena, že mu nelze zachowatj obaudwau: tuk se wygewila mateřská láska. Můg přjteli! zwolala ta ubohá, nadarmo pracuges o mé zachowánj, stareyme se gen o mé djtě; řekneš mu, že umjrám pro ně! A y hned se sl[illegible]owi, chtěgjcýmu gi udržeti, wywine, a [illegible] w něgaké dálce očjm geho zmizý.

slaužjcým; činj se odpor wssemu gegjmu usylowánj.

Y uchopila se ta přecitedlná matka přjhodného okamženj, kdež manžel zaměstknán byl starostmi o wypprawenj se na lodku. Utjká, běžj, letj, gakoby křjdla měla, do swého domu, stogjcýho gesstě w prostřed zřjcenin stawenj wedlegssjch; wystaupj, pádne na koljbku swého djtěte. Newiňátko spalo pokogně, gessto zatjm přirozenj wůkol něho bauřilo. Děťátko procytne, usmjwá se na matinku, podáwá gj obau ručiček, gakoby gi chtělo obgjmati. Markýska ge honem wezma na klјn, nemůže se ho do wůle k srdcy napřitiskowati, zakrýwá ge hubičkami, slzami, celau dussj swau.

Markýska, nedočkawá, aby ge wytrhla z nebezpečenstwj, utjkala s tjm drahým klénotem, přissla zas k schodissti, byla na prwnjch stupnjch, schody wiklagjcý se spadáwagj; ona wystaupj opět do swých pokogů; dům se zatřese, stropy se otewrau, giž padagj; ona běhá z pokoge do pokoge, honěna gsauc gednjm zbořenjm po druhém; přjwalowé plamenů sgednocugj se k strassliwým mukám; blјžj se, dosahagj giž té nesstastné ženy, ana nic newiděla, ana pro nic nežila, než pro swého synáčka; giž gj nezbýwá giného autočisstě, než gedinká pawlač. Y skočj s nj prostowlasá, bolestj zmámená, strassliwě wzdychagjc, ukazugjc lidu synáčka swého. Mogi milj! mogi roztomi-

kj! pro Boha! wyswoboďte mé djtě! wyswoboďte mé djtě! pro Boha wás prosým! Žádný gj neslyssel, žádný gj newiděl! W tom hroznému okamženj zpaustý, kdež wssickni lidé sami na sebe myslj, gen swého wlastnjho wyswobozenj plni gsau; wssickni swazkowé, genž spogugj towaryšstwo, gsau přetrženi; wjcek přjbuzných! wjc přátel! wjc lidj! Vbohá matka padne posléz do prostřed plamenů, swé děťátko držjc na kljně, vsta swá zawěsýc na geho; to gediné, co gesstě wykřikne, gest: můg synáčku!

Jozeff Rautenkranc.

Z hystorye přirozených wěcý.

O králi hadů (boa constrictor).

Tento had přewyssuge wssecky giné hady swau přenáramnau welikostj a přestrasslivau sylau, až y některj národowé pro hrásu a strasslivé geho wzezřenj Božskau poctu mu činj; gest do 20, ano y do 40 střewjců dlauhý, a tlustssj než tělo člowěčj. Přebýwá w wýchodnj Indyi a Afryce, a na

na wětſſjm djle ſe zdržuge na ſtromjch a podlé řek, kdež na zwjřata okolo gdaucý čjhá; gak mile ně- které wzhljdne, gako ſtřela ſe ſtromu ſe ſpuſtj, o zwjře několikrát ſe owine, a tak ge w hromadu ſtiſkne, že ſe zaduſyti muſý. Tjm způſobem ſe zmocnj wětſſjch zwjřat, gako: ſrnek, gelenů, bů- wolů, tygrů, a giných wjce, geſſto hnáty gim w těle přeláme, krew wyſſage, a po kuſu pohltj; ano y hnáty poſlintá, aby kluzké byly, a pak y ty celé požřj. Po takowých hogných hodech zle- niwj a znegápnj, tak že ſnadně ſe přemocy může. Geſt barwy rozličné, neywjce pak zažlautlé a za- modralé, má ſſirokau černau čáru přes celý hřbet, a náhnědé poſſkwrny. Celá kůže ſe blyſſtj, gako- by fermežj potažena byla, pro gegj kráſu y weli- ké ceně gi magj, a obchod s nj wedau. Chřtán geho, oſtrými zuby gſa ozbrogen, geſt tak weliký, že celého zagice na gednau pohltiti může. Když welkých zwjřat doſtati mu nemožné, přigme za wděk s malými hady, greſſtěrkami, žabami zem- ſkými gedowatými a kobylkami, gichž w těch ze- mjch neſčjſſlně množſtwj ſe nacházý.

Tento přjběh, který giſtý Hollandſký oficýr gakožto očitý ſwědek na oſtrowě Ceyloně přebý- wage ſepſal, doſwědčj nám o geho ſýle a ſtraſſli- woſti; pjſſe pak w tato ſlowa: „Bydlel gſem na koncy neypředněgſſjho měſta na tomto oſtrowě (Ceylonê), mage wyhljdnutj do nedalekého leſa. Nedaleko mého bytu byl kopec, na němž třj neb

čtyřj

čtyřj welcý topolowé stáli, genž mi každé ráno, když gsem na ně pohleděl, weliké potěssenj působili. Gednau zrána na ně hleděě znamenám, že tlustá wětew podiwně sem a tam se pohybugjc, z gedné strany na druhau se otáčj, k zemi se sklánj, zase do wejssky se wynássj, a wtom mezy ginými wětwemi se ztratj. Wjtr žádný newál, powětřj bylo tiché, a gá rozdjlně o tom vkazu gsem saudil, když mne práwě w tu chwjli můg známý, z toho ostrowa gsa rodilý, nawsstjwil. Okáži gemu ten vkaz, gemuž gsem se náramně diwil. Y pohlédna on k stromům celý w twáři zbledne, diw že strachem a hrůzau newpadl. Snažně mne prosý, abych y hned wsseckы swé dwéře a okna vzamykal a zastrkal; neb to prý, co gá za wětew stromu mám, gest přenáramný had, který w takowém pohybowánj swé zaljbenj má, y gako blesk na zemi se spausstj, aby laupeže dossel.

Brzy gsem poznal, že můg známý dobře má; neb po chwjlce gsem widěl, že zwjřátko gakési na zemi vlowiw s sebau na strom mezy wětwe wzal. Když gsem se přjtele swého obssjrněgi na tu potworu wyptáwal, odpowěděl mi, že gest gim zde na ostrowě welmi dobře známá, že se obyčegně v prostřed lesů zdržuge, a s přehustých stromů na lidi a zwěř okolo gdaucý gako střela se snese, a za žiwa ge sežere.

Y wyzwalo se nás dwanáct, gessto gsme se dobře ozbrogili, a za husté křowj na konjch wgeli,

tak

tak cobychom k tomu hadu z ručnic swých dostřelili. Když gsme ho na bljzce spatřili, a geho náramné welikosti powážili, tuk nás strach a hrůza pogala, že žádný toho srdce neměl, aby na něg wystřelil, obáwage se každý, žeby ho chybil. Wssickni Ceylonesstj, kteřj v mne byli, prawili, že tento had wssecky giné, které gsau kdy widěli, welikostj swau daleko přemáhá. Byl tlusstssj než tělo člowěčj, wssak nezdál se býti tučný, a na swau tlaussťku byl welmi dlauhý. Ocasem až na neywyšssj wětew stromu se zawěsyl, a hlawau dosahal až na zemi. Byl welmi hbitý a rychlý, a w okamženj do tisýce hnutj tělem swým včinil. Spustil se dolů, otočil ocas o kmen stromu, položil se, gak byl dlauhý, na zemi, a w okamženj zase se wymrsstil, a mezy wětwemi stromu ztratil. V prostřed toho skotačenj w powětřj widěli gsme, že s neobyčegnau rychlostj nazpět skočil, a mezy wětwe tisse se položil. Brzy gsme toho přjčinu poznali; lisska, kterauž nepochybně zahljdl, chtěla okolo stromu gjti, y gak gen k stromu se přiblјžila, gako ssipka se na ni snesl, a w několika minutách gi celau wyssal. Ssirokým náčerným swým gazykem polizowal gegj maso, a wolně se na zemi položil; wssak ocas swůg měl vstawičně o kmen stromu otočený.

Bedliwě gsme ho pozorowali, a dosti se na něg nahleděwsse střelili gsme po geho hlawě; wssak newjm gistě, zdaž nj w tom okamženj hnul, čili

gsme

gſme my dobře newiděli, zkrátka, chybili gſme ho, a on ani toho neymenſſjho ſe nebál, nýbrž na zemi ležeti zůſtal; a že pak ſe giž ſmrkalo, vmjnili gſme domů gjti, a nazeytřj w mnohem wětſſjm počtu ſe tu shledati. Ceyloneſſtj prawili, že ten had, když négaký ſtrom za ſwé obydlj ſy zwolj, tak ſnadně ho neopuſtj.

Nazeytřj gſme ſe zaſe za to křowj poſtawili, ale w mnohem wětſſjm počtu, y nalezli gſme hada geſſtě na témž mjſtě. Zdálo ſe nám, že má weliký hlad, y netrwalo to dlauho, že gſme coſy widěli, čehož gſme ſe wſſickni náramně zhrozyli.

Tygr, tak weliký gako kráwa, přiſſel pod ſtrom, na němž had byl. Y hned gſme zaſlechli w wětwjch ſtromu ſtraſſliwý ſſuſtot. Had co ſſipka ſe ſpuſtil na tygra, padl mu na hřbet, a kus maſa, daleko wětſſj než geſt člowěčj hlawa, z něho wytrhl. Tygr ſe dal do náramného řwánj, a chtěl s nepřjtelem ſwým vtjkati; ale had to znamenage obwinul ſe aſy čtyřikrát o tygra, a tak pewně ho ſewřel, že za chwjlku tygr w ſmrtedlné auzkoſti vpadl. Mage ho tak ſewřeného opuſtil hřbet, ſſel dále k hlawě, otewřel ſwůg chřtán, co neywjce mohl, a celau tygrowu hlawu w něm zawřew až hrozno rozſápal, a tak wſſeho powětřj ho zbawil. Tygr ſe zaſe zotawiw s gedné ſtrany na druhau ſebau zmjtal, y ſtraſſliwě řwal w chřtánu hadowu. Byltě ſylný a ſrdnatý, a ač ſe nemohl ſproſtiti hada, doſti mu wybral, brzy ſe na

nohy

nohy postawě, několik kročegů vrjkage, wždycky wssak djlem pro tjž, djlem pro osyðla hadowa zemdlený padl. Po několika hodinách zdál se celý zemdlen, a giž gako bez sebe býti; tu chtěl had, vžegi stiskage tělo swé o tygra owinuté, geho žebra a hnáti lámati, ale nechtělo mu to gjti. Rozwinul se od tygrowa těla, a gediné ocas o geho krk otočiw wlékl ho, ač s welikau pracý, k stromu. Nynj gsme patrně widěli, k čemu strom gest mu prospěssný.

Poněwadž tygr nynj giž zrowna státi nemohl, postawil sy ho had o kmen stromu nohama wzhůru; tělo swé y o tygra y o strom owinul, a wssj mocý w hromadu se stáhl, až žebro po žebře, hnát po hnátu sylně praskagjce se zlámali. Gsa hotow s tělem, dal se do kostj, které také tak na čtyřech, y na pěti mjstech přelámal. Y o lebku se pokusyl, wssak nemoha nic pořjditi, musyl toho nechati, a wida, že tygr mu wjce vtecy nemůže, odebral se zpátkem mezy wětwe topolu. Třetj den gsme za křowjm nic giného newiděli, nežli z tygra pozůstalau čerwenau mrchu, genž bez způsoby žlutým mazem potažena byla; ležela powzdálj stromu, a had se s nj gesstě objral; pak teprw požřel lebku y ostatnj tělo, což nemalau prácy ho stálo, y wečer giž byl, dřjwe než celé tělo strávil.

Čtwrtý den mnoho žen a dětj tam s námi sslo, protože prey giž žádného nebezpečenstwj se ne-

nebylo obáwati. Y w skutku prawdu toho gsem shledal; neb had se přecpaw, nemohl se ani brániti, ani vtjkati. Když gsme se k němu blížili, chtěl se na strom wyssinauti, ale wssecka práce geho byla daremná. Ceylonesstj ho vtlaukli, maso z něho, genž telecýmu podobné bylo, sy připrawili, a s tau neywětssj chutj snědli."

Jan Negedlý.

Zeman ossizený o hůl.

Gistý zeman potkage w ssirém poli chromého žebráka vdělil mu almužny. Sotwaže byl několik kroků od žebráka odssel, přigde k němu mladý, čistě oblečený člowěk, a prawj gemu řka: „Tomu žebráku ráčil gste dáti almužnu, mage ho za chromého; ale gá Wás Pane vbezpečugi, že tak dobře gako gá běhati vmj. Y hned se o tom přeswědčjme. Dowolte mi gen drobet swau hůl (byla obzwlásstně pěkná rákosta, zlatem kowaná) gá se budu stawěti, gakobych ho chtěl bjti, a vwidjte, gak w to okamženj vtjkati počne." Zeman powolil, aby geho hůl wzal, a na žebráka s nj ssel; žebrák y hned se dal do vtjkánj, ten mladý člowěk běžel tryskem za njm s holj, a až po tu chwjli má se nawrátiti.

Řecka

Řecká Literatura.

Z Lucyana Samosatenského.

T y m o n,
aneb
n e w l j d k j k (Misanthropos).

Obsah.

Člowěk do neywětššj chudoby wpadlý, který nynj opusstěn gsa od lidj, gimž prwé mnoho dobrého činil, k Jupiterowi wolá. Ten pohnuw se autrpnostj, posslе k němu Pluta, bohatstwj Boha, který ho z nauze wytrhne. Osoby rozmlauwagjcý gsau: T y m o n, J u p i t e r, M e r k u r y u s, P l u t u s, C h u d o b a, G n a t o n y d e s, F i l i a d e s, D e m e a s, T h r a z y k l e s.

Tymon. Jupiteře! zástupce přátelstwa, hostinstwj, towaryšstwa, hospodářstwj, přjsahy, hromowládce, mračnošhaniteli, hřimateli! a gestliže tebe gesstě ginák nazýwagj ohromenj básnjcy, zwlásstě když gim nechtj plynauti wersse, nebo ten-

krát

kráte ty, wsselikých dostáwage gmen, napomá-háš skladu, a doplňugeš rytmické mjry, kam se poděl ten twůg třesstjcý blesk, a hrůzohřmotný hrom, a ta spalugjcý, horaucý, strasslivá zbraň? Nynj se zgewilo, že to wssecko gsau titěrky a dým básnjřský, newčinný, toliko zwučná gména. Ta pak wychwálená, dalekonosná a rychlá střela twá, newjm kterak docela vhasla a vstydla, nemagecy w sobě ani gisskřičky hněwu na bezbožnjky. Tudy křiwopřjsežnjcy spjsse se bogj něgakého wčeregssjho oharku, nežli plamena hromu wssepotraucýho, a gest gim, gakobys po nich házel opalkem, gehož ohně a kauře se nestrachugj, nýbrž domnjwagj se, žeby gich toliko počernil. Salmonews osmělil se hřjmati proti tobě, a nenesnadno vdržuge o sobě to domněnj; gaký diw? kdežto ty w hněwě vstydlý, on pak muž gest w předsewzetj horliwý a wysoko chlubný. Y proč gsy pak, gakoby ležel pod spánkem, neslysse křiwěpřisáhagjcých, ani newida pássjcých neprawosti, nýbrž krhawý a blikawý při tom, co se děge, a zalehlého sluchu, gako wěkem sesslý. Dokud gsy mladý byl a ostražitý, a popudliwý k hněwu, tuk mnohos počjnal sobě proti lotrům a násylnjkům, nečině nikdý přjměřj s nimi, alebrž wždycky činliwý byl hrom twůg, a zdwižená pawéza twá; hřjmáwal a blýsskáwal gsy gako na půtku; země se třásla, gakoby třjbil, snih padal, gakby z pytle sypal, a kraupy, gakoby kamenjm tlaukl, a nechat dopo-

wjm

wjm spanile, náramným klopotem twé sprchaly déssté, každičká krůpě byla řekau. Odkud znáhla se stalo za Dewkaliona násylné tonutj, tak že, když byli possli wssickni korábowé, zachowána gest sotwa gediná lodička, obsahugjc w sobě gen gako někaký traud lidského pokolenj, aby potom wětssj neprawosti (zlobu) prowodilo. Wssak od nich béřeš hodnau odplatu za showjwánj swé, an tobě žádný nepřinássj oběti ani wěncůw, kromě snad při hrách Olympických, a to gesstě gen pro obyčeg staroxitný. Bez mála y tebe, vtěssený Bože, gakos ty Saturnowi udělal, s trůnu shodj. Ať nedjm nic, že ti olaupili chrám, ba y na tebe samého ruce wztáhli tam w Olympii; ty pak, hlubokohřmitel, liknowal gsy se zbuditi psy, nebo swolati sausedy, aby w autěku schytali ty swatokrádce; nýbrž, slowútný Gygantůzhaubce a Tytanůbigce seděl gsy, drže w prawicy desýtiloketnj hrom, gessto zatjm lotřjcy tobě zlaté kadeře holili. Kdy pak, ó wýborný Bože, vstaneš prohljdati takowé neřesti, y kdy se pomstjš nad tolikerým bezprawjm? Kolikeré ohně a potopy stačilyby na tak náramný pych lidský? Co gsem gen gá, neřku o giných, Athényenských powýssil, a z chudých boháčů nadělal, wssjm, čehož potřebowali, nadaw ge! Nebo, ať djm zrowna, dobročině přátelům, wyházege swůg statek, zchudl gsem; oni pak ted mne neznagj, aniž pohledj na mne, ač že gindy wssemožně hleděli mne ctjti,

kla-

klaněti se a slaužiti mi. Potkámli koho z nich, mine mě gako zkácený a zpukřelý náhrobek některého dáwnonmrtwého smrtedlnjka, nechtěge sy ho ani powssjmnauti; nebo, zhljdna mě zdaleka, prwě se obrátj, gako před něgakým zlowěstným a wtjkánj hodným vkazem; předemnau, prawjm, kterého nedáwno nazýwali spomocnjkem a dobrodincem swým. Pročež, na mizynu přiweden gsa, tuto w haleně dělám zemi za mzdu osmi kreycarů, při této motyce o samotě filozofuge! To aspoň gesstě gest můg neylepssj zysk, že newidjm těch ssełem křiwdami a bezprawjm obohacených, nebo toby se mi k smrti rownalo. Nuže pak ty Saturnůw a Regin synu, probuď se z toho těžkého a sladkého spánj, kterým gsy předčil samého Epimenyda, rozswěk sobě opět blesk, nebo zažži geg w Etně, aby zaplápolal gako gindy, a vkázal hněw srdnatého a náhlého Jupitera, leč že prawda gest, co prawj o tobě Kretensstj, že gsy pauhá bágka a smysslénka básnjřů.

Jupiter. Merkuře, co gest to za ruhače tam w Attyce na podwrssj Hymetském? Sspinawý a vkálený gest to otrhanec, w kozý kůže odjn, an shrben gsa kopá. Zwawý a opowážliwý člowěk! Tokgakýs filozoff gest? sycebу tak bezbožně proti nám nemluwil.

Merkur. Co djš otče? což neznáš Tymona Echekrateowce Kollytenského, který nám tolik newadných a wzácných obětj dáwal, a v kterého gsme tak skwostně twůg hod slawjwali?

Jupiter. Možnáli? Ay, gaká to proměna! Y kterakž tak slawný, bohatý a tolika přátely nadaný člowěk vpadnauti mohl do takowé bjdy, že tu vkálený a nuzný, z auplatku, gakož gest widěti, těžkau se traudj motykau?

Merkur. Přjčina geho zkázy gest, gak řjkáme, vžilost, láska k bližnjmu a milosrdenstwj; nebo ať řeknu práwěgi, zpozdilost, prostota a nepowážliwost v wybjránj přátel: y nepomyslil, že se zawděčňuge krkawcům a wlkům, a domnjwal se vbořák, že ty gátra gemu žžjragjcý káně přátelé geho gsau a společnjcy, z něgaké dobromyslnosti k němu, kdežto zatjm oni mu dwořili gen pro nagedenj. Ohlodawsse pak mu kosti dohola, a bylli w nich gaký tuk, y ten wyssawsse na prosto, oděbrali se od něho, zůstawjce geg zmořeného a znuzeného, a giž ho nechtj znáti, aniž hledj naň, medle proč? aniž pečugj o něho, aniž čeho odměnně mu vdělugj. Protož on, gak widjš, opustiw město, hanbě se za otrhánj swé, ze mzdy kopá motykau zemi, zbláznjw se nad nesstěstjm, wida že lidé, zbohatsse od něho, pyssně ho pomjgegj, aniž wjce se pamatugj, že mu Tymon řjkagj.

Jupiter. Neslussj, abychom mužem tjm opowrhli, a se o něho nestarali, ten nesskastný zagisté by práwem se hněwal, kdybychom y my také tak činili, gako ti proklatj pochlebnjcy, a nepečowali o člowěka, který nám tolik howězých kyt, a tak mnoho kozýho tuku na oltáři spálil,

od čehož až posawad w chřjpjch wůni mám. Ostatně, pro mnohé zaneprázdněnj, a pro weliké množstwj křiwopřjsežnjků, násylnjků a laupežnjků, a pro strach před swatokrádcy, od nichž ani vwarowánj ani oddechu nenj, za drahný čas gsem ani pohleděti nemohl na Attyku; neywjce od té doby, co filozofie a hádánj o slowa mezy nimi powstalo. Nebo když se wespolek potýkagj, krykugjce, nenj možné vslyšeti těch, kteřj se k nám modlj. Protož buď tu musý geden s zacpanýma vššima seděti, nebo se gim rozkřičet dáti, gešto, newjm o gakau čest, netělesnost, a samé titěrky, náramný powyk wedau. A proto se stalo, že gsme pozapomněli o toho Tymona dbáti, njmž nelze pohrdnauti. Wezmi tedy Merkuře! s sebau Pluta a pospěš tam. Ty pak Plute, pogmi Boha Poklada, a zůstaňte oba s Tymonem, a neodcházegte od něho, byk y wás, gak gest dobročinný, z domu odbyti chtěl. Strany těch pochlebnjků a prokázané gemu od nich newděčnosti, vwidjm potom, co se dá dělati, y potrestám ge zagisté, gen co se mi hrom opravj. Polámalo mi se v něho dwé hrotů neywětšjch, když gsem njm tuze klopotně hodil po sofistowi Anaxagoru, který swým žákům dokazowal, že nás Bohůw naprosto nenj. Ale chybil gsem se ho; nebo držel nad njm ochrannau ruku Peryklês. Hrom pak do chrámu vhodiw, spálil geg, a málemby byl o skálu se rozrazyl. Ač pak y pochlebnjcy dosti potrestáni budau, vwidauce Tymona welmi obohaceného.

Merkur. Hle, kterak dobře gest, když se kdo hodně ozwe, hubuge a křičj, netoliko na saudech, ale y když se modlj. Nebo ay! Tymon tento, byw chudjčký, nagednau zbohatl, že modle se křikem a powykem Jupitera na se obrátil. Kdyby byl w tichosti kopal shrbený, potud by kopal w opowrženj.

Plutus. Ale gá, Jupiteře, k němu nepůgdu.

Jupiter. A proč, můg zlatý Plute, zwlásstě když gá poraučjm?

Plutus. Proto, wěru, že mě potupil, wystrče mne ze dweřj a celého roztrole, gessto gsem gemu giž od otcowa času přjtelem byl, a giž málemby mne byl widlemi z domu wypjchal aneb zahodil, gako zahazugeme z rukau řeřawý vhel. Mám tedy gjti na wýhoz břichopáskům, pochlebujkům a newěstkám? Possli mě, Jupiteře, k takowým, kteřj znagj mjru dobročinnosti, mne sobě wážj, gimžto wzáctný gsem a žádaný. Tito ale blázni ať přebýwagj s chudobau, poněwadž gi ctj wjce než mne, a nechať wezmauce od nj kabelí a motyku spokogeni gsau nuzácy weydělkem čtyř penjzů, gelikož darem desýti hřiwen z bůhdarma pohrdagj.

Jupiter. Giž nic takowého tobě nevčinj, Tymone; nebo nenjli nečitedlný wssj bolesti, motyka dokonále ho naučila, že slussj tobě mjsto dáti před chudobau. Ale ty také wždycky máš ně-

 gakau

gakau stjžnost: nynj sy stěžuges na Tymona, že otewřew tobě dwéře sem tam taulati se tobě podlé ljbosti dopustil, že tebe nevzamykal, aniž o tebe horlil, a wssak prwé gsy se hněwáwal na boháče, stěpskage sy, že tě magj pod zámky, záworami a pečetmi, ani chwjlku na swětlo nepausstěgjce, nýbrž w náramných tmách tebe mořjce; což, prý, tebe tak saužj a bledého činj, a dnawého na ruce pro samé počjtánj, a tudy že gen kdyby přjležitosti nabyti mohl, vtécy se snažjš. Slowem, přeobtjžno ti bylo panensky gako Danae w měděném aneb železném ložcy obýwati, a pod krutými a neprawými zpráwcy Lichwau a Počtem chowánu býti. Řjkáwals, že hlaupě sobě počjnagj skrbcy, kteřj milugjce tebe náramně, a mohauce vžiti neopowážj se toho včiniti, ač gim žádný nezbraňuge, gessto gsau nad tebau pány; nýbrž že hljdagj bedliwě, nespustjce s oka námek a záwor, domnjwagjce se, že giž tebe dosti vžigj, ne když sami vžjwagj, ale když žádnému tebe vžiti nedagj, gakož pes v žlabu děláwá, an sám obroku se netkna koni hladowému ho zbraňuge. Nadto smáwal gsy se těm, genž ssetřj a chowagj, a což neypodiwněgssjho, y sobě samým záwiděgj, neweďauce, že některý zlotřilý služebnjk na poklady nemilowaného pána se dobude, a opowrženému skrbljku pozadu se wysměge, gessto on při tmawém kahánku s knotem tenjčkým a přemálem olege nespj, a auroky počjtá. Nuže, gak to mám srowna-

ti,

ti, gesstoš prwé boháčům to předhazowal, nynj ale naopak Tymonowi to za zlé pokládáš?

Plutus. Kdybys chtěl prawdy wyssetřiti, shledalbys, že w obém dobře mám. Co se tkne tohoto Tymona, nebylo gednánj geho semnau dobromyslnost, nýbrž nedbalost a prostopássnost; ti ale mě we tmách zamčeného chowagj, a o to dbagj, abych hodně tlaustl, tělnatěl a tučněl, sami pak se mne nedotknau, aniž mne na swětlo pustj, by mne žádný newiděl, mysljm, že bláźni gsau, a mně křiwdj, gessto bezewssj winy mne tolika mukami mořj, nepomněgjce, že w krátce vmrau, a mne některému sstastliwcy zůstawj. Ani těch tedy, kteřj mne vžiti neumēgj, ani těch, genž mne pořád mezy prsty držj, chwáliti nemohu. Žádných tedy z těchto, nýbrž ty toliko, kteřj, což neylépe gest, prostřednj mjru zachowáwagjce, ani bez vžjwánj mě nenech//áwagj, aniž docela wybeywagj a zahazugj. Nebo poważ toho probůh, Jupiteře, kdyby někdo, pogaw řádně manželku sličnau, potom gj nedbal, a giným naprosto nezáwiděl, dopausstěge gj dnem y nocy se protulowati, ba y náwolage sám k nj cyzoložnjků, zdaliž by se řjcy mohlo, že takowý swau ženu miluge? Ty zagisté negsy toho mjněnj, Jupiteře! genž w milowánj hogné zkussenosti gsy nabyl. Kdyby pak kdosy giný, přiweda domů řádnau choť, aby s nj djtky plodil, gj se nedotkl, aniž komu pohleděti na ni dopustil, alebrž pod zámkem kwetauch

a pěknau pannu chowal, a prawil, že gi miluge, a y toho bledau twářj, chřadnaucým tělem a wpadlýma očima doswědčowal: nebylliby takowý člowěk za blázna gmjn, že mage swět množiti, a práwa manželstwj užiti, wadnauti dáwá tak sličné a milostné djwce, gakoby kněžiny Cereře odchowáwal? Nad tjm hle gá práwě se mrzým, že někteřj neważně po mně kopagj a mne mrhagj,- ginj gako znamenaného odběhlce žalařugj.

Jupiter. A proč se na ně mrzýš? obogj se sami dosti trestagj; neb gedni, gsauce gako Tantalus žjžniwj a lačnj, wyprahlá usta otwjragj na zlato: druzý gako Fineus musegj widěti, gak gim Harpye pokrm z hrdla wydjragj. Ale gdiž, nalezneš zagisté Tymona mnohem maudřegssjho, nežli prwé.

Plutus. To gest tolik, gakobys mě poslal dolėwat děrawého sudu; dřjwe to z něho wyteče, než se nalige. Pln gest děr a sskulin.

Jupiter. Gestliže gich nezadělá, bude brzy na susse, a nalezne na dně kwasnice, to gest, kabeli a motyku. Ale gdětež a, obohaťte geg. Ty pak Merkuře, nezapomeň mi přiwésti z Etny několik Cyklopů, aby mi zprawili a zostřili hrom, neboť bude nám ho nabraussenėho welmi potřeba.

Merkur. Podme, Plute. Ale co to? ty kulháš? Že slepý gsy, wěděl gsem, můg milý pane! ale žes y chromý, to mi bylo neznámé.

Plu-

Plutus. Negsem wždycky, Merkure, nýbrž gen tehdáž, když mne Jupiter k někomu pošsle, tu hned swahawjm, a na obě nohy kulhám, tak, že ledwa a dosti těžce tam dogdu, když ten, ku kterému gsem poslán, zatjm wěkem segde, a giž sotwa sebau wládnauti může. Když ale odcházým, tubys myslil, že křjdla mám, nad ptáka gsem čerstwěgssj. Nebo sotwa že wyběhnu w záwod, giž mne za wjtěze prowolánwá hlásný, an gsem tak kwapně okol přeběhl, že mne diwácy ledwa okem postihnauti mohli.

Merkur. To nenj wždycky prawda; gák wjm, že mnozý wčera tak chudj byli, že ani na prowaz neměli, dnes náhle bohatj gsau, nákladně a skwostně sobě wedau, ssesti konjmi gezdj, gessto nedáwno ani oslete w domě neměli, zlaté prsteny nosý, a w ssarlatu sobě wykračugj, aniž pak se přeswědčiti mohau, žeby to gegich bohatstwj sen nebyl.

Plutus. To gest něco giného. Tenkrát gá nechodjm pěssky, aniž mne Jupiter posýlá, nýbrž Pluto, který také rozdáwá bohatstwj a statky, gakž to patrně dowozuge samo gméno geho. Protož když za Plutonowau přjčinau se mám od gednoho k druhému bráti, wyrhnau mne w pořjzenj, vzapečetj bedliwě, a z domu přenesau po nosyčjch. Zatjm zemřelý ležj někde w kautě domu, obalen gsa wetchým plátnem, gessto okolo něho kočky se perau, chtěgjce se do těla dáti, mne pak

přá-

přátele čekagj na náměstj, gako přiletugjcý matky laſſkowičky ſſweholné. Když pak ſe pečet ſegme, poſlednj wůle otewře, a můg nowý držitel prohláſý, buď něgaký přjbuzný, buď pochlebnjk, aneb konečně ſlužebnjk pro liboſtky milowaný, předewſſemi předek magjcý holobrádek, za mnohé rozkoſſe, které nedoſpělý gſa pánu ſwému způſobil, nynj hognau odplatu beraucý: tuk, budiž on kdožkoli, vchopiw mne y s pořjzenjm, honem ſemnau vtjká, a na rychloſt gméno ſwé proměnj, dage ſobě něgaké nádhernégſſj, a zůſtawjm ſoky ſwé, kteřjž za njm hledj s otewřenau hubau, a rmautj ſe nepřetwářeně, že takowau ſſtiku po ſnědenj nechatrné wnady znewodu puſtili. Takowý tedy mne vchwátiw člowěk, we wſſem, což dobrého geſt, nezběhlý a hlaupý, poſawad bogj ſe želez, a geſtliže kdo okolo gda praſkačem hrochne, naſtraženýma rychle vſſima poſlauchá, žernu pak w vctiwoſti má gako chrám; takowý, prawjm, člowěk geſt neſneſytedlný těm, s kterými obcuge, ſwobodným ſe vrauhá, ſwé ſpoluotroky mrſká, gako na zkauſſku, geſtli y tobymu proſſlo, až pak vhodj na něgakau newěſtku, nebo do konj ſe zblázmj, nebo brichopáſkům ſe celý oddá, přiſahagjcým, že pěknégſſj geſt nad Nyrea, vrozenégſſj nad Cekropa neb Kodra, maudřegſſj nad Vlyſa, a bohatſſj nad ſſeſtnáct Kréſůw poſpolu, a w okamženj promrhá neſſťaſtnjk wſſecko, což mnohými křiwými přjſahami, krádežemi a klamy nabyto geſt.

Mer-

Merkur. Tok gest owssem prawda. Než chodě sám na swých wlastnjch nohau, gak medle cestu nagdeš, při takowé slepotě, aneb gak poznáš ty, ku kterým tebe Jupiter possle, gež on má za hodné bohatstwj?

Plutus. A mysljš ty, že ge poznám?

Merkur. Nehrubě, oprawdu, sycebys nezpominul Arystyda, a nepřiwinul se k Hyponyku aneb k Kalliowi, a k giným z Aténských, gessto ani trognjku hodni negsau; ostatně, kterak to nastrogjš, poslán gsa od Jupitera?

Plutus. Taulage se sem a tam chodjm, až z náhody na někoho wrazým, který mne prwnj potkaw uchwátj a domů k sobě odwede, a tobě Merkuře děkuge za tak nenadálý zysk.

Merkur. Tedy na omylu gest Jupiter, domnjwage se, že obohacugeš gen ty, kteréž on bohatstwj hodné mjnj.

Plutus. A to prawem můg milý, poněwadž on, wěda že slepý gsem, mne possle gich hledat, což nenj tak snadná wěc, y giž dáwno gj nenj mezy lidmi; sám bystrozraký Lynceus by gj tak snadně nenalezl. Pročež že dobrých lidj málo gest, zlj pak w obcy we wsseckо se uwázali, snáze na ty než na ony wrazým, sem tam obcházege, a od nich polapen býwám.

Merkur. Ale opausstěge ge, gakž gim tak snadno utečeš, newida cesty?

Plu-

Plutus. Tu gedině, když vtjkám, gakſy rychlokřjdlý a bystrooký ſe ſtáwám.

Merkur. Geſſtě mi to řekni: Gak ſe to ſtáwá, že gſa ſlepý ano y (ať netagjm prawdy) bledý a těžký na chůzy, tolik máš milownjků, že wſſickni gen k tobě zřenj ſwé magj, požjwagjce tebe, za ſſťaſtné ſe pokládagj, ztratjce tebe nechtj déle žiwi býti? Známť zagiſté mnohé, kteřj do tebe tak zamilowáni byli, že s wyſoké ſkály, po hlawě do hlubokého moře ſkočili, mnjce od tebe opowrženi býti, že prey gſy na ně ani nepohleděl. Oſtatně ty ſám wyznáš, geſtliže ſe znáš, že blázni gſau ti, geſſto tak náramně tebe milugj.

Plutus. Tyť myſljš, že mne za takowého zhljžegj, gaký gſem, totiž za chromého a ſlepého, y ſe wſſemi ginými wadami mými?

Merkur. A kterak ginác, lečby y oni ſami ſlepj byli?

Plutus. Negſau, můg milý; ale newědomoſt a omyl, genž nynj wſſecko poſedli, zatemňugj gegich myſl. Dolož, že y gá, abych wſſecken neſličný nebyl, gim w poſtawě přemiloſtné, zlatem a drahým kamenjm okráſſené, y w rozmanitém oděwu ſe vkazugi. Oni pak, domněgjce ſe widěti přirozenau na mně kráſu, zamilugj mne, a žiwoty ſobě odnjmagj, nemohauce mne mjti. Owſſem, kdyby mne gim kdo nahého vkázal, poznalibý, že walně blaudj, wěc nemiloſtnau a nezpůſobnau tak klopotně milugjce.

Mer-

Merkur. Ale gak to, že y zbohatsse a larwu sobě přistřewsse na omylu zůstáwágj? Ano kdyby gim gi někdo odnjti chtěl, hlawu raděgi, než tu larwu by ztratili; nebok nenj podobné, aby zdrawý smysl magjce ani toho newiděli, že wssecka ta gegich krása toliko wyljčena gest.

Plutus. Wtom, milý Merkuře, mnohé gsau wěcy, které mi na pomoc přispjwagj.

Merkur. A které medle?

Plutus. Když mne někdo, gehož gá ponegprw potkám, k sobě dweřmi pustj, tuk y se mnau tam podtagj wegde pycha, possetilost, chlauba, rozmařilost, nádhernost, podwod, a giných kopa; kteréž když mysl toho člowěka opanowaly, tuk se diwj, čemu diwiti se nenj, a dychtj po tom, čehožby warowati se měl. Mne pak tolika wcházegjcých neřestj otec přigjmá se wssjm oborem, a wssecky muky raděgiby wytrpěl, nežby dopustil, abych odssel.

Merkur. Wssak tys tak hladký a plzký, milý Plute, že welmi nesnadno gest tebe chowati; za nic se držeti nedáš, nýbrž gako had neb auhoř nepatrně z ruky se wysmekneš! Naproti tomu chudoba gest lepkawá a přjchytliwá, snadná k přigetj, na sta klik gj wssudy z celého těla čnj, tak že kdo se k nj přibljžj, y hned od nj polapen býwá, aniž tak snadně wyprostiti se může. Ale hle! za nassjm hower̄enjm zapomněli gsme na něco důležitého.

Plu-

Plutus. A nač to?

Merkur. Pokladu gsme newzali, gehož nám neywjce potřebj.

Plutus. Nestarey se o to. Toho gá, wstu- puge na swět k wám, pod zemj nechávám s tjm poručenjm, aby doma zůstal, a žádnému neotwj- ral, leč žeby mne wolati slyssel.

Merkur. Giž tedy wcházýme do Atyky; drž se mne za ssaty, a následug mne, až se do samoty k Tymonowi dostanu.

Plutus. Dobře děláš, že mne wedeš, Merkuře, sycebych snadno některému ničemnjku do rukau padl. Ale co to za třeskot, gakoby někdo motykau o kámen kopal?

Merkur. Tymon tu na blјzce dělá twr- dau a kamenitau kopaninu. Ey pak, gestiť v ně- ho Chudoba a Pracowitost, Trpělivost, Maudrost a Zmužilost, a celý ten pluk, který pod swým praporcem hlad wodjwá. Tyť gsau mnohem syl- něgssj, nežli twá družina.

Plutus. Utecme tedy rychle Merkuře, neb což znamenitého počneme s člowěkem, genž tak statečnau stráž okolo sebe má?

Merkur. Ginák se o tom Jupiterowi wi- dj; pročež nabuďme mysli!

Chudoba. Kam wedeš toho slepého, Mer- kuře?

Merkur. K tomu to Tymonowi poslal nás Jupiter.

Chu-

Chudoba. Cože? k Tymonowi se nynj posýlá Bůh bohatstwj? k němu prawjm, gehožto gá, zle zpraweného od stkwostnosti přigawssi dala gsem těmto zde, Maudrosti a Pracowitosti, a včinila z něho srdnatého a přehodného muže? Tak wy tedy pohrdáte a sfasskugete s Chudobau, že toho gediného, kteréhož gsem měla, když se vtwrdil w ctnosti, odnjti mi chcete, aby Plutus opět geg dostal, Prostopássnosti a Pýsse wydal, a rozmařilého, ljného a hlaupého, gako prwé byl, z něho včiniw, potom zase mi ničemnjka a darebáka nawrátil?

Merkur. Tak se Jupiterowi widj, milá Chudobo!

Chudoba. Odegdu tedy, wy Pracowitosti, Maudrosti, a ostatnj družino má! poďte se mnau. Wssak on brzy shlédá, co na mně ztratil, dobrau totiž spoluďělnicy, a mistryni wsselikého vměnj; na mně, prawjm, s kterauž obcuge y na těle zdráw y na dussi sylen byl, mužný žiwot wedl, a gen k sobě zřenj a wážnost měl, ostatnj wssecky wěcy za zbytečné, gakož tomu w skutku gest, počjtage.

Merkur. Odcházegj Plute, nynj my tedy k němu přistupme.

Tymon. Co gste zač, padauchowé? a proč sem přicházýte? mně abyste obtěžowali, člowěka ze mzdy pracugjcýho? Neodegdete zlosynowé beze sskody; gá wás hned hrudami a kamenjm vtluku.

Mer-

Merkur. Chraň se to činiti Tymone, nebť nekamenowalbys lidj gak mjnjš, nýbrž Bohy. Gá gsem Merkur, a tento gest Plutus. Posýlá nás k tobě Jupiter, wyslyssew prosbu twau. Přigmi tedy můg milý! bohatstwj a sstěstj, a zanechey pak práce.

Tymon. Budete biti, třebasste, gak prawjte, bohowé byli; nenáwidjmk rowně gak bohů tak lidj. Toho ale slepce, buď kdo buď, tau swau motykau zabjm.

Plutus. Pro Jupitera! utecme Merkuře, abych odtud neodnesl něgaké pohromy, neb ten člowěk zdá se mi nemalý blázen býti.

Merkur. Měg rozum, Tymone! raděgi slož s sebe ty nezdárné a syrowé powahy, přigmi oběma rukama dobré sstěstj, buď opět bohatým a prwnjm mezy Atenskými, a měg w opowrženj ty newděčnjky, sám pro sebe blaženosti užjwage.

Tymon. Warugte mi, o nic se wás neprosým: dosti bohatstwj mám, w této motyce; ostatně sstastný gsem, když se žádný ke mně nebljžj.

Merkur. Tak nelidsky sobě počjnáš, můg milý? Mámli tu tak twrdau a urputnau odpowěd Jupiterowi přinesti? Wěřjm ti, že nenáwidjš lidj, od nichž tolik bezprawj gsy přetrpěl; wssak abys y Bohů nenáwiděl, genž tak dobrotiwě o tebe pečowali, toho pochopiti mi nelze.

Ty-

Tymon. Tobě Merkuře a Jupiterowi skládám djky swé za wassi starost o mne, ale toho Pluta gá nepřigmu.

Merkur. A proč ne?

Tymon. Protože prwé na mě náramně mnoho zlého vwalil, wydage mne pochlebnjkům, přiwedda na mne aukladnjky, ztropě mi nenáwist, porussé mne rozmařilostj, a záwisti wystawě; k posledu mne y opustil newěrně gako zrádce. Předobrá ale Chudoba zaměstknala mne pracemi neyzmužilegssjmi, s Prawdau a Swolnomluwnostj spolu v mne přebýwagjc, mně vstáwagjcýmu, čehož potřebj bylo, poskytowala, mnohými wěcmi pohrdati wyvčowala, na mně samotném wsselikau naděgi žiwota zakládagjc, a vkazugjc mi, kteréby bohatstwj mé bylo, gehož ani pochlebnjk ljsawý, ani vtrhač strassný, ani lid zgitřený, ani posstiwač obecný, ani tyran aukladný odnjti nemůže. Posylně se pracý, mile a rád půlko toto wzděláwage, a newida nesčjslných neřestj městských, dostateěné a stálé potrawy pomocý této motyky nabýwám. Pročež se wrak zase Merkuře s Plutem k Jupiterowi, mně pak bude na tom dosti, když on to způsobj, aby wssickni lidé vpěli a hořekowali.

Merkur. Nikoli můg milý, aniž pak wssickni hodj se k hořekowánj. Ale ty přestaň té hněwiwosti a klopotnosti plaché Tymone, a přigmi Pluta k sobě. Darem od Jupitera poslaným nemá se pohrdati.

Plu-

Plutus. Chceš-li o Tymone při proti mně wésti? čili tobě protiwno gest, že mluwjm?

Tymon. Mluw tedy, ale zkrátka, a bez obssjrnosti w slowjch; ne gako ti zlopowěstnj řečnjcy činjwagj. Merkurowi k wůli, genž tu přjtomen gest, to včinjm, že několika slow twých poslechnu.

Plutus. Mělbych welikau řeč držeti na tak těžké obwiněnj, zatjm powaž gen sám toho, zdaliž gsem tebe vrazyl, gá, gessto gsem tobě wsse, což člowěku neymilegssjho gest, totiž čest, přednost, wěnce a giné rozkosse zgednal. Skrze mne gsy byl v giných wážen, welesławen, a wsselikými službami opatřen. Gestliže ale od pochlebnjkůw cosy nelibého tobě se přihodilo, tjm gá negsem winen; nýbrž mně se od tebe weliká křiwda stala, že gsy mne tak neważně wydal w moc lidem neyhorssjm, chwálomluwným, ljsawým a auklady mně strogjcým. Konečně prey gsem tebe zradil; a wssak gábych wětssjm práwem tebe z toho winiti mohl, gessto gsy mne wyhostil, a skoro po hlawě z domu wystrčil. Pročež mjsto měkého, stkwostného oděwu tobě ctihodná Chudoba tuto halenu dala. Swědkem buď Merkur sám, gak gsem Jupitera prosyl, aby mne podruhé k tobě neposýlal, gessto gsy tak nepřátelsky semnau nakládal.

Merkur. Giž nynj widjš Plute, gak smeysslj; směle se tedy még k němu; ty pak Tymone

mone kopey, gak gsy počal; a ty Plute zawoley poklad pod geho motyku, neb gak zawoláš, tebe poslussen bude.

Tymon. Musým tedy poslechnauti Merkuře, a na nowo zbohatnauti; neboť weč Bohowé se wložj, co tu člowěk dělati má? Ale powaž toho, w gakau psotu mě nesstastného vwrhneš, mne, an po tu dobu sstastný žiwot weda, náhle takowé zlata množstwj přigjti, a w tolikeré starosti se vwázati mám, gessto gsem nic zlého neučinil.

Merkur. Mně k wůli to Tymone snássegž, byť to sebe těžssj a nesnesytedlněgssj bylo, snásseg to, prawjm, aspoň vwidjš ty pochlebnjky záwistj puknauti. Gá pak nynj přes Etnu do nebe se nawrátjm.

Plutus. Merkur odletěl, po ssustu křjdel gest to znáti. Ty tedy Tymone zde zůstaň, a gá poodegda possli ti poklad. Nuže, kopey gen hlaub. Hey! wolám tě, poklade zlatý! buď poslussen tohoto Tymona, a dey se mu nagjti. Kopey Tymone, hlauběgi zarážeg motyku! gá nynj odstaupjm.

Tymon. Nuže tedy motyko, posylň se, a neustáwey dobýwagjc pokladu z země. Při sám Jupiter! a ty laskawý Merkuře, Bože zysk propůgčugjcý! odkud mi tolik zlata? zdaliž pak to sen gest? bogjm se, abych procytna mjsto pokladu nenalezl vhlj. Ale wždyť gest to zlato bité, ważené, a překrásné na pohled.

O zlato, pěkuhý dárek smrtedlnjkům,
Gak oheň sskwjš se we dne w nocy!

Pod sem neymilegssj, má rozkossi gediná! Nynj wěřjm, že do zlata se gednau Jupiter proměnil. Nebo, kteráby panna milownjka tak krásného nepřigala otewřeným náručjm, anby k nj střechau připrssel? O Midase! ó Krése, a wy pokladowé Delfičtj, gak gste maličcý proti Tymonu a Tymonowu bohatstwj, gemuž ani král Persský se newyrowná. Tebe motyko, a tebe haleno neylépe bude poswětiti w obět zde Panowi. Y skaupjm gá sobě wssecka tato pole, a wystawjm sy wěž k zachowánj toho zlata, w njžbych gá sám gediný, a žádný wjce bydliti mohl, w njž pak, gak myslјm, y hrob sobě vdělám. Toto pak vstanoweno mi buď za zákon, co budu žiw: warowati se wssech, nikoho neznati, pohrdati wssechněmi; přjtel, host, společnjk, milosrdenstwj, pauhá slowa a ssasstky gen buďte. Smilowati se nad plačjcým, přispěti nuznému buď v mne přestaupenjm zákona, wywrácenjm dobrých mrawů. Žiwot můg bude samotný gako wlkůw, a gediný Tymonůw přjtel — Tymon; ostatnj wssickni mi buďte neprátelé a aukladnjcy. Promluwjmli s kým z nich, ať nečist gsem, vwidjmli koho, buď mi ten den černý. Zhola žádného rozdjlu nevčinjm mezy nimi a mezy sochami kamennými a měděnými. Aniž wyslance gich přigmu, aniž w gakau wegdu smlauwu. Hranice mezy mnau a nimi buďte

paussť

paussť a samoty. Sauseď, kragan, wlastenec, ano wlast sama, neužitečná gména a gen bláznjwých lidj buďte žádost. Tymon sám pro sebe gen bohatý buď, žádného sy newssjmey, buď žiw sám sobě stkwostně, podál od pochlebnjků a wychwalowatelů nemjrných; Bohům obětug, a hodug samotný, gen sobě buď sauseď a kragan, daleký wssechněm lidem. Konečně to buď vstanowenjm, sebe gediného milowati, a y po smrti wěncowati sebe samého. Neymilegssj gméno mi buď n e w l j d n j k a. Mrawů mých powaha buďte newrlost, zůřiwost, syrowost, hněwiwost a nelidskost. Vzřjmli koho, an w ohni se pálj, a žádá, abych hasyl, smolau a olegem hasyti budu, a kdyby koho w zymě ljtá řeka zanássela, a on sepiatýma rukama prosyl, abych ho wytáhl, hlawu mu potopjm, aby newywázl; tak se rowným za rowné těm neřestnjkům odplatjm. Tento zákon dal gest Tymon Echekrateowicůw syn Kolitenský, a na potwrzenj geho snesl se tentýž Tymon. Nuže! buďte to zákonowé, a mužně se zachowáwegte. Ostatně mnoho na tom záležj, aby se wssickni dowěděli, že gsem zase nad mjru zbohatl, nebok nad tjm se posskrtj! Ale hle, co to? což znamená to posypjchánj? Odewssad se hrnau vprássenj ke mně, diw ducha nepustj; newjm odkud gim zlato zawonělo. Co vdělám? mámli wylezti na ten kopec, abych, mage odtamtud po ráně, zahnal ge kamenjm? aneb to gediné včinjm proti zákonu nynj

pronesenému, abych gen gesstě gednau s nimi promluwil, by se tjm wjce mrzeli, gsauce odemne pohrzeni. Tok bude gak mjnjm, lépe. Počkám tedy. A kdož pak gest ten prwnj mezy nimi? Gnatonydes pochlebnjk gest to, práwě týž, an onehdy mně o almužnu ho prosýcýmu oprátky podáwal, ač dřjwe mnohdykráte v mne plné sudy wjna wyblil. Dobře že gde; bude za to neyprwněgssj nařjkati.

Gnatonydes. Neřjkalli gsem, že Bohowé Tymona, toho dobrého muže, neopustj? Zdráw buď Tymone neykrásněgssj, neysladssj, neyhodowněgssj!

Tymon. Zdraw buď y ty Gnatonyde, ze wssech kánj neyžrawěgssj, a ze wssech lidj neynečemněgssj.

Gnatonydes. Ty gsy gesstě pořád ten starý sspryrnowojk; ale kde pak gsau připraweny hody? Přinássjm tobě docela nowau a weselau pjsničku k daussku.

Tymon. Mjnjm, že smutnau zazpjwáš k této motyce, a to welmi přežalostnau (bige ho motykau).

Gnatonydes. Co to, Tymone? Ty mne biges? gá sy wezmu swědky. Při sám Herkules! auwe! auwe! počkey, gá tě obžalugi v Arreopagu, že gsy mi hlawu roztlaukl.

Tymon. Gestliže hned neodtáhneš, můžeš mne obžalowati, že gsem tě zabil.

Gna-

Gnatonydes. To se nestane. Ale nynj mne zhog; dey mi na tu ránu trochu zlata; nebo to prey neylépe stawj krew.

Tymon. Gesstě gsy tu? (napřáhne naň).

Gnatonydes. Wždyk gá gdu, ale ty toho opykáš, že z muže tak zdwořilého takowý nezdwořák gsy se včinil.

Tymon. Co gest to za plecháče, an sem přicházý? To gest Filiades, nadewssecky pochlebnjky neyossemetněgssj. Ten dostal odemne celé poplužj, a pro dceru na wybytnau dwě hřiwny za odměnu, že zpěw můg, když wssickni mlčeli, sám gediný wychwalowal, přisahage, že hlas můg nad labutj gest přjgemněgssj. Wssak onehdy, když gá nemocen gsa k němu gsem přissel, o pomoc ho prose, bitjm mne ten dobrý muž odbyl.

Filiades. Ha, nestydo! Nynj zas Tymona znáte; nynj gest Gnatonydes geho přjtelem a spoluhodownjkem? Dobře se stalo tomu newděčnjku. Gá ale, dáwnj Tymonůw druh, wrstewnjk a kragan, skrowněgi sobě wedu, aby se nezdálo, že mocý k němu wtřjti se chcy. Zdráw buď hospodáři, a warug se těch zlořečených pochlebnjků, genž k hodům toliko přicházegj; ginák mezy nimi a krkawcy žádného rozdjlu nenj. Ted nenj komu co wěřiti; wssickni gsau newděčni a ossemetnj. Gá ale hřiwnu tobě přinássege, aby něco pro potřebu měl, cestau, giž negsa daleko odtud, dowěděl gsem se, že gsy opět náramného bohatstwj na-

nabyl, a že w wýborném gsy stawu. Přicházým tedy tobě dat wýstrahy, ačkoli sám gsa maudrý žádného napomenutj nepotřebuges, genžby sám y Nestorowi rady uděliti mohl.

Tymon. Budiž tak, Filiade! ale pod dále, ať tě také tau motykau pozdrawjm (uděřj ho nj do hlawy).

Filiades. O lidé, pomozte! ten newděčnjk mi hlawu rozrazyl, že gsem mu dobře poradil.

Tymon. Eyhle! tamto třetj se blјžj, Demeas řečnjk, s dekrétem w ruce, nazýwage se přjbuzným mým. Ten z mého nagednau ssestnácte hřiwen obcy zaplatil; bylk odsauzen a železy okowán, nemoha platiti, gá pak mage s njm autrpnost, wykaupil gsem geg. Onehdy, když řad na něho losem přissel, aby třjdě nassj almužnu rozdáwal, a gá přistaupil, abych dostal, co mi náleželo, řekl, že newj, zdaliž gsem měssťan, čili negsem.

Demeas. Zdráw buď, Tymone, welká ozdobo rodu swého, podporo Atenských, sýlo Řecké země! Giž dlauho tebe očekáwá wssecken lid shromážděný, a obogj rada. Ale poslyš neyprwé dekrét, který gsem gá tobě ke cti napsal: „Poněwadž Tymon Kolikenský Echekra„teowec, muž negen mrawopočestný, ale „y maudrý, gemuž nenj po celé Grécyi „(Řecké zemi) rowného, drahný čas wý„borně swé wlasti poslaužil: gednjm

„dnem

„duem kolbau, zápasem, a během w O„lympii, konečně y w gjzdě rytjřské „dwogj y čtwerau spřežj swjtězyl; —"

Tymon. Gá? gessto gsem gak žiw nikdý w Olympii nebyl?

Demeas. Co z toho? můžeš tam přigjti. Čjm wjce takowých wěcý w dekrétu, tjm lépe. „Též předesslého roku v Acharney welmi „statečně k dobrému wlasti se zachowal, „poraze swau rukau do dwau tisýců Pe„loponézských."

Tymon. Y gakžby to bylo možné? Gák ani zbraně neměl, protož gsem nemohl s ginými sepsán býti.

Demeas. Ty owssem mjrně o sobě mlu„wjš, Tymone; my wssak bychom newděčni byli, kdybychom toho nepřipomenuli. — „Dále, na„wrhuge práwa, dáwage radu, a zpra„wuge wogsko, nemálo prospěl obcy. Z „ohledu toho wsseho ljbilo se radě y li„du, y wssemu shromáždění po třjdách „y osobách, wssem wůbec y každému zwlá„sstě, od zlata postawiti Tymona podlé „Minerwy na hradě, w prawicy hrom „držjcýho, s paprsky okolo hlawy; „pak korunowati geg sedmi korunami „zlatými, a tuto poctu ohlásyti dnes na „diwadle nowém, (budek skrze to dnes „diwadlo). Dekrét ten nawrhl Demeas

„řeč-

„řečnjk, krewnj přjtel Tymonůw, a wče„dlnjk geho, neboť y řečnjk neylepſſj „geſt Tymon, y wſſecko, cožkoli ſe mu „ljbj." Tak znj dekrét ten. Pak gſem chtěl takéť k tobě ſynáčka ſwého přiweſti, gehož gſem po tobě Tymonem nazwal.

Tymon. Kterak to Demee, wſſak gſy, co gá wjm, nikdý ženatý nebyl?

Demeas. Ale oženjm ſe, dá Bůh, přes rok, a prwnjho (neboť zagiſté ſyn bude), nazwu Tymonem.

Tymon. Newjm, aby ſe ty kdy wjce oženil, když takowau ránu odemne doſtaneš (vdeřj po něm motykau).

Demeas. Auwe! auwe! co to? mjnjšli tu pánem býti, Tymone, že ſe opowažuges lidi ſwobodné bjti, geſſto o tobě ſamém pochybugj, zdaliž gſy ſwobodný a měſſťan? Ale brzy budeš za to potreſtán, y za giná mnohá bezprawj, y že gſy hrad zapálil.

Tymon. Hrad nikdý nehořel padauchu, a tudy gſy zgewný vtrhač.

Demeas. Odtud gſy zbohatl, žes okradl obecnau pokladnicy.

Tymon. Ta geſſtě okradena nebyla; tedy y to w hrdlo lžeš.

Demeas. Okrade ſe ale potom, a ty wſſecko giž máš, co w nj bylo.

Tymon. Tu máš tedy geſſtě gednu (opět ho vdeřj).

Demeas. Auwe! má záda!

Tymon. Nekřič, nebo ti dám třetj. Bylbych w prawdě smjchu hoden, kdybych, porazyw dwa tisýce Lacedemonůw, a to negsa ozbrogen, gednoho zlotřilého člowjka ztroliti nemohl. Y načby mi bylo také wjtězstwj Olympické w zápasu a kolbě? (Demeas odegde). Ale co gest to zač? Nenjli to Thrazykles filozoff? On gest to. S wytaženými fausy a wysokým obočjm, cosy breptage, wážně a hrdě sy kráčj; sskaredě gako Tytan hledj, mage zahrnuté wlasy do zadu; prawý gest to Boreas neb Tryton, gakž ge Zewxis malowal. To gest ten muž, který slussnostj swau zgewuge sprostnost, chůzý počestnost, plásstěm maudrost a mjrnost, který ráno obssjrně o ctnosti rozpráwj, na kochagjcý se w rozkossjch náramně žehrá, a střjdmost chwálj, gak mile ale z lázně k obědu se zabéře, a služebnjk gemu wětssjho kosljku na wjno podá (gest pak milownjk samočistého, bez wody) tu neginák než gakoby se z řeky zapomenutj napil, činj wsse, co zcela geho rannjm řečem na neyweys odpjrá: padá do gjdla co hladowitý sup, ystrkuge loktem přjsedjcýho hoste, pokálj sobě bradu omáčkau, a shrbený co pes hltá, gakoby na mjsách ctnost nalezti daufal, talјř prstem pilně wylizuge, aby ničehož od gichy nepozůstawil. Ustawičně naříká, že gest s krměmi zkrácen, aby gen sám gediný celé passtyky, aneb celého wepře dostal; potom (což gest žrawosti

sti a nenasycené lakoty následek) ožralý a na mol spitý, dáwá se netoliko w zpěwy a plesy, alebrž y w swáry a rwačky. Pak při koslíku gsa howorný tlachá mnoho o střjdmosti a slussnosti, až wstane, ledwa se hýbage a směssně bleptage; potom blige. K posledu wynesau ho někteřj mocý z wečeřadla, ač oběma rukama zpěwakyně se držj. Ostatně, když wystřjzliwj, nenj nad něho welhánj, w chlubnosti a lakomstwj; gest pochlebnjk neypřednégssj, křiwě přisahati wždycky hotow: před njm gde podwod, nestydatost po boku. Konečně celý gest maudrý, wssecken dokonalý, a pln wsselikých přednostj. Y wynasnažjm se, aby ten dobrý muž také swau slussnau odměnu dostal. Co widjm? Ay, ay! proč pak tak pozdě, Thrazykle?

Thrazykles. Z giné přjčiny k tobě přicházým, Tymone, než tito wssickni, gessto twým bohatstwjm puzeni, daufagjce zlato, střjbra a hodowánj stkwostná sem se sběhli, a wssemožně se ljsagj k tobě, muži prostému a sstědrému. Wjš zagisté, že na sspatné kassi přestáwám, že cybuli a řeřichu za neymilegssj gjdlo mám, a chcyli kdy, trochem soli sobě přilepssjm. Nápog můg gest ze studnice, a tento plássť mi nad ssarlat milegssj. Zlato pak mi nezdá se mjti ceny wětssj, nežli kamenjčko, gehož plni gsau břehowé. Přicházým sem gediné pro tebe, aby tě neporussilo to, což gest neyzáhubnégssjho a neyauklaďnégssjho, bohatstwj, kteréž mnohé často w neytěžssj bjdu a psotu

wwr-

wwrhlo. Poslechnešli mne, do moře ge whodjš, gakožto nepotřebné muži dobrému, gemuž wssickni pokladowé maudrosti gsau otewřjni. A wssak nehážeg do hlubiny, můg milý, nýbrž wegda do wody až po pás, nedaleko břehu polož, aby žádný newiděl, než gá. Nechcešli ale toho, wybud ho gakýmkoli giným způsobem z domu, ani trognjku sobě nenechage, nýbrž rozdage wssecko nuzným, pa penjzy a hřiwně. Gestli kdo mezy nimi filozoffem, dwog- y trognásobný djl dostati musý. Mně pak (ač že ne pro sebe žádám, než abych potřebným přátelům dáti mohl) dosti bude, když naplnjš zlatem tuhle tobolku, do njž tak zskrowna dwě měřice se wegdau. Neboť na člowěka filozoffa slussj málem spokogenu býti, a nemaudřeti dále, než tobole stačj.

Tymon. Dobře Thrazykle, ale dřjw než ti toboli naplnjm, pěstmi tobě natluku hlawu, a motykau ti přjdawek dám (tluče ho).

Thrázykles. O demokracy! ó zákonowé, w swobodné obcy od nenegsslechetněgssjho zlosyna bit gsem!

Tymon. Co sy stěžugeš, milý Thrazykle? snad že gsem ti dal gen sháněnau? počkey, gá ti dám wrchowatau. (Zase ho bige. Thrazykles wteče.) Ale co to? množstwj gich sem běžj! Blepsyas, Laches, a Gnyfon, a kopa giných; ti půgdau s plačky. Wylezu honem na tuto skálu, a dage odpočinutj motyce walně zpotřebowané, na-

nanesu sobě kamenj, a přiwjtám ge tjm krupobitjm.

Blepsyas. Neházeg, Tymone, my giž gdeme.

Tymon. (Házege po nich). A wšak mi neodegdete bez pohromy a skrwácenj.

Jozeff Jungmann.

Gistý měšťan bral rozličná zbožj od kupce na aučty. Po negakém čase oslepl náhodau na obě oči. Kupec neweda o geho nesstěstj, poslal swého mládence ho vpomjnat. Měšťan ho těmito slowy odbyl: „Řekněte swému Pánu, že mu zaplatjm, gak mile ho vwidjm.“

Z Klopstokowa Mesyáše.

Z zpěwu čtwrtého.

Obsah.

Kaifáš, genž wnuknutjm Satanowým sen měl, swolá sněm, aby se konečně na smrti Gežjšowě snesli. Wyprawuge sen, wydáwage geg za Božské wnuknutj. Filo, kněz Faryzeyský, odpjrá mu; nicméně s mnohem wětšj zůřiwostj odsaudj na smrt Gežjše. Gamaliel radj, aby se ta wěc Bohu zanechala, začež mu Nykodém wěřegně djky wzdáwá. Mezy tjm se bljžj Gjdáš k shromážděnj, Jturyel a Satan wegdau w ně před njm newiditedlně, a Satan k zůřiwé řeči tagně swětj Fila. Filo držj řeč proti Mesyášši, proti Gamalieli a Nykodémowi s přenáramnau zůřiwostj.

Kaifáš ale gesstě ležel po temném snu Satanowu, gsa pln auzkosti, na loži, s něhož pokog prchl; brzo spal okamženjm, pak zase bděl, a sem tam sebau diwoce, pln gsa myšlének, házel. Sako se w hluboké bitwě neznaboh vmjragjcý wálj; wj-

wjtěz přicházegjcý, a zpjnagjcý se kůň, břinkagjcých brněnj třeskot a křik, a zabjgegjcých wztek, a hřjmagjcý nebe naň dorážegj, on ležj, y klesne s rozstřepenau hlawau pitomý a smyslů prázdný mezy mrtwé, a mnj zahynauti. [Wtom ale zase se wzchopj, gest gesstě, přemýsslj gesstě, y zlořečj, že gesstě gest, a bledýma mraucýma tukama střjká krwj k nebi wzhůru, Boha prokljná, y rádby zapřel ho gesstě. Tak wytržen gsa wyskočil Kaifáš, a dal rychle w sněm wssech kněžj a starssjch z lidu swolati k sobě. W prostřed wysokého paláců byla obssjrná síň k shromážděnj, z wysokého Libana háge po Ssalomaunsku wystawená. Tu se sessli kněžj y starssj z lidu. Se starssjmi přissel y Jozeff z Arymatei, mudřec z malého počtu pozůstalých vsslechtilých ze wssech nezdárných potomků Božského Abrahama. Tisse, gako když se nad námi mjrný měsýc w smrkagjcých se půlnočnjch oblacých wznássj, chodil w těch shromážděnjch Jozeff. Přissel y Nykodém Mesyássůw a Jozeffůw přjtel. Kaifáš nynj nádherně wystaupiw szůřiwěl, a prawil:

„Pak se musýme, otcowé Geruzalemsstj! na něčem snesti, a násylnau rukau odpůrce vwesti w niwec; sýce onť wywedr, což giž dáwno proti nám smyslil, a dnes snad y poslednj shromážděnj máme! Ano toto kněžstwj Božj, které sám Bůh na hoře Synai skrze neywětssjho proroka wssemu potomstwu vstanowil, kterým w dlau-

hém

hém zagetj ani samy Babilonské wěže, kterým w bauři wálek ani sedmery strasslivj pahrbkowé potřásti nemohli; tok vwodj Izraeli, nám, chrámu Páně k potupě smrtedlný wěsstec w niwec. Zdaž nenj Geruzalém geho? zdaž negsau města Judská otrokyně swého zbožněného wěsstce? Zdaž nevtjká lid powěrčliwě a slepě z chrámu maudřegssjch otců, aby geho swodných zázraků v wzdálených pustinách vžasna se pozorowal? A což mámj wjc? což vžasnaucý se luze gest podiwněgssjho, gako když y mrtwé křjsý, aneb omdlené nemocné ze spánj budj? Zatjm my w pokogi trwáme, očekáwagjce, aby, až nás geho rota w strasslivém zbauřenj lidu před geho očima zasskrtj, y nás také z mrtwých wzkřjsyl! Ano, otcowé! hledjte na mne němj a plnj vžásnutj! Můžeteli gesstě pochybowati? Ano, pochybugte, pochybugte gen, a zdřjmeyte gesstě! Nikdýlik ho Judstwo hlučně newywolalo za swého krále! Toho newjte? Nikdýlik mu nepostlalo wýsstage palmami cesty! Nikdýlik gemu nezpjwali Hozanna! Kyž gsy byl mjsto Hozanna! klatbu Wěčného slyssel! Kyž ti byl mjsto wjtězoslawného zwuku w omráčeném vchu hlas hřmitele zawzněl! Kyž ti byli hluboko w bráně smrti králowé s železné stolice wstali, koruny složili, a hořce y s ausměsskem Hozanna! k tobě wolali! Y, nehodnj otcowé lidu! (odpustťež řeči mé, kterau nynj szůřiwěw swatau hněwiwostj duch můg wztekagjcý se wedl) negen maudrost

sama

sama, ne, něco mnohem wyšššího nám káže, Bůh nám káže rychle geg wyhladiti s oblјčege ze-mě! Někdý mluwјwal Pán skrze sny gewјcý k ot-cům naššim. Rozsuďte, zdaliž y Kaifáš neměl snů, které Bůh sesýlá? Noc plnau auzkosti smr-tedlné gsem měl, leže na loži a přemјtage w my-sli konečné wygitј těch rozbrogů nowých. Takto přemyššluge usnul gsem w rozwažowánј, a pln gsa starosti. Tu we snách octl gsem se w chrám, chwátal gsem lidu s Bohem smјřit. Giž tekla krew obětј předemnau; kořě se wcházel gsem giž do swatyně Božј; giž gsem zastřenј otewřel; tu zhlјdl gsem (gesstě mi wssecky audy trnau! gesstě mne pogјmá hrůza božská gako smrtedlná!) Arona zhlјdl gsem, an w poswátné ozdobě s hrozýcým čelem proti mně kráčј. Oko geho pl-né ohně, plné božského hněwu zabјgelo! Geho náprsný obraz plný wážných přemocných paprsků blýskal gako Horeb na mne! Peruti Cherubјnů hlučely strašliwě na arsse umluwy Hospodinowy! Wtom spadlo sšuště se mne mé kněžské knјžecý raucho gako popel k zemi. Prchni! zwolal Aron strašliwým hlasem, ty ohyzdo kněžstwј, prchni! bјdnјce, prawјm, ať toho poswátného mјsta bu-daucně gako kněz Páně opowážliwě wјce nepo-sskwrnјš! Negsyli ty to? (Tu na mne okem za-bјgegјcým zůřiwě mrsstil, gako na auhlawnјho nepřјtele, kterého bychom raděgi sskrtili.) Negsyli ty to, nehodnјče! ty, genž toho osseметnјka, toho

hro-

hrozného muže bez trestu swátosti se rauhati, mému bratru Mogžjssi a mně, y Abrahamowi láti, a soboty Páně s lenostj trestu hodnau znectiti widjš! Gdi bjdnjče! by tebe rychle, pozdržjšli se déle, tato milostnice Božj swatým nestráwila ohněm." Tak propowěděl. Gá otjkal, a prostowlasý, s popelem na hlawě, bez oděwu, zohyzděný a zdiwočený mezy lid gsem přiběhl. Tu zbauřil se lid, chtěge mne zabiti. Wtom gsem procytl. Tři hodiny plné muk, tři teskné hodiny gsem od té doby gako wytržený w potu smrtedlném ležel. A gesstě trnu, gesstě se třese mé srdce tagnau hrůzau! a hlasu gsa zbawen tuhne mi gazyk w ustech! On musý umřjti! Od wás shromážděnj otcowé! očekáwám, gakým způsobem umřjti má, rady rychlé! ——— Tuhým okem stál, ani slowa nemluwě. Pak se pozdwihl zase, a prawil:

Lépek zabiti gednoho, než abychom zhynuli wssickni! Ale welj gesstě prozřetedlná maudrost: W dny swátečnj nesmj zemřjti, aby ho nechránila geho otrocká luza.

Umlkl Kaifáš. Y nebylo slyšseti ani hlasu, ani ssustu mluwjcých w shromážděnj celém. Wssickni trwali w mlčenj, gako hromem omráčenj, gako ztuhlj, a nepohnutedlnj sedjce. Y wida Jozeff, an panuge tichost, chtěl mluwiti k Gežjssowě obraně; Ale kněz strachowaný, a wzteklost geho, s njž náhle mluwiti se gal, wystaupiw,

zdr-

zdržely geho. Filo se gmenowal kněz ten. Nikdý nemluwil gesstě o Gežjssi, hrd gsa, aby před yzránjm wěcý něco bez aučinku pronesl. Za maudrého měli ho wssickni, sám Kaifáš, nicméně nenáwiděl ho Faryzeyský Filo. Tenk powstal. Geho hluboké a melancholické oko se giskřilo. Nynj řka promluwil rychlým zůřiwým hlasem:

„Kaifássi! ty se opowážjš nám wznessené božské sny wyprawowati, gakoby newěděl, že se rozkossnjkům Bůh nezgewj nikdý, že pokrytým Sadduceům duch žádný ničeho nezwěstuge nikdý! Buďto nám lžeš, buď gsy widěnj widěl, Bůh se tak welice snjžil! Gestli to prwnj, tedy vkazuges swé Řjmské politýky a směnau dobytého kněžstwj se hodna: y byk to poslednj bylo! knjže kněžské! wěz tedy, že Bůh, aby zlosyny trestal, syce y mámjcý duchy k neprawým prorokům seslal. Aby Jezabelina Bála otrok, aby Ahab zahlazen byl, aby krew zabitého k Bohu newolala déle, sstaupj anděl smrti s trůnu, a wnukne prorokům falessné proroctwj! a ayhle, hřjcý wozowé nesli vmjragjcýho Ahaba zpátkem. Vmřel, a krew geho tekla w pole, na němž Nábot zasskrcen byl; w pole, kde Bůh stál, a na kterém anděl smrti krew hřjssnjka před Boha lil. Weljk sen twůg, aby byl trestán odpůrce! Neměl gsy sna, wssak gsy geg maudře wymyslil! Ale zdaž se netřeseš, kdyžto se ti smrti anděla strasslivé gmenuge gméno? Snad že on giž twau krew, která brzy k pro-

litj přigde, před trůnem Wěčného wážj! Nikoli, gakobych winného Gežjsse za newinného vznáwal! Proti Nazaretskému gsy ty maličký zlosyn! Ty gen ohyzdjš kněžstwj Páně, on pak wyhladiti ge mjnj! Gemu gest w saudjcý wáze, která giž často zlosyny, často giž zpupné podmanitele národů za lehké měla, dřjwe než byl, krew geho k gisté smrti odwážena! Ať vmře! A gá, gá očima swýma patřiti budu, gak ducha wypustj! S pahrbku, na němž zasskrcen bude, ponesu do swatyně zemi krwj zbrocenau, aneb kamenj od něho gesstě chřestjcý v welikého oltáře složjm, Izraelitům k wěčné památce! Ničemná bázeň nás skličuge, bychom se ostegchali wrtkawé luzy! Málomyslnost, které nás žádný nevčil z otců! Pokudli hromu, nisssjcýmu hromu Páně sy nepřispjssjme, roztřjsstj nás Bůh y s njm. Vmjragjcýma očima patřiti budem, když vmře, y nečisté vmřeme wedlé něho! Zdali onen z Tyzbe luzy se bál sskrtiti kněžj, když spěgjcý Bál k žádné se wjce neprobudil bauři? Čili se wjce gj dowěřuge, genž oheň s nebe seslal? Byť y nám žádné na pomoc nepřispěly bauře, gá sám se mezy lid postawjm! A běda tomu w lidu, kdožby se mi opřel a řekl, že neteče krew toho snáře ke cti Božj! Wssecka ho kamenug obec, gak mile gj mé wůkol hledjcý pokyne oko. Před očima wsseho Judstwa, před obljčegem Řjmanů zhyň takowý buřič. Pak budeme

pyssně seděti na saudu, a hlasem plésagjce potáhneme k swatyni Božj."

Tak Filo propowěděw ssel s wyzdwiženau rukau k předu w shromážděnj, a stawě zpoznowa wolal:

„Blahoslawený dusse, kdežkoli gsy, sedjšli nebesky gsa odjn wedlé Abrahama, okolo sebe proroky shromažďuge, aneb račjšli snad shromážděnj swých dětj nawsstěwowati mezy smrtedlnjky se procházege, Mogžjssůw dusse! tobě přisahám skrze onu vmluwu wěčnau, kteraus nám, wywočen gsa od Boha, z hromowé baúře přinesl: Nedám sy pokoge, dokud twůg nenáwistnjk zassкrcen nebude! dokud rukau Nazaretanowy prolité krwe plných k welikému oltáři djky činjcých lidj nepřinesu, a gich nad swau hlawau, která dáwno giž ossedíwěla, nesepnu."

Takto propowěděw se roznjtil, domnjwage se, že Božstwj zbjlených hrobů neodkrýwá. Ale předce ho srdce geho nazýwalo pokrytcem. Čehož wždy stál před shromážděnjm s okem nepodezdřelým. Zůřiwosti a přemáhagjcýho wztekn gsa pln, opřel se Kaifáš o zlatau stolicy, a zatřásl se. Obljčeg geho hořel, němý a nepohnutedlný hleděl k zemi. Widauce ho Saduceowé, powstali zůřiwě proti Filowi. Gako w tuhém bogi wálečnj konj před železnými wozy ljtě se zpjnagj, když zwučjcý kopj letě wůdcy, kterého táhli, smrt nese třesa se, a

geg

geg krwácegjcyho mezy ně srazy; oník zařícj, a hrozyce očima giskřicyma po zemi dupagj, až se wssecka otřásá, a dychagj naproti wichru. Nynjby se bylo na rychlost w wzteku shromážděnj rozesslo, kdyby mezy nimi nebyl Gamáliel powstal. Gasný rozum oswěcowal obljčeg geho. Maudřegssj gsa giných, prawil řka:

„Gestli w té bauři zůřiwé hněwiwosti rozum gesstě co může, gestli maudrost wám milá, tak mne poslyssfe otcowé! Wznikneli wěčný rozbrog wždy zase mezy wámi, rozdwogjli wás na wěky gména Faryzeů a Saduceů, gakž tu proroka zahladjte? Wssak Bůh snad sesýlá tuto sočiwau swárliwost mezy wás otcowé! protože wznessenym swým saudům zachowal nad Nazaretským nález wynesti. Zanechtež tedy Bohu otcowé geho saud! Y přjliš mdljbyste byli, abyste se geho chopili hromů, y wpadlibyste w prach njzký pod mocnau zbranj, pod njž se nebesa třesau. Mlčte před Bohem, a poslechnětež w tichosti hlasu saudcy přicházegjcýmu naproti! Y bude brzy mluwiti, a hlas geho od okrsslku země wzasnaucýho se bude od wýchodu k západu slyssán. Řekneli k bauři: Roztřjssti geg! a k wichru: Rozdechni padagjcý kosti geho gako prach do wssech čtyř wětrů! aneb k blýskagjcýmu se meči: Wzhůru! ozbrog mstjcý se ruce, pj krew hřjssnjka! Rozkážeti hlubinám zemským: Otewřte se, a pohlťte ho, tedy gest on ten winný snář! Pakli ale nebeskými zázraky

 země

země stále žehnati bude, pakli njm slepý obljčege swé-ho k slunci radostně pozdwjhne, a očima widau-cýma wládnaucýho otce vžásna se spatřj; (odpusť-tež, gestliže roznjcen gsa welikostj činů geho snad dle wasseho zdánj přjliš wznessené o něm mluwjm!) pakli se hluchým vcho k lidskému hlasu opět otewře, pakli řeči žehnagjcýho kněze a hlasu choti, a pla-čjcý mátce, a slawjcýmu kůru, a prozpěwowánj Halleluja opět porozumj; pakli geho mocý mrtwj zase choditi, a proti nám swědčiti, a ach! okem opět žigjcým k nebi plačjce, y práwem na nás se hněwagjce zhljžeti, swůg hrob nám vkazowati bu-dau, saudem nám hrozýce, před njmž giž stáli, pakli, což gesstě wjce Boha zgewuge, nepossktwr-něně mezy námi žiw bude; pakli swau mocnau etnostj zázraky konati bude, a gako Bůh: — ach, tedy, snažně wás otcowé! skrze žiwého Boha prosým: mluwte, mámeli ho zatratiti?"

Tak propowěděl. Nynj se třpytilo polednj slunce nad Geruzalémem. Toho času bljžil se Gjdáš k shromážděnj kněžj. Před njm kráčeli rychlým krokem Satan a Ituryel, a stáli w sýni wedlé kněžj, a negsauce widjni widěli hluboké shromážděnj. Nykodém ale seděl mlče, a powáž-liwě wssech obljčegů pozoruge. Gako člowěk, gsa hřjssnjk, třesa se stogj, a zbledne, když bljzko ně-ho nebesa nad njm zahřjmagj; tak bylo shromáž-děnj. Y zdálo se, že sám Filo a Kaifáš před Gamalielowau maudrostj se třesau. S báznj a

opo-

opowrženjm wzhlédl na ně Nykodém, a wstaw osmělil se mluwiti. Byltě muž wysoké postawy, a wljdného wzezřenj. Žalost a přjsnost naplnily přemyšsslugjcýho muže oblječg a spokogenost cýtjcýho, nepossknwrněného swědomj mluwila s celé geho twáři. Oko, wěrný swědek geho, slzelo neskrýwage slzý. Mysle, že před lidmi mluwj, propowěděl řka:

„Budiž mi požehnán Gamálieli! wěčně mezy muži! Budiž požehnána, ó předrahý přjteli, řeč twá! Bůh tebe ustanowil hrdinau, a břidký meč dal ti w usta twá! Gesstě trnau kosti nasse, které řeč twá rozdwogila! Gesstě klesá mdlé koleno nasse! gesstě kryge temnost oko nasse! gesstě widjme Boha w baufjch trestagjcých, aby odbognjcy, geho čeněnj odporugjcý, na prach pomněli, z kterého possli! Bůh, který této maudrosti wyučil tebe, který pewné srdce a mužnau srdnatost dal tobě, ten tebe Gamálieli ochraňug! — — Bohem wyslaný Mesyáš buď y twým Mesyássem, y semene twého! Wás ale, gessto tak pronásledugete wznesseného proroka Božjho, žehnati mi nelze! Filo ani tebe, ani tebe Kaifássi! Plakati toliko mohu před wámi, gestliže gesstě hlas pláče srdce wasse pronikne, a gestli pro newinnost autrpně wylité slzy dusse wasse gesstě pohnau. Nynj vpěge gesstě hlas slzý k ochraně newinnosti. Slyssťe geg otcowé! Budeli gegj swatá krew giž prolita: pak y wznesseněgi hlas gegj prolité krwe

zwo-

zwolá gako bauře Páně! zwolá y wznese se wzhůru w nebe k vchu wěčného Boha. On vslyše geg přigde, a w saudu negsa slitownjkem, swého zabitého powede odpor: Judstwo, Judstwo! kdež gest twůg Mesyáš? A když ho tu nebude, bude, zabjgeti od wýchodu až k západu wssecky muže krwj winné, kteřj geho swatého zassrtili."

Takto promluwiw odstaupil. Y seděl gesstě Filo s hrozýcým okem, otřásage se w sobě wztekem a zůřiwým hněwem, a přemáhal se z peychy, aby hněwu na gewo nedal. Ale nadarmo se přemáhal. Oko geho se zatmělo, nepronikawá noc tmawá ležela wůkol něho, a tma kryla před njm Shromážděnj. Nynj buď omdliti musyl, buď krew geho ztuhlá se musyla náhle roznjtiti, a geg opět mocně obžiwiti. Y zdmula se, a roznécugjc se rozlila ze srdce nadmutého w twář: Twář hlásala Filo. Y wyskočiw wzhůru wytrhl se z řadu swého, a szůřiwěl. Takto, když na nepřjstupných horách bljzká bauře strassliwě se snese, nevčerněgssj mračno s neymnožssjmi hromy gsa ozbrogeno, samotné se strhne, roznjceno gsa k zkáze: a gessto giná mračna wrcholku cedrowého gen se dotknau, tuk ono od Olimpa k Olimpů, lesnaté wrchy a wysoko se pnaucý na mjle zdélj králowská města tisýceronásobně hřjmage zapálj, a w zřjceniny pohřbj. Filo se wytrhl. Satan wida geg, sám k sobě prawil:

"O

„O budiž k řeči swé poswěcen! Gakž my dole w propasti swětjme, tak tebe swětjm Filo! Gako strassné pekelné wody diwoce praudiž! Sylně gako moře plápolagjcý! gako dechem hromů okřidlená, kteréž vsta má wyřknau, když rozkazugj! Gako někdy w propasti s gegjch neskončených wrchů Bohowé nepřátelsky a hněwiwě proti lidem mluwjwáli, až řeky zastawiwsse se poslauchaly, a wůkolnjm řekám to wyprawowaly: tak mluw Filo! Tak ty wjtězoslawný weď ten lid! Tak smeyssleg! tak přetýkey srdce twé čitedlnostmi, za nežby se sám Adramelech, gsa člowěkem, nehanbil! Wyřkni Nazaretánu smrt! Odměnjm se ti, y naplnjm srdce twé radostmi pekelnými, gak mile krew geho vzřjš, a přigdešli k nám, twým wůdcem budu, y k dussjm tě vwedu, gessto hrdinami byli, a zabjgeli."

Takto prawil k sobě Satan; y slyssel ho Serafyn Ituryel. Filo wssak stál hledě přjsně k nebi, a prawil:

„Oltáři krwe, na kterémž se beránek smjřenj Bohu obětuge, y wy ginj welcý oltářowé, s nichž se gindy oběti, gsauce Bohu přesladkau wůnj, neposskwrněně wznássely: a ty swatyně sama! archo vmluwy Hospodinowy! a wy Cherubjni, Andělé smrti! ty slitownice Božj, na kteréž před časy wěčný Bůh bez lidského newraženj sedáwage, ze swaté temnosti hřjssnjky saudil! Chráme Páně, který Bůh swau welebnostj naplnil!

plnil! A ty posluchači hlasů Božjch, Morio! Morio! Gestli wás tento Nazaretán hubj, a tito muži, muži plnj bezbožnosti wás, ochraňugjce geho, spoluhubj: negsem winen hubenjm wasſjm! newinen gsem, když děti naſſe teſkliwým pohledem, a třeſaucým ſe kolenem, a auzkoſtj ruce lomjce choditi budau, a Boha ſwých otců w geho ſwatyni hledágjce nenaleznau! když Nazaretán trůnů ſy naſtawj, kdež Bůh nad Cherubjny ſedal! když předewſſech oblj̆cegem, tam, kde zaſtřenj wiſelo, kam gindy gen knjže kněžſké twářj zaſtřenau a modle ſe k miloſtnicy přiſtaupil, modloſlužebnjcy hřjſſnjkowi zprzňugjcý kadidlo přináſſeti budau! Nedeyž Bože! abych to hořekowánj widěl! Deyž, ať mé vmjragjcý oko drjwe zhaſne, nežli potká lid twůg ta ohawná zhauba. Ale což geſſtě činiti mohu, abych bljzké vbránil zkáze, to před Bohem včinjm! Zde ſtogjm před oblj̆cegem twým! Slyš mne, Bože Izraeli! Geſtližes kdy wyſlyſſel w nebi, oč tebe na zemi člowěk w prachu proſyl! Geſtliže na Eliáſſowu proſbu wyſlané králowy wrahy oheň nebeſký poſtihl, a s wrchu Karméla ge ſtráwil! geſtliže pohltila propaſt za žiwa Koraha, Datana a Abiramowce na proſbu Mogžjſſowu w hlubiny ſwé: ó tak y mne wyſlyš Bože Izraeli! Zlořečjm mužům, kteřj tě hyzdj, a hřjſſnjka, Mogžjſſowa nepřjtele, chránj. Nykodéme! twůg konec buď, gako toho ſnáře! a hrob twůg gako hrob toho odbognjka! mezy wra-

že-

zedlnjky, gesstò daleko od chrámu a oltáře se kamenugj! Twrdé buď srdce twé, když vmřeš, a nepoddacý se Božstwj! Slzý buď zbaweno oko twé! Y plakati nemoz, kdyby vmjrage chtěl se obrátiti k Bohu! protože háge bezbožnjka gsy sslzel, protože twé služebné oko proti Wěčnému bogugjc neswaté slzy wylilo! Y ty Gamálieli toho snáře chránjš! Temnost a hrozná tma krýte oko twé! Pak seď a čekey pomocy Nazaretánowy, a sužug se darmo! Hluchota zawři vcho twé, strasslíwý konec wezmi žiwot! lež pak' očekáwage, až Nazaretán tebe wzkřjsý, lež, a setli, čekage darmo! A kdybys k luze, ana s vžasnutjm naň gako ty hledj, kdybys k luze gesste řekl: Pozorugte, on mne wzkřjsý! tedy wstup luza na hrob twůg, tropjc posměch sobě z proroka y z tebe! Před saudem pák stůg duch twůg, slysse rozsudek swůg! Pozdwjhni swé strassliwé ruky Bože, vdeř hřjssnjka, vdeř Nykodéma, a skonči kletby, které tobě ke cti gsem činil! Toho, genž mimo něg swé koleno sklánět, Gamaliela, y toho w prach polož, kdež smrt přebýwá! Ale swého ljtého hněwu, pod nimž se peklo, když kráčjš, pod njmž wrchowé země se otřásagj, swých hromů wůkol a wůkol tebe Nekonečný hřjmagjcých se vchop, a poraž mnohem wětssjho hřjssnjka, Nazaretána! Byl gsem mlad, nynj gsem stár, wždy gsem tobě na způsob otců slaužil, a oběti konal: ale Bože, pakli dopustjš, aby mé vmjragjcý oko tu bjdu

spa-

křilo, žeby tento Nazaretánský odbognjk swjtězyl, žeby twá wěčná vmluwa nic, nic wjc twá swatyně neplatila, nic požehnánj twé a přjsaha twá, kterau Abrahamowi, a po něm Abrahamowcům včinil: tak se odřjkám zde před oblječegem wsseho Judstwa práwa y zákona twého! tak chcy bez tebe žiw býti! bez tebe polož se w hrob má klesagjcý hlawa! Y gestliže toho snáře s oblječege země newyhladjš, tak gsy se nezgewil Mogžjssowi! tak to byla ssalba, co on w swatém křowj na patě Horebu spatřil! tak se nespausstjš zázračně k wrchu Synayské hory! tak newzněla žádná trauba! žádný hrom! tak se nezatřásla hora! tak gsau otcowé nassi, y my od předáwnjch časů mezy národy swěta ti neyhodněgssj politowánj! tak nebeského zákona žádného neuj, tak y ty negsy Jzraelu Bohem.

J. Mysliweček.

Pjseň žalostná
na smrt milenky.

Z wěže zwučné smutná hrana zwonj,
K zarmaucenj lidu měsstského;
Ach! gest pa milence! ach, gest pónj!
Nic! nic nenj w swětě stálého!
Kterau gediné gsem zamilowal
Z ctnostných djwek na tisýc,
Pro nižbych byl žiwot obětowal,
Ach, té djwky nenj wjc!

Djwku newinnau gak holubinku
Ozdobily ctnosti wznessené;
Pro wtip, tichost, wljdnost ctily Pinku
Matky, panny želem skljčené.
Kdož gen na ni patřil, chtil milost,
Cosy lásky hodného;
Wzniklať w srdcých hochů prudká čilost
Z gegj *) zřenj libého.

---

*) Licentia poetica, mjsto: gegjho.

Krásná gako růže, kterau w wzteku
Ljtá bauře s stromku srazyla,
Krasná Pinka v kwetaucým wěku
Do hroku swau hlawu sklonila.
Sklonila? — a mne gest zůstawila
Na tom swětě samého,
Dřjwe nežli sňatku okusyla,
Sňatku přežádaného!

Kde gsy, ach! kdes šťastná budaucnosti,
Kterauž Pinka předpowjdala?
„O gak blaze w swaté newinnosti
Žiwi budem, s plesem řjkala,
Chalaupku sy spolu wywoljme
W roztomilé kragině;
Krásnau zahrádku k nj wysadjme
Na zelené rowině!

Ruku w ruce budem chodjwati
Wečer w nj, co w rági, wesele,
Na wěky se budem milowati,
Wěrně gako w nebi Andělé!
O gakž poplesáme, widauc djtky,
W zahrádce gak běhagj,
Gak sy naššj pracý zrostlé kwjtky
Poskakugjc trhagj!"

Do-

Doplesalas! — Ty mé potěssenj!
Nynj giné kwjtky w rakwi máš!
Kde gsau djtky, přjsstj wyraženj?
W zahrádce swé s nimi přebýwáš! —
W zahrádce — tak auzké, smutné, pusté,
Genž se hrobem nazýwá,
Tam, tam s nimi we tmě němé, husté
Milenka má přebýwá!

Pinko! Pinko! s tebau bez přestánj
We snách žalostně se objrám!
Y když s lůžka wstáwám při switánj,
Před očima Pinko tebe mám! —
W kterém rayském kragi nynj chodjš,
Kde swé zaljbenj máš?
S kým se nynj na nebeských wodjš,
O! zdaž na mne zpomjnáš!

Nám co w zahrádce prwe růsti měli,
Na hrobě ti rostau kwjtkowé;
Nám co na stromjch by byli pěli,
V hrobu ti pěgj ptáčkowé! —
Ach, což wěčně hrob tě bude krýti?
Ani pláč, ni wolánj
Nemohauli kowů sylných sstřjti,
Wzbudit tebe z dřjmánj?

O gá opusstěnec na twém hrobě
Při měsýčku budu sedáwat,
K tobě, milenko má! budu, k tobě,
Genž gsy wsse mi byla, wzdycháwat;
By se smilowawssi ruka Páně
Wytrhla mne z saužení,
Hluboké mé odlehčiwssi rány
Přiwedla nás w spogení!

Spi má milá Pinko w spokogenosti!
Gasně nad hrobem swěť měsýčku!
Slunce! hrob zlať bleskem spanilosti,
W hrobu wěg tisse wětřjčku!
Garo! okrassug hrob wonným kwjtjm,
Když se ročně wracýš k nám!
Slawjčku! pěg žalost, kterau cýtjm,
Hoře, kteréž w srdcy mám!

Jan Negedlý.

O gazyku Českém.

Rozmlauwánj druhé.

(Wiz djl prwnj, str. 43.)

Slawomil a Protiwa.

Protiwa. Nenadál gsem se w zboru wčeregssjm, žeby z vst dáwno prohlásseného swětaobčana (kosmopolity) tak horliwá obrana gazyka Českého se pronesla.

Slawomil. Swětaobčana? — horliwá obrana? To prwnj od wljdnosti wassj za poklonu tjm raděgi přigjmám, že takk se radowati mohu, an gsem wám poněkud podoben; než to druhé? — y nu, každý má swého konjka z rákosý, na ktrého zasedna rád w zámeznj končiny paluge. Gá zagisté toho nepřjm, že na swém zaháleti nemohu; myslite wssak, že mezy těmi dwěma slowcy gest něgaký odpor?

Prot. Aż takowý, gako gest mezy těmito: býti a nebyti, nebo dokonce mezy milowati a nenáwiděti.

Slaw. A kterak to? prosým.

Prot. Buďto že w prawdě kdo swětaobčanem gest, a ten owssem celý swět zarowen miluge, nebo ale některau geho částku za obzwlásstnj lásky swé předmět wywolil, a ten swětaobčanem býti patrně přestáwá; nýbrž bogjm se, aby takowá stranná láska gedné snadno w nenáwist druhé částce lidj nepřissla.

Slaw. Co se mne tkne, gá o swětaobčanstwj (kosmopolitstwj) docela giného gsem mjněnj. Y mnjm, že se tak láska k wlasti s láskau k ostatnjmu swětu, ač w rozdjlném, nicméně w dobrém stupni, gako láska k přjbuzným s láskau k sausedům má. Než o tom gindy. Wčera tedy gsem se wám zdál horliwěgi rozmlauwati s tjm poněmčilcem? — Než medle, wjdaucýmu mně v prostřed wlasti newlastenctwj tak náramné, Čecha rodem, an wssemu, což dědům geho swaté bylo, se rauhá a posmjwá, domácý tupj, cyzý chwálj, těch nenáwidj, od nichž žige a tyge, — možnoli, prosým, aby kdo horliwostj pogat nebyl, a té nepřjjsněgssj newole proti synu wlasti nehodnému necýtil?

Prot. Možnoli wám wlastně, oprawdu newjm; to gediné wjm, že tudjž za horliwost swau widěti gste musyl na pokánj, gak odpůrce wáš,

gakož při půtkách obyčegně se děge, tjm pewněgi na swém zůstal. Gá, co chladný wáš obau posluchač, snadno gsem se warowal swědčiti gedné neb druhé straně, olege do ohně ljti, nýbrž toho prospěchu při tom gsem užil, že w obapolně zahřitém a tudy gako plynutěgšjm wtipu wašem, welice gsem se kochal.

Slaw. Prawák gest to maudrého powaha, z pošetilosti giných rozumného požitku nabýwati. Než tenkráte neodnesl gste geho za darmo. Pokud zde sedjme pod tjm wěkowitým dubem, který snad mnohému poctiwému staročechu chládku a přjstupu poskytl, powězte mi, prosým, komu z nás sám v sebe gste dal za prawdu, neb co smyšlel gste o tom celém našem rozmlauwánj?

Prot. S gednau wýmjnkau.

Slaw. Přigjmám gi, buď gaká koli.

Prot. Byste poslyše mne zůstal studený.

Slaw. Zůstanu gako led.

Prot. Nemálo gsem se diwil, kterak gste zwláště wy celé to rozmluwánj od hlawnj wěcy na ginau a docela rozdjlnau přiwedl; aneb ať zřegměgi djm, od lásky k wlasti k lásce gazyka Českého gste se uchýlil; což mi tak směšné přicházelo, gako když tam Lucyanůw Jupiter rozběhna se s swým mnohohrotným hromem na zapjrače Bohů Anaxagora, sám neweda gak, udeřil do chrámu Kastora a Poluxa, kterj mu ničjm neublj-

zi-

žili, gessto zatjm filozoff bez negmenssjho aurazu wywázl.

Slaw. Chrám Sspartánských bljženců a Anaxagor filozoff owssem wěcy nestegné byly; gestliže pak mezy wlastj a gazykem wlastenským tážgest nestegnost, tokbychom arcy daleko za cýl byli házeli. Než, dowolte, ať se wás zeptám, gaký národ přebýwá w Rakauských? Řeknete zagisté, Němcy! na týž způsob Francyi Frankům, Rusyi Rusům připjssete; aniž zapřete, že wssickni tito swau zwlásstnj wlast magj. Nuže, což práwě tjm ge dělá, aby Frankowé Rusowé, Němcy byli?

Prot. Zwlásstnj gich každých obec a zpráwa.

Slaw. Než co, kdyby se wssecky gich země pod gedinau zpráwau spogily, zdažby předce gako prwé tolikerými byli národy?

Prot. Bylaby to gedna obec w Němcých, Rusých a Francých záležegjcý.

Slaw. Gedna, ale rozdjlných národů. Každý ten národ sebauby obmezen byl, a mnjm, žeby nenamluwil tak snadno Rusowi někdo, že Francye geho wlast gest. Sami Francauzowé, ač že gako neghlawněgssj swětaobčané wssudy doma gsau, neopominuliby swého Zárcynska, gakožto wlasti swé, plnau hubau zwelebowati. A medle, tu kdeby gedna zpráwa, gedno práwo, gedno, deyme y to, nábožensstwj panowalo, odkud

kud předce ta patrná rozdjlnost mezy těmi národy pocházý?

Prot. Rozumjm wám: mjnjte, že gazyk gest to, an obmezuge národy a wlasti gegich. Než cokdyby mjstnj okrsslek snad to byl, gegž wlastj nazýwáme? Deyme tomu, žeby Francauz we Wjdni gsa zrozen a wychowán, o wlast swau tázán byl: můželi, nelhage zapřjti, že Wjdeňák gest? vmjli německy, čili nic, na tom nezáležj.

Slaw. Welmi mnoho. Nevměge německy, wůbec za Francauze gmjn bude.

Prot. A co, kdyby takowých Francauzů buď we Wjdni, buď w okolj gegjm wjce, až y na tisýce bylo?

Slaw. Tuby se patrně dělili, a gako gsau v nás Čeſſtj a Němečtj Bojemowé, nápodobně by tam Němečtj a Francauzſſtj Rakuſſané byli; wždy wſſak dwa národowé w gedné zemi.

Prot. Tedy w gedné wlasti?

Slaw. Pokud gistau země částku, neboliž gisté z hor, dolů, řek a lesů pozůstáwagjcý okolj wlastj nazýwáte, nepřjm se, a na ten způsob celá naſſe, gakkoli prostranná máte země gedinau bude wſſech národů wlastj, a předce, že wjce na zemi wlastj gest, (wygjmage ty waſſe swětaobčany) žádný potud nepochybowal; aniž, pokud mně známo gest, přirozenost zwláſſtnj tak nazwané wlasti obehnala něgakau hradbau, aneb plo-

tem

tem gakýmsy widitedlným opatřila, tak aby gedné každé z nich wěčné byly wykázány meze, a ona za hodnými toho přjčinami menssj nebo wětssj býti nemohla.

Prot. Widjm že, nechcyli, aby se ten led docela rozgihl, vstaupiti musým. Tedy kolik gazyků, tolik národů, a kolik národů, tolik wlastj?

Slaw. Gelikož gistá čásstka země s swými obywateli dle gazyků rozdjlným práwem wlast slowe —

Prot. Čechya tedy čásstkau Bojemie, a w Vhřjch neyméně trogj wlast, a co přitom neywětssenëgssjho, hezky pomatena gest!

Slaw. Smëgte se do wůle; ginák nenj. O gméno se nehádáme, nýbrž o wěc samu; a mnjm, kdyby Český národ se poněmčil, aneb gakým koli giným způsobem possel, (čehož na wzdory nenáwistnjkům Českým geho duch ho chraniž a ostřež,) žeby gméno Čechye zemi té tak málo náleželo, gakož gj náležj ono Bojemie, an w nj dáwno žádných Bojůw wjce nenj. Tedyliž wčera cýle tak hrubě chybeno? Nebo gestliže wlasti bez národu, národu bez gazyku zwlásstnjho pomyssliti nelze, dokládám gesstě gednau, že se žádný, kromě kdož gazyk národu swého miluge, prawau láskau k wlasti honosyti nemůže.

Prot. Wybyste obra překonal. Tjm téměř přemluwen gsem, že gakásy národu bytost

w gazyku geho záležj. Wěru! Slawomil domněnj swá, buďte ona sebe zwlásstněgssj, wýborně ohrazeti zná.

Slaw. Zkaussjte mne přjteli! Wy, gsa milownjk a znatel staré y nowé literatury, wjte dobře, kterak každý we swětě národ o swém gazyku smeyssl. Znáte ono Řjmanůw na wtjragjcý se cyzozemce neystálé newraženj, aniž třeba připomenauti wám Juwenála, an gako wssech wlastenců zástupce ty Grékuly tam nehodně mrská; chcete starssj přjklad? máte geg na neystarssjm, od něhož památky gsau, národu, Hebreyském: celý zákon pln gest lásky rozpálené k wlasti a gazyku. Ale proč hledati v mrtwých, čehož v žiwých dosti! Frankowé až pyssně rozpráwěgj o gazyku swého rozssjřenosti a slávě; Angličané swého sýlu, hognost a krátkost, ač že ta geg nemálo sstěkawým činj, horliwě zastáwagj. Což Němcy? ti zagisté gednau rukau wynálezky včenj a uměnj Francauzských dychtiwě wždycky vchwacowali, a wssak druhau wssemu, co se v nich pofrančiti chtělo, widliček podáwali; a nečetlli ste, kterak nedáwno ten Němec tam *) na toho Rosanjna se rozčepeyřil, že prý se pokusyl postawiti tu otázku: Lidéli Němcy? — a gi zodpowěděl sobě: to prey Bůh wj! aspoň tak wyhljžegj gako lidé!

*) Jen. Lit. Z. 1803.

dé! — A neſlyſſelli ſte toho powyku, co wedl tam *) ten nenewtipný, ač (mezy námi) ſyrowý Magyar proti Slowanům, gak wůbec tak zwláſſtě Uherſkým, gimž toliko cykány a židy w podwodu předkládá; a proč? že geden Němec **) který ani gedněch ani druhých neznal, Slowáky a Němce nad Magyary pochwálil.

Prot. Wſſe to pohřjchu swědčj, že swět, an tak drahný čas geſt, poſawad nezmaudřel. Ony wýborné myſſljnky o powſſechné obcy, o wſſeobecném gazyku, o pokogi wěčném, zůſtanau tedy —

Slaw. Čjmž byly na počátku — pěkným ſnem! Ten maudrý a mocný přirozenoſti zpráwce, kterýž půſobj, aby ty waſſe Sſpanyelky a ty mé Holandſké tulipány, čjm dále tjm wjce, ony k owcým, tyto k tulipánům Čeſkým podobněgſſj byly: kterýž winnému kři rowně tak gako králowſkému gablku náležitý prauh země wykázal, náš obělil, Maury očernil: kterýž, ač djm wſſecko, ani dwau we ſwětě zrnek pjſečných docela ſobě rowných nevčinil, ten zpráwce, prawjm, nedopuſtj, aby ta we wſſech wěcech panugjcý rozmanitoſt podiwná w gednom pokolenj lidſkém, aneb gen w gedné wlaſtnoſti geho gednomu neb druhému mudráčkowi k wůli, aneb dokonce lidſkau mocý zruſſiti ſe měla.

---

*) Wielands Merkur, 1803. Nro. 10. 11.
**) Zeit. für eleg. Welt.

Prot. Ačkoli sám pochybugi, žeby kdy geden gazyk, byť y gakásy nadpřirozená moc wssechněm národům dnes geg w vsta wložila, dlauho se vdržeti mohl, aby ho nowý Bábel nerozdělil: nicméně za to mám, že gak bez vgmy oné w prawdě welebné a diwné rozmanitosti, tak bez vgmy osobnosti swé národ Český poněmčiti by se mohl; nebo ani ten neysubtylněgssj záwěrek toho mi nedokáže, aby týž národ, proměniw gazyk swůg, zýtra byl proto giným, než dnes gest, národem. Gen se přiznegte, že gakýsy záblesk od toho gazyku Českého oko wasse zarazyl, aby wám, wezmauce to bez předsudku, že geden gazyk gest gako druhý, nelze bylo pochopiti.

Slaw. Mohlbych wám odpowědjti, gakož odpowěděl onen filozoff vějcý, že smrt a žiwot gedno gest, tážjcýmu se, proč on tedy žiw gest a neumřel? Pro tauž přjčinu, wece, že to gedno gest; — aneb tjm wás odbyti, že owssem gedno gest, gestli růže od přirozenj čerwená aneb bjlá; nicméně djwky nasse by to nesaudily za gedno, aby gakaukoli růžj pěkná ňádra swá ozdobily, nýbrž každáby rozwážliwě wybrala tu, která by k pleti gegj neylépe se hodila. Ale odstupte ssprymy, kde rozmlauwánj tak wážné mjsto má. Kdyby wasse filozofie kosmopolitská byla filozofij wesskerého swěta, řekl bych, gako tam Carnót ke Konzulátu a cýsařstwj Bonapartowu, že prwnj gsem, který se snássjm; ale dokud neywý-

wýborněgssj lidé v wzdělaných národů s wsseobecnau pochwalau zpjwagj:

Franky budauce, budem národ, ne wssak ale Němcy *)

Aneb:

Každý národ gest žiw, pokawad přemilý mu gazyk znj.

Mateřský, s njm ach! gestost geho hasne negistá. **)

Dotud tussjm bez hany smjm přáti, aby národ můg milý raděgi s druhými národy chybowal, než aby zadal to nepossednj. Slowanské gméno swé, a bytnost swau, zadage ten drahý poklad — gazyku swého, pro který od předků geho mnoho krwe prolito bylo. — Ale nechtěgmež odkryti té rány, ledwa zamřelé — nebo kdožby medle z Čechů bez bolesti na ni pohleděti mohl? Než co, kdyby to, že gest geden gazyk gako druhý, znělo pěkněgi než prawdiwěgi? Zdaž každý národ nemá swého zkussenj a gako wychowánj wlastnjho? A nenjli gazyk gako sklad weliký wsseho vměnj a wssj wědomosti lidské, kteráž njm od otce na syna, co zwlásstnj gedné každé rodiny bohatstwj přecházý? Co wjce? gazyk gest ta neywýtečněgssj, dle zwlásstnjho země prauhu, mrawů, smeysslenj, náklonnostj, a dle tisýcerých každého národu rozdjlů vzpůsobená filozofie, a tudy,

*) Gleim.

**) Virág básnjř Vherský znamenitý.

gakož každý wčinek k swé přjčině se nese, tak on složenjm, zwukem a powahau swau ten neygistěgssj a neywěrněgssj obraz počátku, zobecněnj, zdělánj, powahy a způsoby samého národu předstawuge, tak že w gednom gazyku gako celý národ žige, a geg co známku a důwod osobnosti swé přednássj, geho skaumánjm sám neomylně wyskaumán býwá, a gjm samým od giných národů tak se dělj, gako se dělj člowěk od druha giného wychowánj a zwedenj. Y může tedy wlastenec, nic se neohlédage na gisté zámeznj filozofy, bez bázně, žeby w auhonný předsudek wpadl, milowati gazyk gakýkoli národu swého, ano, ač djm gesstě gednau, gelikož to gistému lidu dosti praweno býti nemůže, bez lásky k wlastenskému gazyku na lásku k wlasti, t. g. k národu swému pomysliti nelze gest; a Čech tedy zárownau smělostj zpjwati může:

Němcy budauce, budem národ, ne wssak Čechowé wjce!

Prot. Tenkráte (mezy námi) po celém tom ledu weta! an giž negen wlastenský, ale y ten básnjřský oheň wás rozehřál. Ale ti Čechowé, co se tak trpěliwě gako ta růže sličná na bjlo z čerwena barwiti dáwagj, aniž se bogj, žeby gsauce bjlj růžemi býti přestali, a co se při německých mrawech, způsobu a řeči tak wýborně magj, žeť y nerádi gsau, když gim kdo těch dřewnjch gegich Českých připomene, ti, prawjm, Čechowé musegj

gj býti welmi prozaičtj lidé, že se cytliwost gich tak náramné změny, gakau wy w poněmčenj ge-gich widjte, neleká; zdá se, gakoby ge změna ta nic nebolela, ano y přjgemněgssj gim byla, než snad paupěti zmoteplenj gest.

Slaw. Wědomo gest wám, že člowěk w roztrhaném kabátu wsseho mluwiti nesmj. Diwj-te se wssak, že ti motýlowé, nebo raděgi braucy (tak gsem ge z mládi gmenowati slýchával,) lépe se magj, wyssáwagjce pro sebe kwjtj lučné, nežli wčeličky, které pro obec zásobu střednau pra-cně sbjragj? Gsau to Hladoleti, gichžto Bohem břich gest, a gestliž ten pln, co gim do wlasti a národu? Deyte takowému sobjku gjsti, a chceteli, on wám zapře negen wlast, ale y matku, a otce swého; tak málo se wjže přirozeným zákonem! Wssak on wždycky nagde pěknau zástěru hanbě swé, budto pokrče ramenama dj wám, že tak osud to nese, nebo konečně za filozoffa se wydá, geli-kož mnj, že těmto pěkně slussj, nižádné wlasti ne-mjti. Aby o swé spoluobčany dbal, přjběhy ná-rodu swého čjtal, k tomu ho ani prosbau nepři-wedete; a gakby medle čjtal, an Česky neumj, a w němčině gen gednostranné předky swé sezná, ač že ani w němčině nečjtagj hrubě takowj Neče-chowé letopisů o národu swém, bogjce se, žeby dočtaucým se, gak sslechetnj byli otcowé gegich, wlastnj swědomj gim odrodilost od nich připomj-nalo, a z hrdin posslých darebáků spjlalo. Což

te-

tedy, chljli vgjti zgewněho na ně prstem vkazowánj, zbýwá gim giného, než aby se doma y wně za Němce wydáwali, gelikož widj, že Čechowé od dáwna tak zdwořilj gsau, a Němců, kteřj za 20 y 30 let mezy nimi bydljce Česky navčiti se nemohli, beze wsseho smjchu snássegj: gednák tu oni zdwořilost magj genom k těm cyzozemcům, že nechtj vrazyti práwa hostinstwj, a neywjce, že magj autrpnost s neschopnostj gegjch, gelikož sobě oni na těžkost gazyka nasseho náramně stěžugj, a on gim tak protiwný gest od přirozenj gako psu wřelé kraupy, ač že vřady nasse gim k duhu gdau, a chléb náš gako med chutná: ale s nassincy, newjm, pročby takowau autrpnost měli? Na ty celá potupa a wzhrda gich slussně naléhá, že směli potupiti wlast swau, žežhule! sebjragjcý pérka po páwjch, a znagjce se k stádu cyzýmu, a kyhagjce s njm; odkudž by dáwno giž wysstjpáni byli, leč že tamtjž, trpjce vgmu na západ, počet swůg k wýchodu rozhogniti hledj, třebas genom žežhulemi opowrženými: wssak ona chlauba dobře se hodj k peysse, a Bohužel! čjm dál, tjm tjže gest ge rozeznati.

Prot. Ay, ay! tok něgaký Satyr z podsstjwky wám hledj! Smálbych se, kdyby se ty žežhule na wás sesuly, a hodně wám, gak tam Lucyanu filozoffowé, wyzobaly a wyrwaly.

Slaw. Kdybych gim to řekl německy; — Česky nerozumégj, neb aspoň se stawj, gakoby ne-

nerozuměli, bogjce se, kdyby gednau nekyhali, celý swět by zwěděl, že gsau newděčné žežhule. Gednák nechť přigdau, tussjm, žebych gako Lucyan hodného saudce nalezl.

Prot. Neradilbych wám k rozepři w tento čas, gelikož pro drahotu wssech wěcý y na sprawedlnosti hrubě přiskočilo. Ale bez ssprymů Slawomile! rozmlauwánj nasse stalo se nad nadánj oprawdowěgssj, budiž, gak prawjte, že gen potud Čechowé zůstanau Čechy, pokud Česky mluwiti budau: než, prosým, co na tom, gestliže oni Čechowé gsau nebo Němcy, genom když sstastnj gsau; čili mnjte, žeby Němec nemohl tak sstastný býti gako Čech?

Slaw. O milý Protiwo! rozumegte mně lépe. Negsem tak mdlý, abych to myslil. Gá sobě wážjm Němců, co giného národu oswjceného, a každý Čech tak prawotný bude a wyzná, že gim w vměnj a včenj aspoň tolik, co oni sami Francauzům dlužni gsme; kterakbych mjnil, žeby proto samé, že Němcy gsau, sstastnj býti nemohli, gessto gá sám to, co ge sstastné činj, včenj a vmělosti gegich wysoce welebjm a milugi? Ale mohauli Čechowé, pokud to gich poněmčowánj trwá, sstastnj býti, to wěru giná otázka gest. Vważte sám a suďte! Pauhý Čech odewssech auřadů wylaučen gsa, ani tjm mizerným nádennjm pjsákem býti nemůže, nýbrž gako tam v Egyptčanů ku pluhu neb ssjdlu otců swých zaklen gest,

ge=

gessto zatjm cyzozemec nadutý w zprávu zemskau a prospěchy geho se vwazuge; aneb welkým nákladem a pracý k auřadům ten kljč německý zgednati sobě musý, we sskolách, očkowaných syce němčinau, ale k tomu neywjce hódných, aby y ten poslednj znik wtipu Českého vdusyly; w nichžby y té neybystřegssj hlawě za čtwero y patero let nebylo možné se navčiti kromě tomu německému bukwaru, hezký od slowa k slowu, gakoby na modlánky hrál. O porozuměnj wěcy, pohřjchu! dbánj nenj žádného, a k posledu wygde vbožák gak wssel, gen o něco tupěgssj. Zdali wás nepřiwjtali gako mne, Čecha pauhého, s pauze německým slabikářem, snad abych zapomena česky, nevměl německy? Wásli w Quadrátku magistřjček nevgisskowal gako mne tisýckráte, že Němec gsem, že němčina má řeč gest mateřská, ač že matce mé německého slowa nikdý ani na gazyk newstaupilo? A co sstudia? zdaž y tam, coby se neywjce včiti mělo, v mládeže se nepředpogjmá? Těch zagisté žák Český buď pro nesnadnost dwau řečj neznámých, z nichž gedna nevčj se tak, gakby se žádalo, brzy se odstrassj, a do djlny nebo na pastwu se wrátj, gestliže posstudentiw se wjce mrzkým powalečem nebude, — aneb pak wsseckú nesnázy zmužile přeskočj, a konečně buda wýborným Němcem, Čechem býti přestane, a k auřadům w Čechách nenj mnoho lepssj než Němec. — Netrpjli sama při tom sprawedlnost? Zdaž na

tom gest dosti, že práwům, takměř pauze německým, toliko saudce rozumj? — Zdaž od nassich auřadů pauhý Čech sprawedliwosti bezpečně nadjti se může? Prosebný geho list Český buď se zawrhne, buď, že žádný mu rozuměti nechce, do němčiny třebas naopak, překládá, gsa podáwán od Kaifásse k Pilátowi, an zatjm každý sskrabák nad njm frnj, že německý nenj. A tak Čech, chceli k swému wol newol práwnjmu přjteli, často řeklbych nepřjteli, a opět na wětssjm djle — Němcy, do rukau se wrhnauti přinucen gest.

Prot. Než odkud medle w Českém mjstě sudj Němec, gelikož dle opatrného rozkazu při skaumánj za saudce zgewný se rozdjl mezy Němcy a tak nazwanými obogetnjky činj? —

Slaw. Činj gedno pozdě! Potom každý, ak gen něco po chůwě leptati zná, nebo dobrého gitra po Česku dáti vmj, za obogetnjka, kterýmž owssem w giném smyslu býti může, se wydáwá, a tak zaobcházý nejwyšssj wůli; ale možnéli, aby gazyku, gemuž 15 let včiti se zamesskal, w tom posledňjm, pracý předůležitau zaneseném roce, naspěch se navčil? — Prawda, že Čechowi vsudek Český wydati se musý, ale pro Bůh, Českýli? — kolik Linakrů cýditiby geg musylo, aby Český smysl z něho se wytwořil? — Než nechcy wás dlauho woditi po kancélářjch, gichž gména samého, snad ne bez přjčiny, mnohý se leká, to řeknu toliko, že mne pokaždé Demokrytský smjch napadá,

kdy=

kdykoli ten německý lístek Intelligency do ruky wezmu, a čtu, kterak tam neb zde pauhý Čech k dostawenj se pod trestem se powoláwá, nebo weřegnau dostáwá zpráwu o nápadném dědictwj, rozchwacowánj statku geho, a tisýcerých wěcech užitečných a potřebných, o nichž se celá německá Ržjsse snáze dowj, než práwě ten, koho se týče, gelikož tuze mnoho gest od něho žádati, aby, Čech gsa, nowiny německé, gimž nerozumj, kupowal, a sobě wykládati dáwal. Což tak za práwowážné uznáno gest, že samo neywyšssj řjzenj weřegně prohlásylo, *) že žádostiwo gest, aby list Intelligency také Českým gazykem se wydáwal: gakoby prawilo, aby se Čechowé styděli geden na druhého německy, rozuměg on neb nic, wolati a mluwiti. Prospěgeli to laskawé země Pána pokynutj? — Čas neylépe ukáže.

Prot. Na ten způsob Čech předce sstastný gest, gelikož ani sám newj, co mu chybj.

Slaw. Tak sstastný, gakož ten usměch wáš geg sstastným býti dokládá! Bohužel, že ne sstastnëgssj! Než gaký diw, když nenj uměleggsj! A můželi to, pokud celé uměnj w rukau Němců gest? Čech welmi málo zwj o wydokonaleném ho-

 spo-

*) Dekrét dworský 2ho Prosynce, léta, 1801. prossly.

spodářstwj, málo o přirozenj, wědomostech a giných wěcech, wzdělanému národu potřebných: gessto zatjm Němec negen z tolika včených spisů prospěch swůg béře, nýbrž y wsselikými spisy potřebnými, co něgakými rukowětmi ku wssemu vměnj a wědomosti hogně opatřen gest. Y pomlauwáli ten potom geg, že nenj tak zpráwný gako lid německý, že nenj k djlnám rozmanitým a fabrykám způsobilý: wedle nenjli hoden poklepnutj, gako w bágkách prawice, ana swé sestře lewicy nemotornic předhazowala? Bláznowá! kdyby člowěk cwičil obě bez rozdjlu, cožby překáželo, aby gj lewice we wssem nebyla rowna?

Prot. Co se týče hospodářstwj, ba y giného vměnj, mnjm, žeby w tom duchownj pastýřowé a včitelé sskolnj lidu přispěti mohli, anby přjklad gegich wjce wydal, než knihowny spisů neywýborněgssjch.

Slaw. Deyme, že tomu tak gest, ač že weliké pohnůtky mám toho přjti, deyme y tomu, že slussno gest, aby duchownj také w tělesných potřebách lidu dobrau radau poslaužiti mohl: než, prosým, žádatili se od něho může, aby on wssecko we swětě vměl, a w tom smyslu wssecko wssem byl, aby přjkladně sstěpowal, oral, wčely přehljžel, snad y rozepře wedl, a rány léčil? Y kdeby zůstaly powinnosti geho duchownj, kde vměnj pěkná a swobodná, bez nichžby, gak zkussenost včj, málo owčičky swé předčil, a bylby geden

den ze stáda, boge se strassidel, gako hospodyně geho, a hlásage slowo Božj na kazatedlně, gakoby w čelednjku mluwil; kde posléze to, gehož vgmy želelaliby nátura welmi *)? — Včitelé? — Kolik, medle, mezy nimi Borowých, Pawlowských a Michálků? Nežádeymež pro Bůh, aby za skrowný plat swůg gesstě y včenj byli; ach, nežádeyme takowé pustoty v cymbálu a džbánku! —

Prot. Wsse to arcy důwodem gest, že kde wětssj vměnj wáha, tam y dělnost, pilnost a způsobilost se nakloňuge. Než to wás neywjce těssiti může, že práwě wzdělaným gazykem, gakož německý gest, vměnj neylépe do národu přigde; a myslim, že Čech vwykna němčině, w vmělostech a wzdělánj držjwe a snáze prospěge, než aby w swém gazyku od dwau set let, gakž na to sami Čechowé nařjkagj, zanedbaném, wzděláwati se měl; gessto snadno to každý pochopj, že snáze gest, sku knihám w cyzý řeči porozuměti, nežli gen gednu dobrau sepsati.

Slaw. Že vměnj s gazyky do země se wnássj, kdož pochybuge? Ale zůstaneli vměnj to w gazyku cyzým, aniž s welkým národu zástupem se zdělj, tuť, myslim, méně prospjwá, nežli bohatstwj, které tam Pan Steyskal za žjto shrabuge, a we sklepě pochowáwá do truhly železné: to-

*) Horat.

tomu Weyskal, synáček otcy na leytka hledjcý, gen co z domu ho prowodj, wjka otewřit poběhne, a vplnau swobodu y oběh mezy lidem požitečný způsobj. Ale kdo způsobj doma oběh náramné včenosti Pana Wssewěda? Ten vmj wssecky gazyky, gen ne Če ý; včenosti pak má tolik, že newj kam s nj, nýbrž rok co rok baljky gj posýlá do Lipska židům, ač že mu psali kolikráte, aby přestal wozyti dřjwj do lesa, že gest tam wjce spisowatelů, nežli kupců — On wssak předce nevstane pracowati pro cyzotu; gednak na wlastjny s austrpnostj zhljžj, že tak zpozdilj gsau, a toho gazyku nevmějj, w němž on tak vtěssené wěcy wynássj. Nebo we wlasti geho gim nerozumj nižádný, a gest to pro domácý tak, gakoby on ani včeným nebyl; a o něm práwě řjcy se může, že nenj prorokem we swé wlasti. — To na wassi prwnj námjtku: druhau dowoljte mi tak obrátiti: Snáze gest národu sto dobrých spisowatelů wynessti, než celému w giný národ se obrátiti. A wěru, deyte Čechům, co ktomu potřebj, a stogjm za to, že za 20 let diwy swé na literatuře gich vhlédáte; kdežto oněch 50 let, za které onen nasseho národu dobrodinec, že Čechy celé se poněmčj, slibowal, giž drahně minulo, a čjm dále, tjm wjce gest widěti, že selhal. Tak Bůh potrestey wssech Čechowých nenáwistnjků, aby zkwetati geg widěli, čjm wjce se nadáli záhuby geho.

Prot.

Prot. Což gest padesáte let wzhledem národu, an gaka mrawná osoba gest nesmrtedlný! Gá prawjm, že za 200, a když to ne, owssem za 400 let zagisté se zněmčj. Nebo k tomu že přicházý, widjte sám, gestliže wás ta wlastenská láska docela neoslepila. Za poslednjch 30 let okolo pomezý na sta městeček a wesnic se poněmčilo; ssest kragů gest německých, a to gsau práwě ti neylidnégssj, práwě ti neywzdělanégssj, kdež obchod, vměnj, fabryky a hospodářstwj w takowé dokonalosti se nacházegj, gakéž w pauze Českých ledwa gaký stjn onde a onde gest znamenati. Němců, přidáteli Prahu, wětssj města a vřednjky pozemské, tolik neyméně gest, co Čechů; a tito, kdož gsau proti oněm? — Sedláci, a něco měsstanstwa w menssjch městech; v wětssjch, gak sám prawjte, za Čessťinu se stydégj; tak že w Čechách gazyk Český sedlským, a to gen z částky, německý naproti tomu městským a zwedenégssjm gmenowati se může. Ač že giž y pauze Česstj sedláci děti swé pilně k němčině magj, wědauce, že ginak gim od pluhu daleko stawiti se nemožno; a městské dcerky? co platna těm krása, bohatstwj? nevmégjli německy, y ten chaterný bradýř nimi pohrdne. Německý gazyk této doby gest krása, wtip, etnost, bohatstwj y poctiwost. Toť hlas sedláka y měsstana; wsse newražj na ty předky nasse, že nebyli radégi Němcy. Gelikož tedy němčina gediné gest spasenj wlastenců wassich, y

což

což gim gj nepřegete, a to gim chwáljte, čehožby rádi pozbyli? Wssak, wěřjteli tomu Českému pautnjku, nic wám pilnost wasse neprospěge, protože nad to wsseckо dobře on pozorowal, že země Česká se Slowany ginými toliko na Morawu mezuge, a což neybolestněgssj rána Česstině gest, že y nowězrůstagjcý pokolenj w pauhých prwé Čechách nynj giž w prawdě německé gest; y gestliž tak, gakož, wěru gest, nenj do toho času daleko, kdy se řekne: Kdež Čechowé? Byli, a nenj gich wjce!

Slaw. Ten Český pautnjk, co tak brzy doputowal? — Tomu na potkánj vhodnauti se mohlo, co gest za kragana: wždyť gen na pomezý gezdil; a Čechowé za to geho k nim smeysslenj, které sem tam podřekna se pronesl, málo přjčiny magj gemu wděčni býti. Diwli, že gežek w bágce posawad pjchá? — Že Čechye aspoň skrze Morawu s ginými zbratřenými Slowany se stýká, to má nad zemi Magyarskau: můželi wssak Magyar vdržeti se a zkwetati wjce, než cyzozemcy sobě předstawugj, proč, chtěge též, nemohlby Čech? Ale přiznegme se, že, zhasneli gméno geho, on sám toho gest neywětssj přjčina. Nedáli gemu zdwořilost geho, aby gako Magyar spolnjky swé nazýwal přjpletkami, mělkby owssem ho následowati w tom, aby milowal gazyk swůg, a zachowal původnost národu swého, která že s vgmau gazyka za nassich dnů náramně trpěla,

to-

toho zapjrati, bylo by arcy o polednách slepým býti; žeby ale národ náš w prawdě na počepj byl, a strach ssel, aby wsse, co Čechem gest, před námi očitě nezhaslo, gak to giž gistý lid s plnau hubau a s radostným srdcem prowolá wá, gako nad hrobem Čechye dupage a křiče: Ha! tu ležjš! přečkali gsme tě hrdá sokyně! — to, myslim, směssný gest trymff před wjtězstwjm! Od té chwjle, co do Bojemie Čech nohau wkročil, w neustawném trwá zápase s cyzozemcy, a tolik wždycky nepřátel proti gazyku geho doma y wně wálčilo, že, diwilli se Balbjn po tolika wognách býti gen gednoho w Čechách obywatele, my dnes práwěgi diwiti se můžeme, po tolika nátiscých že slyssti gest y ten neyslabssj hlahol slowenčiny od předků náš dosslé. Než tak zdlauha, y sám chtě, vmjrá národ! Přepal tedy vsudek swůg ten, kdož prawil, že giž německé po náš wyrostá pokolenj, tak abychom my poslednj Čechowé byli; ó tok mluwil ze žádosti srdce swého! Čili mnj, že se wypudj gazyk náš, co neduh něgaký, očkowánjm giného? — Ta gest člowěka powaha, aby čehož nevmj, nedbal, widěl w každém druha swého, a gako ona bezocasá lisska každému radil kusým býti. Zagisté, pokud ten weliký obecného lidu zástup Česky mluwj, plésati nad pohřbem Čecha gest směssno; práwoli? Tomuby tussjm Němcy, kdyby gich se to gako náš

týkalo, *) neylépe včili. Než děkugme Bohu, že nenj tak zle, aby nemohlo lépe býti. Lid Český gest; panstwo, nechť sobě howořj fransky neb chaldeysky, (rozumnègssj gazyk lidu swého milugj) což na tom? že lid za to ge má, zač sebe wydáwagj, — za cyzozemce, a tjm méně ge miluge, čjm méně od nich milowán gest. Wssak gim to sspatně slussj, když s poddanými swými skrze tlumače mluwj, což w prawdě tolik gest, gakoby cyzým vchem slyssell, cyzýma rukama gedli, a cyzých očj a nohau potřebj měli, a woditi se dáwali, gákoby slepj a chromj byli. Paklize to slepota a chromota mizerná gest, což řjcy mám o těch trefných opičkách mezy nižssjmi, genž my jce, že kdy nevmégj Česky, hned Gemnost Páni gsau, a Českau řeč za selskau magj? — Vbožátka! newědj, že každý gazyk tu, kdež doma, selský gest, a že sedlák gest obywatel země neypřednègssj, anby gim práwě řjcy mohl: Což mi to gečj okolo hlawy? Gá wám dáwám gjsti: gsteli wy lidé gako gá, mluwte, ať wám rozumjm! Diwno gednak, že mnohý děti swé německy včiti rád dáwá? Wssak y Němcy swých do Čech posýlagj; oba tedy obau gazyků potřebu cýtj. Než máli Čech, že se Němec w zemi geho rozssjřil, přestati Čechem býti? Proč ne radégi onen Němcem? či-

*) Tu si hic esses, aliter sentires. Ter.

čiliž, aby kam směřuge, wyšlo a řeklo se: Hle! nebylo z Čecha nic, pokud se nezněmčil? Y bylo prawdiwé cyzozemců přjslowj: České gest *) wěděnj nehodno!

Prot. Kam wás nese zámeznj horliwost! Zdaž gest Čechům na škodu gedno neb druhé cyzozemců přjslowj, kteréž gediné dowodj, že oni gazyku Českého neznagj? Tok zagisté zwedeněgšjm Čechům žádný za auhonu nepoklade, že německy se učj, a s gazykem umění německá sobě oswogugj.

Slaw. Nenj to gegich auhona, že německy umj, ale, že neumj česky! gakž toho dobré a sláwa wlasti gegich wyhledáwá. Kdyby, mede, cyzozemec, čta přjběhy země České, žádostj pogat byl widěti ten národ, gehož kolik předků, tolik hrdin bylo, který negsa welký weliké sobě we swětě zýskal gméno, a samým sebau toliko přemožen býti mohl; kdyby prawjm připutowaw k nám widěl a slyšel, gak mnohý poctiwých otců nezdárný synek nemjrným weseljm w diwadle tleská rukama na pochwalu hercy německému, **) který přigda po hostinu opowážil se toho hrubešstwj prawiti weřegně wšem wůbec Čechům, že w baufliwém času dokázali se býti prawým

---

*) Wieland w nowých básnjch.

**) Jfflandu w 1802.

wým národem německým! gakoby gen Němec hodným býti mohl: — kdyby widěl a slyssel, gak za tak welebné a sslechetné předky tak chaternj potomečkowé se hanbj, a studem lekagj, když Čechy ge někdo nazwe, widěl a slyssel, gak, čjm kdo méně Čechem gest, tjm wětssj hodnosti docházý: gak tu saudce protokol sobě do němčiny překládat dáti musý, nebo krage zpráwce, gak tam w důležité změně Pána rozkazy pauze Českému lidu německy wykládá, a kdy wsse hubu naň otwjrá, mnj, že to pozornost, a newj, že posměch gest; nebo gak tam w *) nenj Čecha duchownjho, anby lidu slowo Páně Česky hlásal, protože w Čechách sstudugjcý za patnácte let nemá, kdeby se nawčil Česky, a máli, newj, že k platnosti to gest; gak Němec kaplan s lidem se modlj, až se wssecko za břich popadá, a gak na to geho zpráwce druhý den do sskoly běžj, honem německy včj, a když to hned negde, wsseho tak nechá, a spokogj se tisýcy důchodů swých: kdyby ty, a těm podobné wěcy na swé oči widěl, a na swé vssi slyssel, gako my ge widjme a slyssjme den co den: kdyby widěl konečně ten národ pocestným gedaucým po deližancý podobný, a spogený gen mjstem, bez spolnj důležitosti (Interesse,) bez odměnné lásky, bez wlastenectwj;

*) Psáno gest to léta, 1803.

ctwj; podobný oněm čtyřem sochám představugjcým čtwero národů, gessto stogj na mostě Pražském, zdělané od welikého mistra Prokofa, aby byly wěrným obrazem cyzýho sobě Českého národu, gemuž na dowrssenj hanby nic neschäzý, než aby, k čemu se y giž schyluge, gako páni s poddanými, sudj s stranami, tak y duchownj včitelé s lidem skrze tlumače mluwili: — ó cožby se pohrdliwým čelem obrátil, nebo smjchy pukal, blahoslawě sebe, že cyzokragný gest, a pospjchalby z té hrdin starých zasskaudlé kraginy, kde patrnj wygewugj důkazowé, gaká neřest z toho býwá, když národ, znechutě sobě ctnost a mrawy předků swých, zanedbá y gazyka swého, a swjzel doma, wně pak potupu sobě připrawj.

Prot. Widjm owssem, a přjti nemohu, že buď gak buď w čase budaucým, nynj aspoň toho gest potřeba, aby každý mezy námi, kdož něgaký auřad zastáwá, Česky vměl, ano y tomu za prawdu dáwám, že, gestli ne ten lidu druh, který k Němcům se přirazyl, kamž y vřednjcy náležegj, alespoň ostatnj lid potřebu literatury České cýtj, řekl bych z částky, že wssak pro vzký wssech vměnj swazek toho řjcy nelze, prawjm bez obmezenj, literatury České; kterážby ale tak dokonalá býti musyla, aby y ten, kdo s německau známý gest, zamilowati gi mohl, ginak wždyby mu, gako sama Česstina, byla zawržena. Nebo gen s literaturau k gazyku láska se wsstěpuge, a gestliže

gi

gi potracugj tudjž Čechowé, gak brzy německau literaturu zachutnali, zdaž y Němec gi mjti může, an mimo to s welkau nesnadnostj gazyka zápasyti musý? A w prawdě, chudoba literatury Ceské gest snad ta neywětssj přjčina, pro kterau Český gazyk tak málo milownjků má. Gá syce se přiznáwám, že o ceně gegj negsem posawad cele přeswědčen, ale mnjm, že, kdyby něco na nj bylo, giž dáwno bychom to na gewě widěli. To wjm, že Němcy gak samému gazyku twrdost pro mnohé spoluzwučky, tak literatuře tu náramnau chybu wystawugj, že až po tu dobu ani gedné knihy České newysslo, kteráby něco nowého, wýborného obsahowala. Wssecko, co potud Čech dobře powěděl, budto w německém gazyku powěděl, bud to lépe powěděli Němcy nežli on, gelikož literatura gegich Českau, y w Čechách samých, giž dáwno přewážila. Přidám y to, na čež sami Čechowé sobě nařjkagj, že zwlásstě w technyckých slowjch welký nedostatek trpj? A gestliže tomu tak, gakož nelze pochybowati, tuk malý prospěch včinj ten gazyk we filozofickém y artystyckém vměnj; (widjte aspoň, že gá welice té nauze cýtjm) od giných ale dyalektů (nářečj) Slowenských, aby sobě gich zapůgčil, (německáby gen smjch způsobila) neprospěge tjm mnoho, protože gim Čech předce rozuměti nebude. Tak weliká, hle, ležj klatba na tom, co Českého gest!

Slaw.

Slaw. Gak toho gednau žádný nebude zapjrati, a kdož by zapjral, což y Protiwa yznáwá? — že gazyka Českého wědomost Čechům gest y chwalitebná y prospěšná, ano co wsse do se zawjrá, newyhnutedlně potřebná, gestliže nemagj mrawy, duch, sprawedlnost, sstěstj, až y sám národ gich zahynauti: o gazyku a literatury České zwelebenj malá péče bude. Že gazyk ten dosti wybraussený a způsobný ku wzdělánj wsselikých uměnj gest, toho staři spisowé zgewnými zůstáwagj důwody, a nýbrž y gak nassincowé, tak Němcy, (wygmauce ty nasse nenáwistj zaslepené,) nestranně ukázali. Slow, kterých mudřec a umělec žádá, owssem na mále nagde; než, prosým, dlauholi tomu, že w němčině wjce? A u koho gest ten nedostatek neywětssj? U toho, kdo s gazykem neyméně gest známý! Potom táži se wssech České řeči milownjků a zpytatelů: gižli wssecka slowa a mluwenj způsobowé mezy lidem a w spisých sebráni a wůbec w obchod uwedeni gsau? — Posléze nepochopugi, tu kde by se prawý nedostatek wyskytl, coby zabránilo Čechowi bráti slowce od giných dyalektů Slowenských — od gedné matky posslých? — Slowa Německá duchu Českému se protiwj. — Ten ale křik nad množstwjm spoluzwuček w nassem gazyku zpozdilý gest. Máli sem tam Čech něco wjce gich na začátku, zdaž za to Němec na koncy tolik, ba y wjce gich nenahrnuge? Zwykem nesna-

dnost

dnost mjgj. *) Zatjm dobrý spisowatel w obogjm gazyku mnohým twrdostem nenesnadně se wyhne. Gsme za Němcy této doby, ale ygdemeliž kam, zůstanauce státi? Ač že y w tom se nám vtrhá. Máme důležité spisy o národu naſſem, máme o slowu Páně, máme práwa, máme — nechcy se do literatury naſſj pauſſtěti na tom mjstě, snad toho gindy hodna přjležitost bude. A giž tam na wýchodu wystaupá olowěné nebe, y my obadwa máme potřebj warowati se wečera chladného, genž w tomto luhu gest, chcemeli napotom geſſtě pracowati pro miláčky swé, wy pro ten wáš celý swět, a gá pro Čechy swé.

Prot. Bylbych Slawomilowy satyry hoden, kdybych geſſtě newyznal, že kdo swým wlastencům prospjwá, swětu neylépe prospjwá.

Co

*) Co té vbohé Čeſſtině wſſecko předhazugj Němcy! Slyſſel gsem na swé vſſi, kterak gistil muž gakýsy gednak neneučený, že to sykawé latinského st, a sp, co ſſt a ſſp, wyslowenj od Čechůw poſſlo. O wýborný vsudek! Kdož pak we swé řeči st a sp co ſſt a ſſp wyslowuge, Čechli, či Němec? — Adelunğ prawj, že Saská řeč ljbosti od Wenedů nabyla. Medle, zdaž Němcy, čjm bljže Slowanů, tjm gemněgi nemluwj? naproti tomu Slowané, tjm twrděgi, čjm bljže nich? Sudme Sſwába, Sasyka, Čecha, Poláka, Rusa?

Co wjce? pozorugi dle sebe patrně, že pohrdánj Českým gazykem konečně od gediné newměløsti geho pocházý; giž y geho potřebu vznáwám, a že mnohé newědomé přednosti má, to cele wěřjm wám, gessto ho wědom gste. Gednak pochybugi, aby kdy gen na prostřednj stupeň dokonalosti se wynesl, pokud (powjm otewřeněgi, gelikož gen tento němý hág gest swědkem nassjm) ta hlawnj záwora geg swjrá, a zmikati mu nedá, a dáti nemůže. —

Slaw. Myslíte zemské řjzenj? —

Prot. Totéž! Nebo patrné gest, že dobré slawného domu panugjcýho žádá, aby z Čechů Němcy se stali; tokby gemu snadnost zpráwy, gednotu a sýlu wlády zgednalo. Nebo, ať wssecko slowem vzawru, Francya pro gednotu řeči gest nepřemožená. —

Slaw. Gábych zgewně mluwil, byk y celý swět za swědka stál. Dwůr náš y s nepřátely zacházý prawotně: mybychom s prawdau předeň gjti se sstjtili? Čirá nocby nás tu na tom mechem obrostlém kořánj napadla, kdybych wypráwěti měl, gak wždycky Čechowé k sobě Nečechy byli, tak že, ač wssickni slawnj z toho welkého domu panownjcy neměli se stegně k Čechům, řjcy se může, že padneli gazyk Český, Čechowé sami tjm winni budau. Nebo, gižli kdy gednohlasně prosyli země Pána o zachowánj gazyka swého, gižli gen znáti dali, že gim milý gest? Gižli gim,

kdy čeho požádali, odepřel? Zdaž k pokynutj na prosbu swých wěrných wždycky nebyl přeochotný? — Francye nepřemoženost? Ta, myslim, w hlubině polityky celé giné má průwody. Giště gest, že dyalekty gazyku franského brytský, kymrysky, a biskaiský dosti se patrně dělj; a neznjli y potud celtský mezy nimi, ať pominu německý a giné rozssjřenégssj. — Panowalik giž we swětě mnohogazyčy národowé: slaužili také lidé gednoho gazyku. Y gestli slawný dwůr náš kdy přemožen? A gestli kdy s sstěstjm nerowným bogowal, zdaž gazykowé národů geho byli tjm přjčinau? Zdaž práwě tjm nestal se sylnégssjm, že kolik národů, tolik zwlásstnjch o čest zápasnjků do pole uwedl? — Gaký diw? wssickni mu srdcem oddáni gsau, gelikož wědj, že wážj sobě práw, náboženstwj a gazyků národů swých! — Než mnjteli nicméně, že gednota gazyků gemu potřebná gest, táži se práwem, kterému by z těch ctyř hlawnégssjch neyslussnégi přistál předek ten? Y myslim, že slowenskému, z toho prostého důwodu, že 4 wjce gsau než 2, a wjce než 1 y $\frac{3}{4}$; nebo w takowém srownánj téměř Slowané s Němcy, Magyary a Wlachy w nassj monarchyi stogj.

Prot. Wjmť gá, že Slowané neysylnégssj gsau; gednak powažte, že titéž gako mnohé národy rozličné předstawugj; nebo nenj to gedno Čech, Slowák, Morawan, aneb dokonce Polák, Srb, Charwát. —

Slaw.

Slaw. Ale samj gsau to Slowané, w dyalektu toliko rozdjlnj, ač ne snad wjce než gako v nás Lachowsstj a Kamničtj Němcy. W brzceby ge wssecky literatura a polityka spogila. Gá aspoň nenesnadně domeyssljm se gistého prostřednjho dyalektu, kterýžby Slowany zbratřené spogiti mohl; buď on gako gest wznessená němčina mezy německými, aneb gako poetický, aneb aspoň Plutarchůw mezy řeckými.

Prot. O tom wssem gá pochopugi toliko, že to wssecko sen gest wyplněnj hoden; gednak přegi od srdce, aby se někdy řjcy mohlo, že y tento od Boha sen byl! —

Slaw. Dobře! ten Otec wsseobecný, an žiwj lidu y žiwočichů pokolenj wsseliké, an y národ náš skrze mnohá zkussenj prosslý tak dalece dochowal, ostřjhá geho, gsme té náděge, y do časů budaucých. Gesstě, než domů se odebéřeme, dowolte, abych pronesl několik pobožných žádostj, gelikož ty se ke snům dobře hodj: aby nám opět do sskol a rádnic gazyk náš milý vwedli, aby se mládež Česstině včiti musyla, neb ona žel! nevčj se, než co musý! — aby wznikla welká Slawanských včených společnost, magjcý dělnjky a ochránce we wssech prowincyjch, a zlepsseno bylo Slowenské knihkupectwj, nad něž we swětě nic nenj daremněgssjho, aby wssem Čechům láska k wlasti swé, a swornost mezy sebau, Němcům pak nassim wětssj snášeliwost nás, a wětssj chut k nassemu

gazyku z nebe do srdce sstaupila; a každý, čemuž gak náležj nerozumj, aby gak slussnė na skrowného člowěka, haněti a tupiti hezky se warowal!

J. J.

Básnjř Sénfoa byl židu 100 dukátů dlužen, kterýchž mu pro swau chudobu zaplatiti nemohl. Náhodau sessel se s njm týž žid v lazebnjka, an geg práwě namydlil chtěge ho holiti; žid pak y hned ho o ten dluh vpomjnal. Sénfoa se ho tázal: Zdaližby tak dlauho čekati chtěl, až ten pán mu fausy oholj? Jau, jaù, odpowěděl žid, tak dlauho mohuk čekati. — Wy gste swědkem Pane! řekl básnjř k lazebnjkowi, wstal, a odssel s neholenými fausy.

Swědomitý kupec.

Arabowé, tito w wymýšlenj důwtipných rozpráwek znamenitj mistřj, mezy ginými y také tuto rozprawku smyslili, a nawrhli nám tudy dwogjho wýborného naučenj; gedno, abychom člowěku nuznému a potřebnému pro Bůh rádi pomoc včinili; a druhé, abychom slowo, kteréž komu na wjru swau dáme, poctiwě a swědomitě zdrželi.

Ben Zair, kupec w městě Bagdadu, znamenage že mu sstěstj w wlasti geho, tak gako giným, slaužiti nechce, wssecko což měl prodal, a něco nashromáždiw peněz, do Indye se wydal, aby tu pokudž možné, kupčenjm něčeho sobě přiwyzýskal. Byl muž nábožný a poctiwý, a k welikému geho potěssenj začalo se mu sstastně dařiti. Wssak prwé než dossel do Masulipatanu, za některý den cesty před tjmto městem, laupežnjcy nař

wy-

wypadsse, tak ho čistě obrali, že almužny, aby na mjsto přigjti mohl, žebrati musyl.

Teprw po mnoha dnech a s mnohau nesnážj dostane se do toho města. W prwnj vlicy ptá se: mohlliby mu kdo řjcy, kterýby tu neybohatssj kupec byl; a zwěděw ssel k němu, a wyprawowal swau nesstastnau přjhodu, žádage aby mu tisýc cechynů zapůgčil, že znowu swého sstěstj pokusyti chce. Kupec přigal ho syce laskawě, wssak gako pochybuge o wjře geho, ptá se ho, gakauby mu gistotu dáti, aneb kohoby w rukogemstwj postawiti mohl.

Ben Zair odpowěděl: Pane, laupežnjcy toho neymenssjho mně nenechali, a k mému welikému nesstěstj w tomto městě docela neznámý gsem. Zatjm wssak pewně daufám, že s rukogmjm spokogen budeš, kteréhož na mjstě mém postawjm: nemámť na celém swětě žádného, krom Boha wssemohaucýho!

Kupec Masulipatanský těmito slowy, gež Ben Zair s plnau duwěrnostj k Bohu powěděl, gsa w srdcy hnut, ochotně otewře sskřini, a na malé vpsánj, w kterémž Ben Zair Boha gakožto rukogmě gmenowal, požádaných tisýc cechynů gemu wysázý.

Ben Zair žehnage swého dobrodince, odssel s potěssenym srdcem. W swém kupectwj wynaložil wssecku pilnost a snažnost, a s těmi penězy těžil tak sstastně, že než rok minul, pět tisýc cechynů

swé-

swého gměnj počjtal. Nynj wſſak přibližowal se čas, aby wedlé swého slowa dluh zaplatil. Tehdáž bydlel w městě, genž Ormus slowe. Rád z toho srdce bylby se na cestu wydal, aby swého welikomyslného wěřitele spokogil; wſſak pohřjchu nastalo baueliwé powětřj, a žádný koráb na moře se nepokusyl. Že tedy časem, kterýž byl sobě vložil, swého slowa zdržeti nemohl, wzal sy to tak welice k srdcy, že vlehl, a několik dnj z lůžka newstal. W tom swém sewřeném swědomj myslil stále na prostředky, a s těmi myſſlinkami tak dlauho se objral, až mu toto připadlo: wydlabal kus dřewa, tiſýc cechynů s listem na swého wěřitele w Masulipatanu do něho zaſſpuntowal, a dobře ge smolau obliw, a nápis na kupce na něm wytlačiw, do moře s těmito slowy whodil: „Můg Bože, tebe sem wěřiteli mému w rukogemstwj postawil; račiž včiniti, aby toto dřewo s penězy, kterýchž on mně na gméno twé swaté w mé negwětſſj potřebě zapůgčil, ſſťastně gemu do rukau přiſſlo."

W té naděgi, že na tento aspoň způsob swé přjpowědi a záwazku dosti včinj, vpokogil se w mysli, a předeſſlého zdrawj zase nabyl.

Cožkoli o této přjhodě mysliti můžeme, tak předce stalo se, že to dřewo w skutku kupcy w Masulipatanu do rukau přiſſlo. Gednoho dne plawil se on na lodičce po moři podlé břehu; to dřewo, geſſto mimo obyčeg sformowáno bylo, a

na

na moři zplýwalo, padlo mu do očj; gakaušy chtiwostj ponuknut, poručj otrokům, aby ge chytili, a pohlédna na ně, podiwj se náramně, když swé gméno na něm wytlačené vzřj. Otewře spěšsně sspunt, a gesstě k swému wětssjmu podiwenj list a penjze od swého dlužnjka nalezne.

Gak mile baučliwé powětřj vtichlo, a korábowé zase bezpečně po moři geti mohli, Ben Zair wydal se na cestu, neboť vgisstěn nebyl, přissly li od něho poslané penjze k vrčenému mjstu, a zdali muži tomu, gemuž náležely, do rukau se dostaly, ačkoli wěděl z zkussenosti, že moře w baučliwém powětřj dosti kmenů a giného dřjwj k onomu břehu přihánj. Gak mile geg kupec w Masulipatanu vhlédal, zwolal radostným hlasem: Budiž gméno Božj pochwáleno, kterýž wssecko tak diwně řjdj! Přjteli milý, twé vpsánj sem roztrhal; tys poctiwý muž, a mám potěssenj, že sem něgak k twému dobrému přispěti mohl. Welebme Boha nezpytatedlného, a newystihlau dobrotu geho wychwalugme.

Naprawený Kaliff.

Omray, Kády neb sudj w městě Zebry, procházege se gednau za městem, potká ženu, kteráž plačic ssla před sebau žene. Co pláčeš nebohá ženo? ptal se Omray. W prawdě gsem nebohá,

a přewelice nessťastná, odpowěděla ona; tento osel, pytel na něm, a oděw, kterýž na mně wi- djš, a kterýmž gedwa swau nahotu krygi, gest celé mé gměnj; neb mi ostatnj wssecko Kaliff pobral.

A w čem pozůstáwalo twé ostatnj gměnj? ptal se s podiwenjm Omray. — Měla sem malý dworek a něco rolj; byl to podjl po předcých mých a mého muže; bylo nám to nadewssecko milé a wzácné; tu sme se narodili, odchowáni byli; tu sme také za sebe se dostali, a pracý chle- ba dobýwagjce, té radosti sme zakausseli, kterauž dwě srdce upřjmně sebe milugjcý mjti mohau; — gesstě na smrtedlné posteli prosyl mne můg dobrý muž, aby náš statečék, gegž nám otcowé nássi zachowali, žádnému do rukau nepřissel, krom na- ssemu synu, kterýž snad práwě tjmto časem za Kalisfa, genž matce geho wssecko pobral, swau krew rád wylewá.

A z které přjčiny wzal ti Kaliff twůg sta- tek? ptal se Kády. — Nemá žádné přjčiny, od- powěděla wdowa; gen že chce na něm palác pro swé wyraženj wystawěti.

Dobrý Bože, pomysli sobě Omray; mát on tolik paláců a nákladných stawenj pro swé wyraže- nj; a že mu připadne, aby gesstě o gedno wjce měl, chudobnau wdowu z gegjho wlastnjho přjbytku wyžene. — A gakau ti dal náhradu? ptal se Omray. — Náhradu? žádnau! odpowěděla wdo-

wa;

wa; neyprwé chtěl mne odbyti s skrownym penj- zem; když sem ale nechtěla nikterak toho mně tak wzácného statečku prodati, mocý mi geg wzal.

Což sy mu swých těžkostj nepotaužila? prawil Omray. — Padla sem mu k nohaum, plakala, pro Bůh prosyla — wssecko sem mu powěděla, co člowěku w takowé bolesti, zármutku a zaufánliwosti připadne — Tu pro weliký pláč wjce mluwiti nemohla.

A swau prosbau nic sy v něho newymohla? ptal se gj bolestně Omray. — Zpurně se na mne vtrhl, a preč zahnal; s pláčem odpowěděla wdowa.

Omray pozdwihna očj k nebi a wzdychna, zwolal: Wssemohaucý sprawedliwý Bože! Otče wsseho lidu! on tebe tu na zemi představuge, a preč odhánj od sebe, kteřjž nic giného nežádagj, než co slussného a sprawedliwého gest; a ty showjwáš, a s trpěliwostj patřjš na ty, kteřjž w swých neprawých a nesprawedliwých žádostech žádné mjry nemagj.

Ženo — zwolá chwjli stoge w myšlinkách, zapůgč mi na chwjli swého osla a pytle, a poď zdaleka za mnau. Gá v Kaliffa něco platjm — kde gest nynj? — Práwě gest na dědině, odpowěděla žena, kteráž mně náležela. — Nic se nestarey, a poď gen za mnau, řekl Kády.

Omray pogma osla, gde k Kaliffowi. Kaliff pohlédna naň, přigme ho laskawě, a prawj:

Omray

Omray, wždyť pak sem tě giž tak dlauho newiděl; a co gest, že práwě nynj přicházýš? Slawný panownjče wěřjcých, odpowěděl Omray, práwě sem s chudobnau ženau mluwil, kteráž — Kaliff přegma mu řeč, prawil: Gá giž wjm, co chceš řjcy, a gá ani slowa wjce slyšeti nechcy. Ta twrdossjgná! ať zkaussj za swau swémyslnost. Cožť pak nenj to w mé mocy, že po wůli swé nad gměnjm y žiwotem swých poddaných rozkazowati mohu?

Twá moc, odpowj Omray, tu na zemi žádných mezý nemá. A tak nebohá wdowa také swého gměnj wjce nazpátek nežádá; gen toliko prosý, aby něco maličko pro památku měla, a dowoljssli-ty, gá tento pytel podlé gegj žádosti tu tau zemj naplnjm.

To můžeš včiniti, odpowěděl Kaliff vsmjwage se, ano třebas deset plných pytlů. — Omray! po málo dnech té kraginy ani nepoznáš. Tu bude státi krásný palác, tamto woda přes skálu poteče, a onde dám postawiti wysokau wěž, s kteréž celau kraginu přehlédnu.

Ano? — odpowěděl Omray, a zatjm pytel zemj naplňowal — s swau pracý budu hotow, a pak, slawný panowjče wěřjcých, gesstě gen gediné prosby wyslyš, kteráž rowně tak chatrná gest gako prwnj. —

Nebudeš oslyssán, odpowěděl Kaliff. — Pytel gest naplněn, řekl dále Omray, a nynj, slawný pa-

panownjče wěřjcých, prosým tě včiniž, aby geg na tohoto osla naložil.

Gakáž to podiwná prosba! zwolal Kaliff; gakž toho odemne žádati můžeš? Zawoley některého z mých otroků, a ten ti pomůže.

Odpusť, panownjče wěřjcých, řekl Kády, že tě za tu milost prosým, a prosým tě s pláčem, aby mi gj neodepřel. — Nemaudrý muži, zwolal Kaliff, wždyť ten plný pytel gest pro mne těžký!

Těžký? prawil Omray; ten pytel země, tak malá částečka z toho gruntu, na němž stogjme, zdá se ti býti tak těžká? O pane nevmocněgšj! a nehrozýšli se, když pomnjš na ten den, na kterýž před twým a nás wšechněch sprawedliwým saudem se postawjš? na kterýž negen tento pytel plný země, anobrž y celá dědina sewšemi palácy a wěžemi, kteréž na nj stawěti chceš, sewšemi slzami, kterýmiž gi nešťastná wdowa twau přjčinau skropila, tobě daleko za nesnesytedlněgšj břemeno bude? Tys na tomto swětě welikomocný panownjk; twé pokynutj zkrátj člowěku žiwobytj, a twým gediným slowem na tisýce nešťastných býti může; ale — přigde čas, kdež ty otrokům swým rowen budeš.

Gá mým otrokům rowen! opakowal sobě Kaliff.

Neylépe se welice, prawil Omray, a chtěl sem řjcy, že twá přednost na tomto swětě, někdy tobě k wětšjmu trápenj bude. Nebot tobě tu

mno-

mnoho na starost poručeno gest, protož také mnohem wjce na odpowjdánj mjti budeš. Gedenkaždý z twých poddaných nebude auctů skládati, nežli z toho, co sám pro sebe má; ale ty zewssého, což wssickni dohromady máme. Měg se dobře — odpusť twému otroku této opowážliwosti.

Omray chtěl odgjti. Kaliff zdržel ho, řka: Toběli gesstě odpustiti mám, gessto wjce má powinnost gest, abych ti děkowal, žes mne před welikau nesprawedlnostj zachránil, kteréž sem se giž napoly dopustil? — Zawoley wdowu! Nechť sobě swau dědinu zase wezme, a aby měla ty slzy nahrazené, kteréž pro mau twrdost wylila, wykáži gj kus mých zahrad, gako gegj dědina gest. A ty wjce od dwora mého neodcházeg, abych se tobě slussně odměniti mohl. Mocnáři potřebugj vpřjmného wůdce, kterýž se neoslýchá pro prawdu wssecko vciniti; kterýž ge na pokljsky vpamatuge a před nimi chránj; a ty budaucně mým budeš.

Kraméryus.

Z hystorye přirozených wěcý.

O Slonu.

Ten přepodiwný twor negen swými tělesnými powahami, nýbrž y wtipem a rozumnostj swau giná zwjřata zemská daleko přewyssuge. Y kdož může na tu přenáramnau, předíwně zřjzenau, wssak y neslíčně způsobenau stwůru pohlédnauti, aby bližssj známosti o nj nabyti žádostiw nebyl? Slon gest, gak Pjsmo swaté dj, (Job, kap. 40, 14.) přednj z včinků Boha sylného mezy zwěřj. Y přeswědčjme se o prawdě tohoto propowěděnj.

Welikostj swau wssecka zwjřata zemská přemáhá! weyssta geho obnássj dwanáct y čtrnáct střewjců, tedy dwakrát tak weliký gest gako weliký kůň; délka geho má patnáct y sedmnáct střewjců; kůň pod njm tak progde, že hřbetem swým

ani

ani nezawadj o geho břicho; neboť nohy geho gsau wysoké gako člowěk obyčegné postawy.

Wesměs tyto podpory té náramné stwůry býwagj tak sylné, co žiwot člowěčj, a gsau dole téměř tak tlusté gako na hoře, y pět neb ssest střewjců wysoké. Wssak nohy spodek gest welmi krátký a malý, menssj nežli při člowěku se nacházý, genž nápodobně w pět (a gakž ginj tomu chtěgj: we čtyři, ano y we tři) prsty, nehty opatřené, se dělj; ploska nohy gest kožj na způsob rohu potažena. Zadnj nohy magj toliko gediný klaub, a zdagj se kratssj býti, než přednj, ač w skutku gsau delssj.

Hlawa v přirownánj k tělu gest malá, znak ale mnohem wětssj, než v giných zwjřat; vssi gsau delssj, než osslowské, a gdau člowěku od nohy až po plece. Celá postawka těla geho zdá se býti nemotorná a negápná, nic wssak méně snadně a přjslussně se obracý skoro bez přestánj, odháněge hmyz od sebe. Očima swýma, z nichž rozumnost widěti, rozwážliwě okolo sebe hledj, y wssecko, což cýtj, gistými znamenjmi na gewo dáwá. Nos formugjc traubu sedmi aneb osmi střewjců dlauhau táhne se, a může geg podlé swé ljbosti až lokte zdélj w sebe wtáhnauti. Nahoře obnássj okolek gegj tři aneb čtyři střewjce, dole něco přes půl střewjce, a konec gegj působj krag, kterýž s wrchu gest podoben koncy prstu v ruky. Wnitř gest tato trauba we dwé rozdělena, a do-

le wycházý w chřjpě. Slon vžjwa swé trauby, genž z samých žilen složena býti se zdá, mjsto ruky. Nesmjrná sýla s tau neysubtylnégssj čitedlnostj gest w nj spogena. Snadničce pozdwihne nj wzhůru člowěka dospělého, y pryč njm od sebe mrsstj. Může y konečkem té trauby kwjtj trhati, vzly rozwazowati, kljč w zámku otočiti, a otewřjti, ty neymenssj penjze z země zdwihnauti, ano y čjpek z láhwice wytáhnauti, pérem psáti, a těm podobné wěcy konati. Obzwlásstně ale gest mu platna k dychánj, čenichánj, k nabjránj wody (neb chtěge pjti pausstj nabranau wodu tau trubau do huby) k pogjmánj potrawy, kterauž do huby strká. Poněwadž slon pro krátkost, a neohybnost krku hlawu swau těžce otáčj, a ohybá, tedy mu obratnost a ohybnost trauby welmi prospjwá. Přednjch zubů nemá; ale dwa zadnj, s každé strany geden, wynikagj mu s hořeyssj čelisti, asy sedm aneb osm střewjců gsauce dlauzý, a každý z nich do 160 aneb 180 liber wážj. Kůže slonowá gest obyčegně barwy ssediwé, zřjdka nábělelé aneb náčerwené, magjc nemnoho chlaupků, aneb raděgi ak bjm, sstětin, gessto gsau tlustssj a twrdssj, nežli sstětiny diwokého kance; na wjčkách gsau střewjce zdélj, y na ocase, genž dwau aneb třj střewjců délku má, nacházegj se také tak dlauhé, a na koncy ocasu černé blýsskawé wlásyny w chomáč se formugj, genž tak pewné gsau, že žádného člowěka s to nenj, aby ge, ač welmi

ohy-

ohybné gsau, rukama přetrhl. Stařj slonowé magj swraskalau kůži, a ač náramně tlustá, ano na hřbetě palce ztlaussťj gest, předce wyssknutj a sstjpnutj cýtj od žjžal wčiněné. Aby měkká zůstala, a před wředowatinau se ochránila (čehož přjčina gest wstawičné w holau gich kůži působenj wětru a slunce) často se kaupá slon, aneb wálj w laužjch a kalisstjch, léha w stjnu, w saukromj mezy třtjm a bahnem. Ocasu geho sobě w Indyi welmi wážj y draze prodáwagj, ženské geg magj za swau okrasu, y užjwagj ho k rozličným powěrám; často zaň tolik zlata dáwagj, co wážj, z kteréžto přjčiny smělj a odwážliwj lidé slonům auklady strogj s nebezpečenstwjm žiwota swého; prwé geg rozličným způsobem dráždjce wábj w auzkau a hlubokau cestu, kdežto ginj towarysſj rychle se za njm ženauce w ůžině, kdež se obrátiti mu nelze, skočj, a ocas vtnau, aneb vřežj. Wssi gsau téměř okrauhlé, a přewelike měkké mjse nápodobné; podlé ljbosti swé nimi wládne, ohánj, ɔc.

Domowem gsau v prostřed Afryky, a w poslednj Azyi. Azyatsstj se rozeznáwagj o něco od Afrykánských, y přesáhagj ge krásau, wtipem a rozumnostj. Nepyěknégssj gsau na ostrowě Ceylonu, kdež se bělawj a načerwenj, gessto gich obyčegná barwa gest ssediwá, nalézagj. Bělawým téměř gako Bohům se w Indyi klanj a poctu prokazugj, až y wálky krwawé o ně mezy králi powstáwagj. W Syamu chowagj bělawého slana

w palácu s pozlacenými pokogi; potrawy mu dáwagj w zlatém a stříbrném nádobj, a když na procházku gde, nesau slaužjcý nad njm baldachýn. Tato pocta má základ swůg w starodáwnjm včenj o putowánj aneb přecházenj dussj, nebk se domnjwagj, že zemřelých králů dusse w bjlé slony přecházegj. Slonowé rádi chodj heynem, anižk w heynech vbljžj pocestným, gestliže gich nedrážbj; wyrazýli se některý z heyna, tuk býwagj nebezpečni; neb prawj, že takowj slonowé pro swau nesnásselíwost z heyna býwagj wyobcowáni a wylaučeni, za kteréžto wyhnanstwj se pomstjwagj nad lidmi, byk y gich ani nedrážbili. Heynem několik set welikým, gdau pokogně swau cestau, sýly a mocy swé společné proti wsselikým autokům swědomi gsauce; wssak po gednom gdauce činj autok, obáwagjce se, aby gich žádný nepřepadl. Odtud pocházý, že w kraginách bydlitedlných, kdež slony lowj a lapagj, tak mjrného přirozenj negsau, gako w nebydlitedlných pustinách, že y wssecko, což potkagj, rozbořj a zkazý.

Sparmann w cestě swé wyprawuge o nich tento přjběh: Třj sedlácy leželi bljzko řeky o poledni na předhořj dobré naděge, a spali magjce swé gjzdecké konj k stromům přiwázané. Procytnauce z nich dwa zahljdli čtyři neb pět slonů na bljzku, nad čjmž se náramně zděsyli. Y na rychlost zbudili swého towarysse, a wssickni třj skryli se w křowj. Mezy tjm přissli slonowé, přeráželi konjm

pá-

páteř, a ssli zwolna swau cestau; nepochybně měli proto w nenáwisti konj, že gich lowcy vžjwagj, honjce slony. Týž Sparmann na giném mjstě pjsse, že celé hejno slonů do stáda owcý se dostalo, a žádné ani za mák nevbljžilo, nýbrž zlehaučka trubami swými buď na stranu ge odstrkowali, buď gich pozdwihugjce s cesty kladli, aby gich neposslapali.

O rozplozowánj se slonů nic gistého nemůžeme řjcy, nebok gediné w stawu swobody a plachosti swé se běhagj, a tu welmi těžko gest gich pozorowati, neb gakoby se stydeli, w saukromj to konagj; polapeni gsauce nezkaussegj radostj z toho přirozeného puzenj wyplýwagjcých, ač w gistý čas znamenj řjgenj při nich se okazugj, a oni náramně ljtj a nebezpečni býwagj. Čas od běhánj se až do wyljhnutj trwá rok, časem y půl druhého léta; samice gen gediné slone ljhne, weliké co diwoká swině, giž třenowní zuby s sebau na swět přinássegjcý, na gichž mjsto, když wypadagj, ginj narostau.

Mladé, gakž někteřj gsau se domnjwali trubau, nýbrž hubau; chtěge ssáti položj traubu na lopatku matčinu, a hubau pogme bradawice gegjch prsý mezy přednjma nohama ležjcých. W čtwrtém roce obému pohlawj wylezau dwa zadnj zubowé, kteréž wssak při samicy gest sotwa widěti. W třidcátém roce slon dospěge, a pak gesstě do sta, ba y přes sto let žiw býwá. Pročež nenj

diwu, že gich weliká ſtáda po tiſýcých nacházýme (ač welmi ſkrowně obyčegem wſſi weliké zwěři ſe rozplozugj) protože ſtarého wěku docházegj, a ſylau ſwau proti ljté zwěři doſtatečně opatřeni gſau. Wſſak nebezpečenſtwj, kteráž ſe gim od lidj činj, býwagj mnohem wětſſj; z třj přjčin gim lidé vklady ſtrogj; předně, že lidem tu, kdež ſýdlem ſe položj, welmi ſſkodj; neb ſlon, aby do ſytoſti ſe nagedl, potřebj má tolik, coby pět kuſů dobytka howězýho ſnědlo. Přigdeli gich hegno na pole regžj poſyté, aneb w ſad palmowý aneb giného ſſtěpj, tedy za půl hodiny geſt wſſecko zkaženo, a wypleněno. Stromy, gichž ljſtj trubau ſwau pohodlně doſýcy nemohau, wywrácegj; ba y chalaupky, kteréž gim hegnem táhnaucým w ceſtě ſtogj, zbořj a rozmetagj.

Za druhé přináſſj weliký zyſk lapánj ſlonů. Gegich zubowé poſkytugj nám té drahé ſlonowé koſti, njž od ſtarodáwna gij znamenitý obchod wedau, a za drahý penjz prodáwagj. W Afrycé, kdež negwětſſj zubowé ſe nacházegj, ſlony málo za žiwa lapagj, na wětſſjm djle ge zabjgegj. Způſob ge zabjgeti geſt podlé rozdjlnoſti kragin rozdjlný; wſſak co geſt prach wynalezen, negwjce ručnicemi ge ſtřjlegj. Mnoho ſrdnatoſti a ſchopnoſti geſt k tomu potřebj, y přihážýwá ſe, že y ten negſchopněgſſj lowec při myſliwoſti ſwé o žiwot přigde. Pročež aby tjm bezpečněgi na ſlona vdeřiti a přitécy mohli, několik lowců ſe ſpi-

kne,

kne, gessto společně sobě w nebezpečenstwj pomáhagj. Časem y nezkussenj lidé na low slonů se wydagj, gakž Sparmann o dwau Kapských sedlácých swědčj.

Dwa sedlácy spatřiwsse y wečer w sausedstwu swém slona vmjnili y hned na konjch za njm hnáti: Slon sy gich prwé ani newssjmal, než až asy 7 neb 8 kroků k němu přissli, kdež geden z nich s koně skočiw wotěž držel, a na kolena padna na slona wystřelil. Sotwa že střelec na koni seděl, a s koněm se obrátil, giž slon mu byl w zápětj *) a tak pronikawým prokřikem (řičenjm) zahřměl **) že střelec na koni gako osyka strachy a auzkostj se třásl; kůň pak několik násylných skoků wči-

*) Rychlost tak náramného a těžkého zwjřete do sedmi y do osmi tisýců liber wážjcýho gest ku podiwu; běžj sice gen klusem, kterýž wssak skoku pádem běžjcýho koně se wrowná, nicméně gen na rowině k předu běže tak rychle se pohybuge; do wrchu aneb s wrchu běžeti aneb se obraceti gest mu welmi obtjžno.

**) Zwukowé slonowi při řičenj wjce nosem aneb trubau procházegj, nežli hubau, a znj gako sylný zwuk trauby polnj; křik geho, genž přes mjli se slyssj, gest strassliwý a protiwný, ač ne tak hrozný, gako řwánj lwů aneb tygrů.

včinil, a s neobyčegnau hbitostj gesstě gednau tak sylně gako prwé pelowal. Zatjm sedlák se spamatuge koně náhle obrátil k pahrbku. Tjm předgel slona, a towaryš geho nabyl wjce času, že buď do boku aneb k srdcy slonowi měřiti mohl. Wssak neprostřelil ho nebezpečně; y nynj za druhým střelcem se pustil slon, wssak w malé chwjlce vstal, nemoha ho dostihnauti, protože též druhý střelec gesstě po wětssjm pahrbku slonu vgjžděl. Nynj obadwa střelcy byli sobě nápomocni, geden druhému držel koně za wotěž, aby tjm bezpečněgi pokaždé střjleti mohli; nynj naň potřetj wystřelili, a slon třetj kulkau postřelen gsa gesstě se pomstiti chtěl, až čtwrtá kulka wsseckų srdnatost mu odňala; a po osmé ráně teprw vpadl. Zkussenj lowcy vbezpečugj, že po gedné kulce, kteráž srdce geho dossla, slon se swalj, k čemuž ale obzwlásstnjch ručnic a kulek potřebj gest. Obyčegné olowěné kulky gsau přjliš měkké, a neprorazý tak snadno kůže slonowé.

Za třetj strogj auklady slonům, aby za žiwa polapenj okrotli, a rozličným službám ge wyvčili. Neywjce w Indyi ge chytagj, kdež negsau tak welicý, wssak prý mnohem wtipněgssj a včeliwěgssj, nežli Afrykánsstj.

Na ostrowě Ceyloně gistá částka lidj, wlastnj pořádek činjcý, toliko s lapánjm slonů se objrá, kteréž okrotlé do wýchodnj Indye za drahý penjz posýlagj. Chytagj ge po gednom do ok,

genž

genž z newydělaných kožj gsau wyhotowena, a sice tjmto způsobem: Gak mile se dowědj o slonu, y hned někteřj z nich se stawj, gakoby z předu naň dorážeti chtěli, hledjce tjm přetwářeným doráženjm ho do wysokého haußtj dostati, kdež towaryš gegich drže oko w ruce za nimi podtagj gde, a s welikau schopnostj o zadnj nohu mu ge ohodj, a druhým koncem rychle o strom otočj a hákem přibige. Tu slon ze wšj sjly swé se opře, a cukne, aby prowaz přetrhl. Zdařjli se mu to, tedy se dá na vtjkánj, a zachowá se při žiwobytj, nezdařjli se to y hned poneyprw, tedy vstane, aniž sy dá potom tolik práce, aby se oswobodil. Po chwjlce lapači sylnými prowazy aneb řetězy zadnj nohy a krk mu sewrau, a vprostřed dwau krotkých k tomu koncy giž wycwičených slonů, prodawače dušj nazwaných ge vwedau, kteřjž mu notnými ranami, gichž mu trubau swau vdělugj, zpauru geho zaháněgj. Y lidé sami slona chyceného zkrotiti mohau. S počátku newole geho mu nedopustj, aby sy lehl *) až w několika ne-

*) Před časy byli toho domněnj, že sy slon ani nelehne, protože prý by pro tjžku těla swého wstáti nemohl, wšak neprawé gest to domněnj; neb slon odpočjwá leže na břichu, a mage zadnj nohy za sebe roztažené. Gediné w stářj, gsa bez obbj, spj stoge, opřen gsa o stěnu, aneb o něco giného.

nedělsjch tak okrotne, že se může na něm brodit gesti. W čas řjgenj chytagj diwoké slony pomocý zkrocených samic, kteréž ge přiwábj do mjsta, w kterékoli chtěgj. Spce v wětssim počtu ge chytagj gistými honbami. Zahradj weliké mjsto na mnoho mil sylnými, hluboko do země zakopanými koly, na začátku gest to zahágené mjsto welmi prostranné, pak pořád vžssj, na konecy se zawjrá w způsobu měssce, kterýž se dělj přjčnj hradbau z kolů s wrchu dotčeným podobných včiněnau, w njž se djra nacházý, genž se poklopem zawjrá. Ten poklop gest prowazy natažen, a nad njm stogj kdosy skrytý. Od toho měssce gde dlauhá wssak auzká, koly obmezená a ohrazená cesta, gsaucý té ssjřky, coby gedinký slon progssel, a se neobrátil. K tomu zahágenému mjstu nynj se wssech stran s nesčjslným množstwjm lidj střjlegjcých a rozličné řemeslné ohně působjcých zdaleka ge shánégj. Někteřj okrocenj a wyvčenj slonowé, kteřjž v začátku toho hágenj gsau, okazugj diwokým cestu k měssey, a gak mile děrau k němu progdau, vtne strážný prowaz, poklop se spustj, a tudy gim zawře cestu na zpět. Z měssce nynj w auzkau cestu ge ženau, a tak za každým, gak tam wegde, hned strom prostřčj, aby zpátkem nemohl; když pak až k konecy toho průchodu přigde, honem mu hodj opatrně několik prowazů okolo krku, stáhnau a připogj geg k těm před poklopem stogjcým slonům, prodawa-

ře dussj nazwaným, a tak gich pomocý geg odwedau.

Mladj slonowé nedogdau ani půl swé obyčegné welikosti w zagetj, zwlásstě když do cyzých kragin se dostanau, y na wětssjm djle dřjwe než starj pogdau.

Slonowé welmi dobře plowau, a předce se bogj wody, magjce přes most gjti, aneb w lodj se plawiti. W té přjpadnosti musegj se obě dwě strany mostu ratolestmi obložiti, aby wody newiděli, y na lodj musegj se pewně opatřiti.

Čjm wětssj a lepssj gest slon, tjm dražssj býwá. Za slona 12 střewjců wysokého platj do 2000 tolarů. Wyžiwenj slona welmi mnoho tolarů stogj, neb počjtagj na gednoho denně sto liber rejže, nůssi welikau ljstj palmowého, aneb sto a padesáte liber trawy. Podlé giných stogj slon denně tolik, žeby se třidcet osob wyžiwiti mohlo. Chléwy, w nichž ge chowagj, gsau nassim konjrnám podobny. Za každým stágem gest sylný strom do země zakopán, k němuž gest slon gednau neb y oběma zadnjma nohama, gestliže gesstě gak nákeřj neokrotl, přikowán.

Každý slon má několik hljdačů, a mimo ty gesstě swého wlastnjho wůdce Kornáka řečeného, kterýž mu na ssjgi sedj, a železným prutem, gehož konec w háček sspičatý se formuge, mezy vssi ho bige, chtěge, aby s mjsta k ginému se bral, aneb něgakau službu konal; djlem y slowy, kam

chce,

chce, geg řjdj; neb slon wůdcy swému tak přiwykne, že mu tjm neywětssjm posluſſenſtwjm a tau neywětssj wěrnoſtj oddán geſt. Když wůdce aneb někdo giný naň ſednauti chce, y hned na rozkaz wůdce ſwého ſe položj. Denně dwakráte y třikrate ſe brodj, podlé rozkazu wůdce ſwého napřed na gednu, pak y na druhau ſtranu we wodě ſe položj, a hřbelcem ſe čeſati nechá. Po wyčeſánj muſý ſe čiſtě opláknauti wodau, kterauž z trauby ſwé po hřbetu, po bocých a po břichu ſtřjká. Pak kokoſowým olegem geg namažj, a zaſe na ſtáge vwedau.

Neywjce vžjwagj ſlonů k noſſenj a taženj. Aby lidi pohodlně néſti mohl, dá ſe na geho hřbet ſedlo, na něž noſecý ſeſle ſe přiwáže, w njž wjce oſob doſti má mjſta. Neypředněgſſj oſoba, pán ſlonůw, ſedj v proſtřed, s předu a s zadu ſedj chlapowé, oháňky magjce, aby pánu chládek půſobili, a zaſtřenj proti ſluncy, aby ſtjn měl. Slona pak rozličnými okraſami ozdobugj, namalugj mu po čele a po traubě rozličných figůrek barwy rozmanité, přilepj naň pozlátka, přikrygj geg překráſnými a ſtkwoſtnými přikrywadly a několik zwonečků naň zawěſſegj. Na zuby ſtrmjcý gemu z huby naſtrkagj měděných, ſtřjbrných aneb y zlatých prſtenů, geſſto čaſem y drahými klénoty wykládáni býwagj. Chůze ſlonowa geſt bezpečná a pewná, opatrně mjſtečka každého ohlédáwá, a

krá-

kráčege gen obyčegným krokem za den wjce než 10 mil cesty vgde.

Když chtj, aby zbožj aneb giné wěcy nosyl, tedy mu dagj nosecý sedlo, kteréž on, zwykna tomu, sám swau trubau na sebe naložj. Weliký slon vnese tjži 2000 liber wážjcý, a trubau do dwau set liber pozdwjhne. Zapřahagj geg y k wozům a giným strogům, aneb zawěsý mu wěcy, kteréž má nésti, na zuby strmjcý. S wěcmi, kteréž se mu swěřj, welmi opatrně zacházý, a gak gen wůdce pokyne, bez neymenssjho porussenj ge na zemi postawj.

Před wynalezenjm střjlenj z ručnic vžjwali slonů y w wálkách, kdež djlem sylau swau a djlem hrůzau, kterauž neobyčegnostj swau mezy lidmi a zwjřaty působili, k wjtězstwj dopomáhali; djlem y bogownjcy, gessto na gegich hřbetech w domečku, wěži napodobném, byli, y s welikým prospěchem na swé nepřátely doráželi a proti nim bezpečněgi bogowati mohli. Za nyněgssjch časů gen w Indyi, a to zřjdka, w wálkách gich vžjwagj. Před časy wycwičenj slonowé y katů mjsto zastáwali, a zločince odprawowali, zwlássťa takowého na rozkaz buď gednau ranau zabjgegjce, aneb geden hnát po druhém gemu lámagjce, aby tak, gakoby kolem lámán byl, znenáhlau a bolestnau smrtj zahynul.

Nynj gesstě některé paměti hodné wěcy a přjklady o geho podiwné maudrosti a opatrnosti

vwe-

vwedeme. Pamětihodné gest, že w zagetj se nerozplozuge; byla gim wssecka přjležitost dána a pohodlnost včiněna, aby se běhali, wssak nadarmo; z té přjčiny nikdý z nich nebudau pitomá a domowni zwjřata. Giná slonů znamenitá powaha gest, že wzhlédem čistěgssjho tělesného požjwánj wjce než které giné zwjře k člowěku se blježj. Když gest syt, natrhá sy na pastwě těch neypěkněgssjch a neywonněgssjch kwětin, složj ge w kytku, wonj k nim za něgakau chwjli nosem, pak potěssiw se wůnj strčj ge do huby, gakoby chuti gegich zkaussetí chtěl. Též známo gest, že w hudbě swé zaljbenj má, a podlé zwuku gegjho gako podlé taktu se pohybuge. Krásnými přikrywadly ozdoben a ginými okrasami opatřen, gest nad mjru wesel, y čerstwě sy wykračuge. Sylných nápogů gest náramně žádostiw; když geho wůdce k těžké prácy ho pobjdnauti chce, tu láhwicy wjna, araku aneb kořalky w rukau držje gemu okazuge, a slibuge po wykonané prácy dáti. Pozorně poslauchá, a welmi ochotně prácy swau wykoná; ale běda wůdcy, gestliže slowa nedržj! tuk se do něho dá y zabige geg. Těch nápogů sylných welikau hognost snese; tak mladý slon we Wersailgi chowaný dwanáct pinet wjna dostáwal.

Čjm ale slon wssecka giná zwjřata (mimo psa) předčj, gest gakýsy wtip a gakásy rozumnost, nimiž pokynutjm, posuňkům, hnutjm těla y slo-

wům lidským rozumj; nimiž činy, k nimž rozwáženj a schopnosti potřebj, welmi snadně pochopuge y následuge; ano y sám od sebe, bezewsseho powkázanj, prostředků k dosaženj cýle swého obmeyssj, čehož gediné od lidského rozumu a maudrosti nadjti se můžeme. Když má baljky, pytle, tuny s mjsta na mjsto přenássetí, tedy wssecko w určité mjsto netoliko welmi opatrně složj, nýbrž y trubau swau ohlédáwá, zdaliž to pewně a bezpečně ležj, a kdyby znamenal, žeby v. p. tuna snadno se odkutáleti mohla, y hned přinese kámen aneb cosy podóbného, a podložj gi, aby se nehýbala.

Slon we Wersailgi chowaný měl gednoho času w neobyčegné postawě, a sice s pozdwjženau trubau a otewřenau hubau wymalowán býti. Aby geg w tom stánj zachowal maljř, kázal služebnjku swému, by slonowi owoce do huby házel; což on činil, wssak často se stawěl, gakoby házel, a nic mu nehodil. Nad tjm se slon rozmrzel, y pomstu wzal, wssak ne na služebnjkowi, nýbrž na maljři gakoby wěděl, že to sskádlenj rozkazem maljře, gakožto pána služebnjkowa, se dálo; y nabraw wody, co mohl, do swé trauby, wychrstl gi na maljře, tak že se wssecko na papjře, kdež reysowal, smazalo.

Mnohem důtkliwěgi potrestal tomu podobné drážděnj. Přissel kdosy k němu, chtěge s njm ssasskowati, y klamal geg házege sem tam rukau, gakoby mu něco hoditi chtěl. Slon wssak s tako-

wau

wau prudkostj na něg přitekl swau trubau, že gjm o zemi mrsstil, a dwě žebra mu zlámal.

Slonowé gsau welmi popudliwi a žádostiwi toho, aby w dobrotě a s gakausy uctiwostj s nimi se nakládalo; nesnesau žádného klamánj, aniž marného připowjdánj. Zakusyl toho gednau Kornák, wůdce geho, kterýž k přenáramně těžké prácy ho pobjzege láhwicy sylného nápoge, araku řečeného, mu okazowal, y za odměnu sljbil, gestliže tu prácy wykoná, ale nedržel daného slowa; y rozljtiw se slon nad tjm na mjstě geg zabil. Wssak y slonowé gsau welikomyslnj, čitedlnj, autrpnj, wděčnj a činů swých litugjcý; neb když přiběhnauc žena zabitého Kornáka, plná zaufánliwosti obědwě děti swé slonowi k nohaum uwrhla, řkaucy: zabj y ty, když gsy gegich žiwiteli žiwot odňal, y hned se spamatowal slon, wyzdwihl staršjho chlapce trubau swau, a posadiw ho na sebe od té chwjle nedopustil, aby kdo giný, nežli on, geho wůdcem byl.

Geště několik přjkladů připomeneme. Gistý Indyanský wogák pokaždé dáwal slonowi gistau měrku araku (sylného nápoge) když swůg žold dostal. Gednoho dne nemjrně pil a rozličných weystupků se dopustil; stráž se hnala za njm, y opilý wogák wzal utočiště swé k slonu, položil se pod něg, a w pokogi usnul. Nadarmo stráž geg wytáhnauti usylowala, zmocniti se ho chtěgjc; slon ho trubau swau statečně bránil. Procytna

wo-

wogák zrána a z opilstwj wystřjzliwěw náramně se vlekl, wida an pod tak strasslivým zwjřetem ležj. Ale slon mu lahodil trubau swau, dáwage na srozuměnau, že tu bezpečen gest, a že bezpečně odgjti může.

W Asmeře, městě Indyanském, dostáwal slon, kdykoli přes trh weden byl, od gisté zahradnice s prahausse zelených wěcý. W čas řjgenj přepadla geg obyčegná wzteklost, vtrhl se, a wssecky lidi s trhu honil, y zahradnice strachem naplněná vtekla, a hrůzau djtě swé, kteréž v sebe měla, s sebau wzýti zapomněla. Slon znage mjsto, kdež dobrodinkyně geho sedáwala, odnesl trubau swau djtě, a na stranu odložil, a welmi opatrně ge na střjssku baudy postawil.

Nynj gesstě něco o slonowé kosti. Skrze slonowau kost wyrozumjwáme slonowy zuby, gichžto přednost w tom záležj, že gsau přetlusstj, a k těm neypřeme něgssjm pracem se hodj. Délká takowého zubu gest do osmi y do desýti střewjců, a wážj do 150, ba y do 180 liber; libru rádi po 1 zl. platj, zub na prawé straně býwá wětssj než na lewé. Obchod s slonowau kostj gest starodáwnj, neb w neystarssjch spisých, gako w Pjsmě swatém w 1 knize králowské X kap. werssi 22 se zmjnka o nj činj. Za nassich časů neysylněgssj obchod wedau s slonowau kostj Angličané, Hollandowé, Francauzowé, Dánowe, gessto gi w Afryce skupugj. Zubowé Indyanských slonů gsau syce menssj nežli Afrykánských, wssak mnohem lepssj y

dra-

dráže ge platj; čjm ale zub wětšj, a na wáhu těžšj, tjm dražšj bywá. Dwau třetin zubu řemeslnjcy k mistrným djlům užiti mohau, třetj částka, od kořene počjnagjcý, gest ssterbiwá, hodj se toliko k maličkostem rozličným, k hříčkám, a gim podobným wěcem. W některých kraginách gedj y maso slonowé, kteréž prý odporné chuti gest, a téměř gako bůwolowé maso chutná. Traubu slonowau kladau za neylepšj pochautku, a Lewalgant nazýwá pečené slonowé kosti králowským gjdlem.

Jan Negedlý.

Welmi stařjcký muž pogal hezkau a mladau manželku, kteráž mu w roce slehla. Miluge gi náramně litowal gi, plakal a hořekowal, když při porodu mnoho bolestj snesti musyla. — Ona pogawšj geg za ruku chtěla ho těšiti, řkauc k němu slabým hlasem: „Ach můg milý muži, nermuk se tak nad mau bolestj, wždyť gá wjm, že ty negsy nj winen.“

Mir-

Mirzowo widěnj.

Pátý den nowého měsýce, kterýž gako zaswěcený podlé obyčege swých předků swětjm, wessel gsem do lázně, a wykonaw rannj pobožnost wylezu na kopce okolo Bagdadu ležjcý, abych ostatnj částku dne na gich wýsosti o samotě na tichých modlitbách a w swatém rozgjmánj strávil. Čisté powětřj, gehož gsem užil na těch wysokých horách, posylňowalo mysl mau; y zabral gsem se w rozgjmánj o ničemnosti žiwota lidského, až gsem konečně zwolal: Oprawduk! člowěk gen stjn gest, a žiwot geho sen. Tak přemeyšlege a oči swé na skálu naproti mně strmjcý obrátě, uzřjm na gegjm wrchku muže w oděwu pastýřském, an pjšťalu w ruce držj, a k ustům gi přiložiw pjskati začal. Geho pjseň ljbezná a utěšená wmjsyla se w množstwj rozmanitých hlasů, tak že spanilostj swau přewyšsowala wšecky pozemské zpě-

 wy.

wy. Libá pokognost w srdcy mém se rozplynula; přicházelot mi, an slyssjm ony nebeské zpěwy, genž dussjm zemřelých nábožných při gegich do ráge přicházenj na proti zněgj, a gich čitedlnost k wznessenégssjm rozkossem nowého blaženého přjbytku pozdwihugj.

Giž gsem začasté slýchal, že tu skálu gaký-sy duch nawsstěwuge, a mnozý okolo gdaunce slysseli geg zpjwati, zpěwáka ale dosawad newiděl žádný. Lahodjcý pjsně, kteréž pjskal, wzbudili we mně žádost, abych s njm rozmlauwati mohl. Gako spěge gsem se po něm ohljžel na druhau stranu, žádage u něho býti. On taužený mé seznaw pokynul rukau. Gá se bljžil s hrůzau a s uctiwostj, kterauž w nás wzbuzuge wyšssj bytnosti pohled; ale geho milostnými zpěwy w srdcy swém gsa pohnut plače gsem k nohaum mu padl. Duch s láskau a s přjwětiwostj na mne se usmjwal; přemilostný pohled geho wssecku spozdilau bázliwost pogednau zapudil z mysli. Ruky mi podaw mne ze země pozdwjhl, řka: Mirzo! twé samotné rozmlauwánj gsem wyslechl; pod zamnau!

Přiweda mě na wysokau skálu, a na neywyšssj swrchek mne postawiw: Ohljdni se k wýchodu, řekl ke mně, a powěz mi, co widjš?

Widjm audolj, odpowjm gemu, kterým ssiroká řeka teče.

„Au-

„Audolj, kteréž widjš, gest audolj bjdy, a geho řeka gest řeka časů.“

Pročpak, tázi se ho, proč wytěká ta řeka na gednom koncy z tmawé mlhy, a proč na druhém koncy téměř tak tmawá mlha zakrýwá gegj zátok?

Poněwadž, odpowj duch, gako malý potůček z temnosti wěčného moře wyplýwá, a do něho se opět wracuge. Slunce geho hrnaucý se wlny dělj, gim meze dáwage; a tak od začátku swěta se wztahuge až na geho skonánj. Pozorug gen bedliwěgi té ssiroké na obau koncých tmau zastřené řeky, a rcy, co na nj widjš?

W prostřed nj widjm most.

Ten most gest žiwot lidský; zpytug geg dobře. —

Wypře swé oči, widjm, že ze sedmdesáti celých a z několika zlámaných oblauků pozůstáwá, tak že wssech dohromady mohlo do sta býti.

Když gsem oblauky počjtal, prawil mi duch: Tento most pozůstáwal někdy z tisýce oblauků, ale náramná powodeň ostatnj strhla, a tyhle zanechala w zhaubě, w kteréž ge dosawad widjš. — Řekni mi ale, co wjce na něm znamenáš?

Množstwj lidu widjm přes něg gjti, a na koncy gednoho každého wisý náčerný oblak.

W dalssjm pozorowánj znamenal gsem, že mnozý gdauce po mostě do řeky, genž pod nim teče, se propadagj, bylot w klenutj těch oblauků skryto

množstwj padacých dweřj. Pocestnj skapjce na některé ty dwéře náhle se propadnau, y okamženjm zmizegj. Kde se wcházelo na most, tam hustě wedlé sebe ležely padacý dwéře; a sotwa množý lidé mrak prorazyli, giž polowice gich do řeky wpadlo. W prostřed mostu bylo těch padacých dweřj méně, ale k koncy se opět množily, hustěgi gesstě než při začátku v sebe ležjce. Widěl gsem též některé, gessto zlámané oblauky překulhati chtěli; dalekau wssak přes most cestau byli vnaweni, a gich kolena seslábla, tak že děr přeskočiti nemohauce, geden po druhém do řeky padal.

Podiwné stawenj toho mostu, a wsselika rozližnost pocestných tak mé oči na se přitužila, že gsem přestati nemohl, abych ho bedliwě nepozorowal. Y zarmautil gsem se w srdcy swém, patře na to, kterak ti vbozý pautnjcy tak bjdně se oklamali. Zdálo se, že množý žertem a radostj poskakugj, ale nenadále se propadli, a w padánj gesstě rozkládali ruce swé na wssecky strany, gakoby sy pomocy chtěli. Něktefj kráčeli zamyssleni, s očima k nebi pozdwjženýma, v prostřed ale swého hlubokého přemyssljowánj klesnauce ztratili se mi s očj. Množý hnali se po strakatých bublinách před gich očima se mjhagjcých, wssak když se nadáli, že požáry powětrné giž giž vchopj, sklauzla gim noha, y oni dolů spadli. W takowém zmatku a tlačenicy widěl gsem některé, an se po mostě sem a tam hnali, magjce meče, ginj opět skla prohledacý,

ti

ti přicházegjcým běžjce wstřjc mocý ge strkali do neybližssjch spádů.

Duch seznaw, že to smutné diwadlo přjliš k srdcy sobě připausstjm, řekl mi: Odwrat se od padagjcých, a powěz mně, zdali gesstě něco widjš?

Gá se poohljdna, tážl se: Co znamenagj ptácy, genž w welikém heyně neustále most oblitugj, a chwjlkau se naň sazegj? Widjm káně, harpie, krkawce, a giné drawé ptactwo.

Tok gsau, odpowj duch, starosti a náružiwosti žiwotem lidským haurjcý, totiž: lakomost, záwist, powěry, zaufalstwj, láska, a giné.

Ach! wzdechl gsem sy z swého zkormauceného srdce, gak nicemný gest člowěk, stwořen gsa gen k bjdě a smrtedlnosti!

Duch s bolestj man autrpnost mage, kázal mně, abych odwrátil oči od tak smutného diwadla, řka: Wzhlédni na tu hustau mlhu, do kteréž zanássj praud wssecka smrtedlnjků pokolenj, kteráž do něho spadla.

Gá pozdwjhna očj swých, gak mi kázal, a budto že dobrý duch oči mé nadpřirozeně posylnil, aneb některau částku těch hustých mlh odstranil, widěl gsem, gak se audolj na tom wzdáleném koncy rozssjřiwssi w nesmjrné moře se rozwinulo. W prostřed moře byla wysoká skála z dyamantů, děljcý ge w dwa stegné djly. Tmawý oblak gesstě zastjňowal gednu polowicy té skály, tak že s té

stra-

stranu ničeho gsem rozeznati nemohl; druhá ale strana wypadala gako daleké moře, plné nesčjslných owocem a kwjtjm oplýwagjcých ostrowů, mezy nimiž plynuli potokowé mořštj, od sebe ge děljce. Widěl gsem obywatele w skwaucým oděwu, na hlawě magjcý wěnce upletené z kwjtj. Někteřj procházeli se mezy zelenými stromy, ginj sedali na břehy čistých studének, a opět ginj odpočjwali w kwětinách. Slyšel gsem též smjšený zwuk ptactwa, zpláwu, hlasů lidských y rozličné hudby. Zplésal gsem nad tjm přerozkošným podjwánjm, žádage sobě orlowých křjdel, abych k těm blaženým přjbytkům přeletěti mohl. Duch mi ale řekl, že ginady přegjti nelze, kromě branami smrti, kteréž gsem každau chwjli na mostě otewřené spatřil.

Těch ostrowů, prawj duch dále, kteřj w utěšené rychlosti a w mladistwé kráse před tebau ležj, a kterými celé moře, gak daleko widjš, poseto býti se zdá, gest nesčjslněgšj počet, než pjsku w pustinách země. Za těmito, které widjš, ležj na miliony giných, nebo to moře gde dále, než oko twé postihnauti, a twá mysl sy předstawiti může. Na těchto ostrowjch přebýwagj nábožnj po smrti, do nichž býwagj rozděleni podlé rozličného stupně a způsobu ctnostj, w kterých propjwali. Čjm čistšj a dokonalegšj býwá přjchozý w smeyšlenj a gednánj, tjm šťastněgšj přjbytek gegich. O Mirzo! nezasluhugjli blaženj tito palaukowé twého neywětšjho wynasnaženj?

nj? Zasluhugeli žiwot, an tě k dosaženj takowých rozkossj schopna činj, twé hany neb potupy? Gesstěli ti smrt, kteráž tě do tak sstastných swětů wede, strasslíwá býti se zdá? Kdožby se rmautil, že do praudu padage o bubliny přissel, když týž praud kořist swau w krajiny tak sstastné wede? Ať tedy wjce neslyssjm toho nářku nad nůčemnostj žiwota lidského, neboť to kratké putowánj, pro které tak rozkossná wěčnost gest připrawena, vznáwagj dokonalj duchowé za neykrásněgssj wěc maudrosti Božské.

Pořád gesstě newýslownau vtěchau těmto přesstastným ostrowům gsem se obdiwowal, konečně prawjm: Prosýmž tě, zgewiž mi též tagemstwj, která za oněmi tmawými oblaky na druhé straně té dyamantowé skály ležj!

Když mně duch neodpowjdal, obrátjm se k němu, abych ho podruhé žádal, ale giž gsem ho wjce nespatřil. Opět se obrátjm k té přeradostné wyhljdce, toho podjwánj gesstě déle zažiti chtěge; ale mjsto hrčjcýho praudu, klenutého mostu a těch přeblažených ostrowů, nic giného gsem newiděl, než hluboká audolj Bagdadu, na kterých wolowé, owce, a welbląudi w trávě se pásli.

Jozeff Windyš.

Idylla.

W nocy zabl audilý milownjk.

Již Tytan w pozlaceném wozu s paprsky tam do rozčeřeného moře se wpausstěl, a západnj gen kopcům slabau zářj oswěcowal wrchy; již pastýři opausstěgjce pastwiny, stáda swá před sebau k domowu hnali, a zwjřednice na obloze stkwěla se wysoko: když Miloň rozmilý wida ten rozkossný slunce západ, a přemilostný zase wýchod měsýčku, vmyslil sobě přjwětiwý ten wečer w lásce a sladkém rozmlauwánj pod besýdkau ljpowau, neb při ljbezném Libinčině zpěwu strawiti. Pročež opustiw chalaupku wěku plného otce, a libozwučnau pogaw pjsskalu tam přes hory, kde diwčice přebýwala milostná, putowal, od kteréhož vmyslu ani wzdálenost mjsta, ani nebezpečnost nocy geho neodwrátila.

wed tam, kdebych w snažném o swém osudu přemyšlowánj odpočinul sobě; neb tam, kde ten potůček gemně hrčeti slyšjm, v kterého bělotwářné přebýwagj Nymfy, tam aspoň vwed, bych gim mohl taužiti smutné přjhody swé, a gich žádati o pomoc. — A což ani této mé wraucý newyslyšjš žádosti? — Zastřjn budiž tedy milosrdný, a k wyslyšenj proseb zatwrzelý!!! Zde na obmešeném kameni odpočinu sobě, a žalostnau zapěgi pjseň: Plačte lesyny, a politugte twora strápeného. Pukeyte, lameyte se skály, a padněte na mne, wy stromowé praskeyte, a strašliwost wydeyte z sebe. Swalte se na mne wšeliké hmotnosti, ať raděgi wezmu konec bjdný, než abych bjdněgšjm hořel plamenem!

J. K—k.

Gistý lékař mage to za zlé wšem, kteřj o lékařjch nedobře mluwili, prawil: „Na mne sy nemá žádný co stesksati.“ Owšem odpowěděl mu geho přjstogjcý přjtel, neb wy wšecky zabigete, kteřj se do wašich rukau dostanau.

Vmě-

Vměnj přirozených wěcý
aneb
Fyzyka.
(Pokračowánj.)

Kapitola čtwrtá.
O prawidlech hnutj.

§. 13.

Maudrý Twůrce dal tělům gistá prawidla, kterými se w hnutj řjdj. Z poznánj gich dagj se rozličnj vkazowé wyswětliti, které powěrčiwý člowěk buď neobyčegné mocy Božj, aneb dokonce včinkům satanowým přičjtá. Tjm wjce máme přjčinu, abychom se přičinili o těch prawidlech hnutj známosti nabyti, a něco o nich pochopiti.

§. 14. Každému gest z zkussenosti powědomo, že každé tělo má moc, njž wssemu hnutj odpjrá; neb kdykoli chceme tělem, které odpočjwá, pohnauti, wždy nalézáme při něm odpor.

Když

Když, ku přjkladu, chcete dřewem neb kamenem pohnauti: znamenáte wždy odpor, y musýte sýlu wynaložiti, abyste geg přemohli. Poněwadž ljný člowěk, kterému se do práce nechce, obyčegně wssemu rozumnému předstawenj, aby pracowal, odpjrá: tedy moc, njž tělo hnutj odpjrá, lenostj nazwali. Zkussenost nás včj, že tato moc nenj stegně weliká při wssech tělých; neb olowěná kaule, když gj postrčiti chceme, mnohem sylněgi ruce nassj odpjrá, než dřewěná, která s nj stegnau welikost má. Nezáležj tedy zde na welikosti neb roztaženj těla, nýbrž mnohem wjce na geho materyi. Mjnjme pak materyj aneb látkau zwlásstnj částky, z nichž gest tělo složeno. Když tedy prawjme, že odpjragjcý moc w těle z geho materye pocházý: tak to znamená wlastně: že odpjragjcý moc gest w zwlásstnjch částkách, z nichž tělo složeno gest. Každé tělo tedy materyj swau odpjrá, a syce tjm sylněgi neb slaběgi, čjm wjce neb méně materye obsahuge. Tjm způsobem odpjrá dwadcýtiliberni dělnj kaule mé ruce, njž chcy gj postrčiti, dwakráte tak sylně, gako desýtiliberni.

§. 15. Z toho se může prwnj prawidlo hnutj poznati, kteréž w této průpowědi se zawjrá: Že tělo, když odpočjwá, tak dlauho odpočjwati musý, až njm giná moc mimo ně pohne; neb každé tělo odpjrá hnutj swau lenostj. Z toho následuge, že se njm nemůže dřjwe

hnau-

hnauti, dokud geho odpor se nepřemůže. Musý tedy tak dlauho odpočjwati, až giná moc geho odpor přemůže, a tjm geho hnutj způsobj. Kámen tedy tak dlauho odpočjwati bude, dokud gjm nepohne moc mimo něg; a čjm wětšj gest odpor, tjm wětšj musý býti moc, která gest schopna, aby njm hnula.

§. 16. Druhé prawidlo hnutj gest toto: Když tělo sebau hýbe, tedy tak dlauho s stegnau rychlostj a podlé stegného směřowánj sebau hýbati musý, dokud giná moc nepůsobj, která ge přinutj, aby odpočinulo, aneb rychlost a směřowánj swé změnilo. Nemůžeme sice těla do takowého stawu uwesti, aby hnutj geho dokonce nic neodpjralo; wšak z zkušenosti wjme, že, čjm menšj gest odpor od giných těl, tjm déle hnutj těla stegným způsobem trwá. Představte sy welikau, w zymě zmrzlau wodu, na njž gest led wšudy welmi kluzký, deyme tomu, žeby někdo rukau po tom kluzkém ledě dřewěnau kaulj hodil; y zagisté welmi dlauho poběhne, ano pořádby běžela, kdyby třenj kaule na ledě a odpor powětřj gj neumdlil, a pak dokonce nezastawil. Zatjm dosti patrně z toho přjkladu poznáwáme, že hnutj těla tjm déle trwá, čjm méně se mu odpjrá, a žeby tedy nemožné mu bylo, aby sebau hýbati přestalo, kdyby dokonce žádného odporu přemocy nemělo.

§. 17. Průpowěď: Že hnutj pokaždé gest rowno mocy, která w tělo působj,

gest

gest třetj prawidlo hnutj. Komu to dosti zřegmě
nenj, nechť tohoto wyswětlenj ssetřj. Když hnutj
následuge, které gesstě gednau tak weliké gest, ga-
ko prwé: tedy musý toho něgaký důwod býti;
důwod ten ale w ničem giném záležeti nemůže,
nežli w mocy, která w tělo působj, aneb njm hýbe.
Gestli tedy pohybowánj těla gesstě gednau tak syl-
né, gako gindy: tedy y moc, která njm hýbe,
gesstě gednau tak sylná býti musý, gako gindy.
W mjče, ku přjkladu, kterým hodjme, gest moc,
genž njm hýbe, uděřenj aneb rána. Chcemeli
tjm mjčem na sto kroků hoditi: tedy gesstě gednau
tolik sýly wynaložiti musýme, než kdyby gen pa-
desát kroků letěti měl. Tento přjklad wyswětluge
a potwrzuge průpowědi: Že hnutj pokaždé
gest mocy rowno, která w tělo působj.

Hnutj pak pokaždé se stáwá podlé gistého
směřowánj aneb w rowné linyi; y nemůže se tedy
tělo ginák než w rowné linyi tam pohybowati,
kam moc w ně působj. Když ale tělo směřowá-
nj swé změnj, aneb dokonce křiwau linyi činj:
tedy wjce než gedné mocy k tomu potřebj gest, aby
puženo bylo. Křiwau linyi pak činj, když gest
moc přjtomna, která ge ustawičně zpátkem táhne
od pohybowánj w nerowné linyi. Když djtě, ku
přjkladu, mjč na nit přiwáže, a rukau swau, w
njž tu nit držj, točj: tedy ruka ustawičně zpátkem
táhne ten mjč od pohybowánj w linyi rowné, a
tjm geg nutj každé okamženj směřowánj swé pro-
mě-

měniti. Za kterauž přjčinau také křiwau linyi činiti musý.

Takowých prawidel hnutj gest wjce, že wšsak pro wás přjliš těžká gsau, mlčenjm gich pomineme, a to, co gsme o nich powěděli, k wywrácenj powěry obratjme.

§. 18. Mezy powěrčiwými pošsetilostmi gest gedna neyhlaupěgšsj, a syce toto vmčnj: Skrze znamenj a řjkánj gistých slow člowěka zakljti neb přimrazyti, tak že s mjsta nemůže, nýbrž na něm, nemoha sebau ani hnauti, zůstati musý. Takowým způsobem prey se přimrazý zlodějí, že sebau ani hnauti, ptácy, že odletěti, diwoká zwjřata, že vtecy, a ručnice, že zpustiti nemohau. Ale to domněnj takowých lidj odpjrá docela hýbagjcým mocem těl. Když gest zloděg na autěku, a proti swé wůli náhle nepohnutedlný zůstati má: tuk newyhnutedlně giná moc w něg působiti musý, genž ho k odpočjwánj přinutj. Ta moc musý wšsecky audy těla geho neaučinné včiniti, genž k pohybowánj potřebnj gsau, to gest: musý ge docela ochromiti, y hned zase toho ochromenj ge zbawiti, gak mile zloděg polapen gest. Gak směšsné gest to ale smeyšslenj, žeby to náhlé ochromenj audů w lidském těle pauhými znamenjmi a řjkánjm gistých slow způsobiti se mohlo? To z té přjčiny gest nemožné, protožeby tjm prawidla hnutj se zrušsila, kteráž Bůh tělům dal.

Ti, kteřj se takowým vměnjm hdnosý, obyčegně hledj sprosté a nevmělé lidi těmi podiwnými powjdačkami, gak toho aneb onoho zloděge přimrazyli, ossiditi; někteřj z nich gsau tak poctiwj a wyznagj, že ta vměnj, která se gim připisugj, nemožna gsau; niceméně rozličných prostředků vžjwagj, aby v sprostých lidj to weliké domněnj o sobě zachowali, což wzhledem zloděgů někdy dobrý aučinek působj. Tento přjklad zasluhuge w známost vweden býti: Gistému měsskanu w G** kradli welmi často pokrmné wěcy ze zahrady, genž za branau ležela. Y ssel k poprawnjmu mistru, kterýž za welikého zaklinače gmjn byl, a žádal ho, aby toho zloděge wssem giným na přjklad w geho zahradě přimrazyl. Poprawnj mistr, gsa dobrý a poctiwý muž, když tu prosbu wyslyssel, dal se do smjchu, a odpowěděl mu, řka: Wždy gsem wás za rozumného muže měl, y nemálok se tomu diwjm, že o mně to domněnj máte, gakobych nadpřirozené wěcy konati mohl. Wy gste po mnoha léta můg dobrý přjtel, gehož gsem sy wždy welice wážil; tjm méně wás mohu w tom omylu zůstawiti; wěřte mi na mau čest, že wsseckо to rozhlássené vměnj o zakljnánj a přimrazowánj na neyweyš ossemetné gest. Řekněte mi, gak takowým wěcem wěřiti můžete? Gá gsem rowně tak člowěk gako wy; gakož wám nemožné gest, abyste w wzdálenosti člowěka náhle k stánj přinutil, tak práwě gest to y mně, y wssem gi-

ným nemožné. Časem wſſak potřebj gest proſtředků, kteřjby zloděgům k wýſtraze byli, a takowý proſtředek wám nynj předložjm. W zdeyſſjm městě dosti se nacházý chudých lidj; poſſlete sy pro některého, deyte mu zlatý, a vmluwte se s njm, aby nazeytřj ráno w vrčitau hodinu do zahrady wlezl, nůſſi owoce plnau natrhal, a s nj na hradbě tak dlauho seděti zůſtal, až wy přigdete, a geg na vmluwené znamenj propuſtjte. W týž den, kterého se to ſtáti má, gděte w vrčitý čas s několika ginými do zahrady, aby přimrazeného zloděge na hradbě seděti widěli. Ten zhljdna wás co neysnažněgi musý wás prosyti, abyſte ho odmrazyl; pak geg propuſťte, dage mu vmluwené znamenj. Člowěk ten na waſſe znamenj dané s hradby ſkočj, a dá se na vtjkánj, y každý tomu vwěřj, že byl přimrazen. Měſſťan vpoſlechl rady poprawnjho miſtra, y žádný nynj nepochybowal, že ſkutečně zaklјnati a přimrazowati vmj, aniž se kdy wjce gaký zloděg opowážil owoce aneb giné pokrmné wěcy ze zahrady odnáſſeti.

Práwě tak geſt to s přimrazenjm diwoké zwěři w lese; co někteřj myſliwcy o tom prawj, geſt pauhá chlauba, a geſtliže oprawdu tak smeyſſlegj a tomu wěřj, tedy gsau poſſetilj, a zaſlubugj, aby se gim každý rozumný člowěk do očj wysmál. Též to domněnj, že ručnice (flinta) se přimrazyti může, aby neſpuſtila, geſt oſſemetné, a ohyzdj rozum lidſký. Když kdosy, an w lese

aneb

aneb w poli z wzdálj ránu slyssj, a pak gistá slowa řjkage křowj w vzel swáže: tedy prey střelec z ručnice swé nemůže dřjwe wystřeliti, dokud se ten vzel sám od sebe, aneb od někoho giného nerozwáže. Ale, když ručničný prach na pánwičce gest dobře suchý, djrka zapalugicý nezacpaná, dobrý kámen na kohautku přistrogen a tak postawen, že giskry, gak náležj, na pánwičku padnau: tuk zagisté ručnice spustj, byk y na tisýce knotů bylo swázáno, a wssickni zaklinači gi přimrazyti chtěli.

Sem y tato possetilost náležj, když se někteřj chlubj, že sami sebe zamrazý, to gest bezpečny se včinj, aby gim ani meč, ani rána z ručnice oblјžiti nemohla. Gsau lidé, kteřj to za přirozenau wěc wydáwagj, k tomu koncy na kamzyky, geleny a giná zwjřata se odwolávagjce, gessto w ten čas, když od gistých bylin aneb gistého owoce gedj, na dwa y na tři dny se zamrazý, a žádnau ranau z ručnice poraniti se nemohau. Z toho possla giná possetilost, totiž, že prý každý, kdož při sobě kamzykowau kuličku nosý, před wssj ranau bezpečen gest. Ty tak nazwané kamzykowé kuličky negsau nic giného než kuličky z chlupů, genž se někdy w žaludku kamzyků nacházegj. Kamzycy žerau rádi gistau bylinu a kořeny gegj, kterýchž wssak welmi těžce zažjwagj; a poněwadž kamzycy se rádi ljžj, tedy se snadně chlupowé do gich žaludku dostanau; ti se tam s tjm

nezažitým kořenem spogj, a z toho pak twrdé kuličky pogdau, kteréž kamzykowé kuličky gmenugj. Gakž gest to ale směšné takowé kuličce moc připsati, žeby toho, an gi nosý, předewssjm porussenjm chránila? Když pomyslite, co k tomu potřebj gest, aby zwjřecý tělo, které w tolika tekutých částkách záležj, tak pewné bylo, aby žádná kaule neprorazyla: tedy snadně tomu porozumjte, že nemožné gest, aby požjwánj gakésy byliny, aneb kulička, kterau při sobě nosýme, takowý včinek působiti mohla; neb kdyby to možné bylo, tedyby tělo lidské gako ocel a kamenj stwrdnauti musylo, a kdyby té pewnosti nabylo, tedyby nemožné bylo člowěku žiwu býti, protože oběh krwe newyhnutedlně potřebný gest k žiwobytj lidskému. Ti lidé, o nichž powjdagj, že sami na sobě toho zkausseti, a z ručnice kaulj bez vblj-ženj na sebe střjleti dali, wssecky přjtomné pauhým vměnjm omámili. Wyhotowj se, ku přjkladu, kuličky z tenjčkého skla, a naplnj se rtutj. Tyt rowně tak wyhljžegj, y gsau tak těžké gako olowěné, a nelze gich tak snadně od olowěných rozeznati. Když se tedy takowau kulkau ručnice nabige: tuk se roztluče sstenssjkem při nabjgenj, a tudy žádného aučinku nemůže způsobiti.

Když gste poznali, že zakljnati a přimrazowati gest powěrčiwá possetilost: tedy připomenu gesstě ginau powěru, která mezy sedlským lidem gest welmi obyčegná. Ta záležj w točenj řesseta

a kljče, čjmž tegné wěcy zwěděti chtěgj, powěra: řeſſeto puſtiti, geſt zwláſſtě mezy ſedlſkým lidem welmi obyčegná. Powěrečný člowěk wezme řeſſeto a nůžky, které dle poſſetilého domněnj zděditi ſe muſyly. Y chceli zloděge zwěděti: tedy wyſtrčj oba konce roztažených dědičných nůžek w krag řeſſeta, aby ge tjm zdwihl; pak položj dwě osoby ſwůg proſtředuj prſt s obau ſtran pod kruh nůžek, aby tak řeſſeto w powětřj wiſelo. Tu počne miſtr ſwé powěrčiwé uměnj, repce giſtá ſlowa, po nichž nic nenj, potom gmenuge gména oſob, které gſau w podezřenj pro ſpáchané zlé, aneb že krádeže ſe dopuſtili. Gak mile gméno zločince ſe gmenuge: tedy prey ſe podlé geho powěrčiwého domněnj řeſſeto hned otočj, a zločince tjm wygewj. Hleďte! tok gſau činowé, gichž hlaupj lidé při nerozumném hádánj zachowáwagj; to geſt tak poſſetilý ſkutek, že ſami geho nerozum poznáte; neb poſſetilému hadači geſt třeba gen málo řeſſetem prſtem pohnauti: y hned ſe řeſſeto otočj. Ti, kdož prawj, že řeſſeto a nůžky, protože dědičné gſau, obzwláſſtnj moc magj tegné wěcy wygewiti, mluwj bezewſſeho rozumu, a ſami newědj, co mluwj. Z řeſſeta činj bytoſt rozumnau, a připiſugj mu wlaſtnoſti, genž o žádném těle řjcy ſe nedagj. Někteřj připiſugj pohybowánj ſe řeſſeta čertu, wſſak to nemožné geſt. Kdož prawidel o hnutj powědom geſt, y hned porozumj, že ubohý čert ani s otočenjm řeſſeta, aniž s gakým giným

há-

hádánjm cosy činiti má; neboť nemůže ani w těla působiti, ani s člowěkem něgakého společenstwj mjti. Wjme, že každé tělo, když odpočjwá, podlé lenosti swé tak dlauho odpočjwati musy, až njm moc giného těla pohne. Kdybychom čertu tu moc připsati chtěli, že řessetem hýbe:, tedyby prawidla hnutj těl změniti mohl, což gediné o wssemohaucým Bohu řjcy se může. Ginj zas mysli, že sám Bůh swau wssemohaucý wolj řesseta otočj; tito ale znectj y ohawně ohyzdj Pána Boha takowým myssljenjm, činj z něho stwůru, kteréžby co porqučeti měli, a tjm samým těch neyhrozněgssjch hřjchů se dopausstěgj.

Co se tkne hnutj řesseta, dá se to tjmto způsobem wyswětliti. Když obě osoby řesseto prsty swými, kteréž pod kruh nůžek položili, chwjli držj: počnau se třásti. Skrze to třesenj pohnau řessetem, genž w položenj swém gest welmi hnutedlné, ačkoli to hnutj řesseta welmi malé a nepatrné gest, předce wssak může odpor zrussiti a řessetem hnauti; že pak sebau práwě w tu chwjli hne, když se gmenuge gméno osoby, na kterau neywětssj podezřenj krádeže magj, to pocházý bez pochyby odtud, protože mistr obyčegně gméno toho, o kterém se domnjwá, že to zlé spáchal, teprw tehdáž gmenuge, když se počnau třásti. Nezdařjli se mu ten auskok, tedy snadně může málo a nepatrně prstem strčiti, a řessetem welmi hnutedlným pohnauti. To hádánj gest tak posstilé a ne-

nerozumné, že y někteřj mezy powěrčiwými lidmi to nahljžegj, a protož sami wyznáwagj, že točenj řesseta podwodné gest.

Mimo to hádánj gest giné mezy sedlským lidem obyčegné, které rowně tak possetilé gako bezbožné gest. To záležj w tom: že wstrčj dědičný kljč do biblj, aby se z toho aumyslu otočil, by tudy skrytau wěc zwěděli. Possetilý hadač wstrčj ten dědičný klj̇č tlustým koncem do biblj, a sice na to mjsto, kde gest prwnj strana Janowa Ewangelium, tak aby kruh klj̇če z biblj wyhlédal. Pak wezme pentli, kteráž dle geho mjněnj také se zděditi musyla; tau zawáže biblj, aby klj̇č newypadl, a dwě osoby položj, práwě gako při točenj řesseta, prostřednj prst pod kruh klj̇če, aby tak biblj w powětřj wysela. Pak mistr několik possetilých a nic neznamenagjcých slow řjká, a gména rozličných osob gmenuge. Když se newinný gmenuge, klj̇č sebau nehne; když pak winný se pogmenuge, tau neywětssj sylau prý se otočj. Powěrčiwj lidé gistj, že tudy tjm gistěgi zloděge se dowěděti mohau, protože slowo Božj neomylné gest.

O gaká gest to bezbožnost, pjsmo swaté, tu Božskau knihu, tak směssnau powěrau zohawiti! Zhrozyti se musýme, gak slowa Božjho k zlému užjwagj! Prawda gest, že toto Božské slowo we wssem gest neomylné; wssak Bůh nás pjsmem swým žádným uměnjm neučil, skrze něž

by=

bychom tegných wěcý se dowěděli; nýbrž takowé prawdy nám w něm přednesl, které k nassemu spasenj wěděti a wěřiti potřebj máme; neboť kdež nám w něm gen to neymenssj zasljbenj včinil, žebychom geho slowem zloděgstwj aneb giné tegné wěcy wypátrati mohli? Anobrž pjsmo swaté nám doswědčuge, že Bůh w ohawnosti má lidi, genž s pověrami se objragj. — Gak hrozný gest tedy hřjch, když pověrčiwj lidé slowa Božjho, geho aumyslu, práwě naopak, k takowým wěcem vžjwagj! Chraňte se tedy takowého bezbožného, podwodného, a Boha hyzdjcýho hádánj, za něž se každý rozumný člowěk stydětí musý, a genž nic giného nenj, než marná possetilost. Kterýžk rozumný člowěk může wěřiti, že dědičné wěcy tagemnau moc magj, aby skryté a tegné wěcy wyskaumaly? Ressèto gest a zůstane ressetem, nůžky nůžkami, kljč kljčem, nechť ge kdo kaupil aneb zdědil. Warugte se possetilosti, njž Twůrce swého znectjte, a proti swému newinnému bližnjmu náramně se prohřessjte, takowým podwodným vměnjm často newinného za winného magjce. Za přjčinau toho pověrčiwého hádánj neylepssj přátelé proměnj se w ty neylǰtěgssj nepřátely, popudj se hněwiwostj, hořj nenáwistj, y wssemožně geden druhému pomstiti se hledj. Poslyssſte přehrozný přjběh, který před nemnoha lety za přjčinau takowého hádánj w Hamburce se přihodil:

Přjběh.

Léta 1777, měsýce zářj, byly w Hamburce hodinky a některé giné wěcy w chléwě kočjm vkradeny. Kočj ssli k gisté ženě, genž pro gegj hádánj rozhlássena byla, zdažby swým vměnjm zlodėge toho gim wyskaumati nemohla. Žena ta neprodléwala vměnjm swým bezbožným a omylným gimposlaužiti, nadėgjc se několika Českých, a prawila, řkauc: Že ten, kdož nazegtřj ráno prwnj do chléwa přigde, gest ten zlodėg. Náhodau přissel chudý sswec, který za městem bydlel, neyprwnėgssj ráno do chléwa, nesa dohotowené střewjce. Kočj, od hadačky podwedeni gsauce, měli ssewce za zlodėge; dali se do něho, a bili ho přeykrutně widlemi, až polaumrtwý ležeti zůstal. Tak zbitého a ztrýzněného wyhodili z chléwa wen, nechagjce ho w krwi ležeti, a domnjwagjce se, že brzo vmře, a gich newyzradj. Ale vbohý sswec přissed po chwjli k sobě, odlezl přes vlicy, a skryl se w djře v sklepa. Wtom přissedsse wogácy zahljdli ho, y smilowali se nad njm, a odnesse geg do geho přjbytku, vdali ten bezbožný skutek v wrchnosti; newinný sswec gsa wyslýchán měl gesstě tolik sýly, že ty, genž ho tak nemilosrdně zbili a ztrýznili, gesstě powėdjti mohl, ale po chwjlce ducha wypustil. Zločincy zaslechsse to prchli, wssak dostiženi bywsse trestu hodného dossli; hadačka pak domnělá, genž nesskastného ssewce smrti přjčinau byla, slussným trestem na přjklad giným pokutowána byla.

Hle! gak strassnj býwagj následkowé, kteřj z powěrčiwého hádánj pocházegj! Y tento smutný přjběh, který se wloni přihodil, buď každému wýstrahau před hádánjm a kauzly: Mĕsskaum

St.

St. vkradli několik aulů wčel; že pak byl muž welmi powěrčiwý, myslil, že kauzly (za něž točenj řesseta a kljče měl) zagisté zloděge se dozwj. Y vžil toho kauzedlného prostředku; mage gistého člowěka w podezřenj ssel k rozhlássenému kauzedlnjku do M** a prosyl ho aby tomu zloděgi, genž mu wčely vkradl, včarowal, po wssem těle geho tak trápil a težkau nemocý potrestal, by ho hned každý, že on ten zloděg gest, poznal, a konečně aby y na tu nemoc vmřjti musyl. Kauzedlnjk dal mu radu, aby sy dal wránu zastřeliti, tělo gegj řjkage gistá kauzedlná slowa mnohými gehlami propjchal, a pak do hrobu gi hodil, kdyžby někoho pochowáwali. Z toho prey bude následowati, že zloděg po celém těle přenáramné bolesti trpěti bude, gakoby ho we dne w nocy gehlami pjchali. Ta bolestná nemoc prey se den ode dne bude zmáhati, a pak teprwa smrtj se skončj, až wrána w hrobě shnige. St. gsa hrobnjk snadně měl přjležitost wránu do hrobu, kterýž sám kopal, zahrabati. Y w skutku vposlechw rady toho kauzedlnjka byl toho gistého mjněnj, že ten člowěk, gegž pro zlodějstwj w podezřenj měl, přenáramnými bolestmi obkljčen bude. Ale proti wssemu nadánj hrobnjka St.* zůstal ten, gehož w podezřenj měl, při dobrém zdrawj; anobrž on sám na bolesti, kteréž po celém těle cýtil, stýskati sy počal. To geho bolenj mělo přirozenau přjčinu; neb letnj čas byl welmi parný, tak že mnohým lidem osutina se wyskytla na těle, což pálčiwé srbenj působilo. Ale hrobnjk St.** neznage prawé přjčiny swých bolestj smyslil sy, že snad wyšssj kauzedlnjk na něho přissel, který geg samého nynj týmiž bolestmi, kteréž domnělý zloděg trpěti měl, okauzlil. To possetilé domněnj w krátkém čase tak se w něg

wko=

wkořenilo, že nelze bylo ho z něho wytrhnauti. Od té chwjle byl nepokogný, a sám s sebau mluwil, baučil, haněl a tupil wssecky kauzedlnjky. Potkalli koho, o ničem giném nemluwil, než o kauzedlnjcých, kteřj prý ho vstawičně saužj, a gehlami pjchagj; ano y té possetilosti do sebe měl, že o ženě, a synu swém a některých známých swých w městě se domnjwal, že mu včarowali. Žádné rozumné domlauwánj nic neprospělo, domněnjm tjm trápjcým vstawičně se saužil, wssak při tom wssem žádnému neublj̃žil. Gednoho dne wyběhl mimo nadánj z domu, mage nůž w ruce, náhodau potkal starau ženu, kterau též měl za kauzedlnici. Gak mile gi wzhlédl, gako litý se dal do nj, mrsstil nj o zemi, a nožem gi pjchal, wssak žádná rána nebyla smrtedlná, protože nůž byl welmi tupý. Na pokřik vbohé staré ženy sběhli se na rychlost lidé, aby gi na pomoc přispěli. St. ** dal se na vtjkánj, a křičel, že sy krk podřezá; y skutečně se několikráte do něho hluboko řjzl. Rána gedna byla tak nebezpečna, že osmý den skonal.

Gaká tedy byla přjčina geho zblázněnj se? Zagisté žádná giná, než geho hlaupost a powěrčiwost. Běda tedy wssem powěrčiwým, kteřj dobrého naučenj nechtj vposlechnauti, nýbrž raděgi nesstastnými se včinj, než aby swých sskodliwých předsudků pro prawdu se sprostili!

Ka=

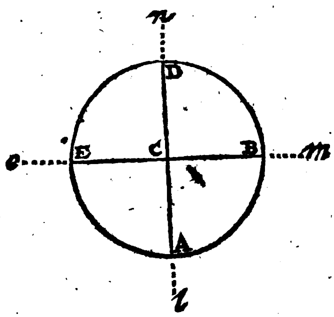
Kapitola pátá.

O tjži těl.

§. 19. W přirozenj gsau mnohé wěcy, kterých nám nelze rozumem pochopiti, y předce wěřiti musýme, že gsau, protože gsme o nich gistými zkussenostmi přeswědčeni. Takowým wěcem řjkáme tagemstwj přirozenj. Mezy ginými wěcmi náležj sem tjž, kterau na wssech zemských tělých znamenáme. Tjž wssak nic giného nenj, než náklonnost neb snažnost těl k prostřednjmu punktu země sebau pohybowati. Wjme, že každé tělo, které sebau pohybuge, má linyi směřowánj. Když kámen z ruky pustjm: tak k zemi padá, že geho linye směřowánj na gegjm swrchku zrowna, to gest, tak stogj, že se ani w prawo, ani w lewo neohne. Na kauli, gakáž y nasse země gest, gen ta linye zrowna stogj, která skrze gegj prostřednj punkt gde. Když okrauhlau kauli wezmeme, rownau gehlu na ni wpjchneme, že se ani w prawo, ani w lewo neohne, a gi w myssljnkách prodlaužjme: poznáme, že to prodlaužení prostředkem kaule gde. Tjmto způsobem, ku přjkladu, stogj w njže položené figůře rowná linye n D na A B D E zrowna. Když gi prodlaužjme: tedy gde prostřednjm punktem C kaule A B D E. To také platj, gakž widěti gest, o linyi o E, gakož y o linyi l A, též o m B. Na té figůře tedy widěti můžeme, že gen ta linye na kauli zrowna stogj, která gde skrz gegj prostřednj punkt. Y takť musý tedy linye směřowánj při padagjcých tělých skrze prostřednj punkt země gjti. Protož řjkáme,

že tjž těl gest náklonnost pohybowati sebau k prostřednjmu puňktu země.

§. 20. Moc tjže se okazuge při wssech těljch a na wssech mjstech. Nechť gsme na nassj země kauli na kterémkoli mjstě: tu moc wssudy nagdeme. Neb země se wznássj gako měsýc w prostranstwj nebeském. Slunce tedy y w nocy rowně na nebi stogj, gako we dne. Kdo tedy gest na tom mjstě kaule země, o němž mysljme, že pod námi ležj, tomu se vkazuge slunce rowně tak wysoko na nebi gako nám, a kdyby tam w zhůru kamenem hodil: tedy padne zase zpátkem podlé linye směřowánj, která gde skrz prostřednj puňkt země. Tato figůra

wám to patrně vkáže. Myslte sobě, že A B D E gest nasse země. Deyme tomu: že gste na nj w puňktu D a hodte kamenem wzhůru w powětřj k n: y padneť dle linye směřowánj n C k zemi. Když gste na zemi w puňktu A, a hodjte kamenem wzhůru w powětřj k l: tedy padne w linyi směřowánj l C k zemi. W puň-

ktu B se to stane od m k C, a w puňktu E od o k C. Snad bude mnohý o tom pochybowati, a řekne: s puňktu D může se kamenem k n wzhůru hoditi, ale ne s puňktu A k l, protože A gest pod námi, a l gesstě njže než A. Ale tato pochybnost gediné odtud pocházý, že křiwě smeyssljme o tom, čemu řjkáme wysoko a njzko; wysoko slowe wlastně to mjsto, které gest od prostřednjho puňktu země dále wzdáleno, než druhé; a njzko řjkáme tomu mjstu, které gest bljže k prostřednjmu puňktu země. Když tedy gsme na druhém swrchku země w puňktu A: tedy gest mjsto l wyšsj než A, protože gest l od prostřednjho puňktu země C wzdáleněgssj. A takt tedy můžeme s puňktu A k l rowně tak dobře kamenem wzhůru hoditi, gako s puňktu D k n. Zkrátka, ať gsme na zemi, kde chceme: wssudy widjme wzhůru, a těla tam padagj k prostřednjmu puňktu země. Tjm méně gest možné o tom pochybowati, protože se obgede po moři několikrát země, a shledá se, že wssecko to, co gsme uwedli, w zkussenosti základ má.

§. 21. Gsau rozličná hnutj lidj a zwjřat, gichž základ z tjže se dá poznati. Powjm některá; gen sy gesstě napřed pamatowati mušyte, co gest prostřednj puňkt tjže. Tjm pak mjnjme ten puňkt w těle, okolo kterého gsau wssickni djlowé těla w stegné tjži. Z té přjčiny nemůže tělo padnauti, když se prostřednj puňkt geho tjže

po=

podepře. Postawjteli, ku přjkladu, na swém prstu hůl na dlauho: tedy gest tu prostřednj puňkt gegj tjže, kde gi prstem podpjráte. Prostřednj puňkt tjže musý se od prostřednjho puňktu welikosti rozděliti. Tjm wyrozumjwáme puňkt prostřed swrchku, kterým se tělo we dwa weliké djly dělj. Gestli tělo z stegné materye, a má stegnau šjřku a tlaušťku: tedy gest prostřednj puňkt tjže stegný s prostřednjm puňktem welikosti. — Nynj něco o hnutjch člowěka a zwjřat powjm. Při člowěku gest prostřednj puňkt tjže w žiwotě mezy nohama. Když tedy na obau nohau stogjme: tedy linye směřowánj padá z prostřednjho puňktu tjže mezy obě nohy. Gak dlauho člowěk tak rowně stogj, nemožné gest mu nohy pozdwihnauti. Chceli sebau hnauti a prawé nohy dřjwe pozdwihnauti: musý sebau něco na lewo vhnauti, aby linye směřowánj na lewau nohu přišla, pak teprw gest w stawu prawé nohy pozdwihnauti. Neseli člowěk břjmě na zádech: musý tělo swé k předu pohnauti, aby se linye směřowánj břemene k linyi směřowánj geho těla přibljžila. Gdemeli na přjkrý wrch: rowně musýme tělo také k předu shýbati, aby se linye směřowánj z prostřednjho puňktu tjže w základnjm swrchku mezy nohama zdržela. Kdybychom chtěli tělo zrowna wzhůru držeti: tedyby přišla linye směřowánj nad paty neb nad základnj swrchek, a gistěbychom znak padli. Z též přjčiny na zad se musýme pohnauti,

když

když gdeme s wrchu dolů, aby linye směřowánj w základnjm swrchku mezy nohama se zachowala; syceby přissla linye za prsty nohau, a padlibychom k předu dolů. Nechcemeli padnauti: musýme tedy hleděti, abychom linyi směřowánj tjže w základnjm swrchku mezy nohama zachowali, aneb puňkt tjže na gednu nohu wložili. Tuk nagdau maljři a řezbáři podstatná prawidla, kterými se při swém uměnj zprawowati magj. Kdyby chtěl řezbář sochu, kteráby prawé nohy pozdwihowala, tak wyobrazyti, aby linye směřowánj tjže práwě na tauž nohu přissla, tenby gi tjm zcela nepřirozeně a nemožně postawil.

§. 22. Tak gest to také, když na koni gedeme. Gedemeli na wrch: shýbeme se napřed, a gedemeli wrchem dolů: uhýbáme se nazad. To se proto stáwá, aby se zachowala obecná linye směřowánj koně a gezdce w základnjm swrchku koně; syceby kůň snadně se mohl přewrcy. Protož také záležegj prawidla gjždy neywjce w základu tjže t. l.

Obrácenj k powěře.

§. 23. K ukazům, kterj gsau aučinek tjže těl, počjtám mezy ginými wěcmi bitj kauzedlného prutu (wirgule), o kterém mnoho lidj, gak wzácných tak sprostných, welmi křiwě smeysslj. Takowý prut gest wětwička s dwěma od sebe stogjcými

tými ratolestmi, který se od pověrčiwých lidj w gi- stý čas a hodinu s breptánjm gistých slow s ljsky vřjzne, a který prý, když se njm o zěmi vdeřj, wy- gewj wssecky skryté wěcy, a zwlásstě zakopané po- klady. Máli wýstřelek liskowý dwě ratolesti po straně, kterým na stromě widličky řjkáme: tedy se nad tjm puňktem vřjzne, kde ty ratolesti wyro- stagj; a gest prý, wyrostlyli ty wydličky k wýcho- du slunce, k té potřebě tjm prospěssněgssj. Hodj prý se k tomu widličky y s každého giného dře- wa, ba někteřj ge dělagj dokonce z drátu, z pa- pjru a z fisspanu. Possetilj kopači pokladů gistj, že se musegj w nocy sw. Jana mezy 11 a 12 ho- dinau vřjznauti, a při tom k wětwičce we gméno negswětěgssj trogice mluwiti. Ten prut prý má tu moc, že na žádost takowého kauzedlnjka (wir- guláře) wygewj rudnj doly, zakopané poklady, wrahy a zloděge. Tluče prý tjm neomylněgi, když vžjwagjce ho se modljme prwnj kapitolu Ja- nowu: Na počátku bylo slowo ɩc. aneb slo- wa žalmu XXIII. 4. Prut twůg a hůl twá, tok mne potěssuge.

Nerozumnost toho činěnj gest patrně z toho widěti, že mi gedinké wjry hodné přjpadnosti vwo- diti se nemůže, žeby tjm kauzedlným prutem skry- té wěcy gen gednau se byly wygewily. Wssecky přjběhy, kteréž se o něm wyprawugj, w podwodu základ swůg magj.

Přjběh.

Gistý hornjk gsa chytrý podwodnjk, a mage při sobě kauzedlný prut, seznámil se w hospodě s bohatým sedlským pacholjkem, gménem Wáclawem Rozskočilem. Mezy ginými wěcmi rozmlauwal s njm y o kopánj pokladů, ubezpečuge ho, že mocý swého kauzedlného prutu giž mnohé poklady nalezl. Gmenowal mu y gistau kraginu u wsy, kdež prý weliký poklad zakopaný ležj. Wáclaw mage za prawdu wsse, co mu podwodný hornjk řekl, prosyl ho, aby s njm w to mjsto ssel, kdeby ten poklad zakopaný ležel, a aby swým kauzedlným prutem tam udeřil. Hornjk k geho žádosti swolil. Když k mjstu přissli, spatřil Wáclaw Rozskočil k swému nemalému podiwenj, že hornjkůw prut několikráte tlaukl. Pak sám geg do ruky wzal, a držel geg w rukau, gakž mu hornjk nařjdil. Y tlaukl prut. Dále nic wjce nepotřebowal, aby se přeswědčil, že tu w zemi weliký poklad zakopaný ležj. Pak se zase do hospody wrátili, a Wáclaw dal hogně hornjkowi gjsti a pjti, gsa té naděge, že skrze něho welikého pokladu nabude. Wáclaw gemuž giž čas dlauhý byl, co neywjce ho prosyl, aby hodinu určil, w kteraužby ten poklad wykopali. To se hned dnes o půl nocy státi může, odpowj hornjk, gen kdybychom penjze měli, kterých k wyzdwiženj pokladu nám newyhnutedlně potřebj gest. Gá gsem chudý, a tok gest ta přjčina, že gsem až po tu chwjli mocý swého kauzedlného prutu zbohatnauti nemohl. Pozemsstj duchowé bez překážky dopustj, abych ten poklad wyzdwihl, gak mile poznagj, že 50 tolarů w kapse mám. Budauli ale znamenati, že méně aneb dokonce nic u sebe nemám, po-

kád geg pod zemj odwalowati budau, ačbychom se domnjwali, že geg giž w rukau máme. Wáclaw, naděgj a powěrau gsa omámen, sljbil podwodnému hornjku, že y hned těch 50 tolarů z domowa přinese, a gemu odewzdá, aby ten poklad wyzdwjhnauti mohl. Odssel, a za několik minut se nawrátiw dá hornjkowi 50 tolarů, kterých požádal. Nynj se vmluwili, že o půlnocy k tomu mjstu půgdau, a gak mile dwanáctá hodina vdeřj, kopati počnau. Wypiwsse několik skleniček kořalky (bylať práwě tuhá zyma) wyssly w čas vrčitý z hospody. Gak mile dwanáct hodin bilo: dali se železnými motykami do kopánj zmrzlé země. Prokopawsse se na kyprau zemi, ptal se znowu hornjk swého prutu, kterýž mu, gak prawil, řekl: že gen půl lokte gesstě poklad hluboko ležj. Y gakožto wycwičený podwodnjk dal Wáclawowi na srozuměnau, že žádný přjtomen býti nesmj, když poklad wyzdwihowati budau, kromě toho, kdož w tom vměnj poswěcen gest. Nařjdil mu, aby hned pod strom, kterýž dosti wzdálen byl od toho mjsta, ssel, a k němu dřjwe nepřissel, než až ho wolati bude; y doložil, aby se ani s mjsta nehýbal, sice žeby mu duchowé krk zatočili, a wssecky hnáty přetlaukli. Wáclaw ssel pod strom, posslussen gsa nařjzenj hornjkowa, strachem celý se třesa. Stoge za několik hodin pod stromem, a pro welikau zymu nemoha déle wydržeti, wolá několikrát na hornjka; ale wolánj geho bylo nadarmo, žádné odpowědi nedostal. Y osmělj se nynj, a gde hledat; ale nikdež ho nemůže nalezti, nýbrž shledal, že w tom čase s těmi 50 tolary prchl. Celý gsa zmrzlý, a starostj a ljtostj skljčen, že w naděgi swé se sklamal, ssel v welikém zármutku domů. Hněwiwostj a mrzutostj tak se zapálil, že přes celý den ani spokogené chwile neměl; tělo a dusse geho

tak náramně zemdlelý, že w nemoc padl, hlawničku nazwanau, na niž y w několika dnech wstawičně o kauzedlném prutu třesstě, k welikému zármutku swých rodičů, gichž gediný syn byl, přebjdně skonal.

Newěřte tedy nikdy takowým běhaunům a tulákům, kteřj prawj, že pomocý kauzedlného prutu k pokladu wám dopomohau. Tyk gako mamiči a podwodnjcy k wám přichazegj, aby wás ossidili, a sprostotě wassj se wysmáli, když od wás několik tolarů dostanau; tikby nikdý peněz wassich nežádali, kdyby to gegich uměnj prawdiwé bylo, nýbrž sami sobě by neyradssj k pokladům pomohli.

§. 24. Giný ukaz, kterýž pověrčiwj lidé za zázrak magj, a genž s částky z tjže se wyswětliti dá, záležj w krwácenj zabitého těla. Zastaradáwna wěřili negen sprostj, nýbrž y wyšssjho stawu lidé, že tělo zabitého krwáceti počne, gak mile wrah k němu přigde. Pověrčiwj předkowé užjwali toho gakožto prostředku, gjmžby wraha neznámého wyzwěděli. Bylli kdo zabit, a wrchnost wražedlnjka newěděla: byl tedy na gegj rozkaz ten, gehož w podezřenj měla, k mrtwému tělu přiweden. Gestliže mrtwé tělo krwáceti počalo, tedy to měli za znamenj, že on gest geho wrahem; a gestliže předce zapjral, tedy ho mučili, hledjce ho tjm k přiznánj přiwesti. Že tjm přeukrutným způsobem mnohý newinný, aby těch hrozných bolestj ussel, na smrt odsauzen byl, wyznage to, čehož w skutku nespáchal, nelze pochybowati.

Gi=

Gistého Julia Malawaky žena, gsauc těhotná, byla v prostřed minulého wěku zamordowána. We třech dnech roznessla se powěst o té hrozné wraždě; y otewřeli zabitau ženu, a práwě to bylo w ten den, w kterýž gegj muž s cesty domů se wrátil. Sotwa že tu přehroznau nowinu zasslechl, leknutjm gsa celý bez sebe gako střela do swětnice běžel, kdež geho zabitá žena na stole ležela. Ale gaké nesstěstj pro vbohého muže! Zabitá žena počala v geho přjtomnosti z nosu krwáceti, a nynj každý tomu wěřil, že on gest gegjm wražedlnjkem. Muž se zapřisahal, že newinen gest; vbezpečowal, že nemožné gest, aby on tak hanebný skutek byl spáchal, a wssemožně swau nepřjtomnostj se hágiti a osprawedlniti hleděl. Ale nic nebylo platno; byk na sskřipec ztažen a mučen, a nemoha těch náramných bolestj a muk snesti, wyznal, že on gest spachatelem té ohawnosti, a byl na poručenj wrchnosti swé, ač newinně, oběssen. — Děkugmež Bohu, že nynj maudřegssjch zákonů máme kteřjž nedopustj, aby newinný člowěk tak snadně o hrdlo přissel! Wssak na tuto powěru sem a tam gesstě mnozý sprostj lidé wěřj; potřebj gest tedy, abyste wěděli, že přjtomnost člowěka, byk y on ten wražedlnjk byl, nižádným způsobem toho včiniti nemůže, aby zabitý člowěk z nosu krwácel; neb zkussenost nás včj, že zabitý člowěk krwáceti může, nechk gsau lidé přjtomni neb negsau. Tok se přiházý přirozeným způsobem. Gestli člowěk zabit; tedy sem a tam se při něm

sse-

zsedlá krew nacházý: ta krew se může pomaku podlé přirozené tjže z nosu skláněti, a tuk počne zabitý krwáceti. Poněwadž to krwácenj náhodau, a gako wčinek tjže přirozeným způsobem státi se může: tedy gest welmi směssná a possetilá wěc na takowé znamenj wěřiti, a z něho na přjtomnost wraha záwěrek chtjti činiti!

(Pokračowánj bude následowati.)

W Lipsstě na trhu přissed sedlák do Auerbachowa dwora, w němž wždy těch neybohatssjch krámů plno gest, nepokusyl se do některého wgjti; wida to kupecký mládenec wolal k němu: Pojdte sem, pantáto! co chcete? Sedlák wssed do krámu ptá se: Co pak máte na prodeg? Což newidjte, odpowj mu mládenec, oslowské hlawy. Nu řekl sedlák, musýte dobrý odbyt mjti, neb widjm zde gen gesstě gednu.

Řjm-

Řjmská Literatura.

Milcyades.

(Z Kornelia Neposa.)

Když Milcyades Athenský 1) syn Cymonůw, gak starožitnosti rodu a sláwau předků, tak y swau mjrnostj gediný nadewssecky se stkwěl, a toho wěku byl, že netoliko wssecko dobré od něho daufati, ale y důwěřiti se mohli spoluměsstané geho, že takowý bude, za gakéhož ho poznawsse měli: přihodilo se, že Athensstj na Chersones 2) osadnjky poslati chtěli. Kterýchžto když počet byl weliký, a mnozý toho wystěhowánj žádali aučastenstwj: wywolenj z nich byli do Delfi 3) posláni na

1) Athény, hlawnj město we wlasti Attycké, která byla djl Recké země.
2) Chersones, weliký polaustrow w Tracyi, nynj řečený Dardanelly.
3) Delfi, město w kragině řečené Focys, kdež byla Apollinowa wěssthba.

na radu, aby se potázali Apollina, 4) kohoby sy předewssjm měli za wůdce wzýti; nebo tehdy byli wsedlj w kraginách těch Trákowé, s nimiž se zbranj potýkati musylo. Těmto radu beraucým přikázala gmenowitě Pythya, 5) aby sy Milcyada za wůdce wzali; včinjli to, že se gjch předsewzetj podařj.. Podlé té odpowědi wěsstby plynuw s lidem wybraným na Chersones, když přissel k Lemnus, 6) a obywatele toho ostrowa pod moc chtě přiwesti Athenyenských žádal, aby to Lemničtj včinili dobrowolně: oni posmjwagjce se odpowěděli, že to včinj tenkrát, až on, z domu se na lodjch wydage, přigde na Lemnus wětrem půlnočnjm; nebo ten wjtr, gda od půlnocy, odpjrá plynaucým z Athen. Milcyades zdržeti se nemage kdy, wzaw, kam směřowal, běh, přissel na Chersones. Tam, za krátký čas zástupy barbarské 7) rozplassiw, a celé se, na kterau celil,

4) Apollo, Bůh, řjdjcý běh slunečnj, Bůh básnjřstwj a hudby, lékařstwj a wěsstectwj.

5) Pythya, kněžina Apollinowa, genž w Delfi oznamowala odpowědi wěsstby.

6) Lemnus, ostrow w Egeyském moři, Wulkánu, Bohu ohně, zaswěcený, nynj slowe Stalimene.

7) Barbarowé byli Řekům a Římanům wssickni, genž nebyli Řekowé a Římané, tedy tolik co cyzozemcy.

lil, kraginy zmocniw, mjsta k pewnostem hodná ohradil, zástup, který s sebau byl přiwedl, w poljch rozvsadil, a častými wýpady obohatil. W tom mu pomáhala rowně rozssafnost gako sstěstj; nebo swjtězyw hrdinnostj wogáků nad wogsky nepřátelskými, wedlé neywětssj slussnosti wsse spořádal, a sám tam zůstati vmjnil. Nebo měl mezy nimi čest králowskau, ačkoli mu scházelo gméno. Čehož nedossel tak mocý, gako sprawedliwostj. Aniž proto Athenským, od nichž se byl wzdálil, méně byl k službám. Tudjž se stalo, že tak z wůle těch spráwu podržel, kteřj ho wyslali, gako oněch, s kterými se odebral. Spořádaw takowým způsobem Chersones, wracý se k Lemnus, a wedlé vmluwy žádá, aby mu wzdali město: neboť řekli, kdyžby sem, wětrem zdomowa wyplynuw půlnočnjm, přissel, že se mu wzdagj: on ale že má domow na Chersonesu. Karsstj 8) kteřj tenkrát na Lemnusy obýwali, ačkoli wěc proti nadánj wypadla, wssak ne slowy, nýbrž sstěstjm nepřátel přemoženj, netrausagjce sobě odporowati, s ostrowa wyhnuli. Podobným sstěstjm y ostatnj ostrowy, kteréž se Cyklady 9) gmenugj, přiwedl pod moc Athenyenských.

W

8) Karsstj byli obywatelé Kářj, kraginy w malé Azyi.

9) Cyklady, gsau ostrowy w Archypelagu, ležjcý do kola.

W ty doby, Perský 10) král Daryus 11) přewedw z Azye do Ewropy wogsko, Scytům 12) wálku opowědjti vzawřel; udělal most přes řeku Ister 13) přes kterýby přewedl zástupy; za strážné toho mostu zanechal, sám odssed, knjžata, které byl s sebau z Jonye 14) a Eolie 15) přiwedl, z nichž každému nad městy těch kragin správu odewzdal vstawičnau. Nebo tak myslil, že neysnáze mluwjcý gazykem řeckým obywatele w

Azyi

---

10) Perssané byli někdy slawný národ, panugjcý daleko ssiroko w Azyi; wlastně ale byli to ti národowé, kteřj w nyněgssjch kraginách Erakezem, Farsystan, a w půlnočnjm Charasomu bydleli.

11) Syn Hystaspůw, čtwrtý král Perský.

12) Scytowé byli národ obýwagjcý w kraginách mezy Dunagem, Dněstrem a Doněm řekami. Některá pokolenj byla žiwa po tatarsku sematam se stěhugjce, giná wzdělávala pole, giná opět byla vsedlá pod Chány (králi,) a tito poslednj obzwlásstně w Krýmu.

13) Řekowé řjkali Dunagi od pramene geho až do wtoku Ister. Řjmané ale gmenowali geg od geho počátku až do prostřed běhu Danubius, a odtud až do wtoku Ister.

14) Překwetaucý kragina w malé Azyi při moři Egeyském.

15) Kragina w malé Azyi mezy Trogj a Jonyj, nynj djl Anadolie.

Azyi pod swau mocý vdržj, kdyžby města odewzdal k ochráněnj přátelům swým, kterýmžby, kdyby potlačen byl, žádná neostala vssetřenj naděge. W tom počtu tehdy byl Milcyades, gemuž ona stráže swěřena byla. Ten když částá zwěstowala poselstwj, že se Darpowi zle dařj, a od Scytů potlačen gest, Milcyades napomenul strážných mostu, aby sstěstjm zawdané přjležitosti k oswobozenj země Řecké nepausstěli; nebo kdyby s těmi zástupy, které s sebau byl přewedl, Darpus zahynul, žeby netoliko Ewropa byla bezpečná, ale žeby y ti, genž w Azyi bydlegj, rozenj Řekowé od panowánj a nebezpečenstwj Perssanů swobodni byli; a to že se snadně včiniti dá: nebo když se strhne most, že král aneb mečem nepřátelským, aneb nedostatkem w málo dnech zahyne. K té radě, když wětssj počet přistaupil, Hystyeus Miletský, 16) aby se to newywedlo, odporowal řka, že ne totéž gim, genž moc magj neywyšssj, y množstwu také prospjwá; gessto na Darpowu panowánj zakládá se mocnost gegich; po gehožto zhlazenj žeby gsauce z důstognosti zwrženi, od spoluměsstanů byli pokutowáni. A protož že tak od gjch rady wzdálen gest, že nic nesaudj gim býti vžitečněgssjho, gako vpewněnj Perského králowstwj

16) Miletus, hlawnj w Jonyi město, kdež se mudřec Tháles narodil, známé pro krásnau wlnu.

ſtwj. Gehožto rady když počet náſſedowal neywětſſj, Milcyades nepochybuge, že rada geho tak mnohým powědomá wſſj králowých dogde, opuſtil Cherſones, a opět ſe do Athen wrátil; gehož aumyſl ač platný nebyl, wſſak welmi geſt chwalitebný, protože byl přjchylněgſſ wſſechněch ſwobodě, nežli geho panownictwj.

Daryus ale, z Ewropy do Azye ſe nawrátiw, na přjmluwu přátel, aby přiwedl Řeky pod ſwau moc, zřjdil lodſtwo pěti ſet lodj, a předſtawil mu Datyſa a Artaferna; těm také dal dwakrát ſto tiſýc pěſſjho, a deſet tiſýc gjzdného lidu, přjčinu přimjtage, že proto geſt nepřjtel Athenſkých, že za gjch pomocý Jonſſtj wybogowali Sardys 17) a geho ſtráž pohubili. Wládaři králowſſtj, přihnawſſe lodſtwo k Ewbei 18) rychle dobyli Eretřj 19) a wſſecky zgjmané národu toho měſſťany do Azye k králi zaſlali. Odtud ſe přibraw-

17) Hlawnj měſto Lydyckého králowſtwj, w malé Azyi, nynj nepatrná wes, Sart řečená.

18) Ewbea, weliký oſtrow naproti Attyckému pomořj, nynj ſe gmenuge gako geho hlawnj měſto Egrypo aneb negroponte (černý moſt.)

19) Eretřj, neyznamenitěgſſj měſto na Ewbei; hledagj ge w nyněgſſjm měſtě Wolie, aneb bljzko něho.

brawsse k Attyce 20) zástupy swé přiwedli na pole Marathonské. 21) To gest od města as deset tisýců kroků. Tjm hlukem tak blizkým a tak welikým gsauce Athensstj zděssenj pomocy nežádali odnikud, krom od Lacedemonských, 22) poslawsse Fidyppida 23) aneb z běžných gednoho, kterým he-

20) Tak se gmenowala kragina neb wlast, kdež stály Athény.

21) Marathon, městečko w Attyce, 140 stadyj (honů) od Athen. Bitwa ta stala se na rowině mezy městem a mořem, w okrssku 200 stadyj. To předivné wjtězstwj tak se obywatelům do mysli wtisklo, že gak y ljčj Pauzanyas, gesstě dlauho po něm času nočnjho křik bogugjcých a řičenj konj slysseti se domnjwali. Ukazowali se y Marathonu náhrobky padlých Reků, pozůstáwagjcý w malých slaupjch, na nichž gména hrdin zaznamenána byla. Byla tu y památka Milcyadowa, kterau mu Athensstj po smrti geho wystawili. Ničjmž se od giných slaupů nerozeznáwala, gediné že od nich něco opodál stála. To mjsto až podnes swé gméno má.

22) Lacedemon město na Peloponesu, ginák Sparta řečené, gehož kragina Lakonye slaula, a zwlásstnj wlast neb obec byla.

23) Fidyppides, pocházý z řeckých slow Φειδομαι, ssetřjm, a ἵπποι kůň, poněwadž se takowým běžným poslem ussetřilo konj; a he-

hemerodromi řjkagj, do Lacedemonu, aby zwěstowal, gak rychlého přispěnj potřebj gest. Doma ale vstanowili deset pretorů, kteřjby wogskem wládli, mezy nimi Milcyada; y byla mezy nimi weliká hádka, magjli se hágiti za zdmi, čili gjti nepřátelům wstřjc, a swésti bitwu. Gediný Milcyades neypewněgi na tom stál, aby se co neydřjwe leženj zarazylo. To kdyžby se stalo, žeby měsstanům přibylo mysli, widaucým, an se o gegich hrdinstwj nepochybuge, a y nepřátelé žeby tjm samým wjce wáhali, kdyby pozorowali, že tak malý zástup sy traufá proti nim bogowati.

W ten čas žádné město Athenyenským na pomoc nebylo, kromě Plateenských; 24) to tisýc poslalo bogownjků. A tak se doplnilo přjsstjm gich deset tisýců zbrogných; kteréžto množstwj podi-

---

hemerodromus z ἡμερα, den, a δρομος, běh, posel, který za geden den daleko doběhl; takowj běžnj docházeli powěsti, a byli od wlasti potřebowáni. Byli, gak dj Liwius, podobni Řjmským wyzwědačům (speculatores) a také se proto gmenowali ἡμεροσκοποι. Musyli pozorowati hnutj nepřátelského a giných přjhod, a nemohlili toho oznámiti znamenjm, musyli co neyspěssněgi k swým přiběhnauti, aby, čeho wyssetřili, oznámili.

24) Platéa, nynj Wlathy, slowutné bylo město w západnj Beocyi, činiwssj někdy znamenitau samo pro sebe wlast.

diwnau plápolalo bitwy žádostj, tudy se stalo, že (Milcyades) wjc než spoluwůdcowé platil. Nebo gsauce radau geho Athenyensstj dopuzeni, zástupy z města wywedli, a na mjstě přjhodném rozbili stany; druhý den nato v kořen wrchu w řady se naproti postawiwsse, wedlé vměnj nowého, s neywětssjm násyljm w bitwu se spustili, wssak že stromowé na mnoha mjstech řjdcý byli, tak opatrně, aby gednak wysokostj wrchů zakryti byli, gednak aby pořadj stromů gjzdě překáželo, tak aby nebyli obkljčeni množstwjm. Datys, gakžkoli widěl mjsto swým nepohodlné, než spoléhaw na swých zástupů počet, žádostiw byl boge; a to tjm wjce, poněwadž, prwé nežby Lacedemonsstj na pomoc přissli, bjti se měl za prospěssné. A tak do řady pěssjch sto, gjzdných deset tisýc postawiw, dal se do bitwy. W kteréžto Athenyensstj přemáhali nepřátely takowau vdatnostj, že gich desaternásobný počet zahnali, a tak přestrassili, že Perssané ne leženj, ale lodj hledali. Nad kteraužto bitwu nic gesstě nenj znamenitěgssjho; neboť nikdý žádná takowá lidu hrstka neporazyla na hlawu takowé sýly.

Kteréhož wjtězstwj gaká byla Milcyadowi dána odplata, newidj se oznámiti nesslussné, aby se snáze mohlo poznati, že wssech obcý powaha táž gest. Gako byly někdy pocty nasseho národu (Řjmského) wzácné a skrowné, wssak za tau přjčinau slawné; nalézámeť, že tak někdy bylo v Athenských.

Neb

Neb tomu Milcyadowi, genž Athen a celých Řek oswobodil, na sýni, kteráž se Pecyle 25) gmenuge, taká čest včiněna byla, že wymalowawsse Marathonskau bitwu, w desýti pretorů počtu obraz geho postawili prwnj, an napomjná wogáků, a počjná bitwu. Tentýž lid, když se pak zmocnil, a sstědrostj byl porussen předstáwených, Demetryowi Falerskému 26) tři sta slaupů gest přirkl.

Po té bitwě dali Athensstj témuž Milcyadowi lodstwo sedmdesáti lodj, aby ostrowů, kteřj Barbarům byli pomáhali, potrestak wálkau: kteraužto mocý donutil neywětssj djl, že se k poslussenstwj wrátili; některých dobyl y mocý. Z těch zmo-

25) Pecyle (wlastně řecky ποικιλη: strakatá;) tak se gmenowala w Athenách sýň, kdež obrazowé slawných hrdin Řeckých y cyzých wywěsseni byli. Řjkali gj tak od rozličných barew, kterých ti obrazowé byli.

26) Demetryus rozený z Falerus, městečka w Attyce, mudřec, genž nadržowal Athenskému sslechticztwu, byl po rozličných zlých přjhodách od Kasandra, syna Antypatrowa, krále Macedonského, který odňal lidu moc, nad Atheny vstanowen, a obdržel od sstědrého a pochlebného města tolik slaupů, co dnj do roka (Nepos vwodj toliko počet rowný.) Než po smrti Kasandrowě předesslý řjzenj způsob opět byl vweden, slaupowé pokáceni, a mudřec sám musyl prchnauti do Egipta.

z mocy swé zpyssněléͤho ostrowu Páros 27) když předloženjm zýskati nemohl, zástupy z lodj wywedl, město obehnal sruby, a sspižowánj přetrhl, pak zřjdiw budky 28) a kryty, 29) ke zděm se bljžegi přibral. Když giž bylo na tom, že se města měl zmocniti, zňal se daleko na pewné zemi, newjm gakau náhodau, času nočnjho lesýček, gegž bylo s ostrowa widěti; gehož plamen gak od mě-

 sstě-

27) Páros, týmž gménem posawad známý ostrow, a sýc geden z neybohatssjch a neymocněgssjch mezy Cyklady.

28) Budky (vineae) k nossenj včiněné z lehkých prken, osm střewjců zssjřj, a ssestnáct zdélj. Byly propletený wrbowým prautjm, swrchu přikryty, a k tomu vrčeny, aby autok činjcých bogownjků od ssjpů nepřátelských hágily. Dole měly kola, a byly od skrytých w sobě wogáků řjzeny.

29) Kryty byly dwogj. Gedny působilo husté shluknutj wogáků, kteřj sstjty swými se přikrygjc k walům nepřátelským se bljžili, aneb nepřjtele do gisté wzdálenosti očekáwali. Ti sstjtowé činili dohromady střechu, na kteraus, když zdi giž dosáhala, ginj wogácy wystaupjce, zed nepřátelskau ztécy hleděli. Latině gim řjkali testudines (želwowé) protoje swrchek těch shluknutých sstjtů želwu se podobal. — Ginj krytowé byli vděláni ze dřewa na kolách gako budky, a vžjwalo se gich k ochráněnj dělagjcých zákopy, a zahazugjcých přjkopy; také nimi přikrýwali děla, gimiž zdi bořili.

sstěnjnů y dobywatelů spatřjn byl, oběma přisslo na mysl, že gest to dané znamenj od králowského lodnjho wogska. Ludjž se stalo, že Parssti od wzdánj se odstrasseni byli, a Miltyades, boge se, aby lodstwo králowské nepřikwapilo, sruby, kteréž y byl wystawil, zapáliw, s tolika, gakož se byl wydal, lodjmi do Athen se k weliké spoluměsstanů vrážce wrátil. Byl tedy obžalowán z zrady, že, gessto mohl Páros dobyti, od krále vplacený, wěc nedokonaw, odstaupil. Téhož času skonal od ran, které byl, města dobýwage, obdržel. Pročež, že sám za sebe mluwiti nemohl, wedl zaň řeč bratr geho Tysăgoras. Po vznané wěcy, gsa od bezhrdlj oswobozen, na penězých pokutowán byl. Ta pak pokuta na padesát talentů 30) wyceněna byla, tolik co na lodstwo wynaloženo bylo. Těch peněz že nemohl zaprawiti hned, do weřegného žaláře vwržen byl, a tam skonal. Ačkoli z přečiněnj Parského obžalowán byl, wssak odsauzenj byla příčina giná. Athenssti totiž skrze Pisystratowo panowánj, 31) kte-

réž

---

30) Talent Attycký platil 1918 zl. 30 kr. tedy celá pokuta wynássela 95925 zl.

31) Pisystrates w Athénách rozený, muž slowutný, který se za časů Solonowých samowládcem, aneb gak ge tehdy nazýwali, tyranem učinil w Athénách. To slowo tyran wyznamená-

ná-

réž před málo lety bylo, wſſech ſpoluměſſťanů mocy ſe ſtrachowali. Milcyades, mnoho byw w důſtogenſtwjch y wogenſkých y měſtſkých, nezdál ſe bez nich býti mocy, obzwláſſtně když ſe zdál ze zwyku k žádoſti panowánj přichylowati. Nebo na Cherſoneſu po wſſecka, co tam byl přebýwal, léta w vſtawičném panowánj ſe vdržel, a nazýwán byl tyran; ale ſprawedliwý. Neb nedoſáhl ho náſyljm, ale wůlj ſwých, a moc tu obdržel dobrotau. Wſſickni pak gſau y gmjni y řečeni tyrani, kteřj magj vſtawičnau moc w obcy takowé, genž požjwala ſwobody. Než Milcyades byl gak na neywenš wljdný, tak ku podiwu přjwětiwý, tak že nebylo nikoho tak ſproſtného, komužby nebylo ſwobodného k němu přjſtupu; welikau měl v wſſech wlaſtj wážnoſt, gméno wzneſſené, a we wěcech wogenſkých neywětſſj chwálu.

Ty wěcy lid přehljžege, raděgi chtěl ho pokořiti newinného, nežli býti délegi w ſtrachu.

Jozeff Rautenkranc.

---

náwalo někdy pána neobmezeného, genž w obcy, ſyc ſwobodné, panowal, a vžjwali ho, gako nynj toho ſlowa knjže w ſmyſlu dobrém; až pak pro zle vžjwanau moc ſe ſtalo, že každého, kdo s poddanými ſwými neprávě nakládá, až podnes nazýwagj tyranem.

Zyma aneb Dafne.

(W křowj o půlnocy.)

Zpěw pastýřský z Pope.

Z Anglického přeložený.

Lycydas. Thyrsyse, hudba toho chřestjcýho pramýnku nenj tak smutná, gako pjsně, které pěgeš. Aniž potůčkowé audoljmi dolů se winaucý nehrčj tak přjgemně, aniž tekau tak lahodně. Nynj odpočjwagj spjcý stáda na swé měkaučké wlně, měsýček w gasném blesku wycházý na nebi, a ptáčkowé vtichnauce zapomjnagj swých libozwučných zpěwů; ó zpjwey o Dafnyně smrti a Dafnyně sláwě!

Thyrsys. Patř, gak křowiny střjbrným sněhem se lesknau; swadlá gest gegich krása, y wěta po gich zelenosti. Mámli pjseň rozmilého Alexisa zpjwati, kterýž Dryady, any poslauchali, na po-

le

le přiwábil? Themse zaslechssi pjsně okolo tekaucká-zala swým wlnám, aby se včily pohnutedlnému zpěwu.

Lycydas. Tak tissj desskowé wylewepte swé obžiwugjcý mokro, a rozhogněte zně přjssti! Začni; tuk powinnost vložila nám vmjragjcý Dafne řkauc: „Pastýři, zpjwepte wůkol mého hrobu!" Zpjwey, gá zatjm v zastjněného hrobu poplači, a čerstwými wěncy bobkowými gegj sprostičký oltář okrásým.

Thyrsys. Wy pak, milostné Můzy, zanechte swých křisstálowých pramýnků; każte Bohynjm wodnjm a Bůžkům lesnjm, aby cypřissowé přinesli wěnce; a wy plačjcý Bůžkowé Milosti, zakrýte potok myrtowjm, a rozlámeyte swé luky, gako tehdáž, když Adonys vmřel; y napisste swými střelami zlatými, nynj nepotřebnými, nápis na tento obměkčugjcý kámen: „Proměň se přirozenj, plačte nebe a země, krásná Dafne gest mrtwa, y po milosti gest weta!"

Y stalo se tak, a rozmanité krásy přirozenj opadáwagj; hle! černá mračna zatemňugj radostný den! Nynj stogj pokapáwagjcý stromowé, perlami gsauce obwěsseni, a swadlá okrasa gegich ležj roztraussená na gegich marách. Hle! gak kwjtků sláwa na zemi ležj, nj kwetli, a nj zacházegj. Ach, coż prospěgj krásy, kteréž přirozenj neslo? Krásná Dafne gest mrtwa, y nenj krásy wjce!

Pro ni wýhost dáwagj stáda swé zelené pastwě, wyhýbagj se žjžniwj skotowé tekaucý wodě,

a střjbrné labutě oplakáwagj gegj nessťastné smrti daleko smutněgssjm hlasem, než kdyby swé plakaly wlastnj; milostná Ozwěna ležj němá w geskynjch dutých, němá, aneb gegj gediné opětuge gméno; gegjmu gménu prwé s radostj včila břeh, nynj gest Dafne mrtwa, y nenj radosti wjce!

Žádná přjgemná rosa nepadá s wečernjho nebe, žádné rannj wůně newycházegj z kwjtků; žádné wonné páry neočerstwugj aurodných polj, a woňawé byliny newydáwagj swého přirozeného kadidla. Balssámowj wětřjčkowé vtichli, co ona gest mrtwa, željce, že přestalo dychánj mnohem ljbezněgssj wůni wydáwagjcý; y wčeličky přičinliwé zanedbáwagj swé zálohy zlaté! Krásná Dafne gest mrtwa, y nenj sladké wůně wjce!

Sskřiwánkowé w powětřj se wznássegjcý nebudau wstáwati na křidélkách swých, aby Dafni zpjwati poslauchali; ptácy nebudau wjce gegjch pjsnj následowati, a podiwenjm oněmégjce s wětwj poslauchati: potoky nepřestanau wjce hrčeti, aby přjgemněgssj hudby, nežli gest gegich, zasslechli, nýbrž třtinám budau wyprawowati, a hlásnému zwěstowati břehu: Krásná Dafne gest mrtwa, y nenj hudby wjce!

Tichý wětřjk possepce gegj smrt, y zwěstuge gi wzdychage wssem třesaucým se stromům; třesaucý se stromowé ssustjce possepcý po wssech poljch a hágjch střjbrným wlnám smrt gegj; střjbrné wlny, gesstě nedáwno tak pokogné, zdagj se nowau žalo-

stj

ſtj ſe nadýmati a ſlzami přetýkati; wětrowé, ſtromowé a wlny oplakáwagj ſmrti gegj, oplakáwagj Dafne, hoře nynj naſſeho! njkoli ſláwy naſſj wjce!

Ale patř! gak Dafne plná podiwenj wzhůru ſe wznáſſj přes oblaky a přes nebe hwězdné! Wěčné kráſy okraſſugj blyſſtjcý ſe podjwánj, pole wždy čerſtwé, y křowiny na wěky zelené! Geſſto tam w beſýdkách Amaranthowých odpočjwáš, aneb na lučinách neſwadnutedlné kwjtj trháš, tedy wzhlédniž laſkawě na nás, genž gméno twé wzýwáme, Dafne, Bohyně naſſe, y nikoli wjce hoře naſſe!

Lycydas. Gak wſſecko poſlauchá, geſſto hořekuge Můza! Takowá tichoſt panuge při pěnj ſlawjčka za tichého wečera, když ſſuſtjcý wětřjk mdle na ljſtj podpchuge w ſtromjch vmjrá. Tobě ke cti, Bohyně ſſkwaucý, začaſté bude beránek krwáceti, když owce březý mé běloraunné rozmnožj ſtádo. Pokud zroſtliny ſtjn, a kwjtj ſwau bude wydáwati wůni, gméno twé, čeſt twá, y ſláwa twá budau žjti.

Thyrſys. Ale patř, Oryon wylévá nezdrawé gjnj! Wſtaň, ſmrkowé rozſſjřugj ſſkodliwý ſtjn; oſtrý wjtr od půl nocy fičj, a přjrozenj cýtj zemdlenj, čas přemáhá wſſecko, y náležj nám čaſu poſluſſnu býti. Měgte ſe dobře, audolj, wrchowé, řeky a křowiny, měgte ſe dobře paſtýřſſtj zpěwowé a paſtýři; měgte ſe dobře, ſtáda má; měgte ſe dobře Bůžkowé leſnj; Dafne y weſſkeren ſwěte, měg ſe dobře!

J. N.

Ladjslaw a djtky geho.

(Pokračowánj, wjz djl prwnj.)

Hausar.

Gak sy pohrály, každý k swé vložené prácy se odebral, a s ochotnostj na swém djle pracowal. Skončiwsse den gesstě se rozessly do zahrady pohrat, by tjm chutněgi gjsti, a liběgi spáti mohly. Františſek hleďě přes hradbu spatřil chlapce, an hausátka pase, a sobě nařjká. Hned gak ssjpka přes hradbu přeletěl, a hausara za ruku vgaw: Co ti holečku scházý, prawil, že sobě nařjkáš, gakoby ti srdce w těle puknauti chtělo?

Gakbych neměl sy nařjkati, pacholjk odpowj, když nemám, cobych do vst dal, a hladem se mořjm.

Frant. Což ti rodičowé chleba nedagj, abys hladem neplakal?

Hauſ. Dalibyr, kdybych ge měl!

Frant. Vbohý! tedy otce a matky nemage w cyzyně se plazyti musýš?

Hauſ.

Hauſ. Mám otce, y matku, ale —

Frant. Proč negdeš k nim, a neřekneš; mi- lý otče: gá gſem celý den negedl, deyte mi gjſti!

Hauſ. S radoſtj bych k nim poſpjſſil, kdybych ceſtu k nim znal.

Frant. Což mluwjš? tyš něgak ſpleten, že wěcy rozkládáš, které nemagj ſmyſlu! Neznáſſli ceſty, což ſe doptati nemůžeš?

Hauſ. Gak geſt to možná, když ani newjm, kde otec zůſtáwá, ani gaké geho gméno geſt. Gá po ſwětě blaudjm, po otcy wzdychám, na zlatau matku ſe nazpomjnám a plačï, až mi ſrdce w tě- le vſedá. Ach! nic mi neſpomáhá, ani pláč, ani prosby, a doptáwánj ſe; nebok dobré duſſe, byk y chtěly mi pomocy, nemohau. Naſtogte! ſyrý, a hladem zmořený ſe po zemi taulám, a dobré duſſe hledám, kteráby ſe mne vgala, a do ſwého ſtatku přigala.

Frant. Neplač giž, nebok cýle ſwého gſy do- ſſel. Pod honem ſemnau, má máti twůg hlad vkrotj, a můg otec tě do ſwého ſtatku přigme! Giž gſy boleſti přeſtál, a nowé radoſti pro tebe naſtanau.

Prawil, a hauſárka do domu vwedl, a ma- tku hladě promluwil: O deyte matičko zlatá, dey- te vbohému pacholjku gjſti! Hle! gak hladem plá- če, a o ſmilowánj proſý! Matka přineſla ocho- tně pokrmy, a dala pacholjkowi gjſti, který zahlj- dna chléb třáſl ſe, až y radoſtj ſplakal, že ſe dnes

do-

dosyta nagj. Frantissek okolo něho poskakowal, hladil ho, těssil, a pobjzel, aby gedl a weselé mysli byl, že wjce se hladem mořiti nebude. Můg otec tě přigme mezy nás, onť gest dobrý a miluge lidi, a gak s námi bydleti budeš, gá budu twým ochráncem, gá s tebau gak wstaneme až lehneme budu hráti, y pracowati. Gá ti powjm rozličné wěcy, kterých ty newjš; a ty zas mně wyložjš, co gsy we swětě zkusyl. Takto okolo obcházege rozmlauwal, a pacholjkowi dodáwal srdce. Gák se hausárek nasytil, hned ho k tomu Frantissek měl, aby powěděl, gak o swé rodiče přissel. Pacholjk zaplakaw toto propowěděl:

W létě to bylo, když gsem s bratřjmi a sestrami na lauce hrál, a kossjček na ruce mage do něho kwětiny trhal. Práwě wtom přiletěl krásný motýl. Spatřiw ho radostj gsem poskočil, chytal ho, a za njm se honil, až gsem se od swých milých towaryssů odstranil. Nynj motýl zmizel, a gacýsy lidé w cestu mi wkročili. Z nich wystaupila djwka a zrowna ke mně se blјžila, zdaleka třessně mi ukazugjc. Chcessli holečku! třessně? přjwětiwě se mne ptala, a sladkých třessnj podáwala. Chcy třessně, chcy! wesele gsem odpowěděl, a po nich giž sahal, a s welikau chutj třessně mlsal. Djwka mne pěkně hladila, a do očj chwálila, že gsem krásný mládeneček, že mne miluge, gako swé oko. Pořáde semnau howořjc, a třessně do ruky strkagjc mne s sebau laudila, že gsem

ani

ani na domow nezpomněl, ani ſy nepomyſlil, že ſe den k západu chylj. Y oſtatnj mne obſtupugjce ke mně ſe lichotili, a geden z nich ſe mne tázal, zdali rád na koni gezdjm? O rád wzkřikl gſem po koni ſe ohljžege a celý ſe třeſa, abych giž na něm ſeděl. Gá gſem radoſtj wyſkal, rukama tleſkal, gakobych w nebi byl. Čjm čerſtwěgi ſemnau letěl, tjm wjce gſem ſe radowal, a ſe třepetal, gakobych w powětřj ljtati mjnil.

Giž začalo ſſero býti; teprw gſem na bratřj a na domow zpomněl a wolal, že gſem ſe doſti wygezdil, že nynj domů ſpat půgdu. Půgdeš holečku! prawil muž, půgdeš, gen měg chwjlku ſtrpenj, brzy budeme doma. Ta řeč mne málo potěſſila; gjždy gſem ſe nabažil, a tak vnawil, že ſe mi oči w ſlaup braly. Trhalk gſem ſebau a plakal; a co dále ſemnau ſe dálo, newjm; nebo gſem na koni vſnul.

Ráno probudiw ſe widjm, že pod ſtromem ležjm. Newěda, kde gſem, mnu ſy oči, ohljžjm ſe, a wolám; ale žiwé duſſe nikde newidjm. Teprw s ſtrachem na matku křičjm a plači, gakoby mi ſrdce boleſtj puknauti chtělo, tu přiběhly ke mně černé ženy, a hrozyly metlau, geſtliže plakati nepřeſtanu; těch gſem ſe zděſyl, a hůře nařjkal ſobě; ty zaſe mne krotily, a mlſnoty dáwaly; wſſak gá nechtěl gſem k ſlowu, ale gen plakal, a na máteř wolal, až hory doly ſe rozljhaly. Tu žena gako čert potworná ſe oſopiwſſi mne ſſlehati

chtě-

chtěla; wtom má djwka přiskočila, a před nj mne bránila, tu gsem se vpokogil, a naposledy tak gj vwykl, že gsem ani chwjlky bez nj nemohl býti. Od nj gsem se dowěděl, že gsem gako y před časy ona mezy cykány wpadl. Ta mne včila hudbě a pjsničkám, a měla mne ráda.

Po malu gsem žiwobytj cykánském docela vwykl; nebo mně nic nescházelo, a měl gsem bez práce wsseho do sytosti. Každý den gsem něco nowého widěl, každý den něgaké nowé radosti poznal. Wlétě gsme byli na sylnicých; wedne po wsých žebrali, a ženám hádali; gak se smrklo, zalezli gsme do lesů, ohně rozdělali, zpjwali, skákali, a rozličné kratochwile prowáděli. W zymě gsme spáwali w stodolách, a s lidem sy podiwné ssassky wedli. Tak nám dnowé w radosti vplynuli.

Gednau v wečer sotwa že gsme ohně rozdělawsse se vsadili, giž přissla zpráwa, že wogácy táhnau, aby nás gali. Tu bylo leknutj, rachocenj a vtjkánj! Kam kdo mohl, se rozprchl, aby záhuby vssel. Wida gak wssecko vtjká, y gá gsem wyskočil, a do křowj skryl se. Bylať malá dusse we mně, když gsem křiky a střelbu zasslechl, a honbu strassliwau po lese widěl. Nynj gsem myslil, že po mně gest weta, že kat mečem po zadu stogj, aby hlawu mi srazyl. Strachy gako osyka třásl gsem se, neweda co a kde gsem. Gak switalo, spatřil gsem, an wogácy nassince sražené

né wedau. Gakby hrom do mne vdeřil, padl gsem, a hrůzau mi wzhůru powstaly wlasy. Okolo poledne bauře vtichla, a hlad mne nutil, abych ze swé skrýsse wylezl. Gak list se pohnul, strnul gsem, a vtekl zpátkem. Wssak hlad přemohl wssecky strachy; z lesa gsem musyl. Nynj se litina spustila; gá ani na děssť, ani na pochopy nedbage wkradl gsem se do wesnice, a wlaudiw se do chalaupky lidj pro milosrdenstwj Božj o kausek chleba prosyl. Ti se nademnau vstrnuli, chleba mi dali, a wložili za kamna, abych sy odpočinul. Gak gsem se probudil, hnali mne do práce; to mně nechutnalo, proto gsem prchl, blaudil a hladem mřel, a cykánů litowal, že nynj ani se nemohu dosyta nagjsti, ani žádné radosti vžiti. Naposledy po mnohém taulánj hladem donucený gsem se za hausara pronagal.

Vbohý! promluwil Frantissek, gesstěs tak mladý, a giž mnoho gsy zkusyl. Což pak gsy nikdý na domow, nikdý na swé milé rodiče newzdechl?

Hauf. Dokud se mi s cykány dobře wedlo, ani mi rodiče na mysl nepřissli. Neboť gsem vstawičně něco nowého widěl, celé dny w radowánkách strávil, že gsem ani kdy neměl, abych sy cosy pomyslil. Ale sotwa gsem giného žiwobytj zažil, počal gsem gináče smeyssleti, a po wlasti truchliti; teprw mi žádost po domowu do srdce wstaupila, teprw gsem wzdychal: Domabys w swětnicy seděl,

a

a tady gako pes w kutljně ležjš; domabys, co hrdloby ráčilo, měl wssecho do sytosti, a zde sotwa kausskem chleba hlad zaženeš; domaby laskawj rodičowé tebe milowali, a tu se lidé zůřiwj na tebe mračj, gakobys byl powrhel celého swěta. Když gsem ty wěcy sobě rozwážil a předložil, co ze mne bude: tuk se mi slzy z očj wylily, a gá gsem nařjkal a pláčem sskytal (sstkal), že snad bjdně w cyzyně zagdu.

Nezagdeš, promluwil Ladislaw, a y s swými milými se těssiti budeš! Hausárek radostj poskočil, a djtky ljbal, slysse, že domow y rodiče spatřj. Wssecky djtky se na otce, y matku sesypaly, a gich prosyly, aby gich neopausstěli. Gábych bez wás maminko! ani dne nebyla žiwa, wykřikla Mařenka, a slzy gj polily krásné twáři, a strachy se třásla, gakoby giž w pustině blaudila a pro milého otce a matku nařjkala. Matka swau dceru poljbila, slibugjc gj, že do neydelssj smrti swé milenky neopusstj. Djwka se vpokogila, a k mateři přiwinula, aby gj žádný nemohl wzýti. Pak wssickni powečeřewsse se na odpočinutj odebrali.

P o k l a d.

Gak se ze spánj probudily, wssecky vstrogiwsse se k otcy pospjchaly, aby mu sstastné a dobré gitro daly. Ladislaw wyptáwal se hausara, gak se mu nynégssj žiwot ljbj? Zdali ho wjce těssj, nežli ne=

nepokogné potulowánj s ohyzdnými cykány? Ba práwě otče! že se mi tady ljbj. Gáktbych chtěl do smrti s wassimi synáčky býti! Tik gsau tak dobřj a přjwětiwj, žeby semnau srdce rozdělili. W cykánů ginače bylo! Ti se na mne mračili, a zhljželi, gakoby deset wesnic wypáliti chtěli! Tedy buď dobré naděge, odpowěděl otec, nynj s samými dobrými lidmi přebýwati budeš. Y swých rodičů nagdeš, y s nimi se těssiti budeš. Ale holečku! v nás se tobě snad zasteskne.

Hauf. Gakby to možná bylo, tady gest tolik weselých pacholátek, které srdečně milugi, gakby s nimi se mi stey skati mohlo?

Otec. Owssem že ne, kdyby s tebau hrály.

Hauf. A pročby semnau nepohrály? Gá ge mám rád, gábych gim newjm co včinil, a gá gim zpjwati a tancowati, a rozličné pohádky powjdati budu; snad y ony mi něco w hod včinj, snad y ony mne pomilugj.

Otec. Někdy s tebau se wyrazý.

Hauf. A proč ne wždycky?

Otec. Práce gim neda!

Hauf. Což musegj se vstawičně wondati? Pacholjček má gako na stromě ptáček skakati, a se radowati, syce w mládi bez radosti sestárne.

Otec. Meylјš se pacholjčku! welice se meylјš. Pracý tělo y dusse okřjwá, práce dodáwá smělosti a sýly, a wssecky radosti oslazuge. Kdyby práce lidi kazyla, tedyby mogi synkowé gen gako kost a

ků-

kůže ssusteli. Ti každý den djlo vložené konagj, a předce gim zdrawj s očj se giskřj, a růže na twáři wykwetagj. Gestliže hragj, gako srnky sy poskakugj, a radostj w rágj býti se zdagj.

Hauf. Tok arcy gest prawda!

Otec. Se každá hřjčka potěssj, a tebe wsseckо omrzý. Gim hodiny vplynau, že newědj, kam se poděly, a ty častokráte wzdycháš, aby noc byla, a abys sskaredé trampoty zaspal! Řekni, odkud to pochází?

Hauf. Newjm.

Otec. Tedy tobě to wyložjm! Práce ty zázraky působj. Od rána až do wečera pracugj, gjdlo gim chutná, zdrawa gde k duhu, gako stromkowé sstjhlj rostau, a gako ptáčkowé zpjwagj a plésagj, když odbyli djlo. Tjm způsobem y radosti vžigj, y vžitek nesau, pořádku zwykagj, an ž se bogj, že přigdau časy, žeby hladem vmřeli.

Hauf. Pročby se hladu děsyli, když gim staroſtliwj rodičowé pokrmů poskytugj?

Otec. Nynj se owssem o ně staráme; ale řekni mi, budeli tato staroſt wěčně trwati?

Hauf. Nebude!

Otec. Až zemřeme kdož gich hleděti bude?

Hauf. Sami se musegj starati! Ale tok gest lehká staroſt, když poklady zdědj.

Otec. Bych y pokladů gim zanechal, zdali práce nenj gim třeba?

Hauf.

Hauſ. Pročby ſe trmácely wſſjm oplýwagjce? Geſtliže ſwé mladoſti neužigj, přigde ſmrt, tak klíčky gim zmate.

Otec. Což gim pokladu neybude?

Hauſ. Vbyti může; ale geſtliže ſtále přibýwá, tedy bez ſtaroſti weyſkati mohau!

Otec. Widjš! na tom záležj wſſecko, kde žiwý geſt pramen, tam wody geſt doſti; geſtliže ſe žádný do ſtudnice nepreyſſtj, zdali ſe wody nepřebéře?

Hauſ. Giſtě; byk ſebe hlubſſj byla, ſtudna ſe wywážj.

Otec. Tak ſe y penjze rozkutálegj, geſtli ſe nikdý pokladnice nedoplnj. A na takowý negiſtý základ mohlbych ſſtěſtj ſwých milých djtek ſtawěti? Toho nevčinjm!

Hauſ. Skoro dobře máte!

Otec. Widjš, giž ti w hlawě ſwitá, brzy y den ſe wygaſnj. Což gſy nikdý neſlyſſel, že boháči o ſwé penjze přiſſli?

Hauſ. Slyſſel, že zlými lidmi, ohněm, a ginými neſſtěſtjm ſchudli, až y moſſnau chodili.

Otec. Zdaž ſe gim tenkráte dobře wedlo?

Hauſ. Nehrubě.

Otec. Gſauli tedy takowé poklady giſté?

Hauſ. Negſau.

Otec. Tedy giný poklad ſwým dětem pozůſtawjm, který giſtěgſſj býwá. Takowý poklad gednau ſtaroſtliwý otec pozůſtawuge, když na ſmrte-

dlné posteli ležel, swých djtek k sobě powolal, a k nim promluwil, řka: „Wy dobře mé milé děti wjte, gak gsem wás milowal, gak gsem se o wás staral, dokud mně zdrawj slaužilo; ale nynj sýla mi vbýwá, zdrawj hyne, a gá wmále se swěta se odeberu, a nebudu se wjce o wás starati. Wšsak nemohl gsem toho přes srdce přenesti, abych wás docela opustil, má láska mi nedala oddechu, ažbych se vbezpečil, že y po mé smrti šťastnj gsauce na mne zpomjnati budete. Protož gsem wám na důkaz swé lásky poklad zanechal, který we winnicy zakopaný ležj. — „Wtom stařec skonal, nemoha mjsta gim wykázati, kdeby poklad skryt byl. Synowé, gak otce k hrobu doprowodili, s neywětšj dychtiwostj běželi pokladu hledat; kopali a nikdež žádného pokladu nenalezli. Tok ge náramně mrzelo, že we swé naděgi oklamáni byli. Zatjm z gara ku podiwu krásně se gim winnice zelenala; obilj až mjlo stálo, a krowé bugně se rozkládali. Wida neymaudřegšj bratr požehnánj Božj na poli, promluwil k ostatnjm: „Hle! milj bratřj! tok gest ten poklad, který otec na winnicy zakopal. Pracugme stále ho hledagjce, a on gistě každý rok nás nemine.

Widjš holečku! tento otec swé děti oprawdu milowal, a proto prácy pokladem nazwal. Pro penjze snadby se byly děti praly; ale práce gim nedala, aby na daremnosti myslily, tak se y ctnostmi

y penězy obohatily. Chcešli y gich následowati a zwykati prácy?

Hauf. Od srdce rád.

Otec. Tedy s námi poď a pracug. To propowěděw otec djtky do zahrady vwedl, a gednomu každému djlo wykázal.

Lenoch.

Wsseckny děti s radostj se do práce daly, swé záhonky reypagjce; y hausárek počal notně kopati; ale brzy se práce nabažil. Motykau hodiw ruce založil, a na záhůnek hleděl, gakoby čekal, přigdeli anděl s nebe, aby mu pomohl, aneb začneli země sama se rýti. Wssak země se nehnula, ani anděl se s oblaku nespustil, aby djlo za něho skončil. Tu mrzutě pod sebe hledě na zemi sedl, a plakati začal zlatých časů lituge, kde radostj oplýwal, zpjwal a skákal, a k hotowému stolu se posadil. Ach! gak vbohé djtě tady se wondati, a hlawu včenjm lámati mussým, chcyli, aby lidé mi do vst chleba poskytli. O lidé nemilosrdnj! twrdssj nežli skála, což pak se nemůžete nademnau smilowati, a zadarmo mi kausek pokrmu popřáti? Gestliže tak gste lakomj, že se na drobty třesete, tedy mne dowedte k rodičům, ti wassi prácy zaplatj. Kdybych giž doma seděl; tamby mi zlaté časy nastaly, tamby radost stjhala radosti, rodičowé by semnau hráli, a wsseckny mlsky mi snássely!

Takto mluwil a wzdychal, a mysle, že s milými rodiči plésá, rozmanité hry sobě wymeyšlel, aby mu teskno nebylo. Nagednau pohljdl, swau motyku a záhůnek spatřil, a gako wytržený sebau trhl, že ho naděge zmeylila, a krásnj snowé za hory odletěli; že tady gako otrok přikowaný dělati musý! Františšek doděław djlo přišel k hausárkowi, a wida ho zamračeného: Cožti, prawil, hausárku scházý, že na zemi sedjš, gakoby ti něco proti mysli bylo? Snad mne nerád w sebe máš?

Haus. Gá tebe rád w sebe mám!

Frant. Proč tedy se mračjš a zůřiwě pod sebe hledjš! Čili ti někdo ubljžil?

Haus. Žádný ani slowem neublјžil.

Frant. Což tedy tě mrzý?

Haus. Djlo před rukama. Ach! gá ubohý pacholjk takowý kus zreypati mám.

Frant. A snadbys se toho kausku, gako zůřiwé potwory bál, a hlawu gako zmoklá slepice wěšyl?

Haus. Wěru mně do smjchu nenj!

Frant. Oprawdu tys politowánj hoden, že tak sylného mládka hračka přemocy mohla! Ey, wzhůru se měg, chop se reyče, a motykau budu tobě pomáhati. Kdo chce s něco býti, ten se musý přičiniti! nebo wěz, že za našich časů pečenj ptácy do huby neljtagj, ani nepřicházegj andělé s nebe, aby tě do ráge uwedli, a k hotowému posadili. Kdo chce radosti užiti, pracug! Prawil, a

kopal až prst lstala, a motyčka gen w rukau mu hrála.

Wida hausar, gak Frantissek pracuge, sám se do djla dal, a hle! na okamženj s pracý hotowi byli. Nynj leniwý pacholjk radostj poskakowal, Frantisska ljbal, a k ostatnjm towaryssům běžel, aby se pospolu domů wrátili.

Otec na djtky giž čekal; ty wssecky se vsadily poslauchagjce weykladu milého otce. Včenj zheyralému mladjkowi newonělo, gako pitomý seděš sny se objral, a po horách dolinách w mysslenj skákal, hodina padla, po sskole bylo, tu ze sna procytl, a se točil, gakoby na drátcých byl. We hře přes něho nebylo, žádný nemohl mu odolati. Gakoby se znowu narodil, skákal a weyskal, a diwné hračky prowodil. Nynj k gjdlu byl čas, tuk zaplesal, a gako hladowý chrt k obědu chwátal. Zde mu huba gela, zde rozkládal swé wtipné nápady, wssecky pospolu obweseluge. Ale gak po stole bylo, a hodina tlaukla, kde děti se měly do práce zabrati, holeček skrotl, hlawu wěsyl, gakoby ani kročiti nemohl. Giž se mu radost s očj nesmála, a weselé slowo vwjzlo w krku. Wssickni se rozessli, gen on se gesstě okauněl okolo Mařenky objhage. Pohrey se mnau, promluwil k diwčičce, gen trochu semnau pohrey, až dostanu do práce chuti.

Nemohu! odpowěděla Mařenka, čili newidjš, že nynj musým batolnu přjsti? Cožby matka

řekla, kdybych swého djla zanedbala, a s tebau skákala? Gdi holečku, gdi do djla, a po prácy sy zahragem.

Zamrzew se nad odpowědj pracowité djwky do zahrady běžel, té naděge gsa, že snad pacholjcy s njm skotačiti budau. Od gednoho k druhému chodil, pokaussege gich, a k hranj laudě: ale žádný sy hausara newssjmage, a každý bystrým okem na prácy hleděě tjm se těssil, že brzy kwětiny sázeti bude. Wida že pacholjcy gako skála nehnutj stogj, nemohl se dosti wynadiwiti, že se tak do práce zabrali, gakoby pro ně nic milegssjho na swětě nebylo. Tokby se mi chtělo, abych s wámi se tahal, a sebe o wssecky radosti připrawil! Pracugte, gá zatjm sy do polj zaběhnu, a až začnete hráti, w zahradě budu. Wýmluwa snadno se něgaká wyskytne, abych ossidil otce. To prawil, přes hradby přeskočil, a gako wygewený polem běhal a weyskal, až hory doly se rozljhaly.

Tu okolo něho běžel krásný honicý pes. Stjmby sy byl hausárek rád pohrál, pročež wábil ho, a lichotil k sobě; ale myslliwec zahwjzdl, a pes s očj mu zmizel. Nynj spatřil ptáčka na stromě seděti, an hnjzdo bedliwě dělá. Toho kdybych měl, prawil, radostj bych poskočil, gakoby mi někdo newjm co dal. O počkey ptáčku! na mne, seď tisse, až na strom wylezu, pak sy tě chytjm, budu tě hladiti, zrnka ti dáwati, na nitku sy tě přiwáži, do wětru tebe pustjm, a když

wzhů=

wzhůru se snássetí počneš, gakobys na swobodě byl, tuk strhnu tě, a řeknu: tak gsme sy neřekli, abys uletěl; ty ptáčku semnau zůstati a hráwati musýš! Prawil, a na strom se sskrábal, a pták zaslechna sfustěnj uletěl slámy, mechu a wlny na hnjzdo zbjrat.

Stratiw pacholjk ptáka běžel na koně, který se na lauce pásl. Hola! promluwil, mám krásněgssj náhradu na tobě konjčku! S tebau lépe se wyrazým, nežli s diwokým ptákem, počkey! gá sy na tebe sednu, a budeme spolu přes hory doly ljtati, až kamenj gisskřiti, a prach se zdwjhati bude. Ne tak! ne tak! konjk pro lenochy na pastwě nenj, promluwil sedlák, a koně pacholjkowi wzal; my budeme orati pole, abychom měli co gjsti.

Hausar krautil hlawau, že se mu nic po wůli nedařj; y mrzel se, a bylo mu teskno, že gen sám gediný po poli chodj, a žádný sy ho wssjmati nechce. Trhalk kwjtj, dělal kytky, a chytil na kwjtku sedjcý wčeličku. Aspoň s tebau sy pohragi, pomyslil sobě; ale na gednau wyskočil, wykřikl, a wčeličku pustil, která mu žihadlo do prstu dala. Bručjc letěla pryč, gakoby hochowi wýstrahu dáwati chtěla. Nechytey wčely! ta s tebau zahálеti nebude. Nebudu tebe propadený brauku chytati! wykřikl, prst chowal, a do lesa běžel, mysle, že tam radosti dogde.

L e s.

W lese sy poskakowal, gakoby z černého wězenj do ráge wessel. Kamkoli oči obrátil, wssudy rozkosse spatřil. Stromy krásně se zelenagjcý pohnuly diwokým srdcem, a wábily nepokognau dussi do lesa dále. Gako kamzyk se nahoru wydrápal, a wida kraginu rozložitau rukama zatleskal, gakoby nebe před sebau widěl. Tu celý wygewený do swěta ssirého pohleděl, rukau k nebi pozdwihl, a wzdychl: Kyžbych stále tady přebýwal! Nynj ptáčkowé ljbezně zpjwali, wětřjčkowé přjgemně wáli, a plané kwětiny rozkossnau wůni ze sebe wydáwali, gakoby swátek prwnjho máge slawily. Celá kragina swau krásu rozwinula, a tady krásnými wesnicemi, tamto bohatými zahradami se pyssnila, že pacholjk w mysli do nebe wytržen byl. Dlauho gako bez sebe sedě na daleké kraginy patřil, a widěl, gak zde wesnice wesnicy stjhá, na oné straně aurodná audolj se zelenagj, a zadu černé, a ssiroké lesy swými hřbety do nebe strmj. Pohnul a diwil se té kráse a welikosti, až slzy mu s očj tekly, a srdce radostj tlauklo. Wssak nedlauho na tomto slawném podjwánj se wyrážel, geho wrtkawá mysl ze sna ho wytrhla, a do husstin hnala, aby nowých radostj w strasslíwém haussti ulowil. Zagic se mu wyskytl tady, a přilaudil mladjka k sobě. Zakřikna zagice zaradowal se, že zwjřátko strachy wyděssené newj, kam utécy má.

Ga-

Gako blesk za njm se hnal, až vstrassený zagic s očj mu zmizel. Nynj se mu wznessený gelen představil, gakoby chtěl pacholjkowi řjcy: Dnes máš wssech radostj y hrůz nasseho obydlj poznati! Wida ho pacholjk, postawil se rozmeysslege, co nynj včinj; zdali na gelena wrazý, a nebo před njm se skryge. Postaupil k němu, gakoby zwjře strassiti chtěl; ale gelen hocha sy newssjmage hrdě hustinau kráčel.

Sotwa mu gelen zmizel, wewerku na zemi spatřil, ana ssissky laussti. O zlaté zwjřátko! tyk gsy krásné, tebe sy chytjm! wykřikl, a na wewerku běžel, aby gi chytil. Ta spatřjc pacholjka gako sstypka wrazyla na strom. Gen vtjkey weweřičko! wssak ty mne neygdeš; chytjm tě, a do klece dám, a na řetjzek přiwáži, abys mi nemohla do lesa odběhnauti, kdy se ti zljbj. Počkey, pro tebe giné časy nastanau; nebudeš gako nynj po stromjch skákati, doma pěkně seděti budeš. Gá gsem gako na řetězu vkowaný, a tybys swobodně po lese skákati měla? To negde; ty semnau sedati a hrawati budeš! Nynj prosým, aby pacholjcy semnau pohráli, a oni sy mne newssjmagj, a gá sám gediný gako bludná dusse se taulám. Potom gináč bude; nebudu na wás žebrati, abyste se semnau objrali, pracugte sy, včte se, reypeyte až wám pot s čela se waliti bude; mne weweřice potěssj, hausar se wám wysměge, a řekne: Hleďte! gá gsem sy krásnau hračku vlowil, kdybyste prosy-

li

li gak prosyki, gá wám gj nedám; gá gen gediný s nj se těssiti budu!

Takto mluwě okolo stromu poskakowal, wewerku sskádlil a strachu gj nahánĕl, že wssecka wyděssená do wětwj zalezla a se třásla, gakoby hned zagjti měla. Nynj popadl kámen, na strom hodil, a do wětwj wrazyl, že zwjřátko gako mrtwé dolů sletělo. Y honě se za wewerkau wzkřikl: Hleď! dostalas! podruhé k hněwu nepopauzeg! Wssak gest mi tebe ljto, že gsem tě do smrti zabil. Kdybys žiwa, gen drobet žiwa byla, abych aspoň na chwjlku s tebau sy pohrál. Ach, vbožátko! s tebau y mně naděge vplynula, a krásné radosti zmizely. Sskoda, přesskoda, že gsem tě do smrti zabil. Nynj v nj byl, a chtěl gi lapiti, a wewerka se zdwihla, a gako střela wletěla na strom. Pomámená podwodnice! ty gsy mně krásně vtřela. Toť nenj hezky, že se tak přetwařuges. Což nemělas ležeti, ažbych tě popadl? Hle! gá gsem ti vpřjmně wygewil, co s tebau činiti mysljm, a ty gsy mne tak lstiwě ossidila, že se na tebe y na sebe mrzým. Gá ti budu pamlsky, ořjssky, bukwice, koláčky, a mandle dáwati, a mlékem tě napágeti, nech se mi chytiti. Ty se posměssně na mne djwáš, a s wětwe na wětwi skáčeš, gakobys wyhráno měla? Neskákey před časem! gesstě dnes smutniti můžeš! Čili mysljš, že tak snadno se odbyti nechám, že mi ponejprw naděge sklapla? Takowá baba negsem, abych se

dal

dal odstrassiti, mjti tě musým, kdyby to newjm co stálo. Tu dychtiwostj wsseckén rozpálený po wewerce se honil, kamenjm házel, a zwjře s gednoho stromu na druhý plassil. Ani okamženj wewerce oddechu nedage smrtedlných auzkostj gj nahnal, že newěděla, kam se wrhnauti, kde skrýsse hledati. Wprawo, na lewo, na stromě, po zemi skákala, běhala, gako wygewená sebau házela, do hustin zaběhla, a zas na wysoký strom wystřelila, gakoby křjdla měla. Tok těssilo y rozdrážďilo pacholjka; radostj skákal a sem a tam běhal, ač se pot s něho lil, ani na trnj, ani na pařezy, pahrbky a rokle nedbage, gako w powětřj ljtal, a po wewerce se gako chrt sháněl.

Giž se začalo smrkati, a pacholjk neweděl, že wečer se bljžj. Pořád celý rozpálený na křjž sem a tam se honil, až y oči pořád gen na wewerce mage, do pařezu wrazyl, a na zemi vpadl; než se pozdwihl, wewerka prchla. Hledal gj wssudy, a nemoha se gj nikdež dopjditi, myslil na to, že čas gest, aby se domů wrátil. Nebo slunce za hory zasslo, hlad ho vpomjnal, hranj se na čas nabažil. Proto pospjchal domů, aby sy odpočinul, a pacholjkům swé radosti wyprawowal. Ale gak sebau trhal, když cesty nemoha nagjti, poznal, že w ssirokém lese zablaudil. Tu se auzkosti na něho shrnuly, gako prwé wewerka, tak nynj on strachy se třásl, a plakal, a wolal, aby lidé mu k pomocy přissli. Wssak ani žiwé dusse se neozwalo;

lo; gen strasslitwý ohlas geho křiky po lese roznássel, že hausar sám nad sebau strnul. Během a hladem celý zemdlený na zemi padl, ruce k nebi sepial, a naučil se w auzkosti Pána Boha znáti. O gá nesstastné a nesmyslné djtě! křičel, až srdce pláčem mu vsedalo, kam gsem swých dobrodinců se spustil, a z bugnosti do lesa zaběhl. Ach, nastogte! nynj, wssak pozdě swého nerozumu pykám! Tu rukama lomě na swého Františka wolal, aby z pustiny wywedl, a nakrmil mdlého. Wssak pláč na darmo byl, ani Frantissek nikde se neukázal, ani žádné gjdlo se newyskytlo. Hladem wzdychage se ohljžel, a žádných pokrmů nikde nespatřil. Gediný sjpek zahljdl, na němž owoce přes zymu vhniličelo; tu radostj gako bez sebe do něho se pustil, sjpky objral a gedl, gakoby neystkwostněgssj wečeři měl.

Málo swůg hlad vkrotil; wssak předce smělosti nabyl, mysle, že cestu z pustiny nagde. Hledal, a přissel na stopy a zplésal, že z wězenj wygde; ale naděge ho sklamala, protože diwoký kanec na něho wrazyl, a do pustin ho zahnal. Tady mu teprw nebezpečenstwj nastalo; co mohl vtjkal, aby ljté potwory vssel. Ta za njm se pustila, a smrtj mu hrozyla. Wida, že kanec gest w patách, a newěda kam vtécy, na strom gako střela se wydrápal, a do wětwj zalezl. Diwoké zwjře rochalo a slinilo, cenilo zuby a do stromu ge tesalo, a očima na pacholjka střjlelo, gakoby řjcy mu chtělo: Dnes ne-

neydeš smrti. Hrůzau chlapcy wstáwaly wlasy, a smrtedlný pot se mu na čele wylil, když widěl, gak diwoký kanec na něho čjhá, zuby do stromu zatjná, až suky se třesau. Nynj oprawdu pomyslil sobě: ty lidj giž nespatřjš! gsy syn smrti! twá hodina tobě wyprssela.

Ale po malé chwjli kanec strassenj se nabažiw do lesa zassel. Diwoké potwory pozbyl; wssak co by nynj měl činiti, neweděl. Na swůg bjdný staw pohlédna, a přjčiny swé auzkosti rozwažuge w čelo se vdeřiw zwolal: tys sám sebe zawedl! Nynj bys s radostj pracowal, swého pána poslauchal, kdybys gen k němu přjstup měl. Ten tak dobrý a přjwětiwý byl, ten z auzkosti mne wytrhl, a gako otec o swé neymilegssj djtě se staral; a gak gsem geho péči a lásku mu splatil? Swým taulánjm, swau newděčnostj gsem ho vrazyl a do strachu vwedl, že mne poběhljka hledati, a snad pro mne se strachowati bude. Když gsem byl s swými zlatými towarysst pracowal, a lesa hrozného newiděl! bylbych s nimi se wyrážel, a po prácy sladké radosti vžil. Za to, že gsem se od wás oddělil, a opowrhl rozkaz wassého otce, musým se trápiti, wzdychati, a snad wás y nikdý wjce nespatřjm; snad w hrozné pustině, kde diwoké potwory strassj, kde hlad mne mořj, hladem a strachy zahynu. Když možná gest odtud wywáznauti, do neydelssj smrti, to přisahám při žiwém Bohu! nechtěl bych

se

se zahálce poddati, aniž hračkami swého wěku zmařiti!

To swatě přisahal, k Bohu wraucně wolal, a gako osyka se třesa se stromu lezl, aby sy mjsta hledal, kdeby sy přes noc odpočinul. Gak list se pohnul, celý auzkostj ztrnul, gak wjtr zawál, bez sebe byl, mysle, že zemřjti musý. Hrůzau pomatený do křowj zalezl, ani nedychage, aby se ljtým potworám neprozradil. Zuby gechtage, a na celém těle se třesa prosyl Boha, aby noc strassliwau přečkal. Naposledy báznj a hladem zmožený vsnul.

W twrdém spanj vkrutnj snowé ho děsyli. Zde kat s nahým mečem ho honil; sotwa toho vssel, giž zase ljtá potwora ssirokau tlamu na něho otwjrala; tamto ohniwý muž ssjpem do něho měřil; před tjm vgjžděl, a prudká řeka cestu mu zamezyla. Kam nynj se wrhnauti? ku komu o pomoc wolati? Spředu y pozadu kráčela smrt; tu tak se zděsyl, až srdce sebau mu we spanj házelo, a hrůzau se ze sna wytrhl. Nynj se ohljžel, na hlawu sahal, a teprw se vpamatowal, že w křowj w strassliwé pustině ležj. Radostj sobě oddechl, že ho gen diwoký sen strassil. Wtom cosy zasssustělo; hlawy pozdwihl, poslauchal, a znowa ssustěnj slyssel. Gakby do něho hrom vdeřil, bez sebe zůstal, wlasy wzhůru mu wstáwaly, srdce tlauklo, a hlawa ssla kolem. Cosy se bljžilo, giž w křowj to bylo, giž k němu to lehlo. Gako led stu-

studenau ruku to na něho wložilo; zatřásl se, a do mdloby padl. Dlauho bez sebe ležel, giž začalo switati, a ptácy se k zpěwu budili; y on ze mdloby procytl, a mjsto strassliwé potwory autlau laňku v sebe ležeti widěl. Gak se zaradowal, že krotké zwjřátko bez strachu v něho odpočjwá! Gak sy domlauwal, že se newinného howádka gako pekelné obludy hrozyl. Tau přjhodau naděge y směllosti nabyl, daufage, že ho tiché zwjře buď z lesa wywede, aneb že s njm na lidi přigde.

(Pokračowánj bude následowati.)

Gistý otec psal swému synu, který několik let od něho na cwičenau byl dán, tento list:

Mylý synu!

Gsyli gesstě zdráw, tedy y my gsme také zdráwi. Posýlám ti starý kabát, dey sy z něho vssiti nowý. Y twá milá matka ti také posýlá bez mého wědomj pět tolarů. Obrátjš-li ge k dobrému, bude mi to welmi milé; gestliže neobrátjš, tak gsy osel, a gá twůg

wěrný otec N. N.

Zgewenj se děda.

Když nyněgssj Chebský purkmistr pan z L— we Wjdni sstudowal, zdálo se mu gednau we snách, an ssel s swým dědem, kterýž tehdáž we Chbu žiw byl, chrámu swatého Stěpána nawsstiwit. Když do prostřed chrámu přissli, děd geg za ruku wzal, a prawil řka: „Matěgi! gá vmru! buď mým památnjkem, a chowey se wždy poctiwě a rozssafně!" Po těchto slowjch se w chrámu propadl, a wnuk geho L— se ze sna probudil. Raduge se z toho, že to gen pauhý sen byl (nebť srdečně swého děda milowal) brzy zase vsnul, a na celý sen giž zapomněl, když po několika dnech psanj černým woskem zapečetěné dostal. W tom okamženj mu zase sen na mysl připadl, s pláčem psanj otewřel, w němž četl, že děd geho w Pánu zesnul. Zármutkem welikým obkljčen gsa modlil se za spasenj děda swého, y mnoho měsýců minulo, než zase předesslé weselé mysli nabyl, vstawičně na nebožtjka

zpo-

zpomjnal, kamkoli se wrhl, wssudy geg před očima měl, smuten a teskliw byl welmi, a za dussi geho na modlitbách trwal, gessto přátelé a towaryssi geho swůg mladý wěk w radosti a weselosti trávili.

Když giž drobet na něho pozapomjnage weselegssj mysli nabýwal, stalo se, že gednoho dne po obědě geho hospodyně do pokoge w staupj gemu oznamugjc, že něgaký cyzý pán, an s njm samotným mluwiti žádá, w sýni na něho čeká. Y rychle otewře dwéře, ale gesstě rychlegi sebau trhne zkřikna: „Můg nebožtjk děd gest wenku!“ Tu se dá hospodyně do křižowánj a žehnánj. „On chce se mnau samotným mluwiti, prawj dále, musým geho rozkazu vposlechnauti.“

Nynj zmužile kljč k swému pokogi wezme a prosý, celý se třesa, ducha děda swého, aby s njm ssel. Cesta k tomu pokogi ssla dlauhým a welmi auzkým průchodem. Na cestě mnohokrát se chtěl L— wrátiti, lituge předsewzetj swého, ale průchod ten byl welmi auzký, a mezy stěnau a duchem, an za njm kráčel, žádné prázdnosti nebylo, aby byl mohl vtécy. Nynj otewře swůg pokog; duch se v prostřed pokoge, podepra se na swau hůl, postawj, a L— nynj dosti času měl na toho neočekáwaného ducha patřiti. Ač wsse-možně se snažil, aby wssecky swé smysly pohromadě měl, nicméně wždy wjce a wjce se přeswědčowal, že tu žádného podwodu a klamu nenj, nýbrž

že ten před njm stogjcý w prawdě geho nebožtjk děd gest, což negen s twáři a celého obljčege, ale y patrně s oděwu poznal. Měl na sobě swé zamilowané ssaty, hřebjčkowý kabát s střjbrnými knofljky, w ruce držel sspanyelku, na nj byl knoflják s mauřenjnem, na kterýž začasté w chlapectwj swém k nemalému potěssenj děda swého na konjčku gezdil. Wjce a wjce gistoty nabýwage, že tomu tak gest, byl gako w wytrženj, y nebylby se gesstě dlauho osmělil na ducha promluwiti, kdyby sám duch byl takto nezačal:

Cyzý. Což mne Matěgi neznáš?

L — (Nynj hlasu děda swého poznage) Znám, gak wás hned poznal! — znám wás welmi dobře! — což gest žádost wasse, abych pro spasenj wassi včinil? —

Cyzý. Znášli pak mne dobře?

L — Znám, wy gste můg nebožtjk děd; — wy gste geho duch!

Cyzý. (Vsmjwage se) Negsem ani gedno, ani druhé, ale předce gsem přjbuzný twůg, téměř rowně tak bljzký gako děd twůg. Gsem děda twého wlastnj bratr, gemu w chůzy, w řeči a twáři welmi podobný, tak že y ginj přátelé twogi we Chbu samí se mne lekli, když gsem k nim přissel. Wssickni mne o to snažně žádali, abych na cestě skrz Wjdeň geda v tebe se zastawil, giž napřed se těssjce z zděssenj a strachu, kterýž tobě způsobjm. Gesstě za delssj chwjli bylbych ani slowa ne-

nepromluwil, kdyby auzkost twá a bledost twáři twé mi patrně byly negewily, že mne skutečně za ducha swého děda máš.

L — Ale tyto ssaty? Tato hůl? — Sák nikdý neslyssel, žeby děd můg gesstě gednoho bratra měl žiwého. —

Cyzý. Možná dosti, žes neslyssel, a předce gsem gá geho bratr. Tento list, kterýž ti twůg otec posýlá, přeswědčj tě o prawdě neomylné. Čti geg, gá sy zatjm oddechnu.

L — nynj četl list gemu od otce poslaný, w němž mu psal, že odewzdatel toho listu gest wlastnj bratr geho děda, a ustawičně w Slezku byl sýdlem, a žeby byl nikdý do Chbu nepřissel, kdyby byl nemusyl cesty do Uher wážiti za přjčinau dědictwj, kteréž geho panj připadlo. Pustil se cestau přes Cheb, aby se opět s bratrem, kteréhož giž dáwnj čas newiděl, shledal, a nássogte mrtwého nassel. Tito dwa bratřj byli sobě welmi podobni, a giž we Chbu nemalé s nimi měli wyraženj, obzwlássstně když gednau pro wětssj wssech přjbuzných radost ssaty swého zemřelého bratra oblékl, tuk ani gednoho nebylo, anby wida geg tak oblečeného nebyl řekl, že to sám nebožtjk gest. Z té přjčiny také sobě ssatů, paruky a holi od dědiců bratra swého wyžádal, a w tom oděwu také mladého L — we Wjdni geda naskrz nawsstjwiti sobě umjnil.

Lenka.

Gak diwá Lenka zasséra
Se ze sna wyrazyla:
„Wiljme, kde gsy? — newěra,
Či smrt tě zachwátila?"
On s pluky krále Pruského
Byl do boge táh Pražského,
A nepsal milé k správě,
Zdaž z bitwy wyssel zdráwě.

Když pak y král y králowna
Se wálky nabažili,
A vdobřenj zpowlowna
Mjr swatý včinili:
Tu wznikne ples a zpěwu hluk,
A bubnů chřest, a cynků zwuk,
A ljstjm odzdobené
Se wógsko domů žene.

A přewssudy a odewssad
    Gde walem wsse a těžj;
A buď on stár, a buď on mlad,
    Wstřjc plukům ryčným běžj;
Tam slysset otce, manžela,
Tu chotě wjtat zwesela:
    Ach! Lenka čeká mnoho,
    A wjtat nemá koho.

Y ptá se tam zde každého,
    A zbjhá celé řady;
Než nikdo nezná milého,
    A nikdo newj rady;
A když pak přegdau plukowé,
    Tu wrané wlasy sobě rwe,
Tu hrozné ryky plodj,
    A wztekle sebau hodj.

Y běžj matka k děwčeti,
    „Kyž Pánbůh smiluge se!
„Mé milé djtě, co ge ti?“
    A od země gi wznese.
Co pryč ge matko, to ge tam!
Pryč s swěta, pryč, ge lest a klam!
    Bůh nezná smilowánj,
    Ach, auwe mého lkánj!

Bůh, Bůh se smilug, otec náš!
„Onť dobře dělá námi.
Ach! pomodliž se otčenáš,
„Bůh, Bůh sám bude s námi."
O matko, matko, klam a lest!
Ne, mnau co dělá, dobré gest;
Dost gsem se namodlila;
O načby prosba byla? —

„Bůh, Bůh, ten otec, vslyssj,
„Kdy djtě mu se kořj.
„Gdi, přigmi swátost neywyšssj,
„Ta žalost w tobě zmořj. — "
O matko, co zde zahořj,
To swátost žádná nezmořj,
Ach, žádná swátost, máti,
Žiwot mrtwým nemůž dáti. —

„Což, ať ten swodnjk ssalebný
„Kams do Turek se pustil?
Pro nowý sňatek swadebný
„Snad swé se wjry spustil?
„Nech, djtě, muže wrtkého,
„On zysku dogde sspatného,
„Kdy dusse těla zbude,
„Ten klam ho pálit bude.

Co pryč ge, matko, to ge tam,
　Co pryč ge, po tom weta!
Smrt, smrt ge zysk můg, swět ge klam.
　Kyž neznala gsem swěta!
Zmlz, zmiz ty tělo w hrob a prach,
Krey, krey tě hrůza, noc a strach!
　Bůh nezná smilowánj,
　Ach, auwe mého lkánj!

„Ach nesuď z toho bezpráwj
　„To strastné, Bože, robě!
„Co sljna kane, rozpráwj,
　„Ach, nebuď winno tobě!
„O djtě, zanech kwjlenj,
„A pomni na swé spasenj,
　„Ať dusse aspoň swého
　„Má choťě nebeského."

O matko! co gest spasenj?
　O matko, co gest peklo?
S njm, s njm gest w pekle spasenj,
　A bez Wiljma peklo! —
Zmiz, zmiz ty tělo w hrob a prach,
Krey, krey tě hrůza, noc a strach!
　Tam, kde ho nenj, žjti,
　Y w nebi nechcy býti. —

Tak zaufalost se wztěkala
   Skrz gegj mozk a žjly,
A proti Bohu reptala
   Hůř, hůře každau chwjli;
A tlaukla prsy zawilé,
Až zasslo slunce spanilé,
   A w zlatém po obloze
   Až geli hwězdy woze.

A wenku, slyš! to dupdupdup!
   Co koňský cupe dusot;
A chřestem ssedne w domu wstup,
   A stawj gezdec klusot.
Pak v wrat počne kruh a hřeb
Gen zticha, zlehka klepleplep!
   A skrze wrata na to
   Gest slyšet slowa tato:

Wpusť, pusť mě milá milenko!
   Y bdělalis, či spala?
Máš smjch, či hoře panenko?
   Y zdalis o mne dbala? —
„Wiljme, ty? — tak pozdě k nám? —
„Ba hoře, milý, hoře mám,
   „A kwjljm bez pomocy.
   „Y odkud gedeš w nocy?“

My sedláme gen w půlnocy,
    Až od Čech gedu k tobě;
Dřjw gsem ti nemoh zpomocy,
    Teď wezmu tebe k sobě. —
„Ach, poď sem. djtě medowé,
„Skrz chrastj sičj wětrowé,
    „Poď, poď sem zlatý hochu;
    „W mých rukau ohřeg trochu!" —

Ať sičj bauře wětrowa,
    Ať sičj, sauká, wěge;
Kůň hrabe, břinká podkowa,
    Tu nedobře se děge.
Poď, kasey, zchop, a na mého
Se za mne wsswihni wranéh o:
    Sto mil tě w ryčném plesu
    Dnes w chotj lůže wnesu. —

„Ach, dnes sto mil? — dnes nabyla
    „Bych lůže newěstina?
„Ey, gedenáctá odbila,
    „Co hučj, zwonowina." —
Hle měsýc swjtj, gasno-tě!
My s duchy gedem w klopotě:
    Oč že ty za hodinu
    Gsy w lůži newěstinu? —

„Kde ložnice, kde, gaká twá?
„Kde, gaké lůžko twoge?“ —
O malá, tichá, daleká;
Sjest desk, a desstky dwoge! —
„Dost wolná?“ — Dost! ty rychle pod,
Zchop, kasey se, a na kůň whod!
Host k hosti hned wse sběře,
A do tořen gsau dwéře.

Y kasá, zchopj, wsswihne se
Hop! holka na kůň prudce,
A wůkol gezdce obnese
Swé liliowé ruce.
A rykem, rykem, hophophop!
Kůň cwálá mžitkau na sta stop,
A gezdce zege nássj,
Až zem se ohněm prássj.

A w prawo, w lewo walem wzad
Wsse mjgelo, kde geli;
Gak letěl les, a sad a hrad!
Gak duté mosty hřměly!
Strach djwčině? — y gasnô-tě!
My s duchy gedem w klopotě.
Strach djwčině-li z duchů? —
„Ach ne! — y nechey duchů!“ —

Nač medle gest ten hluk a zwuk?
Co wyge sewc tu dobu?
Slyš zwonu zwuk, a zpěwu hluk:
„To tělo nesme k hrobu" —
A, nesa rakew na marách,
K nim průwod s tělem blíže táh;
Zpěw geho k poslauchánj,
Co žabj křehotánj.

W půl nocy tělo pohřběte
Wy w zwuku, hluku, plesu;
Ať sobě toho děwčete
Gá w chotj lůže w nesu.
Pod zpěwče s kůnem! přitřessti!
A swadebnau mi zawřessti!
Spog, Pope, s ženau muže,
Než lehnem w chotj lůže!

Dost zwuku! — máry zaletj —
A gedwa okem kyne,
Hned rykem rykem w zápětj
Se wsse to za njm line.
A dál a dále hophophop!
Kůň cwálá mžitkau na sta stop,
A gezdce zege nássj,
Až zem se ohněm prássj.

Gak letj w prawo, na lewo,
Ay pole, role, sady!
A w lewo, w prawo, na lewo
Wsy, zámky, města, hrady!
Strach djwčině? — y gasno-těl —
My s duchy gedem w klopotě;
Strach djwčině-li z duchů? —
Ach, nechey, nechey, duchů!

A hle! a hle! tu na kole
Půlzgewná w záři bledé,
La luza wůkol dozwole
Sy ryčný tanec wede.
Sem, sem ty luzo! zamnau poď!
Sem, skokem poď, a sebau hoď!
A když se sňatky počnau,
Hop! tancug rykem skočnau!

A luza s kola prask a prask!
Se hrne za njm chřestem,
Gak kdyby chrastjm wichr třask,
A ssustěl suchým klestem.
A dál a dále hophóphop!
Kůň cwálá mžikau na sta stop,
A gezdce ztege nássj,
Aj zem se ohněm prássj.

Gak letj wssecko stranami,
Co pod hwězdnau gest záři;
Y samo nebe s hwězdami
Gak letj před gich twářj! —
Strach djwčině? — y gasno-tě!
My s duchy gedem w klopotě!
Strach djwčině-li z duchů?
Ach, w pokogi nech duchů!

Ha, wraný! pěgj kaurowé —
Čas kwapj neustále —
Giž wanau ránnj wětrowé —
Ha, wraný! cwáley dále! —
Tu, tu se draha skončila,
Tu djwka choté nabyla!
A s duchy pádem geli;
Hle, tu gsme, kde gsme chtěli!

Pak přjmo k wratům klopotá
Co přes záwodnj hony,
A ssiwižným prutem ztrosskotá
Y záwory y spony.
Dsky břinkotem se rozletj;
On pogma koně w zápětj,
Se po hřbitowě řjtj,
An gasně měsýc swjtj.

A hle! a hle! tu na droby,
Ha! strachem tělo trne!
Co traud gsa, s gezdce podoby
Se kyrys dolů hrne;
W leb nahý hlawa zmizela,
A zplchala a zlysela,
Gest kostliwec gen z něho,
A kosa w ruce geho.

Y zpjná se a supá kůň,
Z vst plamenem mu hořj,
A pod nimi se w černau tůň
Zem propadne a zbořj.
Hluk hučj horem baufliwý,
Sek gečj dolem strassliwý,
Smrt napjná swau kussi,
Ach, pdussti Lenka dussi.

Hu hu! ted wůkol duchowé
Hop! tančj kolem skwčnau;
A tancugjce, takowé
Gj zpěwy huhlat počnau:
Trp, trp! byk srdce vsstalo,
Lép, než by Bohu reptalo;
Duch vssel tělu swému,
Bůh milostiw bud gemu.

Jozeff Jungmann.

Wděčný orel.

Orel gest rowně tak mezy ptáky, gako lew mezy čtwernohými zwjřaty neypředněgssj. Gak o gich obau dwau srdnatosti a odatnosti, tak y o gich wděčnosti dostatečnj důkazowé se nacházegj. Sestnáct ženců žalo na poli, a měli přenáramnau žjžeň; wyslali gednoho spolužence k bljzké studénce pro wodu. Ten gda cestau, w gedné ruce mage prázdný dčbán, w druhé swůg srp, potkal orla, okolo něhož had se owinul, tak že giž mu nebylo možné se brániti, a smrt swau bljzkau, gsa tomu nebezpečnému zwjřeti w kořist dán, před očima widěl. Žnec rychle přispěge na pomoc w nebezpečenstwj smrti postawenému orlu; přeťal srpem swým w poly hada, tak že orla pustiti musyl; pak nabraw wody do dčbánu wrátil se k swým spoludělnjkům, kteřjž wssickni té wody, co gim byl přinesl, se napili. W tom ale okamženj, když sám pjti chtěl, gako střela sletěl týž orel, gegž od smrti wyswobodil, na dčbán, tak že žency z rukau wypadl, a se roztlaukl. Rozhněwaw se nad tjm žnec zlořečil orlu mnohosetkrát, newděčným ho nazýwage; wssak když k swým spolužencům se obrátil, widěl ge, ani blednau, a w poslednjm tažení gsau. To pocházelo od té wody, kterauž pili, a orel zhljdna to, že had studénku gedem napustil, pospjssil swého ochránce a wyswoboditele z nebezpečenstwj smrti wytrhnaut.

Pastýř a geho Pes.

Gistý pastýř měl welmi sylného psa, kterýž stáda geho proti wlku statečně bránil. Když ale gednoho dne sobě na něho stěžowal, že mu mnoho žere, radil mu sauseď, aby se toho žrauta zbawil, a giného psa na geho mjsto kaupil, kteréhožby s menssjm nákladem wyžiwil. Y stalo se, že ten starý wěrný a statečný strážce stáda odstraněn byl. Wlk znamenage, že předesslý sylný hljdač owcý, gehož se bával, od stáda odstraněn, a na geho mjsto giný méně statečný a bedliwý k ochráněnj stáda gest dán, pozbyl wsseho strachu, přepadáwal w nocy owce opusstěné, a brzy tu, brzy onu sežral.

Nawčenj. Nelitug menssjho nákladu, kterýž tobě mnohem wětssj zysk přinássj.

Liternj zpráwa.

W wydawatele Českého Hlasatele

gsau k dostánj:

Nowá Nedělnj Kázanj na celý rok, od Wogtěcha Negedlého, pastýře duchownjho osady Pečické, dwa djly, w Praze, 1806. w wel. 8. sylná 56 archů, za 4 zl.

Tato kázanj gsau krátce, gádrně, zřetedlně a w čisté česstině sepsána, prawdy nassého nepswětěgssjho náboženstwj předůležité mnohými podobenstwjmi, přjklady a přjběhy, na djle y z letopisů wlastenských wybranými, w nich pěkně wyswětlena, tak že zagisté Pan spisowatel daufati může, že nimi W. W. P. P. pastýřům duchownjm, y wssem giným mrawných spisů milownjkům znamenitě poslaužil.

Hlasatel Český.

Spis čtwrtletnj

k prospěchu a potěssenj

wssech wlastenců

wydaný

od

Jana Negedlého,

Doktora Práw, a cýs. král. řádného weřegného Professora Literatury České na wysokých sskolách Pražských.

Djl čtwrtý.

Prwnj ročnj běh, 1806.

S obzwláſſtnjm powolenjm Geho Milosti cýsaře a krále Františſka I.

W Praze, v Bohumila Haase.

Zpráwa o tomto spisu čtwrtletnjm.

Wsseobecná pochwala, s kterauž Páni Wlastency Čessti, Morawssti a Uhersko-Slowanssti tento spis Hlasatel Česky přigali, wjže wydawatele oznámiti, že y přjssti rok 1807 dále se wydáwati bude čtwrtletně w měsycých giž prwé oznámených, a sycež w lednu, dubnu, čerwency a řjgnu. Bude též w sobě obsahowati:

Z wsseobecné hystorye swěta neydůležitěgssj přjběhy, kteřjž se před mnoha sty a tisýcy lety we swětě zběhli; žiwoty paměti hodných mužů, zwlásstě těch, genž lidské pokolenj wzdělati se snažili, aneb wlasti nassj milé znamenitě prospěli; podiwné a prospěssné wěcy w přirozenj zběhlé; neyznamenitěgssj a neyprospěssněgssj částky z hystorye přirozených wěcý; krátcen podlé pořádku sebrané včenj

a vměnj o přirozenj aneb Fyzyce pochopitedlně přednesené; vtěssená wypsánj cest, gakož y zemj a národů wzdálených, gegich powah, mrawů, obyčegů, náboženstwj a giných paměti hodných wěcý; pěkné spisy, kteřjž k mrawům a maudrosti wedau, srdce sslechtj a potěssenj působj; neypředněgssj mjsta a zlomky z klasyckých kněh latinských a řeckých, z půwodnjch gazyků přeložené: též wýborné spjsky z nowěgssjch gazyků, gako: z anglického, francauzského, wlasského, a na djle y z německého, kdež při každém přeloženém spisu gazyk cyzý, gakož y spisowatel, z nichž ten spis wybrán gest, se poznamená; krátká pogednánj o nemocech lidských a dobytčjch, gakož y o prostředcých proti nim; naučenj o rozličných řemeslných vměnjch, a o hospodářstwj; zprávy o neynowěgssjch wynalezenjch w swobodném a giném vměnj, kteráž k zwelebenj nasseho dobrého směřugj; pěkné přjběhy a psanj rozličná k cwičenj a wedenj mládeže; z kněh staročeských, gessto nynj buď welmi wzácné gsau, aneb nikdy gesstě wytisstěny nebyly, neypěkněgssj zlomky a mjsta, buď pro obsah, buď y pro wýbornau češstinu znamenitá; poznamenánj kněh Českých w Čechách, w Morawě, a w.

Vhřjch

Wěcý na swětlo wycházegjcých, a gich nestranné kratické posauzenj; slowem, wssecko tento Hlasatel w sobě zawjrati bude, což rozum wzdělá, srdce wsslechtj, nasse obecné dobré rozmnožj, Gazyk a Literaturu Čeſkau rozssjřj a zwelebj.

Předplácý se polauletně 1 zl., celoročně 2 zl. na obyčegném, a 3 zl. na pěkném posstowském papjře, a sice:

a) W Praze 1) V wydawatele swrchu gmenowaného, w owocné vlicy (in der Obstgasse) podlé můstku w Konstantinském domě, w Nře. 767 w prwnjm ponebj.

2) V Pana Wácława Kraméryusa, Českých nowin spisowatele, w Dominykánské vlicy, w Nře. 232.

3) V Pana Kasspara Widtmanna, knihkupce na malé straně w mosstské vlicy, w Nře. 46.

4) V Pana Frantisska Haasa, knihkupce w Jezuitské vlicy, w Nře. 186.

b) W Litoměřicých: V Pana Profeſsora Jozeffa Jungmanna.

c) W Králowé Hradcy: V Pana Profeſsora Antonjna Hágka.

d)

d) W Jaroměři: U Pana Wáclawa Exnera, knihaře a měšťana.

e) W Brně: U Pana knihkupce Girjho Gastla.

f) W Preßpurce: U Pana Girjho Palkowiče, Česko- Slowenské Literatury Professora.

Kdož tento spis wenku spěšně dostati žádá, předplatj buď v swé neybližšj cýs. král. poßty, aneb w Praze v cýs. král. slawného wrchnjho poßtowského auřadu polauletně 1 zl. 30 kr. na obyčegném, 2 zl. na pěkném poßtowském, celoročně, 3 zl. na obyčegném, a 4 zl. na poßtowském papjře.

Páni Wlastency, kterj spisy swými znamenitými podlé swrchu vloženého aumyslu k Hlasateli přispěti chtěgj, snažně se žádagj, aby netoliko spisy, nýbrž y psanj Franco wydawateli zaslali.

W Praze, dne 16 řjgna. 1806.

Wydawatel.

Řeč.

Řeč.

Při uwedenj

přednássenj prawidel česstiny

na

Biskupském theologickém

Lyceum

w Králowé Hradcy

léta 1802.

S milostiwým přiwolenjm geho Biskupské Milosti, půwoda dobročinného vstanowenj tohoto, gehož cýl a konec gest, aby z Wás, Páni, dokonalé wywedlo Pastýře duchownj, wstaupil gsem na toto mjsto s tjm aumyslem, abych k dogitj tak důležitého cýle y swau přispjwal sylau. Gsem totiž k tomu zde vstanowen, abych wám k potřebné známosti gazyka nasseho wlastenského nápomocen byl.

Ne-

Nebyloкby owssem potřebj zwlásstnj pro to hodiny včenj theologickému připogiti, kdyby nám byl, gako v wssech giných we swětě národů, hned od nasseho dětinstwj s vměnjm literujm gazyk mateřský wsstěpowán, a gako w krew obracýn. Poněwadž se to giž za drahné let, k zármutku a bolesti každého wlastence, neděge; a ta skrowničká nasseho gazyka známost, kterau gsme toliko s mateřským mlékem wsali, kteráž meze wssednjho žiwota nepřekročila, a s kteraužto mnozý auřad pastýřský nastupugj, nikoli postačowati nemůž k wygádřenj wssech těch wěcý, o nichž duchownj Pastýř s lidem swým zřetedlně a wážně má rozmlauwati: tudjž potřebnost takowého zwlásstnjho včencům Theologickým přednásskenj prawidel čessstiny dosti zřegmá gest a swětlá.

Prwé wssak, než Wám, Páni! prawidla ta přednásseti počnu, nebude neužitečné rozwážiti, kterak a proč dokonalá čessstiny známost českému duchownjmu Pastýři potřebná gest, a mezy neyhlawněgssj geho wlastnosti a powinnosti wssjm práwem se přičjtá?

Gedna z neyhlawněgssjch wlastnostj a powinnostj dokonalého včitele lidu gest, aby mu byl we wssem, co, a kdekoli gemu přednássj, srozumitedlný. K srozumitedlnosti přináležj, aby včitel gazykem mluwil, gakýmž mluwj posluchači. Tjm wssak chcy zde řjcy wjc, než že má s Čechy mluwiti česky, totiž česky ne toliko podlé zwu-

ku

ku, ale také podlé ducha toho gazyka. Neb geden každý gazyk ne gen podlé zewnitřnjch, ale y podlé wnitřnjch powah a wlastnostj od giného se dělj. A gak mile se ty w řeči nepozorugj, přestáwá býti wlastně tjm samým gazykem, a nesrozumitedlnost následuge newyhnutedlně. Kdyby někdo německy káže, w němčině francauzských neb giných národů způsobu wygádřenj užjwal, kterak mu lidé w tom neb giném gazyku nezběhlj porozumj? Y nelzeť býti ginak tomu, genžto Čechům káže mjsý w čeſſtinu způsoby mluwenj německé. A pakli v přjkladu knihy z frančiny přeložené do němčiny aneb na opak, gelikož s duchem gazyku překladatelowu wlastnjm přeloženy negsau, nesrozumitedlné býwagj čtenáři včenému: kterak může čeſká řeč cyzým gazykem zapáchagjcý býti srozumitedlná posluchači nevčenému?

A chyba ta mezy včiteli duchownjmi w Čechách může práwě nazwána býti wſſeobecnau od toho času, co čeſkau mládež w cyzým, a ne w gegjm gazyku myſliti, a we wſſelikém vměnj w cyzým, a ne w gegjm gazyku wygadřowati se včiti, a tak zwelebowánjm a rozſſiřowánjm cyzýho domácý zanedbáwati začali. Kdyby v wyvčowánj cyzým gazykům rozdjl se vkazowal mezy nimi a gazykem mateřským; kdyby, geſtli ne wſſecky, aspoň některé wěcy přednáſſely se we ſſkolách w něm; kdyby Včenj byli nepřestali spisy včených w

něm

ném wydáwati, a pracowati na rozssjřenj a zwelebenj geho podlé přjkladu nassich slawných předků; aneb aspoň kdyby nynj w těchto wlástency bolestných okoličnostech včency Theologičtj zwlásstnj pilnostj, gak před wkročenjm w auřad pastýřský, tak y napotom o dosaženj dokonalé známosti gazyka w stawu swém sobě potřebného pečowali a wýplowali: nikdýby duch česstiny řeských kazatelů neopůstil, nikdýby česká kázanj okrasy, a co neypředněgssjho gest, srozumitedlnosti neztratila, nikdýby se nebyla čistost a wlastnost nasseho gazyka z prostředka Včených zhostila, a swé bytosti gediné w lůně lidu neysprostssjho gako vkryla a zachowala; nýbrž lid český bylby dáwno giž dokonalegssj gak w poznánj, tak v wykonáwánj náboženstwj, a literatura česká gižby dáwno byla obohacena wýbornými přjklady křesťanské wýmluwnosti.

Nebo wygádřenj se w gazyku neporussenem, tak gak lidu powědom gest, činj gediné řeč pochopitedlnau. A kazatel také gest powinen tak se wygádřiti, aby posluchač y hned smysl pochopil, a nepotřebowal v prostřed kázanj přemyssłowati, co onen řjcy chtěl. Syce ho zdržj netoliko w pozorowánj dalssj řeči, a včinj swau prácy zbytečnau a prázdnau vžitku, ale způsobj w něm také newoli a nechut k dalssjmu poslauchánj řeči gak přjtomné, tak y každé budaucý. Kterak se wymluwj před Bohem y před lidmi ka-

za-

zatel takowý, genž čistý Božského včenj pramen, k němuž lid sobě swěřený libau a žřegmau řečj přiwoláwati, a z něhož geg maudrostj Božskau napágeti, a k žiwotu ctnostnému posylňowati má, řečj temnau zakaluge, a lid Krystůw buď bez prospěchu odbýwá, aneb docela od něho odwracý? Tak gest z nehlawněgssjch přjčin, proč sem a tam chrámowé w čas kázanj hrubě bez lidu, a kázanj bez vžitku býwagj.

Než takowý kazatel, genž se newynasnažuge, aby dokonalé známosti gazyka českého nabyl, giž sám sebau gest trestán. Kazatel, který swého gazyka mocen gest, gak pracuge snadně, gak mnoho vsspetřj času, gegž na giné vžitečné wěcy wynaložiti může! Obsah kázanj swého zrowna česky přemyslíw, a w srdcy swém žiwý včiniw, wraucý horliwostj gednjm rázem geg na papjr přenese, a wtisskna geg snadně a brzo w paměť, srdečně a bez nucenj geg swému lidu předložj. Kazatel ale w gazyku nezběhlý, s gakými těžkostmi a překážkami musý zápasyti na kázanj pracuge! Mage hlawu plnau wkořeněných německých idiotismů, každau myssljnku prwé sobě myslj německy, a pak gi ne podlé ducha a způsobu Čechům wlastnjho, ale od slowa k slowu přečesstj. Gaké trápenj, gaké lámánj hlawy, newčinjli mu slownjk zadost! aneb nemáli docela žádného slownjku! *) aneb pře-

*) Nemjnjmk Pana Jaroslawa práce wýborné: Chrám

překládáli toliko z cyzýho gazyka! Zřjdka kdy se od ducha cyzýho odtrhne, a wlastně se po česku wygádřj, mnohau dobrau, vžitečnau myssléuku opustiti, opowrhnauti musý, nevměge gj přeložiti, aneb ginak zřetedlně wypowědjti. Gaké mařenj času! gak těžké pak včenj nazpamět! A co neyhorssjho — poněwadž řeč geho temná, nesrozumitedlná, nucená cýle swého chybj, gak marná geho práce! A gestliže v wypracowánj kázanj, ku kterému se může připrawiti pohodlně, takowé těžkosti nalézá, a gesstě se obáwati má, aby nebyl nesrozumitedlným: co počne, co pořjdj w okoličnostech a přjležitostech, kdež nenj kdy dlauho přemyssowati, gakby se srozumitedlně wygádřil, kdež, gako rozum potřebných a vžitečných myssjnek, tak gazyk slow a mluwenj způsobů musý mjti hognost na pohotowě? Co pořjdj ku přjkladu vče sskolnj mládež náboženstwj, aneb giným vžitečným wěcem, kdež potřebj gest, včený gazyk odložiti, a řečj dětem přirozenau a přjměřenau, wěcy gim nepowědomé pochopitedlné včiniti? Ko-

li

Chrám Gnidský, ani geho neynowěgssjho spisu: Prawopis Rusko = Český zlehčiti, když wssech w čessti̇ně se cwičjcých mjněnj oznamugi, žeby wlasti byl wjce poslaužil, kdyžby s wydánjm knih gmenowaných posečkal, ažby byl brzčegssjmu na swětlo wygitj slowujka P. Dobrowského dopomohl.

likrát musý mnohau otázku ginak wygadřowati, kolikrát mnohé wěcy rozličným způsobem až do pochopenj wyswětlowati! Co porjdj w kagjcých, zdrawých y nemocných, kdež wssecko, co gich pohnauti a potěssiti může, plynaucý, horliwau řečj wynaložiti musý? — Co porjdj w nedělnjm cwičenj dospělých, w ssestinedělnjm wyučowánj nekatoljků, gimžto na wětssjm djle biblický český mluwenj způsob gako wrozen gest, kdež tedy obzwlásstnj wýmluwnosti Pastýř duchownj potřebuge? — Co porjdj w giných s swými osadnjky schůzkách, kdež k ponaučenj gich k rozličným, mimo náboženstwj, gim vžitečným známostem ze wssj sýly swé přispjwati powinen gest, gestliže se mu k tomu wssemu dostatečné powědomosti gazyka, hognosti slow, a snadnosti nedostáwá? Nemusýli vstawičné zawazowánj a kraucenj toho, co chce řjcy, řeči geho, netoliko gemu samému, ale y posluchačům geho gak dospělým tak nedospělým, nemilé, mrzuté činiti? Nemusýli takowá geho w řeči neschopnost obapolné náklonnosti sskodliwá býti? Můželi tedy bez dokonalé známosti gazyka auřadem swým prospjwati tak, gak ho k tomu powinnost zawazuge?

Dokonalost wssak kazatele nežádá toliko, aby srozumitedlně, ale také, aby **ozdobně** mluwil. Že ozdobnost řeči k přeswědčenj nenj tak newyhnutedlně potřebná, gako srozumitedlnost, nelze odepřjti. Kdož ale odepře řeči, která netoliko srozu-

mi-

miteblná, ale spolu y ozdobná gest, mnohem wětssj moc, wážnost a aučinnost? Nedáli y sprostný posluchač přednosti tomu kázanj, které obě ty wlastnosti do sebe má? A nenjli kazatel powinen netoliko z ohledu swé wlastnj pochwaly a cti, ale y obzwlásstně z ohledu wětssjho vžitku se strany posluchačů, tak dobře o slussnau ozdobu, gako o srozumitedlnost swého kázanj pečowati?

Co wssecko k ozdobnosti řeči přináležj, vslyssjte, Páni, w Theologii Pastýřské; gá zde toliko potřebj mám podotknauti toho, co se tyká prawidelnosti gazyka, gelikož řeči přiozdobuge; a o čemž w knihách, o řečnictwj křesťanském gednagjcých, řjdce zmjnka se děge, za tau přjčinau, že každý spisowatel giž napřed zato má, že každý včenec Pastýřské Theologie, prwé než se tomu včenj oddá, prawidlům gazyka, w němž včiti má, dokonále rozuměti musý. Než w České Theologii Pastýřské známost gazyka Českého podlé prawidel, z přjčin wýsse dotčených, zwlásstnj kapitoly zasluhuge.

Nebo gak zkussenost doswědčuge, malička gest těch, kteřj o tom, že zachowáwánj prawidel gazyka k ozdobné a dokonalé wýmluwnosti newyhnutedlně přináležj, tak sylně přeswědčeni gsau, že sobě na wypracowánj kázanj podlé nich wssemožně záležeti dáwagj. Wětssjk gest počet těch, kteřj to za wěc magj zbytečnau a opraw dowého powáženj nehodnau. Obyčegně wymlauwagj se

tjm

tjm, že dost včinili, když gim gen posluchači porozuměli. Gá ale djm, že, gak to, Páni, z budaucých přednássenj sami poznáte, pozorowánj prawidel gazyka y k srozumitedlnosti řeči netoliko přispjwá, ale také y potřebné býwá. Ostatně nedůkladnost a nedostatečnost takowého domněnj a wymlauwánj každému y ginak w oči swjtj, komuž prawidla y aučinkowé dokonalé wýmluwnosti nepowědomi negsau. Giž to, čehož gsem weyš o powinnosti kazatele, aby též o ozdobu řeči swé pečowal, podotkl, může k dostatečnému wywrácenj takowé wýmluwy slaužiti.

Můžeť se ale také od kazatele, gakožto muže, genž rozumnostj osadu swau přewyssowati má, a proto také liternjmu vměnj od maličkosti se oddal, wssjm práwem očekáwati, ha žádati: aby řádným způsobem mluwenj, gestli že ne w obecném žiwotu, aspoň na kazatedlnicy lid předčil, a gemu w tom přjkladem gsa, k naprawenj gazyka obecného napomáhal.

A žádage lid, aby se kazatel k geho sprostnému rozumu snjže, sprostně mluwil, nikoli nežádá, aby, gako on, chybně mluwil, a přjkladem swým k wětssjmu gazyka porussenj dopomáhal.

W těchto pak časých tjm wjce potřeba a powinnost kazatele, aby w prawidelném, řádném gazyku slowo Božj hlásal, roste, čjm wjce ne gen lid včený a wycwičený, ale y sprostný čtenjm pjsem swatých, a giných rozumných knih, w neyčist-

čistssj češstině sepsaných, rozdjl mezy prawau a porussenau českau řečj poznáwati se učj. Čili myslj takowý kazatel, že swým zpátky zůstáwánjm v swého lidu wětssj sobě cti, wážnosti a důwěrnosti nabude?

Mnohý, kterýž potřebnost a slussnost pozorowánj prawidel gazyka w kázanjch českých připustiti se zpěčuge, kdyby měl kázati německy, ostýchalby se, s řečj chybnau, gakáž se wůbec mluwj, na kazatedlnici wystaupiti. A česky kázati mage, chce z chyb swých wymluwen, powinnosti swé, čistě a dle prawidel mluwiti, zprosstěn býti? Gak nesprawedliwá, gak opowážliwá gest to žádost! gaká křiwda, a směle mohu řjcy, potupa českému národu! gaké newlastenectwj! ba gaká neprominutedlná newážnost k Slowu Božjmu, když se gazykem porussenym, nepořádným ohyzdj, a lidu nechutné činj, a to — swéwolně!!!

Wýmluwa ta, že giž za drahně let y ginj hodnj muži bez pozorowánj prawidel gazyka kázali, netoliko ničemná, ale také neprawdiwá gest. Kdož to má za rozumnau záwjrku: Když mohli ginj chybowati, proč gá ne? Když ginj hřessj, pročbych nesměl gá? A byť wssickni ti drželi kázánj obsahu negwýborněgssjho, gestliže také spolu řeči swé neozdobili gazykem řádným, nikdyť nemohau slaužiti za přjklad dokonalé wýmluwnosti. A dáwnoli tomu, co čistý, prawidelný gazyk z českých kazatedlnic z negwětssj částky zmizel? Sotwa ge-

den

den wěk gest swědek té geho zkázy, gakáž nynj panuge. Wjcek wěků počjtá onen zlatý čas, w němž gazyk náš český w dokonalosti, wsslechtilosti a bohatosti swé z vst neyslawněgssjch, duchownjch y swětských řečnjků nassich s mocným zněl aučinkem. Kdož neznná až podnes Kasspara z Kwestemburka, Jana Miliče, Jana z Husynce, Jana Amosa Komenského, Karla z Zerotjna, Jana Augusty, Samuele z Drazowa, Jana Rokycana, Jana Hammerssmida, Wáclawa Ssturma, Cycerona českého Scypiona, Hawla Žalanského, Jana Peita, Jana Ctibora z Kotwy, Girjho Libertina, Girjho Plachého, a množstwj giných znamenitých řečnjků českých, gegichžto gména y práce wděčné y wěčné zasluhugj památky?

Ano, dobře má, kdo prawj, že giž drahné let dokonalým se nekázalo gazykem! Ano, dost dlauho trwá ta prázdnost, ten auhor w poli řečnickém, ta chudoba w nowých přjkladech české wýmluwnosti. Ale zle, nerozumně, newděčně činj, kdožkoli swau předsudků plnau nedbalost w powinném sobě přiwlastněnj dokonalé známosti gazyka mateřského takowau wýmluwau zastjragj. Nemá-li nás toto dost dlauhé geho zanedbáwánj tjm spjsse pohnauti, powzbuditi, rozhorliti k nowé pilnosti, k nowé přičinliwosti w nabýwánj dokonalé česstiny netoliko z ohledu powinnosti pastýřské, ale spolu y wlastenecké? Gaká hanba nám z ohledu

 sla-

slawných předků nassich! gak mnohem wětssj nám nastane hanba v nassich potomků, gestliže, co zanedbáno bylo, nenahradjme, a důkazů oswjceněgssjho poznánj nasseho w čistém gazyku potomstwu nezachowáme!

Pročež, milj Páni! gestliže staw, který sobě woljte, a k němuž se nynj připrawugete, Wám, gak zasluhuge, důležitý a milý gest, gestliže w něm křesťanstwj a wlasti prospěssni býti, a proto ty dwě wlastnosti dokonalého včitele lidu, totiž aby srozumitedlně mluwil y vzdobně, sobě přiwlastniti chcete: budiž Wám netolikø důležitau powinnostj, ale y radostj, čas zbýwagjcý k tomu wynakládati, abyste dostatečné známosti gazyka českého, w němž někdy včiti budete, nabyli: k čemuž Wám wssemožně nápomocnu býti, můg zde dobrowolný, radostný aumysl gest.

Až někdy z wynaloženj toho času a pilnosti ne gen weliké w pracech swých polehčenj, ale y duchownj vžitek poznáwati budete: Wasse wděčné na mne wzpomenutj mau neybohatssj odměnau bude. Pakli ale někteřj z Wás we swém budaucým pastýřském auřadu dokonalosti gak w výmluwnosti tak w gazyku dosáhnete takowé, že tisstěnými obého důkazy literaturu českau obohatjte: wěčnau památkau Wás y záslužy wásse wděčná wlast vslawj.

Jozeff Rautenkranc.

Kwido

poslednj Král Geruzalemský.

(Episoda z rukopisu: Wratislaw nazwaného.)

W Palestýně, kde Křesťané s Saracény o zemi swatau wognu wedli, začali naposledy Křižownjcy hynauti. Gesstě gednau wssecku sýlu wynaložiwsse přemohli Turky, a zbauřené kraginy sobě podmanili. Wratislaw hrdina Český byl wéwoda wjtězného zástupu. Rozplássiw Saracény hleděl zagatým Křesťanům k pomocy přispěti. Ti w tuhém žaláři wězeli, a dnem y nocý k Bohu o wyswobozenj wolali. Bůh prosby gegich wyslyssaw gim hrdinu k pomocy wyslal. Přigda Wratislaw k strassliwému wězenj hrůzau se zarazyl, a bolestj wzdychl. Neboť zasslechl křiky a pláče nesstastných lidj, a widěl tmawé geskyně a nástroge neljtostných katanů, a cýtil puchu, který gako morowá rána z wlhkých sklepů se nahoru wa-

lil. Rozrazyw dwéře a mřjže, podjwánj vkrutné spatřil: Vbozý lidé spatj pauty, vkowanj ku kamenu na zemi ležeti, a rukama lomjce, a řetězy řinkagjce prosyli o smrt. Tady klečeli knjžata, gindy ssarlatem odjnj, nynj nazý a hladem mraucý; tamto se plazyly na zemi s djtkami matky prsy sy trhagjce, aby swau krwj milým dětem žiwoty zachowaly; ginde zas v syna mrtwého otec se modlil, aby Bůh ho s rozmilým djtětem spogil. Ach! smrt, poslednj bjdných lidj naděge, starcy odgata byla, a otec w hrůze a smrtedlné auzkosti swé dny trávil. Kamkoli člowěk oči obrátil, zaufánj w strasslíwé skále panowalo, neslýchané muky a potworná smrt trýznily těla y dusse. W tomto hrozném přjbytku nagednau se rozléhl hlas: Křesťané swobodni buďte! Gakoby anděl při poslednjm saudu dusse wywolené do sláwy wolal, takto tjm ljbezným zwukem lidé wytrženj na zemi padli, a s rozpiatýma rukama wzdáwali djky, že Hospodin na swé wěrné s wýsosti wzhlédl, a z bjdy nesstastné wywedl do radosti.

Lidé wyswobozenj plésali, a Wratislaw s swými dále se do geskyně bral, aby ani gediné dusse nepřisslo k zmařenj. Z wzdálj zaslechl temný hlas, a řetězů rachocenj, po hlasu gde, a muže shrbeného na zemi nalezne; y towaryssj ochotně geg na swětlo nesau, vbohý starec bez sebe padá. Nebok zemdlenj smyslowé nemohau snesti Božjho swětla, nemohau zažiti čerstwého powětřj. S wele-

lebnau twářj na zemi ležj ssediwý otec, pomazaný služebnjk Páně, nesstastný Kwido, poslednj král Geruzalémský. Wjtězowé trhagj okowy s geho těla, a w žiwot ho křjsý; wyswobozenj Křesťané k němu se hrnau, a ruce mu ljbagj prosýce, aby Bůh ge dobrým králem a starostným otcem zase potěssil.

Kwido pohybuge sebau wzdychá: Kdo wolá bjdného člowěka do swěta? Kdo zemdlené audy křjsý? — Nynj mlčj, očima wůkol házý, pak prawj: „Widjmli lidi, widjmli Křesťany? Čili mne snowé mámj? O dobré dusse zadržte trnaucý ruce, nedeyte klesnauti mraucýmu starcy. O swobodo zlatá! w prawděli požjwám tebe? Řetězy s rukau y nohau mi spadly; swobodně čerstwé powětřj dychám, widjm gasné slunce, swětlo Božj, na wás nebesa patřjm. Padněte k žiwotu wzkřjssené nohy na zemi, a Bohu wzdáweyte djky. O Bože! ó swětlo, ó nebesa mocná! sladcý hlasowé! ó kde nagdu slowa, abych swé mysslenj wyprawil, abych swau dussi rozložil před tebau otče milostiwý? Znowu zrozený dychám, widjm slunce, widjm lidi, s nimi ó Bože! s Křesťany, s twými přátely mluwjm! O hlasowé milj! wy gako nebeská hudba dussi mau občerstwugete; přjgemnj wětřjčkowé wy ligete do srdce balssám; ó wěgte, ó wěgte, a obžiwte sprácbniwělého Lazara, wljte do těla sýlu, abych děkowal Bohu! Giž mogi bratřj! radostj mluwiti nemohu, nohy mé se třesau,

sau, srdce přetýká, a hlawa gde kolem." Nynj vmlkl, a čerstwé powětřj do sebe hltal, a ruce spjnal k nebi hledě.

Po něgaké chwjli wesele zwolal: „O wjtám tě, wjtám zlaté slunce, obraze mocného Boha! Wjtám tě swatá kragino, důkaze lásky a milosti Božj! Wjtám tě swobodo milá, ty lidi k žiwotu křjsýš, a z pustiny twořjš ráge! O wjtám tě milostná přjtelkyně, drahý klénote, žiwote sstrokých swětů. Wjtám wás, milj Křesťané, přátelé a bratřj mogi! Wy gste mne z hrobu wytrhli, a swé žiwoty za můg wsadili žiwot." Prawil, a Wratislawa, swého wyswoboditele, přiwinul k srdcy, a plakal, až mu srdce vsedalo.

Hrdina zkrotiw buřiče, a rozplássiw laupežnjky s wyswobozeným králem k leženj táhl; statečnj Křižownjcy weyskali, a wjtězné pjsně prozpěwowali. Cestau swým wyswoboditelům nesskastný Kwido swé přjběhy wyprawowal. Wssickni wůdcowé poslauchali s radostj přjhod slawného krále; ani hlasu nebylo w zástupu slysseti, každý mlčel pozoruge, aby gediného slowa neztratil. Gako w tiché nocy nenj slysseti ani listu pohnutj, ani zpěwu weselého ptactwa, a gen wůkol panuge tichost, gakoby ssirý swět wymřel: tak se ztissily w zástupu radosti, a každý ani nedychage čekal, co welebný starec wyprawowati počne. Ten nynj swé přjhody wyložil takto:

„Dlauho gsem nad swým národem w pokogi panowal, málo kdy w zemi zpaura wznikla.

Ga=

Gako w letnj nocy hwězdy se čistj, ljtagj, a mžikem swětlo swé tratj: tak wyskytla a w okamženj se zkrotila bauře. Hledage prawého sstěstj mjnil gsem pokog a gednotu vwesti w národu rozdwogeném; wssak y Saracéni y Křesťané na swém stogjce nechtěli ani pokoge ssetřiti, ani z mých rukau přigjti sstěstj; obě strany w nenáwisti a rozbrogi hledaly sláwy, myssljce, že swému Bohu se zaljbj, když geho nepřátely potrau. Z toho pramene preysstila se wssecka nesstěstj, můg hlas k swornosti nabjzegjcý nic neprospjwal, zpurnj mužj mými rozkazy pohrdsse weřegně sy auklady strogili, a pokogné sausedy bili. Nynj s přjsnostj a mocý začal gsem krotiti swáry; oheň se vdusyl, wssak giskra dautnala w popeli, aby co neydřjwe wsseckén národ roznjtila. Od té doby neměl gsem vtěssené chwjle; zpráwa nad zemj strogila hořké starosti dobrému poručnjku.

Za tyto peprné péče tjm lahodněgssj vžil gsem domácý radosti. Gako po bauři každý twor čerstwěgi dychá, kwjtj přjgemněgi wonj, a žiwěgssj krásau se třpytj: tak gsem s milau manželkau a spanilými djtkami okřál. Doma nebylo ani zpurnosti, ani záwisti; doma láska w růžowém oděwu dobrému otcy wssecky práce oslazowala. Když milostná manželka swého manžela wjtala, když autlé djtky k otcy se winuly, tuk mi skála se srdce spadla, a dusse se neporussené rozkossi otewřela. Tenkrát můg žiwot byl tak krásný, gako býwá w

lé-

letě bez mraku nebe; a gako tichá woda lukami plyne, a strakraté kwětiny w gegjm zrcadle se wzhlj-žegj, a z čistého potoka žiwot pigj: tak mogi dnowé w radosti plynuli, tak gsem wůkol a wůkol swé milé blažil. Sstěstj mé na negwyšssj stupeň wystaupilo, když gsem swé miláčky gako ragské růže widěl wykwetati. Synowé byli muži, dcery milostné panny. Wida ge pohromadě obgal gsem zlatau manželku, a hlasytě zwolal: Gestli kdo gako my na swětě sstastný? Nemoha welikého sstěstj snesti, gako djtě gsem radostj splakal; milá manželka s mými zami swé slzy spogila, a děti, swau gedinau rozkoš, k srdcy winula. Podte sem drahé klénoty, sladce se usmjwagjc promluwila, a gim w náručj klesla; pak ke mně se obrátila prawjc: Otče! patř na swau podobu! Srdce mé radostj poskočilo, a s očj se wylily slzy, k nebi se obrátiw děkowal gsem Bohu. Tak wssickni domácý pospolu plésali, a láska nám denně nowé radosti chystala. Zlatj časowé, dnowé bez mraku, kam gste se sladké radosti poděly? Ssediwé mračno se na wáš swalilo, a njm zahynul pokog, a zmizelo sstěstj. Láska byla pramenem wsseho nesstěstj! O lidé dobřj! chraňte se podwodné lásky, tak gako had w kwjtj čjhá, a swým gedem strassné bolesti plodj.

Má negmilegssj dcera Melina, krásnégssj než růže, když se z paupěte wine, než dennice, když hory a doly zlatj, byla rozkoš rodičů, byla

krá-

králowna spanilých djtek. Na nj mé srdce wiselo, gako na dussi žiwot; pro ni bylaby matka žiwot swůg dala; před milau pannau bratřj a sestry klonili hlawy. Osslali, krása s ljbeznostj stkwěla se na zlaté djwce; gestli mluwiti chtěla, vsta zněla gako rozkossná pjseň; wtip a gasná maudrost newinného děwčete zýskali srdce diwokých mužů; a dobrá dusse bylaby za lidi wsadila žiwot, a krwj nesstastné wykaupila.

Melinu spatřiw Melidor Nuredýnowic, krásný co mágowý den, sstjhlý gako cedr k nebi se pnaucý, zahořel milostj. S srdcem gako žžjrawý oheň bylby swěty pro pannu rozskotal. Nic mu nemohlo w cestě překážky včiniti, nic nebylo w stawu muže milostj plápolagjcýho odstrassiti. Kamkoli okem střelil, wssecko se mu kořilo; oč se pokusyl, wssudy wjtězstwj dossel. Melidor Melinu, panna mládence milowala; oba tagili lásku; wssak mladjk nechtěge dlauho swé žádosti přemáhati, požádal Meliny za manželku. Gako hromem zaražený stál gsem, newěře očjm a vssjm; myslilť gsem: gakby mylostná konwalinka, gakby newěsta Krystowa mohla bludaře za manžela wywoliti? Gakým způsobem holotu z prachu wytrhnauti, a wsaditi na trůn? Pročež zawolám Melinu, a ptám se gj: zdažby odpůrce Krystowa za ženicha přigjti chtěla? A s hrůzau slyssjm y hořjcý lásku

sku, y widjm newstupnau stálost podwedené djwky. Tauto zprawau wyděssený padám, mrak se mi před oči stawj, a smyslowé mizegj; co semnau, a wůkol se děge, newjm. W mdlobách gsem ležel, manželka a děti mne w žiwot křjsyly. Gako ze sna procyfugi, widjm bolesti, a slyssjm strassliwé naříkánj. Matka a djtky s bledými twářemi, a lomjcýma rukama nademnau stogj, a ruce mi ljbagj. Přigda k sobě diwjm se, proč miláčkowé naříkagj; hledjm wůkol, a nikdež krásné Meliny newidjm. Teprw hrůza na mne doléhá, teprw smrtedlných auzkostj cýtjm. Neboť sláwa otcowa, a čisté zlato na hnogi ležj diwoké zběři za kořist. Melino milá, wzdychám, srdce mé, a dusse newinná, tybys milému otcy chtěla srdce mečem prohnati, a swau dussi gedem zakaliti? Pomni mé zlaté djtě! co činjš! Hlubina se před tebau otwjrá, ó otec milenko, syce tě pohltj; peklo se směge, a satany walj, aby drahau perlu ulowili. O otec, otec, rozmilá dcero, a k otcy se přiwiň, ten tebe swým žiwotem hágiti bude. Pohlédni newěsto Krystowa, procýtni, a patř, gak potwora gedowatá s smrtjcýma očima se hrne, aby twé radosti, aby twé sstěstj zkalila. Hle! giž ssjpy na tebe střjlj, giž auskočný Mahomed ged wypaussťj, aby twau newinnau dussi zmořil. O otec newěsto Krystowa, a k milému otcy se přiwiň; syce y ty, y s tebau rodičowé zagdau.

Tak

Tak gsem bědowal; auzkost mé srdce sewřela a zděsyla dussi. Nemage nikdež stánj, a hledage pomocy gako pitomý gsem blaudil, a na žádném mjstě ani pomocy, ani pokoge nedossel; radost zmizela, žalost se přihrnula, a palác, gindy lůno newinné radosti, byl sýdlem auzkosti a nařjkánj; gindy weselé twáři, nynj slzami zalité, byly důkazy neslýchané žalosti. Celý rod ztratil důwěrnost k sobě, geden druhého se gako strassidla děsyl, děti nepoznaly otce, otec swých milých, bez cytu stály kamenné dusse. Kdyby byl swět spadl, a národy roztřepil, žádnýby byl záhuby newiděl, neslyssel nářku roztřjsstěných lidj. Děti se gako stjnowé plazyly, oči do hlawy wpadlé, twáři bledé, a čela starostj zoraná magjce mluwily: Zde spokogenosti nenj!

Nabyw sýly a pookřáw těssil gsem děti, nemoha matky vtissiti; tak gako bez smislů rukama lomila, plakala, a k nebi hleděla, gakoby pomocy čekala s nebes. Nagednau strnula, horaucý peklo před sebau widauc. Rozmilé djtě, zkřikla, widjm ďábly, gak pro tebe gedau. Lekmutjm se zarazyla, a přissedssi k sobě, srdečně wzdychla: Gesstěřice zrádná! nebesa tebe ze swého lůna wylaučila: Bože, ó Bože nepokládey za hřjch proklaté lásky nerozumnému djtěti! Nastogte! wždyť gest mé djtě, wždyť gsem ge pod swým srdcem nosyla; ó vstrň se aspoň pro mne, nad křehkým stwořenjm, odwrať od pekla

blau-

blandjcý, a powoley k sobě čisté newěsty. Dcero má, djtě rozmilé! klekni před swého saudce, a k němu se modli, aby tě z klepet satanowých wytrhl, a newinnau pannu swým andělům wrátil.. Marya panno! pomoz vbohé djwce, a nedey gj klesnauti; zachraň nerozumné před zůřiwými nepřátely. Za to tě matičko Božj! strápená matka prosý, a zde w prachu se před tebau wine, wytrhni pekelné potwoře kořist, braň mdlého stwořenj; tak hrozné muky snáššj, a rádaby se zlé náružiwosti zmocnila, rádaby k swému spasyteli se obrátila, ale zaslepená láska gj nedá. Gestli ty matko a pomocnice nasse gj w srdce newstaupjš, tedy zhyne, na wěky zhyne!

Těmito slowy se matka modlila, a gakoby Marya panna w srdce gegj balssámu wlila, obžiwla w okamženj. Gá gsem nynj k dceři ssel, a k srdcy gi wina ljtostně prawil: Vbohé djtě! a slzy se mi na twáři hrnuly, když gsem widěl, gak do země hledj, k mému srdcy se tiskne, a wzdychá, gakoby vmřjti měla. Nesstastná dcero! gak gsy se welice proměnila,, laskawě promluwiw, na ni gsem hleděl. Kam se růže s twáři poděly? kde gsau gasné oči a přjgemná weselost? Nastogte! twá krása swadla, twé oči se zatměly, a milostná dcera otcy zassla. Nynj djtě nad žiwot dražssj znowa k srdcy přiwina prawil gsem: Powstaň k žiwotu, rozmilá dcero, wygasni twáři, a zatmělé čelo! Hle! sladké radosti wolagj tebe w žiwot, twogj rodičowé, bratřj a přátelé nad celý swět tebe

be milugj, a tyby láskau nechtěla odplatiti lásky? Tyby nechtěla gako krásna růže wykwetati, a swým milým rodičům radosti twořiti? Ti w tobě gsau žiwi, bez tebe palác se w pustinu proměnj. Powstaň, pozdwihni milostné hlawy, a swau weselostj wssecky přátely k radosti wzbuď, obžiw starostiwau matku a skormauceného otce, a buď zase nassjm klénotem, nassj rozmilau dcerau.

Budu otče, do smrti budu, rychle, do řeči skočila, a mau ruku k swému srdcy přitiskla.

O mé zlaté djtě! na to gsem odpowěděl, proč gsy, řekni, zbůhdarma sebe y nás saužila? Gák wěděl, že má maudrá Melina tak hluboce klesnauti nemůže, aby y rodiče y Boha zradila. Gák znage twé čisté srdce gsem k mateři prawil: Podwodná láska gen na čas zmatla hlawu nassj rozumné djwce; mrak wyskočil, gen měgte strpenj, brzy slunce gasné maudrosti zažene sskodliwé mračno, a radost z bauře se rozwine. Neděš se tedy má milenko! bauře přessla, a twogi tě milugjcý rodičowé wssecky twé žádosti splnj. Řekni gen, mé srdce, čeho žádáš, a twá žádost se wyplnj. Melidora, odpowěděla smutně, bez něho umru! O ubohá djwko! wzdychl gsem, twá usta něwědj, co mluwj, twé srdce newj, co wolj. Gakbys panna ragská mohla pekelnau potworu wywoliti, a swau nesmyslnostj rodiče zděsyti? Wywol sy klénoty, stohy klénotů před tebe složjm.

Po

Po těch otče! mé srdce se nesháni, toť ge-
diné lásky žádá.

Milug tedy má dusse! pročbychom tobě
lásky zbraňowali? Wywol sy muže, otec y matka
rádi swolj, a udělj požehnánj, milému zeti. Pak
má dussinko! wůkol mocná knjžata tebe o lásku
prosý, z dalekých kragin k tobě, gako božjmu
hrobu putugj; wywol sy z nich krásného mlá-
dence, a hle! ssiroké kraginy před tebau klekna,
a wděčnj národowé swau králownu wjtati budau!

Nemohu otče woliti, dcera bolestně odpowě-
děla; mé srdce giž wolilo. Což gest mi do krále,
což do ssirokých zemj? srdce žádá lásky, a ko-
runy nechce.

Pro Boha! djtě, co mluwjš? horliwě gsem
zkřikl. Pomni, že knjžecý krew w twých žilách
teče, že otcowé tebe wolagj na trůn! Pocyt slávy
králowského kmene, pocyt mocnosti knjžecý krwe;
ta tobě zbladiti nedá, ta tě přes moc k welikým
činům dožene!

Ság otče! necýtjm knjžecý krwe, ani mě
sláwa nemate hlawy; gako ginj lidé cýtjm y
myslim. Člowěk gsem, pročbych se nad bratřj a
sestry wypjnala, a žádala Bohynj býti? Zrozena
gsem, y zemru; zde widjš důkazy člowěčenstwj.

Pro Boha! gaké to řeči mé djtě od tebe
slyssjm? Sseredná láska ti wssecky smysly zmá-
mila; což pekla a záhuby před sebau newidjš?

Ani

Ani pekla, aniž záhuby gaké milý otče! wi-
djm; pročby mi peklo hrozylo? Člowěk člo-
wěka milugi, gaké gest tu neřesti? K lásce gsme
zrozeni, pročbych se gj sskrjtila? Mé srdce giž
zwolilo, giného nechcy, ale raděgi zemru.

Potworo newděčná! rozhorliw se djtěti gsem
pohrozyl; tedy chceš swého Boha se spustiti, otce
y matku vsmrtiti, a Křesťany zraditi? Když držjwe
mé oči se na wěky zawrau, než abych tě w náručj
mrzkého neznaboha spatřil. Protoli Křesťané
bogugjce swau krew wylévagj, aby sskaredj Turcy
nasse dcery polapili, a ge od Boha prawého od-
wedli k Mahomedowi? Protoli twému otcy wlasy
sessediwěly w bogi, a mnohými pracemi sýla
vwadla, aby Božjm nepřátelům připrawil rozkoss-
nau kořist? O mé rozmilé djtě! můg drahý klé-
note! pomni na swůg rod! Hle! králowé slawnj,
wěrnj Křesťané, a Božj bogownjcy krwj mučedl-
nickau skropenj wolagj k tobě: Drahá dusse!
tyby swého Boha chtěla zapřjti, a wjru Krystowu,
pro kterau otcowé s radostj na smrt chwátali,
posskwrniti? Na nasse rány patř, na krew pro
tebe wylitau! twogi otcowé w krwi plynaucý tobě
náručj otwjragj wolagjce: K nám se milá dcero
vtec, my tebe budem hágiti, my poznowu swau
krew wycedjme, a tebe newěsto Krystowa, tebe do
wěčné radosti k swému spasyteli vwedeme, aby
winu prominuw dussi kagjcý na milost přigal.
Patř, na tomto mjstě twůg Bůh, kterého zraditi

my-

myslјš, pro tebe a za celý swět vmřel, zde se geho krew newinná cedila, aby tebe newěrnau hřjšsnicy obmyw k spasenj přiwedl; a ty geho milosti a lásku pohrdáš? ty po wěčném blahoslawenstwj nohama sslapeš? A pro koho? Pro ljté neznáboby, kteřj se w krwi twých bratřj brodj, kteřj twau čistau dussi zmařiti mjnj. Hle! pohlédni wůkol a wůkol; chrámy nasse Turkem zbořené, swatá mjsta od něho possкwrněná, vkrutenstwj a wssecky neřesti spáchané tobě do dusse mluwj: Panno! zhroz se bezbožnjků! twůg Spasytel na křjži rozpatý swau krew za tebe cedjcý wolá: Pod sem drahá dusse! a patř na muky mé, a lásku mau! tyby swým přjtelem a dobrodincem pohrdla? Boha prawého se spustila, a k hanebné wjře přiwinula? tyby matce meč do srdce wrazyti, otce vsmrtiti, a sama do wěčného otroctwj chwátati chtěla? Pod ke mně milá dusse, gá twé srdce občerstwjm, twůg rozum oswjtjm, a na cestu ctnosti tě vwedu. Spusť se hanebné žádosti, vtec před ljtau sanj k milému otcy, probuď matku mraucý, a Bohu swau dussi nawrať.

Těmito slowy hleděl gsem dceru z záhuby wytrhnauti. Vbohá djwka w slzých plynula: bylot na nj widěti, gak žádost w gegjm srdcy baufj, gak se přemáhá, a chce lásku ze srdce wykořeniti. „Nespustjm se swého Boha, wyřkla, bych y hned zemřjti měla. Sprostjm se skodliwé lásky, a twau laskawý otče wůli splnjm.“ Takto hrdinská

lá-

láſka poſlauchala rozhorlené panny, že oči gegj giſkřily, a pohled ſe wygaſnil. Gen geſſtě naposledy, wzdychla, s mládencem ſe rozžehnám, a řeknu: Milý Melidoře! ſwého Boha a rodiče milugi wjce než tebe!.

Gák gſem hned Melidora powolal, ten w rychloſti přiſſel, myſle, že ſſťaſtná láſka s milau ho ſpogj. Melidoře! přiſtaupila dcera k němu, a přjwětiwě promluwila: Melidoře! můg Bůh a rodičowé zakazugj, abych tebe milowala; těch vpoſlechnu, a od té doby tě milowati neſmjm. Mládenec zaražený okem ſe diwjcým na pannu hledj; giž zůřiwoſt na něho doráž; zuby ſſkřipage prawj: „Bůh y rodičowé brání, abychom ſe milowati; proč bychom ſe nad tjm rmautili? těla rozděliti mohau, wſſak ne duſſj.“ Wtom ſe k dceři přiwinul, a mečem ſrdce gj proražyw, y ſebe probodl.

Hrůzau gſem zůſtal bez ſebe; ſlužebnjcy ſe k pomocy hrnuli; dcera zeſnula w Pánu. V ſwého djtěte klekna rukama gſem lomil, ljbal bledé twáři, a nemohl wzkřjſyti milenky ſwé. Nynj znowu vpamatowaw ſe Kwido na hrozný ſkutek a na wſſecka neſſtěſtj nařjkal, a s njm wſſickni Křižownjcy. Widětit hrdinowé před očima ſlawného krále a neſſťaſtného otce. Z geho přjhod poznali, že žádný člowěk, buď kdo buď, neſſtěſtj vgjti nemůže, že ſnad y na ně, a ſnad brzy ſe protiwenſtwj přiwalj, a duſſe y těla ſkljčj. Ta my-

Alinka tak gimi pohnula, že mužj swyklj bitwám strnuli, a s nesstastným člowěkem swé spogili slzy. Wida wznessený král lidi okolo sebe, kteřj s njm bolesti dělj, pocýtil vlehčenj swých žalostj, a pozdwihna swých očj k nebi s srdečným wzdechnutjm děkowal Bohu, že aspoň gesstě před smrtj lidi a přátely widj. Přigda k sobě wyptawowal dále: V milé dcery gsem klečel s swým nesstěstjm se objrage, a strasslivý hlas mne k žiwotu wzbudil, a nowé žalosti wyděsyly. Manželka slyssje, co se dálo, vmřela náhle. Nuredýn dowěděw se o smrti swého syna wběhl do hradu, a gako posedlý sobě počjnal. Spatřiw na zemi mládence mrtwého rukama házý, a očima diwoce kraucj, pak na něho padne, ljbá zmodralé twáři a pysky, a dychá do něho, gakoby swého syna zbuditi myslil. „Probuď se mé zlaté djtě! probuď se, wolal, otewři swé oko, pokyň na milého otce! O slyš můg synu, slyš! twůg otec tě to wolá, k žiwotu wolá, rozwaž swá vsta, a potěš lahodnau řečj vstrasseného starce! Což se mi neozýwáš, a krásného oka neotwjráš? Wždyk nenj tu kata, ani diwoké saně; twůg otec tě to prosý, bys ho obweselil. Probuď se, ó probuď má radosti, má gediná na swětě rozkossi, můg drahý poklade, dusse mého žiwota probuď se, a powstaň, a starce mrtwého obžiw! Čili y otce, milého otce slyssetí nechceš? Ach! vbohý, nesstastný otče! diwoké saně krásného mládence zabily! Tu gako diwoký se země skočj,

plá-

pláče, wlasy sy trhá, a rukama házý, a wsse očima smrtj; nynj mu pěny kypj z huby, zyma třese trnaucým tělem, a zůřiwost do srdce zpurného wgela; wjce ne člowěk, ale drawá zwěř w pokogi pásse, sem a tam gako posedlý běhá, hledage syna.

Nagednau ruce sepaw wykřikne: „Což sy můg synu bez tebe počnu? kam se wrhnu? w gaké pustiny zaběhnu? Spadněte, spadněte na mne nádherná stawenj, a s synem y otce zůřiwj Křesťané zabjte.“ Takto zaříčew na nás, gako zed bledý k synowi klesl, a na zemi gako mrtwý ležel; pak skočiw s hrozným pohledem, a očima gisktře k nebi prawice pozdwihl, a wolal: „Slyssjte přjsahu strasslíwau nebesa! Nebudu spáti, nebudu gjsti, dokud se nad wrahy nepomstjm. Musegjť zahynauti vkrutnau smrtj. Na gegich muky patře smáti se budu, a radostj weyskati, a do kola skákati! Děti gim vsskrtjm, a předložjm k gjdlu; a byť y vmřjti chtěli, vmřjti gim nedám.“ Wybauřiw, a swau žluč wyliw v syna padl; nássli oba odnesli domů.

Nynj zase nářky vbohých dětj bodaly ohniwé meče do mého srdce; ty na drahé matce, ty na milé sestře ležely, s nimi se žehnagjce. Matku s dcerau gsem pochowal w gednom hrobě; při pohřbu bylo pláče, křiku, a litowánj wesskerého národu. S nimi gsem do hrobu wssecku swau na swětě radost wložil.

Od té doby nešťastný otec a král neměl gsem ani doma, ani w zbauřené zemi pokoge. Saraceni widauce, že Křesťané w bitwách klesagj, počali se zpjnati, a zrádně a w saukromj ctitele prawého Boha bjti. Wraždy po wssech kraginách se rozmáhaly, bezpečnosti žádné nebylo; pocestnj bez strachu kráčegjcý po swém obchodu, přisſli o gměnj y o žiwot. Nářky a prosby se wssudy ozýwaly, pokognj sausedé wolali: Otče! uděl nám bezpečnosti! Mé práce y starosti byly nadarmo; laupežnjcy se w hromadu sráželi, a pobili stráže. Ani w městě nebylo pokoge, y zde zůřila zpaura. Knjžata wečer s swými milými seděli, ráno leželi pobitj; každý y o sebe y o swau rodinu se děsyl.

Zrádný Nuredýn s twářj se směgjcý lhal pokog. Gesstě se mi nikdý tak neklaněl, nikdý poslussnosti neslibowal, gako nynj. Swau přjwětiwostj a ochotnostj zýskal Křesťany, dossel gegich lásky a důwěrnosti. Gemuž swá tagná myssle nj swěřili, od něho žádali rady, gestližeby ge nesstěstj potkati mělo. Nuredýn wida Křesťany w nebezpečenstwj, gim k pomocy letěl, a s nimi w každé přjpadnosti autrpnost mage, ulehčowal usaužených sausedů bolesti. Zatjm auskočný stařec kowal w saukromj s swými lotry pletky, a byl půwodem wsseho zmatku po zemi. Zbauřiw národ sstwal wrchnost na lid, a poddané na wrchnost. Nynj dautnala zrada. Wida obecnj zmatenice, a pomocy nemoha poznal

gsem

gsem wssech hořkostj swého stawu. We dne gsem bez prospěchu pracowal, protože mogi dobřj aumyslowé tagnými podwodnjky zmateni byli; w nocy mne děsyli vkrutnj snowé, a srdce hrůzau zbauřili. Přisslak manželka we snách ke mně, a smutně promluwila: „Spjssli nesstastný otče? Wytrhni se ze spánj, a patř na dceru. Milostná djwka ranami zbitá, a bledá w powětřj stála. Růžowá krew se walila z gegjho těla, oči hasly, a twáři modraly, smrtedlná barwa potřela mágowý pohled; sama na zemi zklesla. Matka gako bez smyslů sy počjnala bědugjc. V dcery klečjc lomila rukama, a hleděla k nebi; krwawé slzy se wálily z očj. Nynj sáhla prstem, hrůzau nad podjwánjm gsem strnul. Widjmk mé zlaté děti běžeti, za nimi katowé pospjchagj; giž ge chytagj, ruce železy swjragj a pálj. Tu milá manželka na mne pohlédnauc wzdychla: Pohlédni vbohý otče na děti! Kam se kwetaucý rozkoš se wssemi radostmi poděla? Y naděge zmizela. Pročež pospěš z zrádného swěta, kde na tebe katané čjhagj, meče ostřj, a železa rozpalugj. Giž tě chytili, giž tě wedau. Nastogte, nastogte nesstastný muži! ty pekelných muk na swětě zakusýš: vtecte zamnau rozmilé djtky! nechcyk geho trápenj widěti. Gako blesk stjnowé se ztratili, gen skály a pustiny předemnau stogj; těm swé auzkosti stěžugi, a gich prosým, aby mi djtky nawrátily. Wtom přiletěli ptačkowé

wé a zpjwali lahodnau pjseň: Nenaříkey dobrý člowěče pro milé dusse; ty se w nebeských radugj; za námi poď, my tě k nim uwedem. Ptáčkowé letj, gá za nimi směle se w powětřj snássjm, a ragské kraginy před sebau widjm, a rozkossné zpěwy rozljhati se slyssjm. Nikdý mé oko té krásy nespatřilo, nikdý ucho tak sladkého prozpěwowánj nezaslechlo. Hradowé gi skryli slunečnau zářj, ráge se wěčnau odjly krásau. Čisté růže a strakaté kwětiny dychaly w celé kragině nebeskau wůnj, že swau sladkostj zemdlené dusse k žiwotu křjsyly. W hági gsem widěl pokogné hrdiny; zde nebylo bogownjků ani k spatřenj, w čisté slávě kráčeli muži, kteřj se na zemi dobrými skutky stkwěli, a tiché národy blažili. Z krásného háge wygely na růžowém woze s mateřj djtky nesauce wěnec milému otcy. „Přigmi otče! zpjwaly sladce, přigmi slawho Páně! korunu wěčnau za swé ctnosti a práce.“ Radostj oplýwage beru korunu, a nastogte strasslíwé křiky mne probudily, radost a kwetaucý rágowé zassli, a nowé bolesti na mne se wyrazyly.

Ze spánj wyděssený gsem skočil, a nebe w plamenu widěl. Hledjm wůkol, a teprw slyssjm zaufagjcý křiky, a zočjm Geruzalém w ohni. Plamen wstupowal do nebe, prasstjcý střechy ljtaly kolem, a rozžaly wzdálené domy, oheň se točil, a stawenj trávil. Na pomoc letjm; lidé pomatenj běhali městem, poděssené ženy ljtaly prostowlasé,

za

za nimi hnaly se děti, matek se chytagjce. Wssecky hrůza děsyla, wssudy strassilo nebezpečenstwj. Kamenj a dřewa ljtala, chrámowé hořeli, a lidé w zaufánj naříkali: Giž žádné pomocy nenj! ruka Páně bezbožnjky stjhá, a nepravosti kárá. Klekněte hřjssnjcy! nasse hodina bige. Wssickni na zem padali, a pláčem sskytali (sstkali,) a wolali k Bohu o pomoc, wolali o smilowánj.

W tom zmatku widěl gsem, gak žena ohněm se dere, aby swé djtě wyswobodila. Nerozmeyssle-ge se ženu y djtě z plamene gsem wytrhl. Tu mne lotrowé přepadli a swázali; gák o pomoc křičel, wssak ti semnau gako wjtr ugjžděli. Nesstastné město! giž o sebe nedbage gsem wzdychl; bezbožnjcy, aby hanu bezpečně páchati mohli, tebe zapálili. O srdce nelidská, s gakau radostj můžete na oheň zžjragjcý patřiti? Což swědomj na wás newrážj, když ubozý lidé sobě nařjkagj, že gednau hodinau o wsseckù prácy celého žiwobytj přigdau? Bůh wás hanebnj nesslechetnjcy, sprawedliwý Bůh wás swým trestem překwapj a potře!

Tak gsem žehral na ukrutnjky, když mne horami a lesy wezli. Diwoká zwjřata wůkol řwala, sowy haukaly, ale lidé žádné autrpnosti semnau nemagjce zpjwali weselé pjsně. Po mno-hém getj zastawili. Do paláců mne wedauce až k zemi se klonili. Wegda do pokoge widěl gsem swětla, která z nocy den twořila. Kamkoli okem

gsem

gsem hodil, wssudy zlato se stkwělo, wssudy dyamanty swjtily. Stěny byly ssarlatem zastřjny, na stropě bitwy wymalowány. Tady gsem widěl wéwody rozkazugjcý, tamto bugné konj a mocné zástupy. Na giné straně wábily zahrady k sobě, wssech radostj poskytugjcý. Gako s nebe zpěwy se rozljhaly k weselosti mne nabjzegjcý. Nynj ze země wyskočily djwky w bjlém rausse, nesauce kwjtky a wěnce. Okolo mne skákaly pjsně prozpěwugjce, a kwjtj sypjce, pak wěnec mi na hlawu wsadiwsse zmizely. Za nimi mládency wedauce zbraně nádherně wykračowali, předemnau se klanjce skládali zbrané. Po nich táhli w trynmfu s wéwodau muži. Ti mne gakožto swého wládaře přiwjtali, a wéwoda promluwil za ně:

„Sstastnj lidé plésagj radostj, že sstěstj dossli, by tě welikomocný králi! tady vctili. Ti tobě oběti nesau; přigmi ozdobo knjžat dárky lidu wpřjmného. Kdybychom swěty měli, swěty bychom před tebe složili. Nebo srdce wsseho národu wře pro tebe; tebe slawného hrdinu milugj mládency, tebe sstědrého otce milugj starcy. Sláwa o twých wznessených skutcých y k nám přes hory doly se donesla. Kdož gest hrdino, kdoby tě neznal? Djtky žwatlagj twé welebné gméno, matkám srdce radostj tluče, slyssjli o tobě rozpráwěti; panny wzdychagj: Kyžbych sláwu a ozdobu knjžat widěla, a njm se těssiti mohla! Tauto obecnj láskau národ k tobě se wine, a swá práwa y swau korunu

k twým

k twým nohaum skládá. Přigmi tedy mocný wládaři od nás korunu; národ swobodný hlawy kořj, a sobě milého poručnjka wolj. Wyslyš otče hlasy národu wolágjcýho, a dopomáhey dobrým sausedům k sstěstj. Za to tebe prosýme na zemi klečjcý, tebe gako Boha ctjme, w tobě wssecku swau naděgi skládáme. Přigmi korunu, a gako sstědrý Bůh w swatém pokogi nad námi panug!"

Wéwoda wymluwiw pokynul; a zakuklený Nuredýn přinesl korunu z trnj. O! kdo wypowj žalost a auzkosti starce zemdleného? Mrákoty ssly po mně, tělo se třáslo, zuby gechtaly, a ruce skákaly, když mne, swého krále, zrádcy trnjm korunowali. Krew mi z hlawy kypěla, nemoha hrozné bolesti snesti, polaumrtwý gsem na zemi klesl. Co semnau dále činili, newjm. Z mdloby se probudiw, cýtjm kruhy na rukau; w tmawém žaláři v sspalku vkowaný sedjm, swětla Božjho newidjm. Nebot gen skrowná sskulina lila saumrak do wězenj. Rány do hlawy bodané trnjm, do rukau probité mečem mne nutj křičeti k žiwému Bohu. W skále se mé žalosti rozljhagj, skála nářky opětuge, a lidé nemagj semnau žádné autrpnosti. Bolest se množj, o pomoc wolám, a křičjm: Pro Boha lidé! dobjte starce; nebo aspoň meče mi podeyte, abych srdce proklal. O smrti, lahodná smrti! wytrhni mau dussi z pekelných auzkostj, a zmař spráchniwělé tělo. Nastogte, skálo pukni, a lazara rozdrk, země se otewři, a

bjd-

bjdného člowěka zahlad. Giž vkrutných bolestj nemohu snesti; ó lidé milosrdnj, zabte mne, pro Boha zabte! tu gsem sebau sskubal, a rukama házel, a swázaný nemohl sobě žiwota vkrátiti. Hlawa semnau se točila, mdloby těla se zmocnily. Zde gsem s radostj wykřikl: Wjtám tě smrti! a gako bez sebe zůstal.

S nowými bolestmi wrátil se žiwot; neboť mne nelidsstj katané k žiwotu přiwedli. We dne y w nocy s sebau se objrage, a nemage komu sy postesknauti, s skalau gsem mluwil, a němým tworům swé bjdy stěžowal. Skály, gak se mi zdálo, cedily slzy, a cýtily bolesti. Děkugi wám autrpné skály, děkugi wám za wassi lásku; wy semnau bolesti dělite, a lidé weyskagj, muky na starce strogjce.

O lidé twrdj, co skála, ljtj, co diwoká zwěř, řekněte mi před žiwým Bohem, což gsem zawinil, že mne neljtostně mučjte? Gestliže gen krůpěge lidské krwe w sobě máte, strňte sami nad sebau, a hany swé se zhrozte. Neboť člowěk newinný, který žiwé dussi neobljžil, a swůg žiwot za wás a wasse sstěstj wsadil, ten newadný člowěk w řetězých wězý. Proč ho za lásku teyráte, a swého přjtele zmařiti chcete? Aspoň gestli gste na mne zanewřeli, aspoň poslednj, a gedinau prosbu mau wyslysste: nežádám žiwota, ani swobody od wás, o smrt gen wáš král, wáš otec wáš prosý. Tak y swau zlost nasytjte, y gemu

krá-

trápenj vlewjte. O srdce kamenná y w posledni žádosti gste mne opustili? když w prachu se wi- nu, wy weyskáte? když bědugi, wy se vsmjwáte? Ach! což nenj žádného slitowánj, žádného na swětě milosrdenstwj? Wssickni dobřj lidé wymřeli, a gediné ljté ssedmy po sobě pozůstawili? O Bože! můg Bože! člowěk člowěka slyssetí nechce! Aspoň wy autrpné skály se nad bjdným mužem vstrňte, zbořte se, a bjdného starce pohrběte!

Tak gsem bědowal, ani we dne, ani w noey nemoha dogjti vtěssené chwjle. Nemage žiwé dusse, kterébych sobě postěžowal, mluwil gsem s němými twory, žalowal stěnám swé auzkosti, a v nich vlehčenj w vkrutných mukách hledal. Nynj gsem cýtil hrůzy strasslíwé samoty, a bez přestanj po lidech wzdychal, a aspoň braučka žádal sy mjti, s njmžbych se powyrazyl. O lásko společná, swaté towaryšstwo! cožby lidé bez tebe byli? diwoká zwjřata. Tyt gsy s nebe k nassemu sstěstj poslána, ty lidi blažjš, mrawy diwoké krotjš, a bolesti osladzugeš. Wrat se swatá lásko s nebe k dobrému muži, a krwawé rány mu zahog. Tato myssleni a řeči mně w smutném wězenj trpkosti w něčem vlehčily. Kdybych gen žiwau dussi měl, y gen sspatného braučka okolo sebe, snesl bych hrozné auzkosti! tof byly mé dennj, mé wraucý žádosti. A Bůh mau horliwau prosbu wyslyssel. Ráno když slunce gediný paprssek do

za-

žaláře lilo, spatřil gsem pawauka u mne se plesti. Wjtám tě milý sausede! wykřikl gsem radostným hlasem. Neděš se zlatý braučku zohaweného muže! gá negsem diwoká ssclma, aniž ti záhuby strogjm. Gako swé dusse, gako swého oka budu tě hleděti a žiwiti. Gen ke mně milý sausede pod, a srdce strápené wyraž. Proč se mne strachuges, a po niti se w bezpečnau skrcyssi saukáš? Před sy tenata, gá gich kazyti nebudu. W tomto wězenj milý sausede nenj záwisti, nenj vkrutnjka, aby sám celý swět chtěl pohltiti, a ginym žiwota nepřál. Dobrý člowěk tady bydlj, ten žádnému neublj̄žil, aniž sstastných národů wygnau wyděsyl; ten za swau lásku a dobrotu okowy nese.

Zde mne slzy polily, lehčegi bylo mi okolo srdce, snáze snássel gsem bolesti těla, y potworných katů, mage sauseda, komubych swé auzkosti wyprawil. Pawauk se mne nehrozyl; řečj lahodnau skrotil gsem brauka, a geho důwěrnost sy zýskal. Gak ho slunce zbudilo, spustil se ze swé skreysse, a semnau hrál okolo ruky pawučiny pleta. Spolu gsme mluwili, němý twor na mne hleděl, aby ani gediného slowa neztratil. Gemu gsem smutné přjběhy žiwota swého wyprawowal. Autrpný brauk ljtostně hleděl, gakoby nademnau slzy cedil. Tu gsem k němu wzdychl:

Ty braučku koruny nemáš; za to w bezpečnosti sedjš, ani ljtého hrdiny se neboge, aniž

zrád-

zrádného národu se strachuge. O gak gest ssťastný muž, komu Bůh popřál, aby žiwot swůg w tiché samotnosti strávil. Geho žrawé starosti nemořj, bauře se na dussi newinnau newalj; w swatém pokogi s milými swými se raduge, a každé rozkosse wůkol se wyskytagjcý požjwá. Když hrom do wěžj třjská, a sosny k nebi se pnaucý třepj: pokogným krokem béře se okolo chalaupky a njzkého kře. Požjweyte ssťastnj lidé sladkosti tichého žiwota! Nekalte nemotornými žádostmi newinné dusse, nemakte slávau sy pokogné hlawy. Spokogenost blažj. Pročbyste nepokognostj sobě wězenj stawěli, a srdce tiché wybauřili? Byť y před wámi swěty klesly, a země wssecky swé poklady rozložila, dlauholi wás swět s swým bohatstwjm těssiti bude? Gako kat se přihrne sseredná záwist, a wylige ged na wásse srdce, nepokogné starosti se wyrogj, a probudj swědomj. Což sy vbozý počnete, žádostmi zlými sem a tam házeni gsauce, a nemagjce pokoge we dne, ani stánj w strassliwé nocy? Kam se lidé zaslepenj ženete? Patřte na mne lazara! S trůnu swržený w žaláři sedjm, a řetězy řechtám, a bědugi stále. Okamženj mne zbawilo wssj sláwy; poklady zmizely, a nynj nastala nauze; prwé mi otrocy slaužili, a teď kati mučj mocného krále.

O pro Boha dobré dusse! newěřte zrádnému sstěstj! zanechte stjnu, a gsauce žiwi w swaté sprostnosti hledeyte prawého sstěstj! Gák gsem měl

ko=

korunu a slávy w hognosti, a za to mne mokrj wězenj, a sserednj kati pálj bez milosti zemdlené audy. Ty braučku koruny, slávy a pokladů nemáš, ty se pohromy nehroz, ty w bezpečnosti bydleti budeš!

Tjmto způsobem swé srdce gsem w žalosti wylil, a pawauk se na mne djwal, gakoby mi rozuměl! Sotwa gsem wymluwil, giž bezewsseho strachu začal swé pawučiny přjsti.

Pracug braučku! znowa gsem howořil, a swé srdce pilnostj potěš! Y lidé pracugj, a swé sstěstj na pawučině zakládagj, zlaté mosty sy w powětřj stawěgjce. Gako bubliny zmizý, a gako pawučina se náhodau nádhernj mostowé zbořj, a tauto párau zagde y radost, y wssecko sstěstj člowěka zaslepeného. Giž ho nic na swětě netěssj, ani wonné zahrady, a krása zlaté přirozenosti newábj ho k sobě; rozkossná žena a newinné děti newyrazý zatwrzelého srdce. Po bublině se sháněl, a s nj ztratil pokog, y prawé sstěstj. Nynj hrůza se za njm honj, a bugné žádosti na geho srdcy žerau, darmo se swěta vtecy chce, a krwawým péčem nevteče; ty gako blesk na něho wrážj, a srdce ohniwými střelami bodagj. Vbohý člowěče! proč gsy na pawučině swé sstěstj založil? Poslechni aspoň nynj, když tě wlastnj zkussenost o nesmyslnosti přeswědčila, hlasu gasné maudrosti, a buď spokogen s tjm, čeho ti Hospodin popřál, požjwey wsseho w mjrnosti, a tak prawého sstěstj

dogdeš! Pro budaucnost sy přjtomnosti nekal, užj nynégssj hodiny; dnes gsy, budessli zeytra, kdo ti gistiti může?

Před braučku! pawučinu, a toč se; ty sy hlawy nikdý nezmateš! Lidé se točj, a hlawu sláwau sy matau, po wětru dychtj, stjn ge mámj, blesk rozum gim hatj. Gako pitomj běžj, a lapagj slepě, a mjsto sláwy potupu na sebe walj; mysljce zýskati wěčnost, mžikem ubozý hynau. Darmo se w krwi brodj a národy tepragj; darmo pochlebnjcy hrdinu do nebes wyhlassugj, hrob ozdobený zlatem patrně gewj: Zde ležj nesmrtedlný hrdina, an wčera umřel. Než mine rok, nebude powěsti o něm; nebok nechce matka přirozenost strasslíwých hrdin. Lidé buďte! wolá, a lidi blažte!

Před braučku! pawučinu, a toč se! ty sy hlawy nikdý nezmateš! Lidé se točj a točj, a hlawu bludnau-maudrostj sy matau. Po nebi hwězdám běhy wyměřugj, w moři krůpěge wody a pjsek sčjtagj, minulé wěky widj, a budaucnost před očima magj; gediná přjtomnost gako had se wine a skrýwá se bystrému zraku. Poptey se: Řekni mi slawný mudrče! gaký byl swět dřjwe, než Hospodin zemi y nebesa stwořil? Y hned milý braučku! wznessený mudřec sláwu a wysokost, krásu a ssjřj, y podobu nestwořenosti wylíčj. Poptey se: Řekni mi slawný mudrče! nebok před tebau nic skrytého nenj, ty subtylným okem bu

dau-

daucnost měřjš, a minulost swé přjběhy před tebe rozkládá; řekni mi tedy maudrosti kaplane, což mám činiti, abych swůg žiwot w radosti strávil, abych na swětě prawého sstěstj dossel? Wtipem a maudrostj nádherná hlawa tu mlčj, točj se, a newj, co řjcy. Řekni mu braučku! ó řekni: Wznessená hlawo! vč se odemne prawé maudrosti! Pracug a požjwey s mjrnostj.

Tak gsem s pawaukem howořil, a stále mudrowal; hodiny vtekly, a bolest vtichla; giž gsem hrůzy newiděl, aniž zůřiwých katů a hrozných nástrogů se děsyl. S weselau twářj gsem prawil: Sauseda mám, což mi gest do pochopů? Wssak má radost brzy pominula. Katané slyssjce mne rozpráwěti, hljdali přjstupu, a nikdež ani žiwé dusse neznamenagjce křičeli: Čarowati vmj, s čertem má spolky. Ba prawě, že newinnost vmj čarowati; dobré swědomj y w žaláři radosti nagde. Nynj do wězenj se swětlem přissli, a widauce pawauka, an na mé ruce sedj, dali se do smjchu. Ten vslyssaw neznámé hlasy, do swé skrysse zaběhl. Nadarmo se skryl; nepřjzniwj mužj zabili brauka.

O plačte dobřj lidé! plač wssecko, co srdce má, co radosti a bolesti cýtj, s mužem nesstastným plačte! Neboť krotký a newinný braučeK zůřiwými vkrutnjky zassel; giž mne nebude wyrážeti, aniž se radowati semnau. Ach! tak dobrý a rozumný byl, mne po hlasu znal, a semnau

za-

zahráwal na ruce pawučiny pleta. Lidé mne mučili, a nerozumné zwjře těssilo. O plačte dobré dusse, plačte! nebot zassel můg sauseď, mé gediné nynj na swětě potěssenj! Tak gsem bědowal, neweda, že wětssj auzkosti mne očekáwagj, že katané peklo mi strógj. Cosy mé srdce swjralo, cosy diwného nedalo pokoge, a gakásy zdánj děsyla bez přestánj. Katowé přissli, a wedli mne k saudu. Hanebnj saudcowé zasedli w radu, a ortel mi wyřkli. Wtom dwéře se otewrau, a gá djtky swé widjm. Ty ke mně letj, k nohaum milého otce se winau, a ruce y nohy ljbagj, pro radost mluwiti nemohauce. Gák gsem nad nimi gako djtě radostj splakal, a swými slzami drahých obětj poswětil. O nynj, prawjm, s weselau twářj půgdu na smrt, když gsem swé miláčky widěl. Děkugi wám milosrdnj nepřátelé! za wassi lásku! Rozkažte katům, gák s radostj vmru. Nevmřeš, promluwil Nuredýn, tebe giné muky očekáwagj. Nynj swůg ortel slyš: Ty w žaláři wěčném swůg žiwot skončjš! kati twé děti odprawj! ty na gegich smrt patř, a bolestj sskřipey. Tok gest wůle nasse.

Wida katy padl gsem na zemi, a lidj pro Boha prosyl, aby se nad newinnými djtkami smilowali; a vbožátka ke mně klekly, mých nohau se chytaly, plačjce a prosýce spjnaly ruce, aby zůřiwé nepřátely obměkčily. Wssak ti s potěssenjm na nás hledjce kázali, a pochop syna

 z ru-

z rukau mi wytrhna skal geg; ostatnj děti zawedli do žaláře.

Y mne polaumrtwého do wězenj wnesli. Zde probudiw se z vkrutné mdloby nařjkal gsem, až srdce mi z těla wyskočiti chtělo. Než nepřátelé gesstě hrozněgssj muky na mne strogili; nemohauce swé pomsty nasytiti, přinesli otcy k obědu syna. —

O pukni mé srdce bolestj! Bože wytrhni bjdného člowěka z pekelné propasti! Ach! wsseckо mne opustilo: mé děti, mogi přátelé; gediný lazar na swětě blaudjm. To mluwil, a na zemi klekl, a otce s milými djtkami spogil. Wratislaw nessťastného krále těssil slávau a panowánjm; ale sláwa a panowánj nemohly potěssiti otcowa srdce. Gakoby celý swět mu na srdcy ležel, tak žalostj sewřený kráčel.

Nynj se bljžili ku křesťanskému leženj; Křižownjcy widauce wjtězný zástup, ssli wjtat statečných hrdin. Mezy nimi byl y mladý Kwido, syn Krále Geruzalémského, který prchnuw swým nepřátelům, k Křižownjkům se vtekl, aby v nich ochrany dossel. Ten nynj wida krále wyswobozeného, swého milého otce, tjmto widěnjm zarazen gsa zůstal státi. Otec poznaw swého drahého syna strnul, a do nebe hleděl. Probudiwsse se z wytrženj obá sobě w náručj letj, radostj plačj, a gako bez sebe stogj. Křesťané weyskagj nad rozkossným podjwánjm, a ljbagj otce y syna!

Wogtěch Negedlý.

Přjběh o strassidle,

kterýž netoliko zamčené, nýbrž y w wnitř záworkau zastrčené dwéře z wenku otewřelo, a wůbec známého zapirače strassidel k nemalému podiwenj přiwedlo.

Pope, welmi včený a znamenitý básnjř Anglický, wygjžděl sy každý rok z Londýna na swůg rozkossný statečěk, kdež w tiché radosti wenkowského žiwobytj dwa y tři měsýce požjwal; bylk dobrý, mrawný a poctiwý muž, y přjtel lidský. Gedinkau toliko wadu — gestliže to wadau gmenowati můžeme — měl do sebe: nižádným způsobem nemohl v sebe powěrčiwé čeledi trpěti; y byl w stawu slaužjcýho, kterýž sýce k geho neywětssj spokogenosti se mu chowal, y hned ze služby propustiti, gestli na něm něco powěrčiwého, v. p. že na strassidla wěřj, znamenal. Wssak Pope byl tak poctiwý muž, že z té swé obzwlásstnj

powahy žádného tagemstwj nečinil; w službu swau gen takowau čeleď wzal, kteráž ho vgistila, že v. v. těch domnělých strassidel se nebogj a nehrozý. Mimo to gesstě wssemožnau prácy sy dal, aby hlawy takowých wnowě do služby přigatých co neywjce o těch pověrách wyhasnil a oswjtil, y wssecky předsudky, nimižby pohřjženi byli, docela wywrátil a wykořenil.

„Buďte vbezpečeni, řjkáwal gim, že wlastně od wás nic wjce nežádám, než abyste dobřj Křestané byli. Nebylibyste ale dobřj Křestané, nýbrž rauhači proti Bohu, kdybyste wjce w bázeň před strassidly nežli w důwěrnost w Bohu, wssech duchů Pánu a Stwořiteli, se vwázati chtěli. Gestliže w bázni před strassidly gste wyrostli, tuk se gj owssem nemůžete nagednau z kořene sprostiti; ale pomalu tomu odwyknete, gestliže oprawdowě chtjti budete. Gak dlauho w mé službě budete, toť wám obzwlásstně na srdcy ležeti musý, y za wassi powinnost wám to vkládám. Kdož w tom podlé mé wůle nebude, ten ať sy na mau přjsnost nestýska, když geg ze služby propustjm; neb gá tak smeyšljm: Komuž nižádným způsobem wětssj důwěrnosti w Bohu nabyti nelze, nežli w bázni před čertem a geho společnjky, ten musý zlé swědomj mjti, a takowj lidé se pro mne nehodj.

Tak mluwjwal Pope s lidmi swými o pověrách swého času. Welmi trpěliwě wssecky námjtky a pochybnosti gim zodpowjdal, a nikdý

dřj-

řjwe nepřestal, než až se přeswědčil, že zcela swé-
ho dobrého aumyslu dosáhl.

Než co se nestalo! Práwě tomuto včenému
muži, kterýž ani na zlé duchy newěřil, aniž stra-
ssidel se bál, gsa o marnosti těch powěr a sskodli-
wosti takowých possetilostj pewně přeswědčen, y rád
o tom gesstě giné přeswědčowáwal, práwě tomu
muži okázalo se w nočnj dobu gednau widěnj, kte-
réž takowé podiwenj v něho způsobilo, žeby byl
málem swému nyněgssjmu mjněnj na odpor o
nadpřirozených aučincých duchů vwěřil.

Wygel sy podlé swého obyčege každý rok na
dwa neb tři měsýce na swůg statek, aby se wenkow-
ským žiwobytjm wyrazyl, a čerstwého powětřj vžil.
Po cestě gsa vnawen položil se prwnj wečer mimo
swůg obyčeg přjliš časně do postele, wssecky dwé-
ře a přjstupy prwé, gakož wždy činjwal, v swé-
ho pokoge, w němž spáwal a spolu sstudowal,
vzawjraw, a pewně wnitř záworkami zastrkaw.
Okolo půlnocy gakésy tiché klepánj na geho dwéře
probudj geg ze spánj. Wzchopiw se w posteli a
rozmrzew se drobet nad tjm nočnjm wytrhowánjm
zwolá: Wegděte; aniž w prwnjm okamženj,
gak procytl, na to pomyslil, že při zamčených a
při zastrčených dweřjch žádný do pokoge wgjti ne-
může. Ale co se stalo? Ten genž klepal, bez
mocného vsylowánj otewřel dwéře, gakoby ani zam-
čeny, ani zastrčeny nebyly, a zlehaučka wstaupil
do pokoge.

Po-

Pope spatřil dobře rostlého a wážného muže w sspanyelský krog oděného, an knihu, genž na stole otewřená ležela, popadne, nápis gegj čte, a gak se zdálo, nad mjru se gj diwil. Wssak tjm wětssjm podiwenjm byl Pope gat, wida, an ten neznámý člowěk w tak neobyčegný čas, a což neydiwněgssjho bylo, skrze zamčené a záworkami zastrčené dwéře k němu přissel. Ptal se toho Sspanyele, coby w tuto půlnočnj hodinu žádal? Tenť s welikýma očima za dlauhau chwjli hleděl na ptagjcýho se, zawrtěl welmi hlawau, otewřel sklená dwjřka v sskřjnky, kdež knihy byly, přebjral se w nich, a každau zase na swé předessle mjsto postawil, wssak s nápisem dolů. Co to znamenati mělo, Pope nemohl pochopiti, gakož y to, proč ten obzwlásst[illegible] přissel. Konečně wyskočj s postele, [illegible] na sebe župan, rozswjtj gesstě dwě swjčky k [illegible]nj lampě, kteráž hořela, zwonj na swého slaužjcýho, popadne nabitau pistol, a srdnatě k nezwanému hosti se přibljžiw w tato slowa k němu mluwě: „Pane! gá chcy wěděti, kdo gste? gak gste sem skrze zastrčené dwéře přissel? a co gest za přjčinu, že gste w nočnj dobu tak swobodně se opowážil mne nawsstjwiti?"

Sspanyel na něho s ausměsskem patřil, pak na natažehau a na sebe naměřenau pistol pohleděl, opět na Pope přjsně wzhlédl, ramenama pokrčil, a dwa prsty na vsta wložil.

Po-

Poněwadž Pope nic na strassidla neweřil, kedyž mu ani na mysl nepřisslo, žeby toto widěnj něco giného nežli skutečný člowěk byl; anobrž geg mrzelo, že geho zbrani tak vsstipečně se posmjwal, a syce tjm wjce, čjm méně někoho zastřeliti, gsa přjtel lidský, oprawdowě mjnil. Nicméně gesstě gednau chtěl toho zkusyti, aby pohrůžkám swým gakésy wážnosti způsobil, a toho twrdossigného němce k mluwenj přiwedl, zwlásstě y proto, že slaužjcý gesstě nepřicházel. „Pane! zwolal přjsnau řečj k Sspanyeli, žádného vsstipečnéhoausměssku: gá gsem pán w domě, gakožto pán očekáwám odpowědi, syce wás na mjstě zastřeljm."

Sspanyel toho neymenssjho strachu nemage ani nezbledl, aniž se trochu vlekl, nýbrž gesstě pořád gsa němý, plássť swůg sspanyelský rozložj, a swé prsy naproti kulce obnažj. Když ale Pope žádné rány nedal, obrátil se Sspanyel zase k knihám, a přebjral se w některých pokogně.

Nynj teprwa dostal Pope strachy, y nemohl se dosti podiwiti tomu muži, coby chtěl swým gednánjm, gehož mu nelze bylo pochopiti. Giž se nepokusyl prázdným wyhrožowánjm na něho dotjrati, a předce žádného giného prostředku neměl, aby to tagemstwj wyskaumal. Aby strachy swé zakryl, swjtil sy s předu y s zadu na Sspanyele, hodně mu do očj hleděl, omakal geho hedbáwný plássť, ba y ruku geho. Sspanyel to wssecko trpěliwě snássel, pak sskřjnku zamkl,

klj-

klíček wytáhl, a drobet se Popowi poklonjw odewzdal mu geg do ruky, a pak v weliké wážnosti z pokoge odšsel.

Nynj přigde Gustaw, taužebně žádaný Pánůw slaužjcý, kterýž se wymlauwal, že w prwnjm spánj se nemohl tak čerstwě probuditi, a na rychlost obléçy, gessto w čas tak neobyčegný pán geho byl na něho zwonil.

„Widělli's toho Sspanyele?" spěssně se ho ptá Pope.

„Práwě gsem ho na schodech potkal; zdálo se mi, gakoby od Wás přicházel" odpowj slaužjcý.

„Owssem! ale čehož má ten člowěk o půlnocy v mne hledati? — Gak gsy se mohl opowážiti toho cyzého člowěka w čas tak nepřjhodný do domu, y bezewssého opowězenj do mého spacýho pokoge pustiti?"

Gustaw, kterýž gesstě nikdý pána swého nepřelhal, vgisstowal na swau poctiwost, že gest tau wěcý newinen, že toho hostě do domu nepustil, anobrž wrata pewně zamkl, a že spal až do toho okamženj, co zwonečkem na něho zwoněno bylo. „Konečně, dále k pánu swému swobodně prawj, y Wás to dobré strassidlo nawsstjwilo. Wyznáwám vpřjmně, že mi to mjlo gest, neb daufám, že y Wám nic zlého neučinilo. My — wssickni Wassi slaužjcý — widěli gsme giž po mnohá léta welmi často toto půlnočnj widěnj, w sspanyelském

kro-

krogi, ano se zde w domě procházýwá. Ale geššstě nikdý ani toho neymenššjho zlého nám newčinilo; mimo strach, kterýž nám obzwláššstně s počátku, když gsme ge nenadále spatřjwali, časem působilo. Ale nynj gsme skrze ten dlauhý čas, a pewnau důwěrnost, kterauž w Bohu máme, začež Wám djkami gsme powinni, giž tomu tichému muži — tak geg wždy gmenugeme — docela vwykli, že sy ho málo wššjmáme; y také w tichosti a dobrotě se nám s cesty wyhne, když mu někdy na srozuměnau dáme, že nám gest nepřjležitý. Často gste nám řjkal: „Byť y strašsidla byla, předce žádné mocy by neměla, aby nám šškoditi aneb vbljžiti mohla! — a w skutku, že to prawda gest, na tom Sspanyeli gsme shledali.

Pope nemoha swého podiwenj nad tjm, co slyššel, skrýti, ptá se: Proč mu giž dáwno neoznámili, že to strašsidlo w domě chodj?

My gsme se obáwali, žebychom byli propuššstěni ze služby, odpowj slaužjcý, gešsto w službě Wašsj za ššťastné se pokládáme. Často gsme y myslili, že to domácý strašsidlo, o němž, že Wám známé gest, gsme se domnjwali, gest práwě přjčinau, proč každého do služby wnowě přigatého hned při nastaupenj na službu tak přjsně napomjnati račjwáte, aby se žádného strašsidla nebál.

Pope stál, rozwažuge toho na swé mysli, y newěděl, co má odpowědjti. Giž y byl toho mjněnj, že snad geho čeleď proti němu se spikla, aby

mu

mu strachu nahnala, že na strassidla netwěřj; wssak y w tom okamženj giž zase swého wěrného Gustawa, že geg skrze to w podezřenj měl, w myssljnkách o odpusstěnj žádal. Y w skutku neměl žádné přjčiny se domnjwati, žeby čeled geho, we wssem gsauc zkussena, a gemu obzwlásstně oddána, takowým hrubým a sseredným podwodem geg oklamati chtěla.

Nynj cýtil, žeby w očjch služebnjka swého za sspatného hrdinu gmjn byl. Gustaw počal mjti autrpnost se swým mudrckým pánem, y domlauwal mu, aby se gen w pokogi a bez bázně zase do postele položil, protože Sspanyel žádnému ani za mák neublјžj, aniž dwakrát za noc se ukáže.

Popowi skutečně bylo mjlo to slyssetí. Y sám nad sebau se hanbě a stydě, a náramně nad tau přjhodau se mrze, položil se opět do postele, poručiw slaužjcýmu, aby u něho zůstal; přemysslowal gesstě chwjli o té přjhodě, a pak nad tjm zase usnul.

Ráno se probudiw pohřessil swého Gustawa w pokogi, ač mu byl přikázal, aby u něho zůstal. Zazwonil, a Gustaw přissel ke dweřjm mimo geho pokog, a klepal, aby mu pán dwéře, kteréž gesstě dobře zamčeny a záworkami zastrčeny byly, otewřel.

Pope náramně se podiwil wida, že dwéře gesstě tak, gako když u wečer spat ssel, záworkami zastrčeny gsau. Sotwa že slaužjcý do pokoge

wstau-

wstaupj, giž množstwjm otázek na něho dorážj, na něž žádné odpowědi nedostal: „Proč gsy proti mému poručenj z pokoge odšsel? — Gak gsy wen přissel, gessto wnitř dwéře na záworku zastrčeny gsau? Čili gsy w něgakém zrádném spolku s tjm kauzedlnjkem Sspanyelem? a. t. d.

Gustaw z toho wsseho ani slowa nerozuměl, y s podiwenjm hleděl na swého pána, hubu otwjrage, a oči wywaluge. Hodná chwjle minula, než sobě porozuměli. Knihy w sskřjnce, w nichž se Sspanyel přebjral, a gež nápisem naopak dolů postawil, stály wssecky gakož y giné na swém pořádku; a to bylo prwnj, což ho k tomu prawému domněnj přiwedlo, že celý ten přjběh se Sspanyelem nic giného, než — pauhý, žiwý sen byl. Y w skutku to také tak shledal. Gustaw celau noc ani s postele nepřissel, se swým pánem w nocy ani slowa nemluwil, aniž ho widěl, y rownč, gakož ostatnj čeleď, o tom Sspanyeli, anby w domě strassil, ani toho neymenssjho neweděl; ano y přjsahau řádnau chtěl wýpowědi swé prawdu potwrditi, ač geho giž skrze dlauhý čas zkussená poctiwost a wěrnost pana Pope zcela y zauplna přeswědčily, že tehdáž gediné geho žiwá obrazotworná moc we snách ho oklamala, a s njm diwotworně sy pohrala.

Jan Negedlý.

Z hystorye přirozených wěcý.

O Lwu.

Neymocněgssj, neystrassliwěgssj, a neysmělegssj ze wssech zwjřat gest zagisté lew, kteréhož obyčegně králem zemské zwěři gmenugj. Geho wzezřenj zgewuge přjsnost a wědomj geho sýly; audowé a wssecken strog těla geho gsau patrnj důkazowé geho přenáramné sýly.

Weysska a welikost lwů gest rozličná. Obyčegná weysska obnássj 4, a v některých y 5 střewjců, délka pak 8 neb 9 střewjců. Menssj lwowé magj $3\frac{1}{2}$ střewjce w weyssce, a $5\frac{1}{2}$ w délce; ano y shledalo se v předhořj dobré naděge, že gjzdeckého koně wýsskau přemáhagj. Hlawa geho gest téměř kulatá, plosstá, a mezy očima wjce střewjcý, nežli spředu aneb zzadu, frnausy má krátké a tlusté, gazyk tak pichawý, že samým

lj-

ljznutjm poranj, kožku swléče, ano y maso s hnátů sljže; prsy sylné, krk tlustý, nad nimž hustá kudlatá hřjwa dlauhé srsti wisý, což wážnost a welebnost, wssak y nemalau strasslíwost nan hledjcýmu působj. Lew toliko, (nikoli ale lwice, genž o čtwrt mensſj gest než lew) má hřjwu, gessto tjm delssj býwá, čjm starssjho wěku docházý. Lwice má mjsto hřjwy zpředu na prsech chomáč obdlauhlé srsti. Tělo lwa od prsu až k zadku gest stegné tlausstky, a téměř na způsob wálců; ocas žilnatý a náramně sylný, okolo 4 střewjců dlauhý, má na konec krátký a hustý chomáč srsti. Celé tělo krygj ssediwě zažlautlé chlupy. Přednj tlápy gsau tlusté, sylné, a swazowité. Gediné na ně pohleděnj vkazuge tu přenáramnau sýlu, njž laupeže dobýwagj. Postawa lwowa má cosy přjgemného; neb z těla geho gest widěti, že s neywětssj sylau gest neywětssj obratnost a hbitost spogena. Ani masem, tjm méně tukem přjlissně obdařen negsa má w těle swém swalowitém gakausy snadnost w pohybowánj sebau, žeby se toho na geho welikost žádný nenadál.

Činj skoky na 12 y 16 střewjců s rychlostj až ku podiwu. Geho sýla z toho se může poznati, že pohnutjm ocasu člowěka okamženjm na zemi porazý, že mocý swau, ani hlawau nepohna, hřjwau potřásá, tak, že netoliko se zgežj, nýbrž y na obau stranách rozčepýřje se proletuge. Zuby

by má tak sylné, že bezewssj práce wssecky hnáty rozkausse. Geho pohledénj gest strasslivé, w nocy gako kočka widj, spj málo, y snadně se probudj. We dne obyčegně w křowj se skryge, a čjhá, y neopowážj se tak snadno na někoho za dne autok včiniti, w nocy ale obyčegem kočičjm wycházý na laupež, a drjwe, než gj dobude, mnohokráte strasslivě zařwe. Řwánj geho, gesto mu za hlas slaužj, gest na mnoho mil slyssetí, w pustinách gako třeskot hromu se rozrážj a rozljhá, y strach, hrůzu a zděssenj mezy zwjřaty působj. Pan Lewalgant, znamenitý zpytatel přirozených wěcý, rodilý Francauz, gezdjwage do Afryky, slýchal na swé cestě w čas nočnj w lese, w němž se swau družinau noclehowal, to přestrasslivé řwánj lwů, což pro temnost nocy, a pro ohlas se wssech stran se odrážegjcý tjm hroznégssj býwalo; gsau pak tato geho slowa: „Nedá se ani wypsati, gaká hrůza y ty neysmělegssj psy pogme, když se lew bljžj. Podlé psů snadno se w čas nočnj pozná, gaká zwěř ljtá lidem hrozý. Gestli to lew, tedy počnau psowé náramně wýti, strachem a hrůzau nepokognj býti, k lidem lezti, a gim lahoditi, gakoby gim řjcy chtěli, aby gich chránili. Giná domowni zwjřata nápodobně gsau nepokogná, y žádné nezůstane na swém stánj. Wolowé temným hlasem se dagj do žalostiwého řwánj; konj dupagj nohama a po wssech stranách se točj; owce hlawami skloněnými w hromadu,

co

co negwjce mohau, k sobě se shluknau, tak že gen gedno nepohnutedlné tělo býti se zdagj. Člowěk toliko, plný směločti, sýle a nástrogům swým se dowěřuge, zbraně se chopj, nemoha se dočkati netrpělivostj gen gen se třese, a nepřjteli swému naproti žene." —

Takowým řwánjm lwowým powětřj se tak pohybuge, že w prsých sylně se pocýtiti může. Hlas strassliwý lwa omámj, y smrtedlné auzkosti působj zwjřatům, k nimž se blјžj, tak že s gedné strany na druhau se potácegj, newědauce ani, kam utjkati magj, aby geho strassliwého hrdla vssla; některá zcela zapomenau, aby se na utjkánj dala, a tjm snáze za laupež se dostanau negmocněgssjmu wládeři nad zwjřaty. Chůze geho gest pyssná, ważná a nekwapná; způsob, kterýmž swé laupeže dobýwá, gest týž, gako když kočka myš chytá. Wwečer a w nocy čjhá w záloze, aneb w tichosti welmi opatrně po břichu se smýká tak daleko, coby myslil, že gest giž dosti; wtom náhle na laupež wyskočj, swými přednjmi tlápami gi pronikne, rozsápe, a zuby swými na kausky rozkausse. Gestliže se mu skok po laupeži nepowede, tedy se za nj nežene, nýbrž utécy gi nechá, lečby byl welmi hladowý. Na wětssj toliko zwjřata dorážj, menssjch sobě newssjmage. Zwjřata, gimž obzwlásstně lew auklady strogj, gsau konj, howězý dobytek, geleni, owce, a těm podobná. O člowěka se nepokusý tak snadno,

lec-

lečby přenáramným hladem mořen, aneb w wzteklost od něho drážděn a pokaussen byl. We dne obyčegně se dagj před lidmi na autěk, ale w nocy až k samým lidem se přiblj̈žj, wssak ručnice aneb oheň ge brzy zaženau.

Mrchy se lew ani nedotkne, aniž wssecko maso mu stegně chutná; syrowého masa snj neyméně patnácte liber, ač taulage se w pustinách časem dosti dlauho se postiti musý, nežli se mu něgaké laupeže w pazaury dostane. Ač gest nad mjru srdnatý, a sebe wětssjho nebezpečenstwj nic sobě newssjmagjcý: nicméně časem se dá zastrassiti. Překwapjli se náhle, neb vdeřjli se na něg welikým hlukem a hřmotem, tedy se dá na vtjkánj. Pročež se přihážýwá, že Hotentowé a Negerowé swau dosti bjdnau branj naň wyrazý, a skutečně ho zabigj. Lidj, zbraně lidské, obzwlásstně ale ručnic se bogj, protože w některých kraginách strasslíwého aučinku této zbraně poznal. Tak prý lwowé w zemi Barbarei nazwané, nedaleko měst a wesnic se zdržugjcý srdce swého gako pozbudau, wědauce giž ze zkussenosti, že lidé gsau gich mocněgssj. Ženy a děti lwa od stáda, ano y od chycené owce metlau aneb holj odženau. Že lwowé swé strasslíwé přirozenj změnj, a gako domownj zwjřata okrotnau, za patrné důwody slaužj nám ti, gessto polapeni byli. Lwowé se sstwau psy welikými, k tomu dobře wyvčenými; chytagj se též w osýdla a w hluboké gámy, kteréž

rež chrastjm a listjm se powrchu posypj, wnitř pak žiwé zwjře se pewně vwáže. Gak mile se chytj, tuk w prwnjm okamženj zarmautj y stydj se tak, že y okowy sewřjti se mohau, po chwjli teprwa zůřiwě sobě počjnagj, a žádný se nesmj pokusyti, aby k nim ssel, až hladem okrotnau, tak že se odwesti dagj.

W zagetj swém mjrnosti nabýwagj, y ruce lahodj, kteráž gim pokrmu dodáwá. Za starobylých časů zapřahali lwy k wozům tryumfálnjm, y we wogně a na honbě gich vžjwali. K pánu swému, genž gich hljdá, a dobře s nimi nakládá, welmi wěrně, wděčně, a laskawě se magj, tak že toliko proti geho nepřátelům sýly a zůřiwosti swé vžjwagj, čehož přjkladů nemálo w letopisých nacházýme. Znamenitý gest onen přjklad o Řjmském služebnjku a chlapu Androklowi. Když na welikém placu měly hry a kratochwile strogeny býti v Řjmanů, wpusstěno bylo do ssranků mnoho diwokých a ljtých zwjřat, mezy nimiž také y lwowé byli, gjmžto Řjmané obyčeg měli dawati k roztrhánj chlapy swé a služebnjky, kteřjž pro swé nesslechetnosti smrti zasloužili. Mezy těmi nebohými byl Androklus, gessto od swého pána vtekl, ale zase polapen byl. Toho když ze lwů neywětssj vhlédal, neyprw se gako s podiwenjm zastawil, potom poznenáhlu tisse k němu ssel, gakoby ho znal, a wrtě ocasem gako domácý aulisný pes gazykem swým ljzal mu ruce a nohy, a ne-

nedal k němu giné zwěři přistaupiti, ani mu vsskoditi, gakoby ho chrániti chtěl. Čemuž se wssecko množstwj lidu Řjmského nad mjru diwilo, a cýsař sám rozkázal k sobě Androkla powolati, a optati se, odkudby to přátelstwj mezy njm a lwem posslo, a pročby mu ta neylj̈těgssj ssélma odpustila?

Na to odpowěděl Androklus, a včinil zprávu o wssem, gak se zběhlo. Když gsem, prý, od pána swého vtekl, nemoha déle přjsnosti geho a vkrutného bitj snássetj, obrátil gsem se na paussté, abych aspoň tam žiwota swého vkrátil, a v weliké násylné horko wlezl gsem do gedné hluboké a skryté geskyně, abych se w nj wychladil. Ale brzy po mně přissel tam lew, a vzřew mne ssel vpřjmo ke mně, welmi pokorně podáwage mi swé nohy, w njž weliký sspičatý trn wězel, gakoby mne o pomoc žádal. Tu gá wytrhl gsem ten trn z nohy geho, a wytlačiw hnůg a nečistotu z rány, setřel gsem krew, a on položiw nohu na kljn, ten celý den wedlé mne odpočjwal. A tak zhogiw lwa bydlel gsem s njm w té geskyni tři léta celá pořád, a s njm gednoho a téhož pokrmu gsem požjwal. Nebo on cožkoli zwěři lapal, z té mi co neylepssj kusy přinássel, a gá nemage ohně na slunci gsem ge sussil a gedl. Naposledy že mi se giž stenskalo s tjm diwokým howadským žiwotem, vssel gsem z toho mjsta, když lew na low odběhl, a odssed odtud za tři dni cesty gat gsem

od

od wogáků, a z Afryky ku pánu swému do Ríma přiweden, kterýž mne y hned na smrt odsaudil, a ljté zwěři k rozsápánj dáti rozkázal. A protož nemám za giné, než že to gest ten lew, kteréhož gsem gá wzdrawil, a on pamatuge na mé dobrodinj nynj tuto wděčnost ke mně, gakožto k hosti a lékaři swému prokázal. Na takowau zpráwu geho a na žádost wsseho lidu Androklus y s tjm lwem swobodný gest propusstěn, wina mu odpusstěna, a ten lew darowán, kteréhož on na tenkém řemenu vwázaného po wssem městě s sebau wodil, a lidé potkáwagjce ho penjze mu dáwali, řjkagjce: Tentok gest lew hospodář člowěka, a tento gest člowěk lékař lwa.

W Londýně často lwy chowagj, gež každý, kdož hljdači něgaký penjz dá, widěti může. Někteřj ale časem ssetřjce peněz, psa aneb kočku přinesau, a lwu k sežránj hodj. Stalo se gednoho dne, že kdosy pěkného černého psýčka na sylnicy chytil, a lwu, chtěge ho widěti, w skreyš k potrawě vwrhl. Vbohé zwjřátko zahljdna lwa třáslo a swjgelo se, položilo se na swůg zadek, wyplazylo gazyk, a nožiček swých pozdwihlo, gákoby o milost prosylo. Lew mage to zwjřátko pohltiti, zatjm bystrým okem na ně pohljžel, vtočil ge swau tlápau, čenichal k němu, y zdálo se, gakoby žádostiw byl w bližssj známost s njm wgjti. Wida to hljdač přinesl welikau mjsu gjdla. Lew ale zůstal pozadu a nechtěl žráti. Wstawičně

 hle-

hleděl na pjska, gakoby ho zwal, aby těch krmj okusyl. Posléz pozbyw psyk strachu, a nabyw chuti z wůně těch krmj přibljžil se zdlauha k mjse, a pokusyl se, celý se třesa, žráti. Wtom zlehaučka se přibral lew, počal s njm gjsti, a obadwa přá: telsky se rozessli po skončeném žrádle. Od toho dne se začalo mezy nimi to neylepssj přátelstwj, tak že psýk mezy tlápami, ano y pod hrdlem swého strassliwého přjznivce směle spáti mohl. Když gim krmě přinesli, tuk se psýk y hned dal do žrádla, a rádby sy byl wssecko obyčegem psowým osobil; držel nožičky swé nad tjm, kwičel, sstěkal, a čas: sto y lwowi mezy oči wgel. Welikomyslný lew ale nad tjm se newrazyl, nýbrž nikdý se krmj ne: dotkl, dokud psýk neumlkl. Když se oba nasyti: li, a lew se někdy natáhl, aby sy odpočinul, tuk často nedopausstjwal toho psýk, běhal a ská: kal okolo něho, sstěkal na něho, sskrábal ho pazaury swými do hlawy, tahal geg za ussi, y kausal ho, a welikomyslný lew we wssem tom potěssenj a zaljbenj mjti se zdál.

Asy w roce psýček ten se rozstonal, a zhy: nul. Lew se po někaký čas domnjwal, an druh geho spj; wždycky k němu čenichal, pohybowal njm, a kopytem geg obracel. Wida ale, že se nehýbá, rychlým a nepokognym krokem od konce k koncy w skreyssi swé chodil; pak zůstana státi smutně hleděl na psýka, pozdwihl hlawy swé wzhů: ru, otewřel swé strassliwé hrdlo, y několik minut

na:

naporád-kwal gako wzdálený hrom. Hljdač mu htěl mrtwého psa odnjti, ale nadarmo; vstawičně ho stráhl, y nedopustil, aby se ho kdo dotkl. Hljdač hleděl ho k sobě rozličnými dobrými krměmi přilahoditi, ale nadarmo, wssecko gen ossklivost mu působilo. Několik žiwých psů w skrenš geho nasadili, ale y ty hned roztrhal, a na zemi ležeti nechal. Potom zarážel kopyty swými do fossen, a weliké kusy z nich wytrhowal, y kunami skreysse swé potřásal; až celý zemdlený roztáhl se nad tělem miláčka swého, gesstě několikráte strasslivě zařwal, a pak vtichl. W němém zármutku po pět dnj trwal, a den ododne se padl, žádného pokrmu nepožjwage, až ssestý den zrána mrtew nalezen byl, mage hlawu swau na tělo druha swého položenau.

Domowem gsau lwowé w neyhotčegssjch kraginách Afryky a Ameryky. Neywětssj počet se gich nacházý w zemjch nebydlitedlných w pustině Saře, w Ethyopii; wssak y k poledni dále dolů se táhnau. Tak se v předhořj dobré naděge, w zemi Kafferuské, anobrž y w půlnočnj Afryce, v. p. w zemi Barbaryi zdržugj. W Indyi, Persyi, a některých kraginách Azyatyckých Turek též gsau lwowé; před časy v mnohem wětssjm počtu se tu nacházeli, než nynj. W pjsmě swatém často se o nich zmjnka činj, y poznáwá se z něho, že někdy w Palestýně hogně lwů bylo. Nynj

gich giž w Afrykánských pobřežnjch zemjch obýwá, a objragj se wjce w prázdné, palčiwé, pjsčité pustiny Nygrycyenské a Ethyopské, kdež bez překážky lidské wládu swau nad zwjřaty prowozowati mohau. Nicméně lwowé negsau na počet tak sylnj, gako giná diwoká ljtá zwjřata. Kdyby gich tolik gako slonů bylo, kteřjž po stech hejnem býwagj, tukby w oněch kraginách brzyčky djl zwjřecýho stwořenj se zahubil a wyplenil. Z kteréžto přjčiny wedlé ustanowenj nejmaudřegssjho twůrce také lwowé sylně se nerozplozugj. Z lwjčat, gichž do roka lwice do třj aneb do čtyr wyljhne, obyčegně gen gedno zůstane, ostatnj pak dostáwagjce zuby pogdau. W čas řjgenj a běhánj se gsau welmi prudkého, bugného, a wzteklého přirozenj; začasté mnozý lwowé o gedinkau lwicy se bigj, až y krwawau porážku swedau, a pak lew wjtěz pryč se s nj oběře. Zgara lwice ljhne. Lwjčata gsau podlé swědectwj wssech zpytatelů wěcý přirozených nad mjru malická, téměř lasyčj welikosti, y po dwau měsýcých teprwa choditi počjnagj. Děřjwe než wyrostau, potřebugj tři aneb čtyři léta, gessto gich celý wěk w 20 aneb 25 letech záležj. Lwice nad mjru, že ani wypraw̃iti se nedá, swé mladé miluge. Od přirozenj gsauc slabssj, menssj a méně srdnatá než lew, w čas porodu swého býwá zůřiwá y hrozná. Na lidi y na zwěř dorážj, žádného nečinjc rozdjlu, a s ukrutnau zůřiwostj hágj a bránj swých

mla-

mladých. Samotná a nepřjstupná mjsta zwolj sy za swůg brloh, a aby se neprozradila, stopu swau w pjsku pomate, aneb ocasem swým zahrabe. Nedowěřugjc sobě, žeby mladé gegj bezpečny byly, na giné mjsto ge přenássj. Wssak y lew nenj lhostegný k swým mladým. Opatřuge ge potrawau, y boguge za ně. Pan Lewalgant putuge w Afryce přissel gednau na hausstj, kdež lew a lwice s swými lwjčaty byli. Nedaleko hausstj měli Namağowé stawadla swá; y nadarmo vbozý Afrykáni vsylowali tu ljtau zwěř z hausstj zahnati; w nocy wždycky brawy y skoty gegich přepadla, ano y někdy lidi za laupež wzala. Afrykáni, gsauce lid diwoký, welice se dowěřili ručnicem Pana Lewalganta, y snažně ho prosyli, aby ge od té strassliwé zwěři oswobodil, gessto w poslednj noc gesstě několik wolů gim odwlekla. Pan Lewalgant spogiw se se wssemi Namağy kázal wůkol hausstj, genž nepřjstupné bylo, weliký oheň rozdělati, a mezy tjm s swými lidmi w hausstj střjlel. Ty ssełmy ljté trávjce laupež swau, genž gim gesstě zbyla, ozýwaly se, wssak se neokázaly; a když slunce shory wzesslo, tuk se zdálo, že přjhodný čas gest, aby se na ně vdeřilo. Hausstj bylo trnjm zarostlé, y nepřjstupné, pročež ani tam na wysoký strom, s něhožby se bylo na ně střjleti mohlo, wylezti nebylo možné; giným způsobem tedy přinuceni byli na ně vdeřiti. Wehnali woly w hausstj, dráždili psy, aby sstě-

kali, a střjleli z ručnic. Wolowé, gak mile ty hrozné nepřátely zhlédli, nazpět utjkali, wssak bauchánjm ručnic zase se k hausstj obrátili, a do strassliwého řwánj se dali. Lwowé widauce w nebezpečenstwj se býti, strassliwě, gsauce plni wzteklosti, až hrůza ssla, řwali. Hluk a pokřik lidj, sstěkánj psů, řwánj wolů a lwů giž asy hodinu z rána trwalo, a wtom na giné straně hausstj křik se stal, kterýž se brzyčky w radostný křik proměnil. Lwice celá ljtá z hausstj wyrazyla, a zrowna na lidi hnala. Ale wtom geden z průwodčj Lewalgantowých gi zastřelil. Lewalgant rychle k nj běžel, a shledal, ana dokonáwá. Nynj se lew okázal na kragi hausstj, wzteklost a oheň mu giskřili z očj, y hned zmizel, gak na něho wystřelili, a přes celý den s swými lwjčaty skryt byl. W nocy w té neywětssj tichosti s mladými se ztratil, tak že žádný nic neznamenal, gessto zatjm radostným hlasem prokřikugjce Afrykáni zabitau lwicy gedli.

Lwowé buď zmládi lwicy odnatj, aneb giž powyrostlj lapenj, když okrotnau, za dlauhý čas w Ewropě trwagj, ač kraginám náramně horkým nawyklj gsau; wssak nerozplozugj se w Ewropě. We Florency a w Neapoli prý gednau dwě lwice mladé měly.

Smyssllenka gest to, žeby se lew kokrhánj bál; hadů wssak se hrozý, a tak náramně před nimi se děsý, že ani státi nezůstane, když y w Bar-

ba-

kažðý Mauřenjnowé w nebezpečenstwj postawenj, w strachu, aby gich nerozsápal, gen pentli swého turbanu na způsob hada swinau, a gemu hodj.

Maso lwowé gest chuti odporné, ač y w Afrycе mnozý národowé ge gedj. Že lew žádných mrch negj, nezdá se maso geho tak nepřjgemné býti, gako giných drawých a ljtých zwjřat; wssak to nenese weliké prawdy podobenstwj, aby gako telecý maso chutnalo, o čemž Ssaw pjsse. Bryš připomjná, že gisté Arabů pokolenj denně maso lwowé gjdá, a že sám tři lwy pomáhal snjsti, gichž maso mu ale chutnati nechtělo. Kůže lwowé vžjwali stařj Řečtj hrdiny mjsto plásstě; za nassich časů gesstě slaužj Mauřenjnům za oděw, a za přikrywadlo.

Jan Negedlý.

Hra w ssachy.

Gestliže hry wůbec hodny gsau pozornosti gak polityka, tak včitele a zpráwce mrawnosti, poněwadž netoliko s powahau lidu w vzkém spogenj stogj, alebrž y tauž powahu a mrawy geho

we-

wedlé giných prostředků wzdělávagj a řjdj: zasluhuge, tuſſjm, té pozornosti dwognásobně ta hra, která mimo to y sama w sobě neyušlechtilegšj a neydůmyslnégšj gest, y k wybraussenj rozumu a zostřenj wtipu přenáramně prospjwá. Ta přeušlechtilá, předůmyslná, powčugjcý hra, nebo raděgi wšech her králowna, gest hra šachownj.

Kdy a kde se ta hra začala, a kdo byl ten nadobyčegného wtipu smrtedlnjk, kterýž stal se nálezcem gegjm? o tom gsau rozmanitá mezy učenými zdánj. Neyprwnégšj, kteřj o wynálezku gegjm psali, zaznamenali, že prowozena byla neydřjwe od Palameda, wůdce Řeckého před Trogj; ale neybližšj těch časůw spisowatel, bez kterého podiwných wěkům nástupným děl bychom zpráwy o té wogně a obleženj neměli, Homer, zabjragjcý se často w neymenšj okolićnosti, o té hře známky nepozůstawil; neboť ta hra, kterau Palamedes w dlauhém toho města obleženj a sokowé v Penelope se zabýwali, naprosto giná byla, z kamenných gakýchsy kuželek πεσσοι nazwaných, pozůstáwagjcý. Rjmská hra, pod gménem ludus latrunculorum *), nebo duodecim scripta, neb scriptula, nebo y bissena puncta známá, měla poněkud podobu s našj hrau šachownj,

---

*) Latro w staré latině slowé: wogák.

nj, niemène předce od nj rozdjlná byla. Giž sáma ssachownice nebo dska gegich od nassj tjm se dělila, že z 12 linyj gednau přjčnj (linea sacra) protažených pozůstáwala, na kterých 30 sklených nebo kowowých figůr po patnácti proti sobě s swými králi, buď podlé kostek, buď toliko podlé gistých prawidel se pohybowalo, tak že, kdo komu wssecky figůry zagal, wjtězstwj dossel.

W Persyi ta hra dotud neyobyčegněgssj gest, ale přiznáwagj se Perssané, že gim z Indye přissla za panowánj gich welikého Monarchy Kozroesa; Chynésowé také hragj w ssachy, a gsau w nj welice zběhlj. Y oni prawj, že gi z Indye powzali, a z gich počjtánj let gest widěti, že se to stalo gednjm téměř časem, gako v Perssanůw, to gest w polowicy ssestého stoletj. Gednák pjsse Frydrych Graw, newjm podlé gakého pramenu, že gich hra s nassj nemá té neymenssj podoby, ani s strany chodu pjsskůw, ani s strany ceny a wětssj mocy figůr.

Dcera Alexya Komnena, Řeckého cýsaře, w knihách swých Alexiados, psaných w gedenáctém wěku, wyprawuge, že hra ssachůw, kterauž nazýwá Zatrykyon, od Perssanů k Řekům se dostala.

O pogitj té hry z wýchodnjch zemj doswědčuge giž to samo gméno ssach, které po celé téměř Azyi znamená krále, wládce, mocnáře, a zde zwlásstě tu neyhlawněgssj figůru, kteréž wssecky

cky giné bránj. Met aneb mat gest pak tolik co vpadek, snjženj, zmatek, odkud y v nás konec té hry ohlassugeme slowem ssachmat, gakoby řekl, král gest w koncých. Druhá a po králi neypředněgssj figůra v nás neprávě králowau nazwaná, gmenuge se w wýchodnjch zemjch přjhodněgi, fertz, což znamená prwnjho rádce, minystra.

Prawdě neypodobněgi gest, že ta hra gest nalezena od Hyndůw, toho starožitného národu, a gako wsseho nyněgssjho lidstwa kmene, v nichž gméno měla Chaturanga, t. g. čtwerossikůw, nebo armád; Perssané podlé nich gi nazýwagj Chatrang, Arabowé Chatrani; Sspanyelé podlé Arabů Xadrang nebo Al-Xadres, y také Axadres; Francauzowé le jeu des Echecs, dle Arabského Schek neb Scheik; Němcy podlé Perského, Schah, neb Schach; nowj Latinjcy, ludum Scachorum; Wlachowé, Scacchi; v Čechů a Poláků po Němcých se nazýwá, ssachy, v Rusů: šachmatnaä igra.

Přisslа pak ta hra do Ewropy, což se prawdě neypodobněgi řjcy může, skrze Araby, gegichž také spisowatelé gi Indům připisugj; tedy gesstě před taženjm křižownjků, kterým gi negedni mylně přičjtali. Sspanyelé a Angličané mezy prwnjmi se nj gako zaumyslně zanásseli, a prwnj, kteřj o nj psali, byli z gegich národu. Zatjm

Wlachowé počtem spisů, ssachůw se týkagjcých, ge předčj. Skrze Sspanyely přissla do Ameryky, a okolo polowice osmnáctého stoletj uwedena gest w Anglických osadách w témž djlu swěta.

Kdy a kterak do nassich milých Čech se dostala, nenj mi známo; to wssak nalézá se w hystorygi Klatowské, že giž léta 1009, Oldřich, knjže České, wyzdwihw Klatowy za město, dal gemu do sstjtu ssachownicy, pro wýborné uměnj ssachownj hry, které shledal při Klatowských; nebo gakginá památka chce, proto, že Klenowý rod, z kterého Klatowka, toho města zakladatelkyně, pocházela, ssachownicy w swém starožitném sstjtu nesl. Tolik gisto gest, že Čechowé nehrubě později než ginj polednégssj Ewropčané s hrau ssachownj se seznámili.

Nenjli prawdiwá, aspoň pěkná gest zpráwa o wynalezenj hry té, od spisowatelů wýchodnjch zůstawená, a nás wyloženjm na Ewropeyské gazyky dossla. Na počátku pátého wěku neb stoletj, seděl w Indyi na trůnu panstwj welkého mocnář mladý, gménem Behiib, aneb Behram, pln ctnostj, ale gak to obyčeg u dworů, zawedený od družstwa geg obklicugjcyho. Přisslo tedy na to, že zkažený winau nehodných družebnjků mládenec zapomněl, že každý monarcha gest otcem lidu, že láska poddaných gest podporau trůnu, a na konec že té lásky ginač zýskati nemožno, než tjm, aby se stal hodným milowánj.

Před-

Předkládali mu někdy, kdy se čas přjležitý k tomu nahodil, powinnosti geho, powinnosti gistotné ctnostliwj poddanj, řjdký rod při zlém rádě; ale gak to k nesstěstj lidu obyčegně se děge, sauženo předkládanj z spůsobu gak byly napsané, a že nebyl ten hřjčný a sličný, obracýni gsau w smjch. W ten čas Bramin geden, gméno geho Nassir, Daherú syn, ginák Arabsky Sissa, chtěge na zábawky toliko čilému Pánu otewřjti oči, wynalezl hru w ssachy; hru, w které král gest podstata wsseho, a wssak sám bez giných ničehéhož nemůže. Ljbila se hra y mocnáři libugjcýmu sy hřjčky, y dwořanům, to toliko libugjcým, co se pánu ljbj. Ale mladý mocnář měl čilost oswjcenau, a ta čilóst sprawila, že poznal we hřjčce wýborné obsažené býti naučenj. Powolaw tedy wynálezce hry ssachownj Bramina, takto promluwil k němu: Synu Daherú, poznáwám že gsy muž, w kterém obýwá duch maudrosti, nebo wzáctný wynálezek twůg spolu wyražením gest y naučenjm. Powěz medle, gakau chceš mjti odplatu, a wezmeš gi. Sissa pokloniw se twářj k zemi hluboko, wece králi: Milostiwý Pane! gá gsem spokogen s stawem swým, ale gestli za můg nálezek mám mjti odplatu, tedy o tuto prosým: Kaž, milostiwý Pane sstědře položiti na prwnj čtwerhranjk mé ssachownice gedno zrnko obilj. Ssachownice na ssedesát čtyry podobné částky rozdělena gest, nechť tedy od gednoho zrnka

na

na prwnj položeného, každá w dwognásob zrnek gde. Zamrzel se král, slyssew to, a rauhal se Braminowi w srdcy swém řka: „Nežádal gsy, gako maudrý muž, ale gako blázen. Což se tobě zdá, žebych tobě něco wětssjho vděliti nemohl, an tak málo žádáš?“ Ale Bramin vgissťowal, že mu dosti na té odplatě; konečně, widjti se králi býti malá, aby gi dal dwognásobně. Poručil tedy mu dáti král, čehož žádal. Ale když přissla k počtu, nalezlo se skrze takowé zrnek zdwogowánj, že ta odplata bylaby wětssj nad možnost mocnářowu, y nad cenu wsseho geho králowstwj. Počet wedený od gednoho zrna ssedesáte čtyřikrát zdwogeného, přinesl to, žeby k odplatě potřeba bylo ssestnácti tisýc, třj set, osmdesáti čtyr měst; w každém městě mělo by býti tisýc a čtyrmecýtma obilnic; w každé obilnicy sto sedmdesát čtyři tisýce, sedm set, dwa a ssedesát korcůw, a w každém korcy dwa miliony, tisýc dwě stě a sedmdesát osm zrnek *), a tjmby teprw gedna polowice zaplacena byla, a toby buď drobnické obilj, aneb korce nad mjru wětssj býti musyly, gessto v. p. gečných zrn na korec Český toliko asy půldruhého milionu se weg-

*) W počtu, který se obecně vwodj, klade se na gednu mjru 32,768 zrn; ale to na korec Český málo, gesstoby na $\frac{1}{16}$ žeydljku přisslo toliko 11 zrnek, gichž gsme my na 550 napočtli.

wegde, kdežto wssechněch od Bramina žádaných zrnek bylo: 11‴,735576″,002749′,512715.

Po včiněném takowém počtu wěcy na prwnj pohled lehké wssak možnost mocnákowu, a gak dokládá Wjland, wssecko obilj, co ho od počátku swěta sklizeno, přewyssugjcý, vžil Bramin té přjhodnosti, a vkázal pánu swému, kterak y možným potřeba gest rozwáženj a ostrowtipnosti, když vdělugj milostj.

Zdaž ten dobrý Bramin Nassir swau králowskau hrau krále maudřegssj a lepssj zdělál, na to (dj Wjland) se nedotazugme, ale tolik zagisté způsobil, že ta hra po mnohé wěky byla hra zamilowaná wýchodnjch knjžat a mocnářů, y gest sem tam až podnes.

Kaliff Al-Amir, z Abasydů ssestý, hrál práwě v wnitř swého palácu s swým milým Kuterem w ssachy, když geden z slaužjcých gemu zwěstowal, än nepřjtel, kterýž drahný čas město Bagdad obleženjm ssežowal, na tom byl města se zmocniti. Přigdu tu chwjli, prawil Kaliff, gen co Kutera do ssachmat weženu.

To gednák tomu Kaliffu tak málo ku pochwale slaužj, gako nassemu Frydrychowi, který, když pro něho bogugjcý Čechowé neywjce klesali w oné bělohorské bitwě, od hracýho stoljku *) se wy-

*) Ač gen w karty hrál.

wyplésti nemohl. Chwalněgi zaměstknáwala hra ssachowní Jana Frydrycha Saského, wolence přesrdnatého. Ten když w nesskastné bitwě v Mühlbergu padw do rukau Karlowi V., od wogenské geho rady Sspanyelské, pod zpráwau ossemetného Duca d' Alba, na smrt odsauzen byl, práwě tím časem s wéwodau Ernestem z Brunswjku spoluwězněm swým w ssachy hrál, když mu zwěstowán ten vkrutný a nespraweblivý náiez. Pozastawiw se na okamženj nikterak zármutku nezgewil, nýbrž daw odpowěd co hrdina a dobrý otec, welel wéwodowi Ernestowi, na kterém táhnauti bylo, dále hráti, a celau tu hru s obyčegnau pozornostj wesele a stegnomyslně wykonal, a wyhrage tak se radowal, gakoby se nic zlého bylo nepřihodilo.

Welký bogownjk a wjtězytel Azyatský Timur aneb Tamerlan, byl také ssachů welmi milowný. Hráwal wssak, gako náš Laudon *), toliko we welké ssachy, na stu dwa třidcýti poljch, s dwěma a třidcýti figůrami po obě straně; obyčegná hra s ssestnácti figůrami byla mu tuze skrowná. Gmenuge hystorye weyslowně ty, s kterými hrá-

Kn wal

*) Tento hráwal w ssachy tak zřjzené, že w nich wsseliká wogenská tažení přes řeky, hory a doly 2c. se předstawugj. Nebo gest wjce způsobů té hry.

wal; mezy nimiž byl Ala-Eddin neb Alladin tak wycwičen, že bezewsseho rozmysslowánj hrage wssecky giné pokaždé předčil. Timur, genž také w ssachách nerád byl komu postaupil, předce Alladinowi wětssj w té hře způsobilost welikomyslně prominul. Gednau bráníw se gemu wssemožně, k poslednu nicméně přemožen gsa, zasmál se a řekl: Alladine, wyhrals! Ty gsy mezy ssachownjky tak gediný, gako Timur mezy králi.

Naproti tomu Sultán Mahmad Gahsni byl, prawj se, w ssachownj hře tak nepřemožitedlný, gako w wlastnj hře králowské, kterauž hrál s wýchodnjmi knjžaty za swého času o korunu a země: což gistému Perskému básnjkowi, gménem Onsori, přjležitost dalo pochlebiti gemu těmito wersſi:

S tisýcy knjžaty král Mahmud w ssachy hrage;
Wždy giným způsobem mat každému z nich dage.

Karel XII. Sswedský král, zapowěděw wssecky hry, tu gedinau schwalowal a milowal. —

Když knjže náš Oldřich *) léta 1015 po druhé za důležitými přjčinami do Klatow se zabraw, do domu Radoslawa, Prýmasa téhož města přigel, a do pokoge geho uweden byl, spatřil

gest

*) Hamerssmid w Klat. Hyst. na str. 84.

gest stůl w swětnicy, na němž v prostřed ssachownice čistě wymalowaná byla. Y tázal se hned téhož Prýmasa Klatowského, proč sobě na tom stole dal ssachownicy wymalowati? gemužto Prýmas odpowěděl řka: Milostiwý knjže, předně pro památku Wassj knjžecý milosti, že městu Klatowskému takowý sstjt ráčil gste milostiwě darowati: a potom pro mé známé mne nawsstěwugjcý, kdyby se komu pro vkrácenj chwjle pohrati ljbilo: kdo wyhrage, aby ten druhému pro zdrawj Wassj knjžecý Milosti sklenicy wjna aneb piwa připil. Oldřich knjže se pozasmáw, téhož Prýmasa se tázal: Dobřeli wy tu hru znáte? chtělibychom potom spolu o pár dukátů w nj sehrati. Gemuž Prýmas odpowěděl: Milostiwý knjže, toby mně mnoho bylo o pár dukátů hráti, neb gá gich gako Wasse knjžecý Milost nemám, pokudž se tak mnoho ráčjte chtjti ponjžiti, a semnau sehrati, přičinjm se o wyhránj. Knjže na to řekl: Welmi dobře; když bude po gjdle, zkusýme spolu dwakrát neb třikrát sehrati: a gestliže wy nad Námi wyhragete, tedy wám chceme pár dukátů dáti, a wy naproti pár sklenic wjna zde předstawjte. Prýmas k tomu s počestným poděkowánjm swolil. Když bylo po gjdle, poručil knjže Prýmasowi y hned ssachowé kameny přinesti, a počali hráti. Prýmas nepominul welmi brzy knjžete zatáhnauti, a tak na knjžeti hned prwnj hru wyhral. Gemuž se knjže diwě, zase podruhé o pár dukátů k

hránj pobjdl, a poručil napřed hráti. Prýmas podruhé hrage opět zatáhl knjžete, a wyhral. Knjže poručil y hned třetj hru začjti a táhnauti, a na tu hru osm dukátů wsadil, aby bylo wssecko prohráno, nebo nic. Trwala tato třetj hra dobrau chwjli, nebo knjže giž bedliwěgssj a pozorněgssj byl. Prýmas též opátrně hráti nepominul, aby knjžete y po třetj obehral, a těch osm dukátů na knjžeti obdržel: a stalo se. Poručil tedy knjže y hned těch osm dukátů Prýmasowi odewzdati. Prýmas přigaw gich s welikau wděčnostj za ně knjžeti welmi vctiwě poděkowal. Gemužto knjže řekl: Nedomnjwali gsme se, abyste wy zde tak dobře vměli w ssachy hráti. Tak byste zagisté mohli na mně mé celé knjžetstwj wyhrati. Gemužto Prýmas zase odpowěděl: Milostiwý knjže, ne wždycky takowé sstěstj gednomu hráči slaužj: tomu dnes, druhému zeytra swědčj, kdo wj, zdaliby mně, gako nynj, tak potom sstěstj slaužilo? snad kdybych podruhé dnes, neb zeytra hral, hraby se mně tak neposstěstila: neb gsem to kolikráte sleychal y wjdal, že prwnj, druhé, třetj wyhránj rádo potom takowého hráče z kabátu (račte odpustiti) wyhánj, a měssec takowý potom na ruby přehánj. Gemužto se knjže tu welmi přjwětiwě zasmáw řekl: Musýme tedy podruhé gesstě spolu pohrati, a geden druhého z kabátu wyhnati. —

Od wážnosti té hry pošlo, že mnozý mezy mocnáři y welký náklad na ssachownicy a kamenj ssachowé wedli. Kozru, Perský král, měl ssachownicy, na kteréž gedna polowice figůr z ssmaragdů, druhá z hyacyntů byla; giný Perský mocnář měl tak nákladné figůry, že neymenssj z nich 3000 zlatých dinarů stála. Don Jean d' Austria, syn Filipa IV. měl zwlásstnj swětnicy nebo sjň, gako ssachownicy zřjzenau, kdežto na mjstě figůr žiwé k tomu wyučené a wystrogené osoby se pohybowaly.

Propowěděl kdosy, že hra w ssachy gako hra přjliš pracná, gako práce, přjliš hrawá gest; ale Benjamin Franklin, muž mnohotwárného wtipu a včenosti, a ginák swobodným Amerikánům nesmrtedlný, neostýchal se mezy menssjmi spisy y také geden ku pochwale té hry wydati, přewýborný, gakož wssecko gest, co z geho péra wyplynulo. Nadpis gemu dal: Morály, t. g. mrawná poyčenj ze ssachowé hry; z něhož my zde toto klademe:

Hra w ssachy gest sama w sobě tak důležitá, že nenj potřebj zysku očekáwánjm k nj zwáti: pročež nikdý o penjze se nehrage. Kdo k hránj vprázdniti se může, nemá hry nad tuto newinněgssj, a včinkowé gegj na dussi hragjcých gak gsau neauhonnj, tak oběma, wjtězowi y přemoženému, prospěssni býti mohau. Hra w ssachy nenj prázdná kratochwile. Mnohé wzáctné, w žiwobytj

lid-

lidském vžitečné wlastnosti ducha tudy se nabýwagj, aneb zsylugj. Sám žiwot lidský gest ssachů způsob, kdežto začasté nám gest o něgaké mjsto státi, geho dobýwati, a s protiwnjky a soky se potýkati, a kdež nekonečná rozmanitost dobrých a zlých přjhod panuge, gsaucých gj gako náš edkowé opatrnosti aneb nedostatků. Ze ssachů se tedy včiti můžeme:

Předně: Prozřetedlnosti, genž nahljzegjc w budaucnost vwažuge wsselike skutku někakého následky; nebok hráč nevstále sobě opakowati musý: Potáhnuli takto, gaký bude mi prospěch w tom nowém mjstě? Kterak toho můg odpůrce k mé sskodě vžiti může? Gák, a kterými kameny táhnautibych mohl, abych onoho zachránil, a před vtokem naň se vbezpečil?

Zadruhé: Opatrnosti, celau ssachownicy neb diwadlo gednánj obsahugjcý, a magjcý zřenj na to, w gakém mezy sebau srownánj wssecky kameny stogj, co gedněm od druhých za nebezpečenstwj, kde a kolikerá každým ochrana, kterau figůru odpornjk nevspjssebý wzýti, kterau táhnauti, na kterau autok včiniti mohl, a kterakby aukladu geho se wyhnauti, aneb geho následky proti němu samému obrátiti se vdálo.

Zatřetj: Rozwáženj a ssetrnosti, abychom kwapně netáhli. Čemuž neylépe nawykneme přjsným zachowánjm hernjch prawidel, v. p. toho: „Kdo se dotkl kamene, táhni geg; kam geg sta-

stawil, tam zůstaň." Zachowánj pak toto proto lepssj gest, že tudy ta hra prawěgssjm bude obrazem lidského žiwota, a zwlásstě wogny, w které, vhodiw neopatrnostj na zlé mjsto, nikdý od nepřjtele očekáwati nesmjš, aby tobě dowolil na zpátek s wogskem powygjti, a ge bezpečněgi postawiti, anobrž wessteré následky swé kwapnosti pykagě ponesess.

Posléze hrau ssachowknj nabýwáme zwyku nebyti hned malé mysli nad okamžitau podobau strastného stawu wěcý nassich, kogiti se naděgj sstastné proměny, a setrwati v wyhledáwánj prostředků. Ta hra gest tak bohatá na přjpadnosti, tak rozmanitá w swém chodu a přeonačowánj, sstěstj w nj tak náhlým proměnám podrobeno, a tak často, po dlauhém přemysslenj, tu nalezti gest prostředků k dobytj se z téměř nepřemožitedlné nesnadnosti: že málo kdy člowěk docela srdce potratj, nýbrž do posledni chwjle se bránj, wždy gsa té naděge, že buď swým wtipem konečně zýská, buď aspoň za nepozorem swého odpornjka poctiwě přemůžen bude. A w prawdě, kdo pomyslj, (k čemuž hra w ssachy časté podáwá přjčiny) že gistj blýskawj prospěchowé snadno hrdost a společnau towarysstu gegj nepozornost působj, za kterauž druhému sskodu swau sobě nahraditi nenesnadno gest, ten konečně nawčj se, že se nevstrassj okamžitým sstěstjm swého odpůrce, aniž každau záwadau, odpornau aumy-

slům swým, zbawen býwá naděge, že sstastného na konec cýle dogde. —

S tjmto hry ssachowný wýborným wwážením Benjamina Franklina, (ostatek geho spjsku týká se k rchetnosti hráčů,) srownáwá se znamenitý přjklad onoho mladého Araba, který oddaw se nemjrně té hře, a trestán gsa přjsně pro ni od otce swého, kleče gemu předstawowal, žeby ona také užitečná byla. Načež otec, uchlacholiw se poněkud, zeptal se geho: Y můželi, prý, ta hra hodna býti k čemu, nežli aby se nj čas mařil? — Může milý otče! odpowěděl politowánj hodný syn, ta hra učj mne mnohým užitečným wěcem. A medle gakým? prawil dále otec. Y řekl opět syn: Deyme, žebych někdy pro wlast bogowati musyl, ta hra mě učj, kterakbych způsobně a prospěssně bogowal. Deyme, žebych na cestách mezy lotry nesstastně upadl, podlé té hry chytřegibych než giný gim z rukau wynikl. — To se tobě zdá, prawil otec, a umjnil w duchu zkusyti syna. Nedlauho potom poslal ho na cestu, dage mu koně, a mnoho peněz, aby zbožj nakaupil. Když pak se odebral, nastrogil y to otec, že čtyřj nákeřnjcy wrazyli naň, aby ho olaupili. Syn, wida se přepadena od zlodějů, zůstawj gim swého koně, a chrastjm odskoče schowá se za blizkau zed. Nabyw pak tudy bezpečnosti, wykonal předce tu cestu, a nakaupiw zbožj domů se nawrátil. Y tázal se ho otec, zdaž se mu ničeho zlého

ne-

nepřihodilo? — Ba owssem, odpowěděl syn, čtyřj zlodějowé na mne wypadli, a bylo po mně weta, leč že gsem sobě wzpomenul na geden prostředek, kteréhož gsem často w ssachách byl užjwal. A co to za prostředek? prawil otec. Ten, řekl syn, že gsem w nebezpečenstwj nákeřnjkům raděgi koně, nežli penjze a žiwota swého postaupil, rowně gakož děláwám hrage w ssachy, kdežto wždy raděgi konjka (rytjře) nežli králownu neb dokonce krále ztracugi. Ljbila se ta odpowěd otcy, tak že od té doby sám se také ssachům naučiti umjnil.

Nalezla ta wýborná hra záhy a mnoho spisowatelů y chwalořečnjků. Psali, mimo giž dotčené, o hře ssachownj Damianus Portugalský, Philippus Carrera Sspanyel, Gustaw Selenus, nebo raděgi pod tjm gménem skrytý August, wéwoda Brunsswický (1617), Philidor Angličan, Filip Sstamma, Arab (w Lond. 1730) Pak Calabrois, Cuningham, Bertin, důwtipný Hyde, Freret, Jan z Salisburgu, Navarrus, Kardinál Cajetanus w Komentařjch k djlu sw. Tomásse Akwjnského, Jeronym Wjda, pěknou o hře ssachownj složil báseň, kterauž Jan Kochanowský na polský gazyk přeložil; giný Polák negmenowaný sepsal krátké o nj pogednánj w knize: Listy i pisma rožne, kteréhož tuto užil gsem; dále Fielding,

Fry=

Frydrych z Graw (w Lipsstě 1801) a ginj mnozý.

My tuto k záwěrku položjme krátkau báseň o hře ssachowný, kterau elegickým werssem latině sepsal Dominik Ludovici, Jezuita wlasský, genž byl žiw mezy 1676 a 1745 rokem, a kterau my prostě wyložili.

Nechť pro mě každý swau se nese zaljbostj,
Gen když se srownáwá, co koná, s počestnostj:
Mne wogna těssjwá, wssak wogna žertowná,
Giž wede pauhý wtip, ne ruka bogowná.
Mé celé bogisstě na stolku hracým stogj,
A k službě wogenské gsau ssiky barwy dwogj.
Na osmkrát osmero mé pole změřeno,
A wogsko w čtwero řad po osmi zděleno.
Hned w druhém pořadj gich pěchota gest wěrná;
Wždy prwnj do boge; zde bjlá, tamto černá.
Za tjmto průčeljm gsau wyšssj stawowé,
Dwa střelcy myslíwj, a dwa rytjřowé.
Pak tam zde hrubý slon negápné zdwjhá kroky,
S swau tjžj wěžatau, a ozáwjrá boky.
Než statná králowna se k králi stawuge,
A za celý y ssik, kdy třeba, boguge.
Giž čelem odporným se měřj wogska obě,
Giž nastal k bitwě čas, y wygdau proti sobě.
Gest rozmanitý bog y chůze rozličná,
Neb každý k potkánj swau wlastnj cestu má.

Wprj-

Wpřjmo pěchota se k bitwě béře w řele,
Wssak zpátkem nesmj gjt, kdy postaupila směle;
Než gestli stranau w přjč gi potká nepřjtel,
Můž zabit geg, a gjt w to mjsto, které měl;
A gestli náhodau neb chwalnau schytralostj
Kdy pjssek do pole se poslednjho whostj,
Hned z něho pán, a gak kdy wjc užitečný,
Buď střelec, nebo slon, neb rytjř statečný.
To pjssek: ale pop, (tak nazwi gináč střelce,)
Ten přjčkau podáwá se na daleké směłce;
A gako na bjlém wždy geden obcuge,
Tak druhý na černém se poli zdržuge.
Slon může sem a tam, wssak rownau cestu třjti;
Zpět, před se, po boku mu dowoleno gjti.
By ale bez trestu ti wssickni chodili,
Buď žeby krokem ssli, neb honem kwapili,
Buď prázdno před nimi; neb toto dobře wězte,
Že nesmj žádný gjt, když něco gemu w cestě;
Gen rytjř bogowný se wssudy podáwá,
A wůkol udatně strach z sebe wydáwá.
Ten ssiku žádnému, ni ssancům newyhne se,
A skokem w tábory se nepřátelské nese.
Gest, že ho proradj zlá někdy odwaha,
Wssak, wězeň, dwogjho sám měřj na wraha;
Tu, která menssj gest, sy wywoljš nehodu,
Neb často wyhrá ten, kdo menssj béře sskodu.
Co djm, gak sstěstj tu se měnj wrtkawé,
Gak strach a naděge hned tamto, hned zde ge:

Co

Co djm, gak důwtipně se proti sobě zbrogj,
Co sobě za klamy, co za auklady strogj.
Pokautně očihaw, gsa plný tagné lsti,
Wyběhne náhle pop, a dogde kořisti.
Pop dogde kořisti; než bjdnjk z nenadánj
Pad w ruce giného, y sám se neubránj.
Coš chtěge welkého, z swých ssiků wyrážj,
A w husté wrahů tmy se rytjř odwážj;
Nessťastný bogownjk! nestřáhlt se aukladu;
Gest wůkol nepřjtel, y w předu pasť, y w zadu.
Wrazyli na pjssta kdes nepřátelského,
Gest hanebná to smrt, když padne od něho.
Co zde chce královna? čj zkázy žádá ona?
Za tryskem přepadne buď střelce, nebo slona.
Nechť přepadne, a wssak bez pomsty nebude;
Gj, k ztráty náhradě, hned rytjř dobude;
On tisse w sausedstwu giž dáwno očihowal,
A k náhlé potřebě swau pomoc tagně chowal.
Teď rychle z táborů se řjtj plukowé,
A kudy gjti lze, gdau statnj rekowé;
Zde černý bjlého, co wězně, náhle sepne,
Tam bjlý černého zas nepřátelsky tepne:
Kdo zdál se padati, ten nepřjtele zbil,
A w léčku wběhl ten, kdo léčku nastrogil.
A bitwa wessterem se na bogissti strhne,
Ten, koho porazý, ten hledá, kam se wrhne.
Gest autěk, seč a daw, a padá sedlák, pán:
Giž každý w srdcy mnj, že druhý překonán:

Než

Než wsſecko neplatnó; wždy bitwa půgde dále,
Leč že kdo wyzuge, neb zagme w kořist krále;
Neb králem stogj bog; a ostogjli král,
Twé ſstěstj; padneli, tu neſstastně gsy hrál.
Y protož o něho wſſem bogownjkům péče,
Gen geho samého wſſech zastáwagj meče.
Když strasſtným osudem král puzen vbjhá,
A wjtěz nepřjtel naň zbranj nalјhá,
Tu, Dostal! wykřikne; král wehnán do
ſſach matul.
Giž nenj nikudy ni autěku, ni zwratu.
Tak bitwa ſkončena, a tudy po hře gest,
Z njž geden hanbu má, a druhý béře čest.

Jozeff Jungmann.

Wmě-

Wměnj přirozených wěcý

anebo

Fyzyka.

(Pokračowánj.)

Kapitola ssestá.

O wodě.

§. 25. Woda gest přewzitečný žiwel na swětě. Gest ho newyhnutedlně potřeba, aby se lidé, zwjřata a byliny zachowaly. Lidé a dobytek musyliby žjžnj zahynauti, kdyby neměli wody. Ani stromu, ani byliny, ani trawy nemohloby se z země wypučiti, kdyby toho žiwlu zbaweni byli; z njm se mnohým potřebám w žiwotě lidském pomůže. Njm se ženau mleynowé a ginj strogowé

k po-

k pohodlj a vžitku lidskému; njm se zachowá společnost mezy wzdálenými zeměmi, a vžitek přigde celým zemjm, kterého z plawectwj nabýwagj; njm se wařj krmě naše, čistj se oděw náš, a hasý zniklý oheň.

§. 26. Co se tkne wlastnostj wody: woda gest tekutá prohledacý hmotnost (materye), která znamenitau tjž má, ale nenj mrštná (elastycká), a nemá žádné chuti. Gegj tekutost gest z toho patrná, protože gegj částky mezy sebau gsau málo spogeny, a w krůpěge snadně se rozděliti dagj. Přjčiny té prohledačnosti gsau mnohá mezyprostranstwj v wodě, kteráž skrze sebe slunečné paprslky paušťegj. Že woda těžká gest, že žádné chuti nemá, že mrštná nenj, wůbec gest známo. Zlatau nádobu naplnili wodau, a welmi sylně vdeřili na ni; ale tjm vdeřenjm ani se neshlukla, aniž w vžšj prostranstwj vwesti dala, nýbrž těmi malými mezyprostranstwjmi zlata, kteréž mezy wšemi nám známými těly až po tu dobu to neyhustšj gest, wen se probrala. Wšak zymau w menšj prostranstwj se vwede, a teplem se roztáhne pomocý powětřj, kteréž w gegich mezyprostranstwjch se nacházý. Tak shledáme, že wědro plné wody w čas zymnj téměř o libru gest těžšj, než w létě. Toby ale nikoli možná nebylo, kdyby se woda zymau w vžšj prostranstwj neshlukla, a teplem v wětšj prostranstwj neroztáhla.

P 2

Poznamenánj. Z toho můžeme pochopiti, gak se woda horkem k wařenj připrawiti může. Horkost roztahuge wodu s powětřjm, kteréž w nj gest; tudy w nj pogde wnitřnj hnutj. Gegj swrchek se od toho znepokogj, musý sebau sem y tam pohybowati, a když se to děge: řjkáme, že se woda wařj. Zpjwánj a hwjzdánj, které w théowém kotljku znamenáme, když se w něm gij thé newařj, pocházý bez pochyby od par, gessto těsnau trubau kotljku wycházegj. Neb woda se zwlásstě sylně wykuřuge, když se horkostj k wařenj přiwede.

Mimo to gesstě znamenáme na wodě, že zymau mrzne. To se děge, když gi gegj teplost wychází. Neb w té přjpadnosti zhustne a zhlukne se wjce; gegj částečky wjce se k sobě přibljžj, a tak pewné tělo z sebe působj, že přes ně můžeme gjti. Na ten způsob musylaby zmrzlá woda w malé prostranstwj se směstknati? řekne někdo; ale ze zkussenosti wjme, že woda, když mrzne, y wětssj prostranstwj se rozssjřj. Neb když w zymě w nádobách woda státi se nechá, tuť se nj rozpuknau, což zagisté proto se děge, že woda zmrzlá y wětssj prostranstwj se roztáhne. Nic wssak méně gest a zůstane prawda, že woda w wyssj prostranstwj zymau se připrawj, a že to y obzwlásstně se stane, když gegj ohniwé částečky gj tak welmi wydau, že se w led proměnj. Též gisté gest, že

že led wětšj prostranstwj zaměstkná, a že od toho w zymě pukánj nádob wodau naplněných pocházý. Ale to roztaženj zmrzlé wody dá se z roztahugjcý mocy powětřj wyswětliti, genž se we wodě nacházý. Woda počjná obyčegně s wrchu mrznauti, protože gegjho swrchku neprostředečně studené powětřj se dotýká; když tak woda mrznutjm hustne, tedy gegj mezyprostranstwj se menssj: powětřj se w nj stlačugjcý w způsobě bublinek wystupuge nahoru. Poněwadž mu ale pro zmrzlý swrchek wody ugjti nelze: tedy v weliké bubliny se wstáhne, kteréž nynj wětssj prostranstwj zaměstknagj než prwé, když powětřj we wodě gesstě rozptýleno bylo. Tjm způsobem woda zmrzlá v wětssj prostranstwj se roztáhne, než nezmrzlá; pročež nenj diwu, že se nádoby od toho rozpuknau. Tjm roztaženjm včinj se také led tělem lehčegssjm než woda; z té přjčiny plowe na nj, a celina (led odedna) wznese se w řekách wzhůru.

§. 27. Tjži wody se to musý přičjsti, že řeky máme; neboť dle této wlastnosti musý se woda s wyšssjho mjsta k nižssjmu pohybowati. Gest známo, že woda z pramenů w potoky, z potoků w řeky, a z řek w moře teče, w něž tedy denně weliké wnožstwj wody se stýká. Y rowně gest gisto, že tjm stýkánjm moře se newětssj, protožeby země a kraginy zatápělo. Slussně se tedy tážeme,

gakým způsobem se to děge, že moře tolik wody ztratj, co gj w ně řekami přibude? Tohoť gest ta přjčina, že náramné množstwj wody teplostj slunce z moře a z gezer se wykuřuge. Wjme, že woda wjce než polowicy swrchku kaule země zaměstknáwá; tjm snadno poznáme, mnoholi se gj w páry proměnj, a w powětřj wzhůru wznese. Mimo to ležj neywětssj djl wody pod horkým prahem země, čjmž se tjm wjce parami wykuřuge. Může se tedy řjcy, že práwě tolik wody z moře se wykuřuge, co gj denně řekami w ně přibýwá. Weliká částka wody wykauřené syce desstěm a mlhau zpět w moře spadne; wssak y wjme zase, že wětrowé náramné množstwj par z moře a z gezer zawěgj daleko přes pewnau zemi, kdež mlhau a desstěm dsstj, a zrostliny wlažj.

Z toho můžeme poznati, že z těch par, gimiž moře tolik wody ztrátj, co gj w ně řekami přibude, pramenowé pocházegj. — Wětrowé zawjwagj páry mořské, gako gsem giž powěděl, přes pewnau zemi. Gak se tedy podlé parnatého oboru brzy w mlhu, brzy w désst, brzy w snjch proměnj, a w té způsobě obzwlásstně wětry k horám puzeny gsau: tak y musý woda, která z moře w způsobě par powětřjm k horám se wznese, na kamenité hmotnosti gich kanauti, w gich dutinách se sstýkati, pak auzkau cestau wýchozu hledati, a na wrssjch se wyprEysstiti.

§. 28.

§. 28. Některé řeky gdau rychlegi, některé pohybugj se zdlauhawěgi. Přjčina toho gest djlem průtok sám, djlem pak hlubokost wody. Wssecky řeky magj od pramenů swých až k mjstu, kde se w moře wléwagj, nerowné dno, kteréž ustawičně njže a njže gde. Swrchek wody se tedy musý stále nakloňowati. Gestli dno sklonitěgssj w některé řece, tedy se w nj, dle prawidel tjže, rychlegi pohybuge. Gestli woda w některé řece hlubssj než w giné: tedy nižssj wodu tiskne wyšssj, a tak se také rychlegi pohybowati musý. Mezy giným se to při auzkém potoku přiházýwá: woda se w té přjpadnosti nadme; a gak mile se to stane, tak nižssj wodu tiskne sylněgi wyšssj, a newyhnutedlné tedy rychlegi sebau pohybowati musý. Woda tedy sýly swé rowně tak gako gina těla nabýwá djlem množstwjm swé wlastnj hmotnosti, a djlem rychlostj swého pohybowánj. Tohoť patrně můžeme na wodnjch mlegnjch pozorowati. Neb tu tjm wětssj sýly woda nabýwá, čjm hlaub padá. Čjm hlaub ale padá, tjm rychlegssj gest gegj pohybowánj; čjm rychlegi ale sebau pohybuge, tjm wětssj musý gegj sýla býti. Můžeme wssak rychlosti gegj napomáhati, když se u mlegnů prkno předstrčj, a woda se přinutj, aby malau děrau do wantrok tekla. Neboť když se woda nadme, nižssj sylněgi se tiskne, a rychlegi sebau hýbe. Z té přjčiny mohau mlynáři také málu wody wětssj

sýly dodati. Sýla wody též se zmnožj, když gj we wantrokách wětšj množstwj gest.

§. 29. Z týže wody také se dá pochopiti, že w křiwě prohnutých trubách stegně wysoko stogj, a že opět tak wysoko wystaupiti musý, gako padla. W tom má základ vměnj: střjkacý studnice činiti, w kterých se woda trubami wzhůru žene, a pak těsnau děrau wyskakuge.

§. 30. Když woda pod zemj plyne, neb na gegjm swrchku teče: tedy přigme od těl, přes která plyne, wždy některé částečky a wlastnosti. Nagdeli sůl: gest slaná. Odtud magj solnj pramenowé swůg půwod, z kterých se obecná kuchyňská sůl dělá. Tečeli přes prepsstěniny: tedy přigme rowně také něco od nich. Z té přjčiny wznikau minerálnj a hogjcý wody. Některé magj kyselau chut, a ty magj železo při sobě. Giné gsau slané, a ty magj prospěssnau sůl při sobě. Když se na gallesky (dubowky) wody nalige, a nabudauli z toho snědé a černé barwy, gest důkaz, že w nich witrolgm gest. Tak se nalézá witrolgm w Lauchstetských a Pyrmontských studnicých; sůl pak se naléza w Seltských, Sedlických a Dynssteynských studnicých. Seltská woda gest welmi schwálena, a mnoho se gj prodáwá. W Trýrsstě, blýzko wsy Seltru na lauce, gest gegj pramen, a od té wsy také nabyla gména Seltské wody. Gsau také teplé lázně. Ty wznikau, když se zhřegj gegich pramenowé buď

pod-

podzemnjm ohněm, neb tekau přes kyz, gehož částky wlhkostj se rozpustjce wodě tepla dodagj. Ti teplj pramenowé gsau nemocným a churawým lidem welmi prospěssni, a magj těch láznj za dobrodinj Božj powažowati.

Někdy pogdau nowj pramenowé, kteřj podlé domněnj sprostých lidj pro wssecky nemocy platni býti magj, odkudž ge také hogicými studnicemi nazýwagj. Z té Přjčiny pjwagj rádi z takowých studnic wodu; ale nikdý se nemá dřjwe pjti, dokud gj lékaři newyssetřili, a za zdrawau neuznali; neboť nemocnj z nezkussených studnic wodu pigjce, welmi zle swému zdrawj poradj; wjme přjklady, že nemocnj napiwsse se takowé wody brzo umřeli, a zdrawé osoby od nj náramné žřenj dostali, a bolestj celj gako bez sebe byli.

§. 31. Gsau také pramenowé, kteřj s měděnými částkami welice smjsseni gsau. Z toho se může pochopiti, gak se zdá, že některé studnice železo, které se do nich whodj, w měď změnj. Rozplynau se totiž w takowých studnicých železné částečky wěcý tam; a když se to děge, wždy se přichytj měděná částečka. Tjm způsobem se postře železo zcela mědj, tak že wyhljžj, gakoby bylo w měď změněno. Takowj pramenowé s mědj smjsseni gsau w Uhřjch, kdežto konwice na mléko, na kafé a giné nádobj z železa zhotowené, dotčeným způsobem pramenem měděným gako w měď proměnj.

§. 32.

§. 32. Každé tělo ztratj we wodě tolik od swé tjže, co woda wážj, kteráž w geho prostranstwj se wměstkná, aneb kteráž tak welká gest, gako tělo samo. Wyswětljm to přjkladem wůbec známým. Když wědro nebo okow plný wody ze studnice se táhne, gest welmi lehký, dokud gest we wodě; gak mile nad wodu wygde, má celau swau tjž. Okow nebo wědro žene totiž tolik wody s mjsta, co w geho prostranstwj se wměstkná. Ta woda mu pomáhá, a činj geg o tolik lehčj, co on gest těžký. Poněwadž ta woda zauplna tolik wážj, gako ta, njž se prázdný okow nebo wědro naplnj; tedy musý také, dokud gest we wodě, o tolik lehčegšj býti, a sotwa gest tak těžký, gako prázdný okow. Práwě tak gest to se wšemi ginými tekutými hmotnostmi. W každé hmotnosti ztratj tělo tolik od swé tjže, co tekutá hmotnost wážj, genž geho prostranstwj naplnj.

Obrácenj k powěře.

§. 33. Obrakme nynj také to učenj k některým powěrečným pošetilostem! Mezy těmi gest neywyhlášeněgšj wodnj zkaušenj, gehož užjwali gindy k wyšetřenj kauzedlnictwj. Gindy my-šljwali negen sprostnj lidé, ale y wrchnostenské osoby, žeby wšecky kauzedlnice we wodě swrchu zplýwaly. Myslilit daremně, žeby těla kauzedlnic skrz obecenstwj s čertem nabyla giných wlastnostj,

me-

mezy kterýmiby byly také tyto, žeby byla lehčjmi než woda. Bylali gim tedy stará baba skrz swé čerwené oči podezřelá, neb giné osoby z kauzedlnictwj se winily: tuk gich zkaussely wodau, aby se tudy gich wina neb newinnost nalezla. Přitom bylo wsseligakých obyčegů. Obwiněného wedli prwé do kostela. Čtla se mše sw. a zaklinala se woda, aby se w zgewenj winy neb newinnosti obwiněného mocnau vkázala. Pak se wedli takowj nessťastnj lidé k wodě. Přiwázali gim gich palce v rukau přes křjž k palcům v nohau, a whodili ge nahé do nj. — Gen ženským nechali k zakrytj gesstě malé sukně na těle. O těch, kteřj se potopili, myslilo se, že gsau newinni; giné pak, kteřj po wodě zplýwali, měli za winné. A ti se hned odsaudili, a za žiwa vpálili. Aby pak se newinnj w wodě nevtopili: přiwázal se každé osobě, které chtěli zkaussetj, prowaz okolo krku, kterým se ti, kteřj se potopowali, hned zas wytáhli. Zkaussejili gich na řece: tak držely dwě osoby, z kterých gedna na té, a druhá na druhé straně řeky stála, konec prowazu w rukau, a dáwaly pozor na whozeného.

Plýwánj a pótopowánj takowých nessťastných osob pocházelo gen z přjpadných přjčin. Wjme, že gest tělo w wodě o to lehčj, co wážj woda, kterau wyžene s mjsta. — Y wyženek lidské tělo skoro tolik wody s mjsta, co gest samo těžké. Protož má také s wodau skoro gednu tjž,

a může skrz některá hnutj snadně na nj zplýwati. Při těch nebohých osobách se musý gesstě powážiti, že, když ge whodili do wody, byly naplněny báznj a strachem, w auzkosti zhluboka oddychaly, a protož z newědomj k tomu dopomáhaly, aby zplýwaly. Neb když člowěk powětřj do sebe wtáhne, břicho geho se roztáhne. Zažene pak gesstě wjce wody z mjsta, a gest tudy o to mnohem lehčj. Pročež se zachowá přirozeným způsobem chwjli na wodě. Y způsob, gak ge wázali, také k tomu dopomáhal. Neb poněwadž palcowé w rukau a w nohau byli spolu swázáni: ležeti na dlauho na wodě, čjmž zplýwánj lehčj bylo. Zpodnj sukně při ženských také byla prostředkem k zplýwánj, aby gi pak tjm bezpečněgi vpálili. Také se mohl přitom welmi snadně podwod státi; neb když lidé, kteřj drželi prowaz, gen něco natáhli: tedy nebylo možné, aby se obwiněný w wodě potopil. Ačkoli se zcela přirozeně dálo, že osoby, kterých se wodau zkaussilo, zplýwaly; předce byli w ty časy saudcowé tak hlaupj, že měli takowé newinné lidi za kauzedlnice, a k tomu strasslliwému trestu, aby byli za žiwa spáleni, ge odsaudili. Chwala Bohu, že gsme z těch časů wywázli! Máme proč Bohu za to děkowati, že skrze swětlo, které vměnj přirozených wěcý rozswěcuge, temnost lidského rozumu zapudil, a tudy tak hlaupau powěru porazyl. — Zatjm wssak nenj nemožné, aby sprostnj lidé y teď takowého

ne-

nerozumného zkaussenj dobrowolně vžjwali. W 110tém kusu sstutgardských prywilegirowaných nowin léta 1777 wypprawuge se nám o tom truchliwý přjběh: Před několika měsýcy, prawj se tam, byl w Narentě, w městě Dalmatské země, pád dobytka. Hlaupý lid to měl za aučinek kauzedlnictwj. Farář byl mdlý, a dal se přemluwiti. Nařjkal sy blizkému faráři na nešstěstj swé obce. Ten mu odpowěděl, že se může tomu nesstěstj snadně pomocy. A kterak? ptal se farář z Narenty. Wezměte, odpowěděl druhý, wssecky ženy, které gsau w podezřenj kauzedlnictwj, a whoďte ge do wody. Ty, které vtonau, gsau newinné; a ty musýte hned zas wytáhnauti. Které pak nevtonau, čert ge zachowá na wodě; a ty tteseete tak, gak za dobré vznáte. Farář byl tomu welice rád, že se toho dowěděl. Dal tedy hned několik starých žen, které nic zlého nevčinily, gen že ohyzdný oblj̀čeg měly, do wody whoditi. Které vtonuly, hned se zas wytáhly; které pak nevtonuly, protože snad byly z přirozené schopnosti způsobné k zplýwánj, byly od zůřiwého lidu skoro vtlučeny. Giž ge chtěli vkrutněgi trýzniti; když generálnj prowedytor Dalmatské země práwě w prawý čas se o tom dowěděl. Hned tam poslal něco wogáků, aby ty ohyzdné činy powěrčiwého lidu přetrhl.

Léta 1779, 13. března, stal se we wsy Osowě, která ležj w Pomereljch, a kdež obywa-

te-

telé w nj negwjce gsau zemané, žiwjcý se dělánjm rolj, podobný a welmi truchliwý přjběh. Geden z zemanů tam, Ondřeg Zabinský, nagal sedláku Matěgowi Kopkowi zahradu, čjmž obě rodiny wjce spolu obcowaly. Panj zemanka znamenala rozličné malé nešťastné přjhody w gich hospodářstwj od té doby, co Kopkowá w gich domě bydlela. Y zpomněla sy, že Kopkowá gest kauzedlnice, kterábý se hleděla kauzedlnictwjm na nj mstjti skrz některé wády. W ten čas zchromla slečna Anežka Zabinská na prawé koleno a stehno, a trpěla mnoho bolesti. Ačkoli lékař vbezpečowal, že to pocházý gen z dnowé materye; předce měla panj matka ten přjběh za nepřirozenau nemoc, kterábý pocházela z kauzel Kopkowé. Wyhlásyla newinnau sedlku negen w celé wsy za zgewnau kauzedlnicy, ale šla také w swé pomstě tak daleko, že ponukla saudce (rychtáře) a obce, aby nebohé Kopkowé wodau zkaušel. Ondřeg Zabinský, geho syn a několik sedláků bylo pro nebohau ženu posláno. Ti wlékli násylně tu nebohau ženu k rybnjčku přede wsý. Musyla se tu až do košile swléci. Panj Zabinská prokropila rybnjk swěcenau wodau, a gegj syn swázal té domnělé kauzedlnicy ruce a nohy přes křjž prowazy a slamau. Saudce gi pak dal na prkno tři lokte dlauhé a loket široké posaditi. K tomu prknu přiwázal František Zabinský dlauhý prowaz, přehodil geg swému otcy, který byl na druhém břehu proti

němu, a ten pak wtáhl prkno s Kopkowau do wody. Sotwa se to stalo, spadla s prkna do wody. Slaměnj prowazowé se odwázali, a ona připlynula zas k břehu. To zkaussenj neupokogilo rozhněwaných zemanů. Zkausseli tedy gesstě gednau, a stalo se opět, že ta nebohá žena plynula k břehu. Tuk giž wjce nepochybowali, že gest čauzedlnice. Gegj muž, který byl s nj 21 let w spokogeném manželstwj žiw, a pořád gi gesstě za newinnau měl, myslil, žeby gegj newinnosti neylépe dokázal, kdyby gj dal gesstě gednau wodau zkausseti. W tom aumyslu běžel za lidmi, kteřj se giž zase do wsy wraceli, a pobjzel gich wssech a Zabinské rodiny, aby geho ženy gesstě gednau zkausseli, lépe gi swázali, do prostřed rybnjka gi dotáhli, a pak gi do wody whodili. To se stalo. Swázali nebohau ženu konopnými prowazy. Oba Zabinsstj gi wzali pod paždj, brodili se s nj do rybnjka, a hodili gi tak daleko od břehu, co mohli. Giný zeman gi pak dlauhau holj do prostředka wody odstrčil. Ale nebohá žena zplýwala dlauho na křisse po rybnjce, až pak gi prowazem, který byl k nj přiwázán, zase wytáhli a rozwázali. Tuk myslili přjtomnj zemané, že gsau přeswědčeni, že gest čauzedlnice, a myslili, že s nj mohau wsseligak vkrutně nakládati. Skoro wssickni, a zwlásst Zabinská rodina, bili gi nelidsky, a chtěli tomu, aby slečnu Anéžku odčauzlila. Namučiwsse se gj dosti

vmjnili, aby se wjce do wsy newrátila. Ačkoli ztrýzněná žena newinnost swau vgisstowala, a o milosrdenstwj prosyla, aby gj s země pozdwihli: wssak negen že gj prosby gegj odepřeli, ale geden zeman se tudy chopil přjležitosti, že gi znowu tak dlauho holj bil, až se rozbila, a vdeřil gi w twář kusem, který mu w ruce zůstal, takto řka: Wstaň, mrcho, a oblec se! Tu ssli shromážděnj lidé do wsy, a nechali nebohé ženy beze wssj pomocy pod ssirým nebem w wečernj zymě ležeti. Pak přissly gegj obě dcery, bjdau swé matky gsauce popuzeny, pozdwihly gj z země, a wedly gi pod paždj až k negbližssjmu plotu v wsy, kdež přewelikau mdlobau zůstala ležeti. K wečerau se zemané vmluwili, že gi přes hranice wywezau. Frantissek Zabinský zapřáhl do hnognjku swého otce, položil newinně ztrýzněnau ženu na něg, a wezl gi, gessto ho přemnoho lidj prowázelo. Na cestě gesstě tak nelidsky činil, že gi welice bičem mrskal, a geho matka pořád křičela: aby Anéžku odkauzlila. Když giž hodně daleko vgeli, zlomilo se prkno, na kterém ležela, a ona spadla y s njm na zem. Přehořce plakala, a prosyla za milosrdenstwj, aby gj tak nahé bez pomocy nenechawali. Ale přjtomnj s nj neměli té negmenssj autrpnosti: Byli tak nemilosrdnj, že té nebohé ženy, které tělo plné ran a modřin, a zymau zkřehlé bylo, w poli ležeti nechawsse, a ssli da wsy bezewssj autrpnosti.

Gegj muž, který gi, boge se, že bude bit, čjmž mu hrozyli, opustil, a kterého třetj zkaussenj wodau w přeswědčenj o newinnosti swé ženy rozpakowalo, předce byl autrpnostj a láskau k swé wěrné manželce tak welice ponuknut, že wzal dostatečný oděw s sebau, a ssel za lidmi. — Giž se wracel. Předce zas ssel; a brzy nalezl nesstastnau ženu, která giž nic nemluwila. Gen gesstě chrčela, a z nosu a vst gj teklo mnoho krwe.

Darmo se snažil, aby gj pozdwihl a oblékl; giž vmjrala. Přioděl gi oděwem; a wracel se skoro w zaufalstwj domů. Když se pak as za půldruhé hodiny wrátil, nalezl, že gest mrtwá. Takowým nemilosrdným a vkrutným způsobem musyla ta neboha žena, která dle wýpowědi wssech wyslyssených swědků byla wždy tisse a počestně žiwa, a skrz hlaupau zlost Zabinské rodiny w podezřenj kauzedlnictwj se dostala, skonati, když byla nelidsky ztrhzněná, a welmi weliké muky přetrpěla. Gegj muž byl vleknutjm bez sebe. Běžel k faráři w Wěle, aby mu ten přjběh oznámil, a v něho nabyl vpokogenj a potěssenj. Ten to oznámil auřadu w Konicých, který hned zločinců těch wyssetřowati dal. — Y gak smutnj a hroznj přjběhowé se mohau státi w společenstwj, když pohrdagj lidé rozumem a náboženstwjm, a poslauchagj powěry!

§. 34.

§. 34. Při utonutj těl w wodě musým gesstě připomenauti máslo kauzedlnické, které prý w wodě utone. Tuk, prawj se, zplýwá wždy swrchu. Máslo kauzedlnické pak we wodě utone. A to utonutj magj za gisté zkussenj, že gest od kauzedlnic děláno. Ale to gest welmi posSetilé myšlenj. Gak nemožná gsau z sebe kauzla: tak nemožné gest také máslo kauzedlnické. Máli utonutj ho we wodě zkussenjm býti: mohu také gá kauzedlnické máslo udělati, a wy wssickni. Neb protože gest sůl těžssj, než woda, gest třeba gen kus másla sylně nasoliti: tedy hned w wodě utone, protože gest tjm těžssj tělo. A tedy gest welmi posSetilé, takowé máslo, které sylným nasolenjm we wodě utone, za máslo kauzedlnické mjti.

§. 35. Že utopený člowěk po několika dnech we wodě wyplyne a po wodě zplýwá, gest powědomá wěc. — Powěrčiwj lidé to magj za zázrak, a přičjtagj wodě, newjm, gakau tegnau a skrytau moc, že člowěka po několika dnech wywrže.

Ale ten přjběh gest zcela přirozený a snadný k pochopenj. — Slysseli gste, že má lidské tělo s wodau skoro gednu tjž, protože skoro tolik wody s mjsta zažene, gako gest těžké. Proto také we wodě gen málo wážj, neb dokonce nic. Gak brzy we wodě drobet ztlustne, což se stane, když počne hnjti: tedy gest to wjce wody, které s mjsta zažene, těžssj než ono. Gest tedy lehssjm tělem, a musý, ležeLoli prwé na dně, zplynauti

a plýwati. A to gest práwě přjpadnost při vtopeném mrtwém těle. Tjm ztlustne, ale nenj těžssj. Zažene tedy wjce wody s mjsta než prwé. Gest lehčj než woda, a zplyne w nj.

§. 36. K lidským possetilostem, kterých při včenj v wodě se může powažowati, náležj také domněnj, dle kterého nekteré řeky každý rok musegj mjti mrtwého. Magj prý, gak myslj pověrčiwj lidé, zwláſſtnj wodu, která člowěka k sobě přitrhne, a nepustj. Ale to wſſecko gest gen smyſſlenj; takowým possetilým powjdačkám nemáme nikdý wěřiti.

Ta powěra negspjš odtud poſſla, protože se seznalo, že w některé řece wjce lidj a snáze se vtopj, než w giných. Ale to se dá snadně wyswětliti. Některá řeka má někdy podwodná mjsta, neobyčegné hlubiny a malé pjsečné mělčiny, kterých se w giné nenalézá. Onano gest tedy powěřiwému člowěku daleko podezřelegſſj, než tato. W Okře před Brunewjkem gsau takowá nebezpečná mjsta; protož také giž mnohý plowač w nj zahynul. — Člowěk může také proto we wodě zahynauti, protože když mu prwé nohy wystydnau, a tudy se trubky sylně sewrau, může geg mrtwice neb záwrat napadnauti. Když se mimo to mnoho lidj a často w řece kaupá, a někteřj nevměgj, gak náležj, plowati: může se také neſſtěstj státi. Gestli se sice dobrý plowač welmi zahřjl, a wskočjli w náhle do wody: tedy mohau

ge-

ého žjlny skrze náhlau proměnu horka a zymy ztuhnauti. — Napadne ho pak křeč a vtopj se. Gestli se takowé nesstěstj w které řece často přihodilo: tedy powjdačka o tom k tomu bludnému domněnj bez pochyby dala přjležitost.

Sprostnj lidé gdau w swé possetilosti gesstě dále, a o takowé wodě nerozumně smeysslegj, že gsau w nj wodnjcy, kteřj hledj člowěka o život připrawiti. A té possetilé powěry se nedagj mnozý posawad zbawiti. Předstawugj sobě ty wodnjky gako rozumné twory, kteřj, gako my lidé, se plodj, a we wodě bydlegj.

Kdož pak se nebude takowé bágce smáti? Gistěby musyl swých pěti smyslů pozbyti, kdoby chtěl takowé wěcy wěřiti. Neyspjš pocházý ta celá bágka z starých poetských básnj, kterým dobře nerozuměli, které gisté Bohy wymyslily, kteřjby při řekách a pramenjch bydlili. Zatjm pak gest k politowánj, že gesstě mnozý lidé za nassich časů w tom bludném domněnj wězý, a takowému nerozumnému strachu odstrassiti se dagj, že swému nesskastnému bližnjmu nepomohau, když na takowém mjstě, kde prý wodnjcy gsau, o pomoc wolá.

Přjběh.

Před nemnoha lety gela possta s několika lidmi wečer z města N.; v welikau slotu, kdež byla

la welmi zlá cesta a welmi tmawá noc, kočj zablaudil, a přigede, newěda, k wodě, která nenj daleko odewsy. — Newěda tam těch cest, a zklamán gsa tmau nočnj, wůz s wrsstku přewrže. Lidé padnau do lauže, w které bylo plno hljny a bláta. Y kočj padne s koňmi do gámy, a dostane se pod koně, že mu nebylo možné wylezti. Tu powstane přehrozný křik. Každý wolá, co má hrdla, o pomoc. W blizké wsy odtud slysseli křik nesskastných. Geden z obywatelů, který náhodau přede dweřmi stál, a neyprw křik vslyssel, zawolá swých sausedů, aby poslauchali vpěnj. — Rozličnj lidé se w tom vmyslu segdau, aby poslauchali nářku. Ale žádný z nich nemjnj, aby pospjssil nebohým lidem pomocy, ani aby ssel k tomu mjstu, odkud ten nářek pocházel. Dle swé powěrečné sprostnosti smyslili, že to vpěnj pocházý od wodnjků, kteřj chtěgj tjm nářkem někoho přiwábiti, kteréhoby pak vtopiti mohli. Křik těch nebohých lidj gimi nepohnul, a odegdau zas do swých domů. Druhý den ráno přigde slauha k tomu mjstu, a spatřj strasslíwé diwadlo nářku a bjdy. Cýtj wssecko, co gen možné cýtiti lidskému srdcy při nesstěstj bližnjho swého. Kočj a třj pocestnj zahynuli zymau a mokrem w lauži, na kterých pozorowal, gak ze wssj sýly, ale darmo sobě pomáhali. Na dwau ginýcħ znamenal gesstě mdlá znamenj žiwobytj. Když to oznámil, hned ty nesskastné osoby do wsy přiwezli. Gedna osoba gesstě gednau oči otewřela, ale hned ge zas na wěčnost zamhauřila. Gestli kdo z nich při žiwotě byl zachowán, nedowěděl gsem se. —

Přjčinau toho smutného osudu, který se těm osobám přihodil, byla gen possetilá powěra o wodnjcých. Kdyby gi nebyli obywatelé té wsy oddáni:

bylibý těm nesskastným lidem hned ku pomocy přispěli, gakby byli gich nářek vslyšseli. — Tak pak musyli odewssech lidj gsauce opusstěni, w tmawé nocy, w blátě a wodě bjdně zahynauti. — Neměliliby chom těmi smutnými přjběhy se dáti ponuknauti, abychom wsseho powěrečného domněnj o wodnjcých pozbyli? Nemělili by rozumnj lidé takowé possetilé domněnj w ossklíwosti mjti, kterým obywatelé k swé hanbě se dali odstrassiti, že swým bratřjm w nauzy nepomohli? — Nedeytež se nikdý takowými powjdačkami omámiti! Odřekněte se wssech powěrečných domněnj, a tjm dokažte, že gste rozumnj lidé a Křesťané!

(Pokračowánj bude následowati.)

Psý chytrost.

W Londýně byl pes, genž wssé, co se mu na cedulku napsalo, s trhu w kossjčku přinesl. Poslali ho gednau k řeznjku pro klobásy, schwalně, aby widěli, gak se zachowá, když ginj psowé geg s klobásami potkagj. Wrace se s nimi od řeznjka přigde do polowice trhu, a tuk množstwj psů na klobásy se sběhne; ý na rychlost odložj kossjček, a před něg se postawě vdatně se bránj. Wida ale množstwjm psů sebe přemožena, byl on ten neyprwněgssj, který se do klobás dal.

Řecká Literatura.

(Z Lucyana Samosatenského.)

Lžiwý aneb Newěřjcý.

Tychyades a Filokles.

Tychyades. Můžešli mi, ó Filoklese! řjcy, gaká gest toho přjčina, genž mnohé lidi k lhánj wábj, tak že negen se radugj, o wěcech poššetilých a k wjře nepodobných wyprawugjce, nýbrž y že od giných takowé powjdačky slyšjce co neypilněgi poslauchagj?

Filokles. Rozličné gsau přjpadnosti, Tychyade, kteréž pro gich vžitek lháti ge nutj.

Tychyades. O těch gá nemluwjm, aniž gsem se na ty ptal, kteřj pro gakýsy vžitek lhau. Nebo takowj raděgi odpuštěnj, ano y chwály

gsau hodni, gessto bud nepřátely w čas wálky oklamali, bud k zachowánj sebe w nebezpečenstwj takowého prostředku vžili, gakož častěgi Wlysses včinil, aby bud swůg wlastnj žiwot, aneb swé towarysse zachowal. Ale gá o těch mluwjm, můg milý! kteřj mimo wssecku potřebu lež prawdě daleko předkládagj, obzwlásstnj zaljbenj w nj magj, a bezewssj potřeby w nj trwagj. O těch bych gá rád wěděl, z gaké přjčiny to činj.

Filokles. Ty tedy znáš takowé lidi, gimž láska k lhánj takměř wsstjpena gest?

Tych. Y gestiť welmi mnoho takowých.

Filok. Gakáž giná tedy přjčina gest, nežli nerozum gegich, když prawdy nemluwj, a to, což nehorssjho gest, mjsto neylepssjho sy zwolj?

Tych. Y aniž to nenj ta přjčina; neb gá bych ti okázal mnohé maudré, a pro gich rozum welmi wznessené muže, kteřj newjm proč tau nemocý stjženi gsau, a tak rádi lhau, že mi až ljto gest, když takowj mužj, gináč neylepssj, takowau radost nad tjm magj, že sebe a giné, které dopadnau, oklamagj. A syce, co se tkne oněch starých letopisců Herodota a Ktesya Knidského, a gessti před nimi básnjřů, y samého Homera, tyť lépe wjš než gá, že tito přeznamenitj mužj swé lži dokonce y sepsali, tak že tjm způsobem negen swé spoluwěké posluchače oklamali, nýbrž že y na náš ty lži gakausy posslaupnostj pro swá překrásná slowa a wersse se dostaly. Pročež často mjsto nich se

sty-

stydjm, když nám o pohraumánj Vranusa, o okowjch Prometheowých, o zbauřenj se Gygantů a celau smutnau hru o peklech wypprawugj, a gak Jupiter z lásky w býka aneb w labuk se proměnil, aneb gak se některá djwka ptákem aneb nedwědicý včinila; o gegich křjdlatých konjch, Gorgonjch a Cyklopjch, a giných prawdě nepodobných ohyzdných a diwotworných pohádkách nic nemluwjm, gesto k ničemu ginému se nehodj, než aby malé děti, genž se strassidel a nočnjch mur bogj, těssily a obweselowaly. Ačby básnjřům gesstě gegich lži prossly: ale že giž celé republiky a národowé wůbec a weřegně lhau, zdaliž to k smjchu nenj? Když Kretensstj se nestydj okazugjce Jupiterůw hrob; když Athensstj oprawdowě nás vbezpečugj, že gich Erychthonyus z země powstal, a že prwnj lidé gako zelj z Atycké země wyrostli: možnéli smjchy se zdržeti, rowně tak gako když Thebansstj prawj, že Spartowé z nasetých dračjch zubů na swět přjssli? Kdyby pak někdo tak směssným wěcem vwěřiti nechtěl, nýbrž srozuměti dal, žeby hlupák byl, kdožby vwěřil, že Tryptolemus křjdlatými draky w powětřj gezdil, aneb že P a n z Arkadye na pomoc přissel Řekům v Marathonu, neb že Orythya od Půlnočnjho Wětru vnesena, (a křjdlatých dwůgčat Zetesa a Kalesa matkau včiněna) byla: tuk takowého za bezbožného a possetilého člowěka magj,

genž

genž tak zgewným a prawdiwým wěcem uwěřiti nechce. Takť daleko lež přemáhá zdrawý rozum!

Filok. Ale básnjři, Tychyade, a republiky slussně w tom odpusstěnj mégtež; onino, protože gim na tom welice záležj, aby přiměssugjce přjgemnosti spisům swým, posluchače swé nimi co neywjce potěssili; Athensstj pak a Thebansstj, a ginj, gsauli gacý, proto, že takowými podiwnými powjdačkami wlast swau slawněgssj činj. Nebok kdyby někdo wsseckny ty staré smyssleňky wypudil z Řecké země, tužby lidé, kteřj pocestným památky okazugjce se tjm žiwj, hladem zemřeli, kdyžby cyzozemcy pauhé prawdy ani darmo slysseti nechtěli. Ale ti, kteřj žádné takowé přjčiny nemagj, a předce w lhánj zaljbenj magj, ti owssem zasluhugj, aby se gim wssickni wysmáli.

Tychyades. Dobře prawjš; y gák práwě přicházým od Ewkratesa, muže přeslawného, kdež gsem mnohé k wjře nepodobné a básniwé wěcy od něho slyssel; gichž gá déle snesti nemoha v prostřed gich wyprawowánj gsem prchl, tak gako by mne Wzteklice z domu hnaly.

Filok. Y tok nenj možná, Tychyade! Ewkrates gest muž wjry hoden. Zagisté tobě žádný tak snadno neuwěřj, žeby ten muž, který tak weliké fausy má, který ssedesátiletý gest, který dlauho s filozofij se objral, ten žeby gen trpěl, aby kdo v geho přjtomnosti lhal, tjm méně, aby on sám něčeho takowého se dopustil.

Tychyad. Tyť newjš, co mluwil! Kdybys gen byl slyssel, gak se snažil, aby těm swým diwotwornýmu a sseredným wěcem wjru zýskal; gakými přjsahami gich potwrzowal, až y žiwot swých dětj do zástawy dáwal; onť tak ohyzdné wěcy wyprawowal, že giž rozličné myssleni gsem o něm měl, domnjwage se, že snad třesstj, zdrawých smyslů pozbyw, ba že gest podwodnjk, a diwil gsem se tomu, gak to možné bylo, že gsem za tak dlauhý čas nepoznal, že pod lwowau kožj gest směssná opice skryta?

Filok. Gaké pak gsau to wěcy ó Tychyade? Y chcyť wěděti, gaká possetilost gest pod tak welikými fausy skryta.

Tychyad. Gá gsem ho giž prwé nawsstěwowal, když gsem práwě nic giného na pilno neměl; dnes ale mage zapotřebj s Leontychem mluwiti, genž, gakž tobě známo, můg přjtel gest, a slyssé od geho slaužjcýho, že giž ráno ssel nawsstjwit Ewkratesa, an prý nemocen gest, měl gsem dwogj přjčinu k němu gjti, totiž abych s Leontychem se tam sessel, a pak Ewkratesa gsaucýho churawého nawsstjwil. Leontycha syce gsem giž nezastihl, poněwadž prý před chwjlj odssel: ale mnohé giné gsem tam shledal, mezy nimiž Kleodemus Perypatetykus, Dynomachus Stoykus a Jon byli; znášť Jona, genž tak mnoho o sobě myslj, že on gest ten gediný, který spisům Platonowým neylépe nad giné wssecky rozumj, a ge wykládati

wnj. Widjš, že tobě samé weliké muže, wssj maudrostj a ctnostj obdařené gmenugi, a což gest neyhlawněgssjho, od každé sekty gednoho, wsseky vctiwosti hodné, a téměř strasslíwého wzezřenj. Mimo ty byl také Antygonus lékař přjtomen, genž mysljm za přjčinau nemocy byl powolán. Ewkrates zdál se giž lépe mjti, a nemoc ta byla gemu obyčegná; neb dna se mu do nohau zase wrazyla. Kázal tedy, abych se podlé něho k lůžku posadil, a to zahljdna mne tak mjrnickým hlasem prawil, aby tjm swau nemoc vkázal, ač wcházege gá náramně gsem ho křičeti slyssel. Wýmluwu obyčegnau wzaw, že gsem newěděl, že nemocen gest, a že gak mile gsem to zasslechl, hned na rychlost k němu gsem pospjchal, welmi opatrně, abych se geho nohau nedotkl, podlé něho gsem se posadil.

Mluwili giž prwé o geho nemocy, a gesstě nynj se o nj hádali; přes to zwlásstě y každý prostředky některé proti nj přednesl. Když tedy nemocný, pokračowal w řeči swé Kleodemus dále, lewau rukau zdwihne z země zub z kolčawy, tak gak gsem řekl zabité, w kus kůže lwowé čerstwě stažené swáže, a na nohy přiložj: hned bolest pomine. — Nikoli, skočj mu Dynomachus do řeči, w lwowau kůži; gak gsem slyssel, musý to býti kůže z laně, která gesstě březý nebyla; a to gest také prawdě podobněgssj; neb laň gest welmi rychlé zwjře, a má w nohau neywětssj sýlu. Y

lew

lew syce welmi sylný gest, geho tuk, geho prawé kopyto, a fausy s brady vpřjmo mu gdaucý, welikau moc magj, když gich kdo, každých zwlásstě, náležitě vžiti vmj; při bolenj nohau gediné zdagj se neyméně býti k platnosti. — Gá sám, prawj Kleodemus, gsem byl prwé toho mjněnj, že kůže z laně to býti musý, protože laň gest tak rychlonohá; ale onehdy gistý muž z Libye, genž maudrý a w těch wěcech zběhlý gest, gináč mne powčil, vbezpečuge mne, že lwowé gsau a geleni nad laně rychlegssj; nebok, prawil, lew honj a chytj gelena, nikoli gelen lwa. Přjtomnj pochwálili muže, že prý dobře řekl.

Wy se tedy domnjwáte, řekl gsem gim, že takowé nemocy pjsněmi kauzedlnickými, aneb wěcmi zewnitř přikládanými zahnati se mohau, gessto ony wnitř sýdlo swé magj? Smáli se welmi mé řečj, y patrně gsem znamenal, že se welice mé newměløsti diwj, gessto prý ani těch wěcý newjm, které gsau neyznáměgssj, a proti nimž žádný zdrawého rozumu člowěk, žeby tomu tak nebylo, ani toho neymenssjho nenamjtne. Ale lékař Antygonus radowal se, gak se mi zdálo, nad may otázkau, nepochybně že prwé málo na geho radu dbal Ewkrates, gessto mu chtěge pomocy dle prawidel swého vměnj předpisowal, přikazuge mu, aby se wjna zdržel, o zrostlinách zahradnjch žiw byl, a wesměs wsseho vsylj se wystřjhal. Kleodemus pak se vsmjwage dj řka: Což tedy, Tychya-

chyade! tobě se to zdá k wjře nepodobné, žeby takowj prostředkowé w nemocy k něgaké platnosti býti mohli? Owssem, odpowjm gemu, lečby nos můg plný wozhru býti musyl, abych vwěřil, že zewnitřnj wěcy, které s wnitřnjmi nic společného nemagj, gakausy tagnau moc magj, a když se přiložj, zdrawj způsobj? Gák gsem přeswědčen, žeby se to nestalo, kdyby někdo y ssestnáct celých kolčaw w kůži lwa Nemeéského zassil; gák giž y lwa negednau w zdrawé geho kůži bolestj kulhati widěl.

Tyk owssem gsy nevmělec, wece Dynomachus, gessto takowým wěcem se včiti nikdýs nedbal, gakby w nemocy prospěly; y zdá se mi, že ani wůbec těch nevznáměgssjch nepřipausstjš, gakož prostředky proti zahnánj zymnic, proti vsstknutj hadjmu, proti zlé oteklině, a giné wěcy, které giž y baby činj? Tyk Dynomache, odpowjm gemu, záwěrku činjš, která z toho nenásleduge, a hřeb hřebem, gak řjkáme, wyrážjš; gisté gest, že wssecky tyto nemocy zhogiti se mohau; ale gestliže se to mocý těch prostředků, o nichž ty mluwjš, státi může, gest giná otázka; a dokud mne nepřemluwjš, že zymnice aneb otok strachugjc se božského gména aneb gistých nesrozumitedlných slow nagednau nohy aneb křjdla dostanau, aby prchli, tedy wssecko, co prawjš, za babské pohádky budu mjti.

Zdá

Zdá se jmi, wece Dynomachus, že muž, genž tak mluwj a myslj, že božskými gméno nemocy se zahnati nedagj, dokonce ani w Bohy newěřj. Nemluw tak, můg milý! odpowjm gemu, nic to nesskodj, buďte y Bohowé, to wssecko předce může lež býti. Gá y ctjm Bohy, y widjm denně gich hogenj, a co nemocným dobrého činj, léky a lékařstwjm ge uzdrawugjce. Eskulapius sám a synowé geho uzdrawowali nemocné léků platných užjwagjce, nikoli ale lwowých kožj a kolčaw přikládagjce.

Nech ho, řekl Jon. Gá wám něco podiwného powjm. Byl gsem pacholjk okolo čtrnácti let; y přissel kdosy k otcy s tau zpráwau, že winař Midas, sylný a pracowitý chlap, na welikém náměstj ležj od hada byw ustknut, a že giž kost mu počjná hnjti. Neb gak prý réwj k hůlkám wázal, přilez had, usstkl ho do palce v nohy, a rychle se zas do skrenysse zabral; nynj že křičj a pláče, diw že bolestj nezagde. Když to otcy wyprawowáno, wideli gsme, an Midasa geho spoluchlapowé na nosydlech nesau; byl wssecken nadutý, zmrtwělý a zsynalý, giž nahnjgel, což na očjch bylo znáti, a těžce gen gesstě oddychal. Wida kdosy z přjtomných přátel otce mého nad tjm welmi zarmauceného, dj k němu: Buď dobré mysli, gá ti hned zawolám muže Babylonyonského, gimž Chaldei řjkagj, ten ti uzdrawj člowěka. A abych zkrátka řekl, ten Babyloňák

přj-

řissel a Midasa wzdrawil, když gakásy slowa ťj. age wywrhl ged z těla, a gesstě kaménkem, kterýž náhrobnjho kamene zemřelé panny wrazyl, bola- ɔau nohu owázal; tok snad nenj nic neobyčeg- ého: ač sám Midas táž nosydla, na nichž ne- en byl, na záda wzaw, čerstwý a zdrawý na náš tatek odssel. Tolik mocy mělo těch slow řjkánj, ı ten náhrobnj kámen!

Wssak tento Babyloňák gesstě giné w skutku ıadpřirozené wěcy konal. Gednau ráno přissed a náš statek, a s pochodnj, mage gi w ruce, řikrát hranice nasse obessed, a syrau ge wykau- iw, četl na hlas ze staré knihy sedm nám nezná- ıých swatých gmen, a wsseckу hady a žjžaly, ıžkoli gich bylo mezy nassimi hranicemi, zahnal wypudil. Scházelo se na geho hlas, gakoby ı prowazých ge táhli, množstwj hadů, wřjtenic, sstěrek, gesstěrů, střelčjch hadů, žab gedowa- ch, a postawili se okolo něho; gedinký starý ık nepřilezl, genž nepochybně stářjm lezti giž ne- ıhl, a protož rozkazu posluſſen nebyl. Negstr wssickni, dj zaklinač; y pokynuw na neymlad- o hada poslal geg gakožto wyslance k drakowi, ýž za chwjli také přilezl. Gak mile wssickni romadě byli, dechl na ně Babyloňák, a oni mjstě k nemalému nassemu podiwenj tjm dech- m w popel spáleni byli.

Řekni mi Jone, prawil gsem, zdaž ten wy- ý mladý had za ruku wedl, gak gsy řekl, to-

ho

ho starého draka, čili o hůl se opjrage přissel? Ty se posmjwáš, wece Kleodemus; y gá sám před časy mnohem wjce gesstě než ty gsem byl newěřjcý, mage za to, že nenj možné, abych kdy na takowé wěcy vwěřil: ale gak gsem gistého cyzozemce, wydáwagjcýho se za Hyperborea letěti widěl, tuk gsem vwěřil, a po dlauhém odporu konečně přemocy se dal. Cožk gsem měl dělati, wida geg w bjlý den w powětřj ljtati, po wodě choditi, a skrz oheň znenáhlými y rychlými kroky se procházeti? Ty že gsy, djm gá, Hyperborea ljtati, a po wodě choditi widěl? Owssem že, odpowj mi, a syce w střewjcých z syrowé kůže, gakž to v nich obyčeg gest. O těch maličkostech, které nám okazowal, nechcy ani mluwiti, v. p. gak kauzlami včinil lidi zamilowané, gak duchů powoláwal (cytowal), mrtwé giž porussenj beraucý křjsyl, Hekatu samu žiwotně nám před oči předstawil, y Lůnu (měsýc) s nebe stáhl.

Y mjsto wsseho toho budu wám to gediné wyprawowati, co gsem ho v Glaucya, syna Alexikleowa, činiti widěl. Glaucyas sotwa nastaupiw na dědictwj po otcy práwě zemřelém zamilowal krásnau Chryzys, dceru Demanetowu. Gá gsem byl tehdáž geho včitelem w mudrctwj, a kdyby ho láska byla nezdržowala, onby gistě wssemu vměnj Perypatetycké sskoly se giž byl naučil, gessto mládenec gsa osmnáctiletý giž analyzowal, a wssecky knihy o přirozenosti až do konce giž

sly-

slyssel. Nemoha sobě s láskau pomocy swěřil se mně se wssjm. Gá pak, gakož na včitele náležělo, přiwedl gsem k němu toho kauzedlnjka Hyperboreického, a dal gsem mu prozatjm hned nahotowě 4 miny *); neboť musylo se napřed něco na potřebné oběti platiti. Ssestnáct min měl dostati, gestliže Glaucyowa žádost v Chryzysy se wyplnj. Gak mile auplněk byl (neb w ten čas neywjce se takowé kauzly činj) včinil gámu w zádwořj domu pod ssirým nebem, a powolal nám neyprwé otce Glaucyowa, genž řed sedmi měsýcy vmřel. Stařec ten s počát-u welmi těžce nesl lásku synowu, y hněwal ;, ale posléz předce swolil k té lásce. Potom owolal Hekaty wedaucý s sebau třjhlawého psa Lerbera), a konečně stáhl Lůnu s nebe, což diwné bylo podjwánj, ginau a ginau podobu edstawugjcý. Neb neyprw předstawowala žen-ju podobu; pak w překrásnau se proměnila iwu, a konečně psýčkem býti se zdála. Y lěž vstwořiw z hljny malého Kupido: Gdi, l Hyperboreus, a přiwed sem Chryzys. Hlj-odletj, a po chwjlce zaklepe Chryzys na ře, a wssedssi obegme Glaucya, milostj k ıu gako pominulá gsaucý, a byla v něho ɔo kuropěnj. Neboť tu opět odletěla Lůna

do

*) Podlé nassich peněz činj ty 4 miny asy 100 fl.

do nebe, a Hekate se vbrala pod zem, giná widěnj zmizela, a téměř na vswjtě odesslali gsme zpět Chryzys.

Kdybys to byl widěl, Tychyade, nepochybowalbys déle gistě, že w zakljnánj weliká moc záležj. Dobře prawjš, djm gemu; gistěbych wěřil, kdybych to wsse swýma očima byl widěl. Nynj ale mjnjm odpusstěnj dogjti, že gá tak bystrého zraku k takowým wěcem nemám, gako wy. Y známk gá také Chryzys, o njž mluwjš, gakožto fregownau, krotkau a ochotnau ženskau, a nepochopugi, z gaké přjčiny gste měli potřebj hliněného wyslance k nj, aneb kauzedlnjka z Hyperboreických kragin, aneb y dokonce samé Lůny, gesstoby ona sama za dwadcet drachem až k Hyperboreům za wámi byla běžela. Owssem takowými kauzlami ta dobrá Nymfa hned gest přemožena, a práwě strassidlům gest odporné powahy; neb strassidla, gak mile ssust mědi aneb železa zaslechnau, y hned se dagj na vtjkánj, ona ale gde strjbru po zwuku, když ge cynkati slyssj. Mimo to gest mi ten kauzedlnjk diwný, že, moha sám ty neybohatssj ženy do sebe zamilowané včiniti, a do tisýců od nich zýskati, za čtyry chatrné miny Glaucyowi w geho lásce pomocen byl. Tok gest welmi směssná wěc od tebe, dj Jon, že zhola na nic wěřiti nechceš. Y rádbych se tě ptal, co o těch smeyssljš, kterj posedlé oswobozugj, řjkánjm gistých slow

ker-

čerty z těla zgewně wyháněgjce? Y nenj mi potřebj o tom wjce řjcy; neb wssickni znagj toho Syra z Palestýny, kterýž w tom vměnj gest tak welikým mistrem; kdož newj, kolik lidj gesto gak gen měsýc zhljdnau, hned vpadnau, očima točj, pěn plná vsta magj, slowem kolik měsýčných ten muž wzkřjsyl, a zdrawé domů poslal, wyhnaw z nich zlé duchy a mzdu přigaw? Neb když při ležjcých před njm na zemi čerta se táže, odkud do toho těla wstaupil? tu nemocný ani slowa nemluwj; ale čert odpowj w řeckém aneb w nesrozumitedlném gazyku, oznamuge, odkud gest, gak a odkud do člowěka wlezl; a pak čerta zakljnánjm, a když nechce poslechnauti, y pohrůžkami wyžene. Gá sám gednau widěl takowého čerta, an celý černý a včazený wyletěl. Nenj diwu, Jone, prawjm gemu, žes ty takowé wěcy widěl, gessto y widky (ideae) tobě gsau widitedlné, které wám Plato, otec wáš, ukazuge, ač to gest podjwánj mizegjcý a sspatné pro nás, gessto nedobře widjme.

Sámli gediný Jon widěl takowé wěcy? dj Ewkrates, zdaž y mnozý ginj djlem w nocy, djlem y we dne zlých duchů newiděli? Gá negednau, ale tisýc a tisýckrát gsem ge widěl. S počátku gsem se gich hrozně strachowal, nynj gsem gim ale tak vwykl, že se mi giž ani nezdá, žebych něco neobyčegného widěl, a zwlásstě od té doby, co mi gistý Arab dal prsten, z že-

le-

leza ssibeničného zhotowený, a co mne zakljnánj w mnohých gménech záležegjcý naučil, ležbyš snad ani mně, Tychyade, neowěřil.

Y gakžby mi to napadlo, djm gemu, abych gá newěřil Ewkratesowi, Dynonowu synu, muži včenostj a maudrostj oswjcenému, genž swobodně, co se mu widj, we wssj wážnosti w domě swém mluwj?

Ten přjběh o sosse (sstatui), prawj dále Ewkrates, negen odemne samého, ale y odewssech nassich slysseti můžeš; neb nenj žádného z mých domácých, ani z chlapců, ani z mládenců, ani z starých, gimžby se w nočnj dobu w nečjslném množstwj nebyla vkázala. O které sosse? djm gemu. Což gsy newiděl, odpowj mi, wcházege sem, toho překrásného obrazu na dwoře stogjcýho, djla Demetrya, lidských soch vmělce? Tyt mjnjš, djm gá, toho kulj wzhůru hazeče, an se klonj, chtěge wyhoditi kauli, gsa hlawau obrácen k djwce, genž mu kaule podala, a nakláněge drobet kolena gednoho, tak že házege se zdá, gakoby wstáwal?

Nikoli, dj, neb ten kulj wzhůru hazeč, kteréhož ty mjnjš, gest Myronowo djlo. Anižt té wedlé něho stogjcý sochy mjnjm, té s wjnkem okolo hlawy — také krásný kus — neb ta gest Polykletowo djlo. Ale zanechme těch obrazů při wcházenj na prawo stogjcých, mezy nimiž někteřj gsau od Krytya Nezyoty, totiž tyranů wraho-

 wé.

wě. Gestližes ale podlé studnice sochu widěl, s břichem wytýčeným, lysau, do poly odjnau, s sausy, z nichž některj wětrem se pohybowati zdagj, welmi sylné žjly magjcý, docela tomu muži podobnau, gehož představuge, tu myslim; zdá se to Pelichus, wůdce Koryntský, býti.

Oprawdu, zwolám, widěl gsem takowau Saturnowi na prawo; má wjnek a wěnce suché, a prsy plátky pozlacenými ozdobené. Gá ge dal pozlatiti, dj Ewkrates, když mne vzdrawila, giž potřetj na zymnicy stonagjcýho, a téměř giž hynaucýho. Tedy byl tento statečný wůdce také lékařem? táži se ho. Owssem že gest, y neposmjwey se, prawj Ewkrates, abys notně potrestán nebyl! Wjmť gá, co ta socha, které se posmjwáš, vmj. Zdali nemjnjš, že ten, kdož každodennj zymnice zahnati vmj, y na koho chce, gi také poslati může? Odpustiž mi a neyhněwegž se na mne ta zmužilá socha! djm gá. Ale což wy wssickni, gessto w domě gste, wjdáwáte gi gesstě giného činiti? Gak milé noc gest, prawj dále, sstaupj s podstawku swého, na němž stogj, celý dům do kola obcházý, někdy w tichosti, někdy sy y zpjwá; y žádného nenj w domě, anby gj byl několikrát nepotkal, wssak žádnému ani toho neymenssjho neubljžj (gen s cesty se gj musý wyhnauti) ona gde okolo, nic nesskodjc na ni patřjcým. Často se y kaupáwá, přes celau noc sama s sebau hráwagjc, až y chřest wody gest slyssetí.

Po-

ɔosledně gesstě na to přigde, djm gá, že tato socha enj Pelichus, nýbrž Talus, Minosa Kretenského služebnjk; neb y ten byl z mědi, a chodil w elé Krétě. A kdyby mjsto mědi ze dřewa byla, u kbych newěděl, pročby měla býti Demetrigowým jlem, a proč ne raděgi wýbornau prací Dedalo ɔau; neboť y ta, gak prawjš, s podstawku swého bjhá.

Hleď se Tychyade, dj on, ať nelituges, co jsy řekl. Wjmť gá, gak se s tjm dálo, an kradl kreycary, které mu pokaždé na nowý měsýc bětugeme. Co neyhůř mělo se djti, dj Jon, akowému swatokrádcy. Gak se mu tedy pomstil, Ewkratese? chcy to slysseti, ač Tychyades co neywjce zase tomu odpjrati bude. Mnoho kreyarů ležélo, začne wypra wowati, v geho nohau; několik giných střjbrných penjzů bylo na geho tehně woskem přilepeno, a střjbrnj plátkowé, které a slib aneb z wděčnosti lidé, gimž socha ta od ymnice pomohla, gj složili. Měli gsme tehdáž ɔacholka v konj w domě, bezbožného člowěka z ibye; ten se opowážil to wssecko w nocy vkrasti, ɔčekáwage času, když socha sstaupiwssi s podtawku chodila. Nawrátiw se a wida, že okraɔen gest Pelichus — dey dobrý pozor, gak se ponstil nad tjm Libyčanem, a gak ho chytil; ten nesstastnjk musyl přes celau noc we dwoře do kola ɔěhati, a nemohl wygjti, tak gakoby do Labyynthu se byl dostal, až zrána s wěcmi vkrade-

 ný-

nými polapen byl, a tuk nemalého bitj dosta[l].
Y na tom nebylo dosti, neb po wssecky nocy, ga[k]
se sám wyznal, byl tak sslehán a mrskán, ač ge-
dného newiděl, že wždy nazeytřj pruhy na tě[le]
vkazowal; tak že nemoha toho přes dlauhý čas
snesti, bjdně dle zásluhy zahynul. Nynj, řek[l]
chyade, gesstě se posmjwey Pelichowi, a o mn[ě]
mysl, že gako král Minos třesstjm. W skutk[u]
Ewkratese! djm gemu, dokud měd wědj zůstane,
a tato socha djlo Demetrya Alopecyenského ge[st],
genž nikoli Bohy, nýbrž lidi dělal, tuk gá nik[dy]
se nebudu sochy Pelichowy báti, kteréhožbych [se]
kdyby y žiwý mi hrozyl, nikoli nebál.

Nynj dj Antygonus lékař: Y gá mám
Ewkratese, měděného Hypokratesa doma, s dwa
pjdj welikého, kterýž, gak knot v lampy před nj[m]
hořjcý zhasne, celý dům kolem obcházý, bau[chá],
krabice přeházý, léky pomjhá, dwéře do kom[ory]
otwjrá; obzwlásstně pak to činj, když s obě[tj]
prodléwáme, kterau gemu ročně w gistý den ...
bjgjme. Tedy y Hypokrates žádá, djm gá, aby se mu
oběti bily, a hněwá se, když w čas hodů z tučných ...
bětj nepožjwá? gesstoby se spokogiti měl s černým k...
hautem, s medowinau, aneb s wěnčowánjm hlaw[y].

Poslyš nynj, wece Ewkrates, což swědky dok[á]-
zati mohu, co gsem před pěti lety widěl. Bylo ...
práwě o zbjránj wjna. O poledni opustiw dělnjky na
winnicy, sám gediný ssel gsem do lesa, přemeysslege o
čemsy. Přigda blaub do něho, zaslechnu psů sstěkánj,

y myslil gsem, že Mnaso, syn můg, dle swého obyčege hru sy prowádj, a lowě w hustý les se zabral. Ale ginák tomu bylo; neb za chwjlku země se zatřásla, y slyssjm hluk gako když hřmj, a wtom spatřjm strasslivau ženu, ana do třj set střewjců wysoká, ke mně kráčj. W lewé ruce měla pochodni, a w prawé meč, s dwadcet loket dlauhý. Dole mjsto nohau měla draky, nahoře ale Meduze byla podobna, pohledu prawjm a wzezřenj strasslivého, a mjsto wlasů měla hady djlem na způsob ruljku wůkol krku wisýcý, djlem po ramenau na způsob točenice se kotaljcý. Wizte, gak nynj, když to gen wyprawugi, hrůzau po mně gesstě až mráz gde; a wtom ukázal Ewkrates wssem, gak se mu po ramenė hrůzau wlasy třásly.

Jon, Dynomachus a Kleodemus huby otwjragjce, a co neywjce pozor dáwagjce, gsauce letitj mužj, poslauchali ho, nechagjce se za nos tahati; y w tichosti konali swau pobožnost k té náramně weliké panj, genž tři sta střewjců wysoká gsaucy obrowiby byla nahnala strachu. Gá zatjm přemeyssel, gacýby to lidé byli, gimž se mládež k wyučowánj w maudrosti swěřuge, a sprostácy s uctiwostj se diwj, gessto toliko podlé ssedin a fausů od malých dětj se rozeznáwagj, a w skutku gesstě gich mnohem snáze lžemi podwesti se dáwagj.

Prosým pak tě, Ewkratese, wece Dynomachus, gak že welicý byli psowé té Bohyně? Wětssj než slonowé z Indye, dj on, černj a plni

dlauhých, sspinawých a sskaredých chlupů. Zahljdna to widěnj zůstal gsem státi, a otočil gsem w tichosti prsten, kterýž mi Arab dal, k dlani. Hekate hned swau dračj nohau na zemi dupla, a propast wznikla tak náramné welikosti, gakoby Tartarus (peklo) se byl otewřel; ona skočiwssi do nj po chwjlce s mých očj zmizela. Gá nabyw srdce hleděl gsem s nakloněnau hlawau do té propasti, drže se o negbližssj strom, abych dolů nespadl, kdybych záwrat dostal; a tu wssecko, co gest w pekle, gsem widěl: Flegetona w ohni hořjcýho, gezero, Cerbera, zemřelé, tak že gsem až y některé poznal. Otce mého gsem na wlas poznal, protože byl gesstě práwě w ten oděw zaobalen, w kterémž gsme ho pochowali. Ale což dělaly duse, dj Jon, můg milý Ewkratese? Což giného, odpowj mu, než že podlé pokolenj a třjd na Asfodylowých kwětinách ležjce, s přátely a s přjbuznými čas sobě vkracugj? Ať tedy nynj gesstě, dj Jon, božskému Platonowi a geho včenj o dussjch Epikurowé odporugj! Což gsy ale y samého Sokratesa a Platona mezy zemřelými newiděl? Sokratesa ano, ale ne gak náležj, gá to z toho gen saudjm, že byl plechatý a břichatý. Platona gsem ale nepoznal, neb slussno gest, abych mezy přátely prawdu wyznal. Gak gsem tak stál, na wsse pilně hledě, zawřela se propast, a wtom přissli některj mogi slaužjcý, hledagjce mne, mezy nimiž byl y tento Pyrrhyas. Mluw Pyrrhyase, zdaliž

praw-

prawdu djm? Před Jupitrem! wece slaužjeh, y gá gesstě sstěkánj z propasti slyssel, a zdálo se mi, an widjm od pochodně oheň swjtiti. Y dal gsem se do smjchu, když swědek gesstě sstěkánj a oheň k tomu přilhal.

Na čež dj Kleodemus: Aniž nowé, aniž ginym nepowědomé gest widěnj, které ty gsy widěl; y gá stonage onehdy, něco podobného gsem spatřil. Antygonus zde chodil gakožto lékař ke mně. Byl sedmý den, a zymnice takowá, že gsem celý gako w ohni horkostj hořel. Wssickni wysseds̃se, a mne samého nechawsse w pokogi zawřeném byli wenku, neb tak nařjdil Antygonus, kdybych drobet zdřjmnauti mohl. Wtom přigda ke mně, gá gesstě bděl, překrásný mládenec w bjlém rausse, káže, abych wstal, a wede mne práwě takowau propastj do pekel, tak že na prwnj pohleděnj Tantala, Tytya a Sysyfa gsem poznal. A což mám ostatnj wěcy wám wyprawowati? Přissel gsem až k saudné stolicy, kdež gsem kohosy, genž gako král wyhljžel (mnjm, že to byl Pluto) na nj seděti spatřil, wůkol něho byli Eakus, Charon, Sudičky a Wzteklice; tu gménem gmenowal ty, kteřj bez prodlenj vmřjti magj, protože přes den gim vrčený na swětě gesstě žiwi byli. Y vwedl mne mládenec před něg; ale Pluto rozhněwaw se nad tjm řekl k wůdcy mému: Nit geho gesstě nenj wyplněna; ať tedy odegde. Ty pak přiweď kotláře Demyla, an giž přes wřeteno žiw gest. Tu gá plný radosti zpátkem

kem běžim, pozbyw giž zymnice, a wſſem gſem oznamowal, že Demylus brzyčky vmře. Bydlel pak w naſſem ſauſedſtwu, a ſtonal, gakž mi řekli; y po nedlauhém čaſe ſlyſſeli gſme hořekowánj geho ſmrti kwjlicých.

Gakýž diw to? wece Antygonus. Gá ſám znám gednoho, který po dwadcýti dnech, co ho pochowali, zaſe obžiwl; gehož lékařem gſem byl y před ſmrtj, y když w žiwot ſe nawrátil. Ale gak geſt to možné, djm gá, že tělo člowěka ſkutečně mrtwého za dwadcet dnj ani poruſſenj newzalo, aniž on w hrobě hladem nezemřel? lečžeby twůg nemocný byl druhý Epimenides.

Když tak mluwjme, přigdau ſynowé Ewkrateſowi, z zápaſnice (ſſermýřſké ſſkoly) ſe wracugjcý. Z nichž geden z mladého wěku wyroſtl, a druhý aſy patnácte let měl; pozdrawiwſſe nás poſadili ſe na lůžko otce ſwého, a mně přineſli ſeſli. Ewkrates, gakoby ſe vpamatowal na nowý podiwný přjběh, zhljdna ſwé ſyny, a položiw na každého ruku, dj řka: Kyž ſe tak radoſti na těch obau dočkám, gakožto prawda geſt, co nynj tobě Tychyade wyprawowati budu! Manželku ſwau, nynj nebožku, gegich matku, gak welice gſem milowal, geſt každému známo; dokázal gſem toho ſkrze to, co gſem pro ni negen za žiwa, ale y po ſmrti včinil, geſſto gſem wſſecky gegj vkraſy, y oděw, kterýž gj za žiwa nepmilegſſj byl, s nj ſpáliti dal. Sedmý den po gegj ſmrti ležel

gſem

sem, gako nynj, na kémž ložey, a w zármutku vtěssenj hledage četl gsem w Platonowě knize o dussi; wssecko bylo wůkol mne ticho. Wtom spatřjm swau Demenetu, ana ke mně se bljžj, a bljzko mne, gako nynj Ewkratides zde, se posadj; (okazuge na swého mladssjho syna, kterýž, gak sy o chlapcy geho wěku pomysliti můžeme, při tom hned se hrůzau zarazyl, gessto giž prwé při počátku toho přjběhu celý zbledl.) Gak mile gsem gi spatřil, prawj Ewkrates dále, obgal gsem gi, w hořký pláč se dage. Zakázawssi mi křičeti stežowala sy, že gá, gessto gsem gj wssecko k ljbosti včinil, gednoho střewjce (byli ale zlatj) s druhými wěcmi nespálil. Prawila, že za truhlu spadl; a tok byla ta přjčina, že nemohauce ho nalezti gen geden gsme spálili. Když gsme spolu gesstě mluwjli, dal se proklatý psýk můg Miletský pod postelj do sstěkánj, na čež ona zmizela. Střewjc pak pod truhlau gsme nalezli, a nazeytřj také spálili. Zdaž Tychyade gesstě za slussné saudjš, abys tak zgewným wěcem, kteréž se téměř každý den přiházegj, déle odpjral? Nikoli před Jupiterem! djm gá, tikby opprawdu zasslaužili, aby zlatým střewjcem gako malé děti mrskáni byli, kteřjby gesstě nynj neweřili, a prawdě tak nestydatě odpjrali!

Mezy tjm wssel do pokoge Arygnotus, Pythagoreák, wlasatý, s pohledem wážným, genž pro swau maudrost ssiroko daleko rozhlássen, a od

mno-

mnohých Božským nazwán byl. Zhljdna geg
hned gsem sy oddechl, že mi prawě whod přissel
na pomoc proti těm lžem; neboť myslil gsem, že
ten muž maudrý vsta zacpe těm tak potworné wě-
cy wyprawugjcým; a gakž w přjslowj gest, měl
gsem za to, že mi gest od sstěstj gako Bůh s obla-
ků poslán. Když pak se posadil (Kleodemus mu
wstal) a neyprw na nemoc se tázaw slyssel, že gij
mnohem lépe Ewkrates se má, prawil řka: O
čemž gste mezy sebau filozofowali? Neboť sem
wcházege slyssel gsem cosy podobného, y zdálo se
mi, že gste o něčem vtěsseném rozmlauwali. O
čemž giném, dj Ewkrates, než že toho gako stá-
la twrdého muže, okazuge na mne, přeswědčiti se
snažjme, aby wěřil, že gsau duchowé, strassidla,
a že dusse zemřelých po swětě chodj, a komu chtj,
se okážj. Y zarděl gsem se při těch slowjch, a
z vctiwosti před Arygnotem sklopil gsem oči. Hle!
Ewkratese! dj Arygnotus, Tychyades snad mjnj, že
gen těch, kteřj násylnau smrtj zassli, dusse po
swětě chodj, gako kdož se sám oběsyl, sťat byl,
na kůl wražen, aneb giným takowým způsobem
se swěta sessel; nikoli wssak ti, kteřj přirozenau
smrtj zemřeli. Gestliže to prawj, tuť nehrubě
mluwj neprawě. On tak před Jupiterem! nemjnj;
onť se domnjwá, že zhola wssech těch wěcý nenj,
a že to gest dokonce nemožná wěc.

Co? dj Arygnotus, sskaredě na mne pohle-
dìw, ty zapjráš, těch wěcý že nenj, které, abych
tak

tak řekl, wssickni na swé oči widj? Giž gste pro mne při rozhodli, djm gemu, gá newěřjm, protože mezy wssemi gsem ten gediný, který nic newidjm; kdybych byl něco widěl, wěřilbych rowně tak gako wy. Gestliže tedy, prawj Arygnotus, do Korynthu kdy přigdeš, ptey se, kde gest Ewbatydůw dům, a když ti geg nedaleko Kraneona vkážj, wegdi w něg, a řekni wrátnému Tybiowi, žebys rád widěl to mjsto, kde Arygnotus Pythagoreyský dal gámu kopati, z njž zlého ducha wyhnal, a dům od té doby zase bydlitedlný včinil.

Což to bylo, Arygnote? tázal se Ewkrates. Dlauhý čas giž žádný nechtěl, dj on, pro hrůzu w tom domě bydleti; pokusyli se kdo tam se přistěhowati, vtekl hned strachem welikým předěssený, od strasslíwého a baukliwého strassidla gsa wyhozen. Dům se giž bořil; a střecha byla téměř celá odkryta, neb žádný wjce do něho ani wstaupiti nechtěl. Gá to vslyssaw wezmu s sebau swé knihy (mámt gich welmi mnoho Egiptských o takowých wěcech) a gdu do toho domu w čas prwnjho vsnutj, ač mi pán domu welmi zbraňowal, diw že násyljm mne nezdržel, slysse, kam gdu, a mage sám za to, že tam zahynu. Gá pak wzaw lucernu gdu sám gediný do domu, a postawiw swětlo w neywětssjm pokogi, sednu sy na zem, a čtu w tichosti. Okáže se zlý duch, a mysle, že má člowěka před sebau, kterého rowně gako giné wssecky přestrassil,

gsa mrzký a ſſpinawý, chlupatý a nad tmu čer-
něgſſj: blj̃zj se ke mně, a hledj se wſſech ſtran na
mne dorážeti, brzy w pſa, brzy w býka, a brzy
zas w lwa se proměniw. Gá ale wezma tu ney-
hroznégſſj formuli mluwjm k němu gazykem Egipt-
ſkým, a mocý zaklj̃nánj wehnal gſem geg do ney-
temněgſſjho kautku pokoge. Pamatuge sobě mjſto,
kde zmizel, ſpal gſem pokogně přes celau noc.
Ráno, kdežto mne wſſickni za ztraceného měli,
domnj̃wagjce se, že mne gako předeſſlé mrtwého na-
leznau, wyſſed z domu mimo wſſech nadánj přig-
du k Ewbatydowi, neſa gemu tu dobrau nowinu,
že budauceně ſwobodně a bez ſtrachu w domě ſwém
bude mocy přebýwati. Y wezma geg s mnohými
ginými, kteřjž diwem tjm pohnuti s námi ſſli, a
přiweda ge na to mjſto, kde gſem zlého ducha
propadnauti se widěl, kázal gſem hráběmi želez-
nými a motykami zemi kopati. Když aſy ſáh do
země kopali, nalezli ſtarého vmrlce, gehož gedinké
koſti geſſtě w hromadě se držely. Wykopawſſe ge
gſme pohřbili, a od té doby w tom domě ſtraſſiti
přeſtalo.

Což když dopowěděl Arygnotus, muž tak řj-
kage božſké maudroſti, genž v wſſech v weliké
byl wážnoſti a vctiwoſti, nebylo žádného mezy
přj̃tomnými, kterýž mne nedržel za welikého po-
ſſetilce, kdybych neuwěřil takowým wěcem, geſſto
ge ſám Arygnotus wyprawowal. Gá ale ani
wlaſů, aniž powěſti toho muže se nelekage: Mo-

žne-

zněkli, zwolám, že y ty, Arygnote! gedinká naděge prawdy, pln gsy kauře a strassidel? Tedy y ty nám důkazem gsy, že, gak přjslowj dj, nenj wssecko, co se třpytj, zlato? Wssak ty, odpowj mi Arygnotus, když ani mně, ani Dynomachowi, ani Kleodemowi, aniž Ewkratesowi newěřjš; nuže, řekni, kohož mjnjš nás wjry hodněgssjho býti z těch, gessto nám odporugjcý wěcy wyprawugj? Před Jupiterem! toho wám řeknu, gestik muž podiwenj hoden, onen Demokrytus z Abdery, kterýž o nemožnosti takowých wěcý tak pewně přeswědčen byl, že, když se uzawřel w starý hrob za městem, we dne w nocy tam pjsse a přemyssluge, a někteřj mládenčjkowé geg přestrassiti chtjce, w černé raucho na způsob mrtwých se odjwsse, a larwami na způsob lebek (umrlčjch hlaw) zhotowenými twáři zakrywsse, před njm se postawili podiwné skoky prowozugjce: on se toho gegich přetwářenj nic nebál, ani se na ně neohljdl, nýbrž to gediné pjsse prowěděl: Přestaňte hráti! Tak pewně wěřil, že dusse, gsauce těl sprosstěna, nic wjce negsau. Tjm gsy nic nedokázal, dj Ewkrates, než že y Demokrytus nesmyslný blázen byl, gestliže tak smeyssel.

Gá ale wám něco ginébo powjm, co se mně samému stalo, a co nemám od slyssenj. Snad y ty, Tychyade, uslysse přjběh ten mocý k prawdě přinucen budeš. Když gsem se w Egiptě, gsa gesstě welmi mladý, na studya tam od otce po-

)oslán zdržowal, zachtělo se mi do Koptu nahoře
)odlé řeky Nylu gjti, abych Memnona (to gest:
)ochu Memnonowu) slyssel, kterýž při wzcházenj
lunce tak podiwný zwuk z sebe wydáwá. Y slyssel
)sem w skutku geho hlas, ale ne tak gako lid
)becný, bezewssehoo smyslu, nýbrž wůli Božj z
wlastnjch Memnonowých vst pronesenau w sedmi
)erssjch, kteréžbych wám hned řjkal, kdyby to
)yteěné nebylo. Když gsme se wraceli, plawil se
áhodau s námi gakýsy muž z Memfisy, náram=
maudrosti, a we wssem Egiptském vměnj wel=
zběhlý. Prawili o něm, že skrze celých tři a
)adceti let pod zemj žiw byl, od samé Jzysy w
)ěnj magickém (kauzedlném): gsa wywčowán.
k mluwjš, skočj mu do řeči Arygnotus, o mém
)walém včiteli Pankratesowi, muži božském,
sy ostřjhané magjcým, w plátěné ssaty odě=
, wždycky zamysslenéém, čisté řecky mluwj=
, sstjhlém, ploskonosým, pyskatém, a tenko=
m? O témž Pankratesu, odpowj on. S po=
gsem neweděl, kdoby to byl. Když gsem
e, kdykoli gsme přistali k zemi, mnohé pře=
)né wěcy činiti, y na krokodyljch gezditi, a
mořskými zwjřaty plowati widěl, kteráž ge=
podrobugjce ocasy swými se lichotila: tuk
)oznal, že tento člowěk muž Božj býti mu=
hleděl gsem rozličným lohozenjm geho přá=
zýskati, a stalo se brzy, že semnau gako s
starým přjtelem nakládal; y swěřiw mi

wsse=

wssecka swá tagemstwj přemluwil mne konečně, abych zanechage wssech chlapů mých w Memfisy sám gediný s njm ssel, že prý služebnjků se nám nikdý nebude nedostáwati. Y vposlechl gsem ho, a byli gsme spolu tjmto způsobem žiwi:

Gak mile gsme někam na mjsto přissli, wzal dřewěný sochor, chwossťisstě aneb paličku z možďjře, obléкl w raucho, a řjkal k tomu gistá slowa; y hned chwossťissťě, aneb cožkoli to bylo, chodilo, a wssem giným lidem člowěkem býti se zdálo: wyssedssi wen wážilo wodu, ostaralo nám gjdlo, a we wssem nám k pomocy bylo, y posluhowalo. Když gsme geho služby wjce potřebj neměli, řjkal zas gakásy slowa, a chwossťisstě se zase w chwossťisstě, palička w paličku proměnily. Co neywjce gsem se snažil, abych se tomu od něho naučil; ale toho gediné mi nepřál, ač we wssech giných wěcech byl ten neyslužebněgssj. Gednoho wssak dne přissel gsem podtagj w temném kautku se skryw na tu formuli, w třech slabikách toliko záležegjcý. On ssel na trh, rozkázaw paličce, co činiti má. Gá pak nazeytřj, když on ynage řjzenj odssel, wezmu paličku, obleku gi, wyřknu ty tři slabiky, a poručjm gj, aby wodu přinesla. Y hned mi přinese plný džbán. Dosti, djm gá, nenos wjce wody, nýbrž buď zase paličkau. Ale palička nechtěla mne wjce poslechnauti, nýbrž pořád wodu nosyla, tak že celý dům wodau naplněn byl. Gá neweda sy rady (nebot gsem

se bál, aby Pankrates nawrátě se těžce toho ne-
nesl, což se y skutečně stalo) popadnu sekeru, a
rozseknu paličku we dwé. Ale tu každá ta polo-
wice popadla džbán, a nosyly wodu, a místo
gednoho měl gsem giž dwa slaužjcý. W tom přišel
de Pankrates, a wida, co se děge, včinil ge zase
dřewem, gak prwé před řjkánjm slow byli; sám
pak tagně mne opustiw poděl se, ani sám newjm
kam, a až po tu chwjli gsem ho gesstě nespatřil.
Tyk tedy gesstě nynj vmjš, dj Dynomachus, z
paličky člowěka včiniti? Před Jupiterem! y, z po-
ly paličky, odpowj on. Ale poněwadž mu newi-
mjm předesslé podoby dáti, kdyžby wodařem včiněn
byl: tedyby náš y celý dům vstawičně wodu na-
se zatopil.

Což giž nepřestanete, zwolám, muži staří o
takowých diwotwornostech mluwiti? Gestliže sebe
samých se nestydjte, tedy skrze tyto mladé lidi
aspoň ty prawdě nepodobné strassliwé powjdačky
na giný čas odložte, aby swých hlaw strachu a
nepříemných bágek plných neměli. Ssetřiti gich slu-
ssj, aniž gich nawykati na slyssenj takowých wě-
cý, které když se gim w mysl wtisknau, přes ce-
lý žiwot nepokogné ge včinj, tak že každého ssustu
lekati budau, magjce hlawy powěr a strassidel
plné.

Dobře že mne vpamatugeš, weče Ewkrates,
powěry, zmjně se o nich. Což se tobě widj o
tagemnicých, o předpowjdánj přjsstjch wěcý, a

o těch osobách, genž wnuknutjm Božským nadšſſeny ge rozhlaſſugj, aneb ze ſwatynj mluwj, aneb o panně we werſſjch protokugjcý? Zdaliž y tyto wěcy v tebe žádné wjry nemagj? Nic wſſak méně ani ſlowa nemluwjm o tom, že gá ſám prſten poſwátný mám, na gehož pečeti geſt obraz Apollina Delfického, an ſemnau mluwjwá, aby ſe tobě nezdálo, že ſe honoſým wěcmi prawdě nepodobnými. Co gſem ale w Maluſu w chrámu Amfilochowě, kdež tento Polobůžek oſobně ſemnau mluwil, rady w důležitoſtech mých mi uděluge, gá ſám na ſwé oči widěl; též co potom w Perſgamuſu gſem ſpatřil, a w Pataře ſlyſſel, to wám powjm. Wracuge ſe z Egipta domů ſlyſſel gſem ceſtau, že tagemnice w Maluſu geſt ta z neyſlawněgſſjch a neyprawdiwěgſſjch, a že wſſecky otázky, které ſe prorokowi pjſebně předložj, od ſlowa k ſlowu zodpowjdá; y měl gſem za to, že neylépe včinjm, když přjležitě tagemnice té zkauſſege o přjſſtjch wěcech Boha ſe tázati budu. — Když ta ſlowa geſſtě mluwil Ewkrates, a gá wida, kam řeč geho ſměřuge, že předlauhau tragedyi o tagemnicých začal, za neſluſſné gſem měl, abych ſám gediný wſſem w řeči odpjral, y znamenage, že přjtomnoſt má gim nemilá geſt, geſſto gſem proti gegich lžem mluwil, zanechal gſem ho z Egipta geſſtě k Maluſu ſe plawjcýho, řka: Gá půgdu Leontycha hledat, mage s njm něco důležitého mluwiti. Wy ale, geſſto na

lidských wěcech dosti nemáte, giž samy Bohy sy zawolegte, aby wám k bágiwým hádkám na pomoc přispěli; a promowěděw to odssel gsem. Ti ale swobody té vžili, lžemi gako hody něgakými se čestugjce, a až po krk ge do sebe chlemtagjce. Takowé wěcy slyssew, Filoklete! v Ewkratesa, přicházým sem pro dáwenj mage zapotřebj, neb nenj mi ginák, než gako těm, kteřj mnoho mstu wypiwsse břicho nadmuté magj. Rád y za weliký penjz zaplatil bych takowý lék, kterýby wsse, co gsem dnes slyssel, z paměti mé wypudil, abych žádné sskody skrze to newzal. Neb pořád gest mi gesstě, gako bych samé potwory, zlé duchy a pekelné čarodějnice před sebau widěl.

Filokles. Gá sám cosy podobného z twého gen wyprawowánj Tychyade! gsem odnesl. Y prawj se o lidech od wzteklých psů pokausaných, že negen oni se pominau a wody bogj, nýbrž že y, když pokausaný člowěk člowěka kausne, tauž moc a následky to má, gako psý pokausánj. A ty tedy pokausán byw, w Ewkratesowu domě od mnohých lžj, zdá se, že y mně gsy těch lžj vdělil; takž gsy mi zlými duchy hlawu naplnil.

Tychyades. Y buďme gen dobré mysli, přjteli! magjce proti takowým heyblatům weliký prostředek, totiž prawdu a zdrawý rozum, kterýchž když vžjwati budeme, takowé daremné a ničemné lži žádné weytržnosti nám nevčinj!

Jan Negedlý.

Theokrytowa Idylla 21nj.

Rybáři.

Chudoba gediná, ó Dyofante! wzbuzuge vměnj, onak gest včitelkynj práce; neboť ani spáti nedagj zlé starosti dělnjkům nádennjm. Sotwaže chwjlku člowěk w nocy zamhauřj oko, giž hned nastáwagjcý starosti ho ze spanj burcugj.

Dwa starj rybáři spolu spali w spletené chaaupce, vstlawsse sy suchau řásau, a gsauce opřjni o istnatau stěnu: podlé nich leželi rybářsstj nástrogowé: kosse, pruty, vdice, sýtě, prowázkowé z koňských žjnj, vhnauťky, wrsse, ptowazy, kůže, stará na kůljch kocábka. Pod hlawau měli rohožku, oděw a klobauky; totoť wssecka gich práe byla, toť y wssecko gich bohatstwj; žádného neněli hrnce, aniž psýčka, toť wssecko přjliš wznessené, a přjliš zbytečné se gim zdálo: chudoba byla gim

milá; aniž gakého sauseda měli; nýbrž wůkol wůkol až k samé chalaupce libě wlnami swý přitýkalo moře.

Gesstě polowicy běhu swého nedokonal mě měsýce, když giž rybáře ze sna milá wzbudi práce, gessto promnuwsse sy oči takto rozmlauwali:

A. Chau, můg milý! wssickni, co říkag nocy že w létě gsau kratssj, když nám dlauhé dn Jupiter dáwá; giž nesčjslné sny gsem měl, gesstě gitřnj newzessla záře. Zdali se meylsjm? to? čili se nocy prodlužugj?

B. Hanjš nerozumně, ó Assalione! to krásného léta, neměnjk čas swéwolně běhu swého ale starost spanj vkracugjc prodlužuge noc tobě.

A. Vmjšli pak wykládati sny? neb něco d brého se mi snilo. Nechcy tobě zamlčeti wid swého; gakož o ryby, tak y o sny dělme se spol W rozumu se žádnému nepoddáš, a tenk gest n lepssj wykladatel snů, kterýž rozum má, genž sny wykládati včj. Též y kdy k tomu máme což má činiti člowěk, leže v moře na lupenj, nemoha tak snadno na wětwj spáti? W Prytan swjtj, tam prý we dne y w nocy lowj.

B. Wyprawug tedy o swém widěnj nočnj ničeho netoge přjteli swému.

A. Z wečera po prácy mořské gak mile gse vsnul, (nebylk gsem přegeden; nebok wečerj pozdě, gak wjš, pogedli gsme skrowně) snilo se mi, an gsem wylezl na skálu. Y sedě pozoro

wal

wal gsem ryb, a hodil gsem mylnau wnadu na prutě zawěssenau do wody; y gedna z přewelikých brala (gakož psowi o zwěřině, tak y mně o rybách se snj) a chytila se na vdicy, a krew gj tekla, gá pak prut držel, genž se mi ohybal w rukau. Prostřew ruce nemalé gsem s nj měl péče, gakbych tak welikau rybu tau maličkau vdicý wen dostal. Pak, což kdyby mne bodla? gsem sy pomyslil w duchu, y bodlbych gi zas; a když neutjkala, natáhl gsem ruku, y bylo po prácy; wytáhl gsem rybu zlatau, celau z ryzýho zlata. Y pogal mne strach, že snad to gest Neptunowa milenka, aneb Bohyně modrooké Amfytryty poklad. Zlehaučka gsem gi s vdice sňal, aby ani kaussték zlata na nj nezůstal, a prowázkem na zemi táhl, a zapřisáhl gsem se, že budaucně w moři neomočjm nohy, nýbrž že zůstanu w suchu, kraluge nad zlatem. Wtom gsem se probudil. Nynj mi dey přjteli radu, co činiti mám, přjsahy se bogjm, kterau gsem včinil.

B. Nebog se, wždyť gsy nepřisahal, aniž vlowil; widěnj nočnj gsau podobna lžem. Gestliže bděge, nikoli spěge, w těch mjstech hledati budeš, tedy masyté ryby, aby se sen wyplnil tobě, hledati musýš, abys y swými sny zlatými neumřel hladem.

Jan Negedlý.

Theokrytowa Idylla 11tá.

Cyklop *)

Žádný proti lásce nenj prostředek giný, ó Nycyássi! aniž platněgssj, gak se mi zdá, aniž bezpečněgssj gegj vskrowniti bolesti, nežli Můzy. Snadný a přjgemný gestiť to prostředek mezy lidmi; a předce těžko gest geg nalezti. Ty wssak geg dobře znáš, lékařem gsa, y dewjti Můzám welmi milý.

Tjm

*) Cyklopowé byli pacholcy kowářsstj Wulkanowi, magjce djlnu w ohniwé hoře Etně, též na ostrowě Lemnosu a Lipaře; starj ge předstawugj gako obry, magjcý gedinké oko w čele. Přjtomný Cyklop nazýwal se Polyfém, byl nármně weliký, wssecky giné Cyklopy welikostj swau přemáhage; měl gesskyni na ostrowě Sycylském, a gakožto ostrowan byl za syna Neptunowa gmjn. W mladosti swé zamilowal mořskau Bohyni Galeteu, která, když geg opowrhowala, a mladého pasýře Acysa sy obljbila, rozljtiw se nad tjm roztřjsstil geg téměř w gegjm náručj kusem skály, kte-

Tjm opět nabyl Polyfém, starý Cyklop, an prwé mezy námi žiw byl, swé spokogenosti, tehdáž když milowal Galateu, teprw prwnj chlaupky na bradě a okolo židowin dostáwage. Láska geho nebyla mjrná, genž na růžjch spj, nýbrž zhaubná a zůřiwá; wssecko giné za nic pokládal. Často se wracely owce samy k owčjnu s zelené pastwy; on ale o Galatei prozpěwuge na břehu rákosowatém od rannj záře se saužil, přenesskastnau w srdcy mage ránu od mocné Wenusse, kteraužmu způsobila ssjpem. Posléz wynalezl prostředek tento, a sedě na přewysoké skále, w moře hledě prozpěwowál:

„O krásná Galateo, proč pohrdáš, tebe milugjcým? Tyť gsy bělegssj než mléko, autlegssj než beránek, a rychlegssj než srnka, ale y trpčegssj než hrozen. Přicházýš sem, když w libém gsem spánj, ale y hned zas odcházýš, gak sladké mne opustj spánj, utjkagjc gako owce ssediwého wlka zhljdnaucý. Gá gsem tě zamilowal tehdáž, djwko, když poprwé gsy přissla s matkau mau, chtěgjc fialky na wrchu trhati; a gá wás wedl cestau. Y od té doby nemohl gsem potom přestati te-

---

kterauž s Etny utrhna naň hodil. Galatea gesstě w čas w moře se potopila, a widaucy krew swého milého pod skalau zplýwati proměnila gi w žiwau studénku, a pasiýř Acys byl ctěn gakožto řjčnj Bůžek.

tebe milowati, y nynj milugi tebe; ale ty před Jupiterem! nic sy mé lásky newssjmáš. Wjm, diwčino krásná! proč předemnau utjkáš; protože dlauhé chlupaté obočj přes celé čelo od gednoho ucha k druhému mi gde, protože gednoho oka se mi nedostáwá, a protože ssiroký nos přes usta dolů mi wisý. Ale tak gak tu gsem, gá předce tisýc owcý pasu, a neylepssj mléko z nich nadogené pigi. Y nikdý nemám nedostatku w seyru, ani w létě, ani w podzym, aniž w neytužssj zymu; kossjkowé gsau wždy plni. Na pjssťalu lépe pjskám, než který Cyklop. O tobě, zlaté srdéčko, a o swé přenáramné milosti zpjwám často y o půl nocy. Nynj pro tebe chowám gedenáct laněk, genž wssecky mladé magj, a čtyři nedwjďata. Ale přigď ty ke mně, a wssecky ge dostaneš. Nechať námodré moře sy na břeh dorážj; přjgemněgi w geskyni u mne noc strawjš. Gsau w nj bobkowj stromowé, wysoké cypřisse, y zelenotemný břečtan, y hroznowé s neysladssjmi zrnky, y studený pramýnek, kteréhož mi lesnatý Etna z bělaučkého sněhu, Božského nápoge, poskytuge. Kdožby w moři a wlnách raděgi nežli tak chtěl žiw býti? Gestliže ale tobě se zdám přjliš chlupatý býti, mámť dubowé dřjwj, a oheň pod popelem dautnagjcý; y snesl bych to, bys y dussi mau mi spálila, y to gedinké mé oko, nad něž nic mi nenj milegssjho. Běda mi! že matka neporodila mne s plautwemi, abych po wlnách k

to-

tobě ssel, a ruku twau poljbil, kdybys wssi swých nedopustila: y přinesslbych tobě buď lilia bjlá, neb autlý mák s čerweným ljstjm. Tyto wěcy w létě, giné pak w zymě se rodj, tak žebych gich wssech nagednau tobě přinesti nemohl. Nynj w skutku ó djwko! plowat se včiti budu, připlawjlk se sem kdo s lodj, abych zwěděl, gakau rozkoš máte přebýwagjce w hlubině. Wygdiž z wln Galateo! a wyssedssi zapomeň (gako gá nynj zde sedě) domů se wrátiti! Budeme spolu pásti, a mléko dogiti, a sepr dělati. Ach! že pak matka má tobě nikdý nic milostného o mně neřekla, gessto widěla, že den po dni se padnu.. Řeknu, že hlawa y obě nohy mne bolj, aby se saužila, protože y gá se saužjm. — O Cyklope, Cyklope! kam se rozum twůg poděl? Kdybys kossjky pletl, a autličkau trávu pro swá gehňátka sekal, a domů snássel, snadbys mnohem maudřegi činil. Požjwey, co máš, proč taužjš po tom, čehož nelze ti mjti? Snad ginau nalezneš Galateu, y snad pěknègssj gesstě. Mnohé djwky zde chtj w čas nočnj pohráwati semnau; y přjwětiwě se vsmjwagj wssecky, když gich poslauchám; musýmť tedy y gá gesstě na zemi za něco státi.“

Tak prozpěwuge Polyfém milost swau mjrnil; y pokogněgi žiw byl, než prwé, kdyžby byl dal wsseho swěta zlato za swau Galateu.

Jan Negedlý.

Některé Pjsně Anakreontowy.

Swobodně z Řečtiny přeložené.

Předsewzetj rozpustilého.

Anakr. 24tá.

Krátké gest mé putowánj
 Stezkau žitj mého,
Kratičké y požjwánj
 Pohodlnostj geho.

Známť syc, co giž pominulo;
 Ale co se chýlj,
By se ke mně přiwinulo,
 Neznám w tuto chwjli.

Nechtež tedy mne, ó péče,
 Nic mi s wámi nenj!
Dokud smrt mne neodwleče,
 Žjt chcy w weselenj.

Dotud budu žertowati
 S panenkami ljně;
Budu plésat a se smáti
 Při nebeském wjně!

Žiwot pigáka.

Anakr. 15tá.

Nechcy sobě nádherného
Zbožj vkládati;
Nechcyk ani zlata ničemného,
Ani panowati.

Tok gen gest mé pečowánj,
Bych měl wjna dosti;
Mjsto daremného pracowánj
Gsau mi weselosti.

Gá gen o dnessnj den stogjm.
Kdož pak může znáti,
Co mi, an se k zýtru strogjm,
Bude nastáwati?

Pročež pj gen, dokudž pěkné
Chwjle tobě swjtj!
Pj, až přigde smrt, genž řekne:
Nebudeš wjc pjti.

Staraussek.

Anakr. 58tj.

Gsemsi mezy mladicemi,
 Mladnu při nich mile:
Tu hned, ač y stár gsem, k tancy
 Poletugi čile.

Starau mau syc hlawu krygj
 Wlasy zssediwělé;
Wssak, co mladý, při mladicých
 Plésám přeweselé.

Přineste mi za džbán hodný
 Rozkossného wjna,
Spatřjte hned, gak se prudce
 Syla w starcy zpjná.

Wzřjte, gak vmjm zpjwat,
 Gak y vmjm pjti;
Zwjte, gak znám s diwečkami
 Pěkně wesel býti.

N. N. Slowák.

Na Pinku.

(Složeno léta 1798.)

Ogak blaze žiw gsem býwal,
Rozkoš swatau z mládi mjwal,
Když gsem děwčat nepoznal!
Směle mohl gsem w lůžku spáti,
Směle z něho ráno wstáti,
Starosti gsem wýhost dal.

Gaká se to změna stala,
Co mě krásná Pinka gala,
Nemohuk gá směle spát!
W kautku osamělý sedjm,
Smutně na ta mjsta hledjm,
Kde gsem wjdáwal gi hrát;

Gak sy w poli blaudjwala,
Newinnosti požjwala,
Když k nám přissel krásný mág;
Kdyžto z rána ptactwo pělo,
K radosti se wssecko mělo,
Wjdal gsem gi chodit w háj;

Když wsse kwjtj rozkwetalo,
Wůni ragskau wylewalo,
Hljdala swé kwětnice;
Ach! když budu chodjwati,
S tebau opět rozmlauwati,
Wůkol hrách, pssenice?

Kdež gsem ruku stjskal tobě,
Cýtě swatau rozkoš w sobě,
Kde gsem láskau hořjwal? —
Když mé srdce s twým sy hrálo,
O gak wssecko pookřálo,
Gá co Anděl plésáwal!

Když

Když gsem prwnj poljbenj
W Andělském potěssenj
Ctnostné děwče, tobě wzal,
Zdažbych cysaři, neb králi
Za střjbra a zlata swály,
Za králowstwj byl ge dal?

Ach! twé poljbenj wgelo
Mně co oheň w celé tělo
Saužjc, diw gsem bez sebe.
Dlauholi má zlatá Pinko,
Ctnostná, krásná holubinko!
Mám se saužit pro tebe?

Vhas, vhas ohně mého,
Oblažiž mě strápeného,
Wchladiž mě ruka twá!
Střjbra, zlata nechcy mjti,
Cysařem, ni králem býti,
Když ty Pinko budeš má!

Jan Negedlý.

Gistý muž má swé nohy za stébla.

Žádný člowěk, na mysli nemocen gsaucý, nedá se rozumnými důwody o neprawosti swých smysslenj přeswědčiti, protože zcela gest toho domněnj, že nenj možné mu gich wywrátiti; neboť kdyby wěděl, že smyssленky geho žádného důwodu nemagj, nebylby na swé mysli nemocen. Boerhéw wyprawuge, že znal muže, který pewně za to měl, že nohy geho we dwau stéblech záležegj; we wssech giných wěcech ale byl zdrawého rozumu. Přátelé geho wssemožným způsobem se snažili, aby geg o něčemnosti geho omylu přeswědčili, žádagjce ho welmi, aby gen na swé nohy se podjwal, a sáhl, zdažby slaměné byly; y domlauwali mu, že patrně očima swýma widěti musý, že y welikost y způsobu obyčegných nohau magj; ale wssecko gich wynasnaženj a domlauwánj mu nic nebylo platno; zůstal při swém domněnj, že geho nohy gsau dwě stébla; y ani s mjsta se nehnul strachem, žeby se mu zlámaly. Nemohauce ho nižádným způsobem geho přátelé na dobrau cestu přiwesti, wymyslili tuto chytrost, že ho přemluwili, aby s nimi wygel na procházku. Na cestě, kterauž geti měli, ustanowili dwa studenty, kteřjž za laupežnjky se oblékli, a kočár s gedné strany mečem dobytým přepadnauti, druhau ale swobodnau nechati měli. Gak se umluwili, tak to wywedli; přepadli s gedné strany kočár, strasslivý pohled a meč w ruce magjce, a

po

so nemocném sekati chtěgjce; wida nemocný, že geho žiwobytj gest w nebezpečenstwj, zapomněl swé smyšlenky, rychle z kočáru wyskočil; dal se do vtjkánj, a že pak swýma nohama dobře běžel, byl z wlastnj zkussenosti přeswědčen, že geho nohy negsau stébla, nýbrž nohy gako giných lidj. Pak se nemohl dosti nadiwiti, že takowé smyssleneće wěřil, gessto prawě týž rozum a též smysly měl, gako nynj.

Hypochondrysta má se za nebožtjka.

Smyssléné nemocy gsau mnohem nebezpečněgssj a bolestněgssj než oprawdowé; y nic gich nemůže přetrhnauti, než srdnaté a pewné předsewzetj, aneb něco neobyčegného a nevčekáwaného, aneb smrt gediná. Gistý hypochondrysta, mladého gsa gesstě wěku, byl náramnau těžkomyslnostj a přehroznau zarmauceností vstawičně skljčen, y pewně wěřil, že gest nebožtjkem. Nic wjce negedl, ani nepil, a konečně y swých rodičů prosyl, aby ho k hrobu néstí a pochowati dali, dřjwe nežby tělo geho hnjti počalo. Poradiwsse se s lékaři zawinuli ho w rubáš; položili geg na máry, a na ramenau k hřbitowu ho nesli. Po cestě wyskočili na ně k tomu cýli vřenj weselj ferynу, tážjce se gich, kohoby do hrobu nesli? a když gim bylo za odpowěd dáno, že to gest mladý S**, tuk odpowěděli: Toho nenj žádná sskoda, to byl darémný, bezbožný člowěk, geho rodiče a přátelé

mohau rádi býti, že neumřel na ssibenicy. Domnělý nebožtjk to slysse náramnau hněwiwostj se rozljtil, posadil se na marách, a řekl: to že gsau sspatnj lidé, kteřj ho tak pomlauwagj, žeby ge, kdyby gen byl déle byl žiw, zagisté lépe o něm mluwiti byl naučil.

Nynj mu gesstě mnohem hůře nadáwali a přezdjwali, y nebylo žádné přezdjwky, kteréžby mu byli nebyli dali. Y nemohl toho giž déle snésti, skočil z mar dolů, a s takowým wztekem na ně vdeřil, že ge wssecky sepral a smlátil, a dřjwe nepřestal bjti, než až sám se vnawiw nikam nemohl. Tjm prudkým hnutjm geho smyslowé se naprawili, a on gako ze sna procytl, a opět rozumu nabyl. Odnesli ho pak domů, dali mu dobrých krmj, aby se posylnil, a w málo dnech se docela vzdrawil.

O předcýtěnj.

Wůbec za to magj, že skrze předcýtěnj cosy cýtjme, což gesstě nenj, nýbrž přes čas se teprwa stane. Člowěk tolikо přjtomných wěcý cýtj, ač y budaucý předzwjdati může, když gich přjčiny w přjtomnosti základ swůg magj, a on gich přjsstj aučinky zdrawým vwáženjm wyskaumati a vhodnauti se snažj. Mnohému se zdá, že brzy vmře, protože w gakésy temnosti a zmatku uewolost w sobě cýtj, kteráž mu wssecku srdnatost odgj-

gjmá, a smrt pořád před oči stawj. Ginému se zdá, že předsewzetj geho se mu nezdařj, wida okolostogičnosti, genž w mocy geho negsau, y k dosaženj cýle mu překážegj. Třetjmu se zdá, giž hned gak ráno wstáwá, že geg dnes něco nemilého potká, cýtě se neweselu a gen k smutným čitedlnostem a myssljnkám náchylnu býti, gessto práwě gsau důwodowé domnělého nesstěstj. Člowěk tedy sám sobě působj nepřjgemný osud, kterýž na přjsstj čas geg potkati má, buď že myssljnkami swými přjlissně k tomu gest přiwinut, buď že něčeho opomine a zanedbá, na čež obzwlásstnj zřenj mjti mu náleželo; člowěk téměř se wssecko gest, což stále a trwánliwě chce, ba y w určitau hodinu může umřjti, když wssecky swé myssljnky a wsseeku swau pozornost gen k tomu okamženj obrátj, y o swém zdánj se pewně preswědčj.

Cistá mladá panj w P—mu, gegjž rod welmi mnoho na sny držel, a gjž se nic nepřihodilo, o čemžby w některém snu swém původu nebyla nalezla, byla s autěžkem. Sotwa to znamenala, giž y hned prawila, že tehdy w ssestinedělých umře. Zprwku se gj smáli; widauce ale, že s tau myssljnkau ustawičně se zanássj, wssemožnau prácy sy dali, aby gi od té sskodliwé myssljnky odwrátili, wymlauwagjce gj to, že gest mladá a zdrawá, rozličným způsobem obweselenj a wyraženj gj činjce, y se snažjce, aby wětssj lássku k žiwobytj měla. Ale wssecko bylo nadarmo, nebylo gim

možné, aby gj tu myšljnku o brzké smrti z hlawy wywrátili, dnem y nocý se s nj objrala, a tak gj vwykla, že w každém okamženj a we wšem mjstě se o tom zmjněla. Čas porodu se bljžil, byla wýborného zdrawj, a welmi čerstwé a zdrawé pacholé porodila. Giž se počjnali gegjmu ničemnému předcýtěnj (zdánj) smáti, ale ona vstawičně na swém stála, že vmře. Po několika dnech přepadla gi mljčnj zymnice, znamenitý lékař byl k nj powolán, an vbezpečil, že nenj w nižádném nebezpečenstwj. Předepsal gj léky, ona wšak gich vžjwati nechtěla, prawjcy, že gistě wj, že gj nic nespomohau, nýbrž že vmře. Nemoc se roznemohla, a po několika dnech skutečně vmřela. — Ani mladost, ani sýla a zdrawj nevchránily gj před wyplněnjm předcýtěnj, njmž sama winna byla.

Časem y sen býwá takowého zdánj půwodem. Gistému otcy, genž čtyry děti měl, zdálo se we snách, an ge wšecky na rukau nese, y náhle wšecky zmizeti widj. Wyprawowal to nazejtřj lékaři Vncerowi, stýskage sobě, že ač nynj zdráwy gsau, w krátkem čase náhlau smrtj mu segdau. Y gednoho dne z rána wegda do pokoge, w němž práwě lékař Vncer byl, hořekuge prawil k swé ženě: Djtky naše brzy ztratjme, což y we čtyřech nedělјch skutečně se stalo.

Bonetus připomjná o gisté panj, že wždycky dwa dny, prwé než se rozstonala, nemoc swau gistě a neomylně předpowěděla. Tu prý se

gj

pokaždé o gegjm lékaři snilo, ač y za dlauhý čas na něg ani nepomyslila, a v večer zdráwa w postel se položila. Sen takowý wždy za neomylné znamenj swého nessťěstj měla, y také w tom zdánj se nikdý nezmeylila.

Gindřich Wanhýr připomjná o gistém člowěku, an skrze mnohá léta měsýčný gsa prorocké sny mjwal. Tu wjdal we snách mrtwé tělo brzy swého tesťě, brzy swé manželky, brzy swého neystarssjho syna, brzy některého giného ze swých přjbuzných, y wždycky gim předpowjdal, že w brzkém čase vmrau, což se také skutečně stalo. Tak y mnohé giné wěcy předpowjdal, kteréž nazeytřj geg potkagj, časem y hodinu vrčil, w niž se mu něco nemilého přihodj.

Bágky.

Býk a Pes.

Býk a pes se rozkmotřili, až y pes býka k bogi wybjdl. S opowrženjm přigal býk to wybjdnutj, domnjwage se, že toho twora, an gemu w sýle tak nerowen gest, w to prwnj okamženj y hned rohy swými probodne, aneb kopytem swým rozsslape.

J dagj se do potýkánj; wůl na psa vdeře chce geg rohy swými probodnauti, ale chytrý pes se mu spěssně wyhne, a to přesylné zwjře za vcho popadne. Nadarmo nynj býk psa setřásti vsylu-

ge,

ge, pes gako klijssťky se ho drží, nadarmo kwe a sebau házý; přenáramnau bolestj gsa přemožen posléz pokorně s swým rozkausaným vchem o pokog prosý.

* *
*

Nespoléhey gediné na swau tělesnau sýlu! Schopnost gi dwadcetkrát nahradj a přemůže.

Laně a Rýwj.

Myslіwcům laně vtekssi pod rýwjm ssirokolistným se skryla. A když oni newidauce gj maličko pominuli, ona počala gjsti ljstj, práwě to, genž gi skrylo. A když se ljstj hýbalo, myslіwcy hned se zase obrátili, a oprawdu domyslіwsse se, žeby zwěř pod listem byla, ssjpem gi zastřelili. „Ach! wzdychala vmjragecy, sprawedliwě gá tuto smrt trpjm, neb k ochráncem swým také newděčně gsem nakládala!"

* *
*

Každý po wssecky dny žiwota swého na ta slowa pamatug! Wssecka neprawost gest hanebná a ohawná, ale dobrodincům swým se odměniti zlým, tok gest ta neyohawněgssj neprawost.

Jan Negedlý.

Konec prwnjho ročnjho běhu.

Obsah,

prwnjho ročnjho běhu.

Obsah djlu prwnjho.

strana.

Řjmská Literatura.

Řecká Literatura.

Z hystorye přirozených wěcý.

Bágky od Jana Negedlého.

Obsah djlu druhého.

Z hystorye přirozených wěcý.

Řecká Literatura.